

Y CYFANSODDIAD

CYNGOR SIR PENFRO

RHAN UN:	CYFLWYNIAD	TUDALEN
ADRAN 1	Cyflwyniad i'r Cyfansoddiad	2 – 10
ADRAN 2	Cael Gwybodaeth a Chymryd Rhan	11 - 17
RHAN DAU:	TREFNIADAU LLYWODRAETHU	
ADRAN 3	Y Cyngor	18 – 45
ADRAN 4	Y Cabinet	46 – 54
ADRAN 5	Yr Arweinydd	55 – 58
ADRAN 6	Pwyllgorau ac Is-bwyllgorau'r Cyngor	59 – 63
ADRAN 7	Trosolwg a Chraffu	64 – 78
ADRAN 8	Y Pwyllgor Safonau	79 – 81
ADRAN 9	Trefniadau ar y Cyd	82 – 83
ADRAN 10	Swyddogion	84 – 95
RHAN TRI:	CYFRIFOLDEB DROS SWYDDOGAETHAU	
ADRAN 1	Cyflwyniad	110 – 111
ADRAN 2	Swyddogaethau Dewis Lleol	112 – 116
ADRAN 3	Cyfrifoldeb Dros Swyddogaethau'r Cyngor	117 – 133
ADRAN 4	Swyddogaethau a Neilltuyd i'r Cabinet	134 – 135
ADRAN 5	Dirprwyo i Swyddogion	136 – 137
ADRAN 6	Dynodiad Swyddog Statudol a Phriodol	138 – 144
RHAN PEDWAR:	RHEOLAU, CODAU A PHROTOCOLAU	
ADRAN 1	Rheolau'r Weithdrefn Ariannol	145 – 173
ADRAN 2	Rheolau Sefydlog Perthnasol I Gontractau	174 – 206
ADRAN 3	Cod Ymddygiad Ar Gyfer Aelodau Cyngor Sir Penfro	207 – 216
ADRAN 4	Cod Ymddygiad Cyflogeion Llywodraeth Leol	217 – 218
ADRAN 5	Protocol Ar Y Cysylltiadau Rhwng Aelodau A Chyflogeion	219 – 221
ADRAN 6	Y Broses Ddatrys Leol	222 - 224

Argraffiad 4.1.9 (Chwefror 2022)

RHAN UN: CYFLWYNIAD

ADRAN 1 - CYFLWYNIAD I'R CYFANSODDIAD

1 DIBEN Y CYFANSODDIAD

Mae Cyfansoddiad Cyngor Sir Penfro yn nodi sut mae'r Awdurdod yn gweithredu, y cyrff amrywiol sy'n rhan o'r Awdurdod, sut y caiff penderfyniadau eu gwneud a'r gweithdrefnau a ddilynir. Mae rhai o'r prosesau yn ofynnol yn gyfreithiol; gyda phrosesau eraill, mater i'r Cyngor yw dewis.

Diben y Cyfansoddiad hwn yw:

- 1.1 galluogi dinasyddion, Cyngorwyr a Swyddogion i ddeall sut mae'r Awdurdod yn gweithredu;
- 1.2 sicrhau bod pobl leol yn gwybod yn iawn pwy yw'r rhai sy'n gyfrifol am wneud penderfyniadau, a'u bod yn esbonio'u rhesymau dros benderfyniadau;
- 1.3 cefnogi cyfranogiad gweithgar dinasyddion ym mhroses gwneud penderfyniadau'r Awdurdod;
- 1.4 helpu Cyngorwyr i gynrychioli eu hetholwyr yn fwy effeithiol;
- 1.5 galluogi gwneud penderfyniadau yn effeithlon ac yn effeithiol;
- 1.6 creu dull effeithiol o ddwyn penderfynwyr i gyfrif yn gyhoeddus;
- 1.7 sicrhau bod penderfyniadau'n cael eu gwneud er budd y cyhoedd ac nad yw unrhyw Gynghorydd neu Swyddog yn gysylltiedig â gwneud penderfyniad lle mae posibilrwydd goiawn y byddai'n cael ei effeithio/heffeithio yn ei weithredoedd/gweithredoedd gan unrhyw fuddiant personol neu ragfarn amhriodol; a
- 1.8 darparu modd o wella cyflwyno gwasanaethau i'r gymuned.

2 STATWS Y CYFANSODDIAD

Mae'r Cyfansoddiad hwn yn deillio o nifer o ffynonellau gwahanol:

- 2.1 Cyfraith Statud – sefydlwyd Cyngor Sir Penfro o dan Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994 ac mae'n rhaid i'w gyfansoddiad a'i weithdrefnau gydsynio â gofynion Deddfau Llywodraeth Leol 1972 a 2000 a deddfwriaeth berthnasol arall.
- 2.2 Trefniadau Gweithredol, a fabwysiadwyd trwy benderfyniad y Cyngor – sefydlodd Deddf Llywodraeth Leol 2000 y system lywodraethu Arweinydd Gweithredol a Chabinet sydd wedi'i mabwysiadu gan Gyngor Sir Penfro. O dan y Ddeddf honno, mae'r Cyngor wedi mabwysiadu "Trefniadau Gweithredol", sy'n diffinio ffurf y model Arweinydd a Chabinet a'u perthynas â'r Cyngor.

2.3 Penderfyniadau'r Cyngor a'r Cabinet – o fewn y terfynau a amlinellwyd uchod, mae'r Cyngor a'r Weithrediaeth wedi mabwysiadu rheolau gweithdrefnol a Gorchmynion Sefydlog, wedi sefydlu Pwyllgorau ac Is-bwyllgorau, wedi dirprwyo swyddogaethau i'r cyfryw gyrff ac i swyddogion, ac wedi mabwysiadu trefniadau ar y cyd ag awdurdodau lleol eraill a chyrff cyhoeddus.

2.4 Materion Ffaith – fel cyfeiriad y Cyngor a nifer Aelodau etholedig y Cyngor.

Cymeradwywyd y Cyfansoddiad hwn yn ffurfiol gan y Cyngor ar 7 Gorffennaf 2016, a rhoddodd gyfarwyddyd i Swyddog Monitro'r Awdurdod i ddiweddarau'r Cyfansoddiad a gwneud newidiadau o bryd i'w gilydd sy'n angenrheidiol i ystyried penderfyniadau'r Cyngor a'r Weithrediaeth, a newidiadau yn y gyfraith a ffeithiau, gan adrodd i'r Cyngor ynglŷn ag unrhyw gyfryw newidiadau. Newidiadau pellach wedi'u hymgorffori.

Yn unol â hyn, mae'r Cyfansoddiad hwn yn ddatganiad diweddar o strwythur a rheolau gweithredu'r Cyngor. Mae'n deillio o'r ffynonellau a nodwyd uchod, a phe bai unrhyw anghydfod ynglŷn â'r strwythur a'r rheolau gweithredu, bydd y ffynonellau hynny'n drech na'r Cyfansoddiad hwn.

3 CRYNODEB O STRWYTHUR YR AWDURDOD

Crynodeb byr yw hwn o'r rheolau manwl a'r darpariaethau a amlinellir yn y Cyfansoddiad.

3.1 Mae'r Cyngor yn cynnwys 60 o Gynghorwyr, gydag etholiadau lleol ar gyfer yr holl seddi wedi cymryd lle ddiwethaf yn 2017, ac yna bob pum mlynedd ar ôl hynny. Mae cynghorwyr yn dal swydd am gyfnod o pum mlynedd, neu hyd nes y byddant yn marw, yn ymddiswyddo neu'n cael eu hanghymhwyso. Yn ei gyfarfod cyntaf ar ôl yr etholiadau lleol ac yn ei gyfarfod cyntaf ym mhob blwyddyn y Cyngor, mae'r Cyngor yn ethol Aelod Llywyddol arno am y flwyddyn i ddod. Mae'r Cyngor yn penodi Pwyllgorau i gyflawni llawer o'i swyddogaethau, a gall y Pwyllgorau hynny benodi Is-bwyllgorau yn yr un modd i gyflawni rhai o swyddogaethau'r Pwyllgor.

3.2 Mae'r Cyngor wedi penderfynu mabwysiadu dull llywodraethu Arweinydd a Chabinet, gydag etholiad ar gyfer yr Arweinydd i'w chynnal bob dwy flynedd yng Nghyfarfod Blyneddol y Cyngor. Pan gaiff ei benodi/phenodi, bydd yr Arweinydd yn penodi hyd at 9 Cyngorydd i ymuno ag ef/hi wrth lunio'r Cabinet.

3.3 Mae statud yn pennu swyddogaethau a chyfrifoldebau'r Awdurdod, ac yn diffinio p'un a ydynt yn swyddogaethau "anweithredol" sydd i'w cyflawni gan y Cyngor. Mae holl swyddogaethau eraill yr Awdurdod yn "swyddogaethau gweithredol" sydd i'w cyflawni gan y Cabinet. Gall y Cyngor drefnu i lawer o'i swyddogaethau "anweithredol" gael eu cyflawni ar ei ran gan Bwyllgor neu Is-bwyllgor, neu'u dirprwyo i Swyddogion. Yn yr un modd, gall y Cabinet drefnu i lawer o'i "swyddogaethau gweithredol" gael eu cyflawni ar ei ran gan Aelodau Cabinet unigol neu gan Swyddogion. Gelwir y Cabinet, Aelodau'r Cabinet a Swyddogion pan fyddant yn cyflawni swyddogaethau gweithredol yn "y Weithrediaeth".

3.4 Pan fydd y Weithrediaeth yn cyflawni "swyddogaethau gweithredol", rhaid iddynt weithredu yn unol â'r fframwaith Cyllideb a Pholisi a bennwyd gan y Cyngor, ac eithrio

mewn achosion brys.

- 3.5 Mae gan y Cyngor Bwyllgorau Trosolwg a Chraffu hefyd a'u swyddogaethau hwythau yw adolygu'r modd y mae'r Awdurdod yn cyflawni ei swyddogaethau, gyda'r gallu i adolygu unrhyw benderfyniad a wneir gan neu ar ran y Cyngor neu'r Weithrediaeth, ac a all "alw i mewn" a mynnu bod y Weithrediaeth yn ailystyried unrhyw benderfyniad y mae wedi'i wneud ond nad yw wedi'i weithredu eto.
- 3.6 Caiff dyddiadau cyfarfodydd y Cyngor, Pwyllgorau ac Is-bwyllgorau, a'r Cabinet eu cyhoeddi ymlaen llaw, a rhaid i agenda, sy'n amlinellu'r eitemau busnes sydd i'w hystyried yn y cyfarfod a chan gynnwys unrhyw adroddiadau, gael ei chyhoeddi o leiaf dri Diwrnod Gwaith Clir cyn y cyfarfod. Cynhelir yr holl gyfryw gyfarfodydd ffurfiol yn gyhoeddus, ac eithrio y gall y cyfarfod hepgor y cyhoedd a'r wasg lle mae'n ystyried ei bod yn debygol y bydd gwybodaeth gyfrinachol neu wybodaeth eithriedig yn cael ei datgelu. Cyhoeddir cofnodion yn amlinellu'r penderfyniadau a wnaed gan y Cyngor, Pwyllgorau, Is-bwyllgorau neu'r Cabinet, yn amlinellu'r prif ystyriaethau sydd wedi llywio'r penderfyniadau, cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl y cyfarfod. Ar gyfer y Cyngor, Pwyllgorau ac Is-bwyllgorau, rhai drafft yw'r Cofnodion hynny hyd nes iddynt gael eu cymeradwyo gan y cyfarfod cyfleus nesaf fel cofnod cywir.
- 3.7 Mae'n ofynnol i'r holl Gynghorwyr gydymffurfio â Chod Ymddygiad, sy'n pennu rheolau ymddygiad cyffredinol ac yn mynnu bod pob Cynghorydd yn sicrhau bod y Gofrestr o Fuddiannau Aelodau wedi'i diweddarau, ac yn datgelu'r buddiannau hynny lle mae achos o wrthdaro buddiannau gan Gynghorydd mewn unrhyw eitem fusnes mewn cyfarfod. Gall unrhyw berson wneud cwyn i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru lle mae o'r farn fod Cynghorydd wedi methu â chydymffurfio â'r Cod Ymddygiad.
- 3.8 Mae Cynghorwyr yn atebol yn ddemocrataidd i drigolion eu hadran etholiadol, gan gynnwys y rheiny na bleidleisiodd drostynt, ac mae eu prif ddyletswydd i'r Gymuned gyfan.
- 3.9 Gall dinasyddion gyfranogi ym mhrosesau penderfynu'r Awdurdod drwy:
 - 3.9.1 gael eu hethol fel Cynghorydd;
 - 3.9.2 manteisio ar y cyfleoedd i gyfrannu at gyfarfodydd y Cyngor, Pwyllgorau ac Is-bwyllgorau;
 - 3.9.3 gwneud sylwadau ysgrifenedig i'r Awdurdod ar unrhyw fater sydd o fewn cyfrifoldeb yr Awdurdod, ac, yn benodol, ymateb i ymgynghoriadau cyhoeddus ar geisiadau cynllunio a thrwyddedu;
 - 3.9.4 cyflwyno deiseb i'w Awdurdod ar unrhyw fater o fewn cyfrifoldeb yr Awdurdod;
 - 3.9.5 mynychu a chyfranogi yn sesiynau cyhoeddus Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu a chyfarfodydd eraill;
 - 3.9.6 cysylltu â'u Cynghorydd lleol a chodi unrhyw bryderon gydag ef/hi.

4 DIFFINIADAU A DDEFNYDDIR YN Y CYFANSODDIAD HWN

4.1 Mae Cyfansoddiad y Cyngor yn cynnwys y ddogfen hon.

4.2 Yn y Cyfansoddiad, mae'r ystyr a amlinellir isod i'r geiriau a'r ymadroddion canlynol:

Yr Awdurdod	Endid cyfreithiol Cyngor Sir Penfro.
Absenoldeb Teuluol	Absenoldeb fel y disgrifir yn Rheoliadau Absenoldeb Teuluol ar gyfer Aelodau Awdurdodau Lleol (Cymru) 2013.
Aelod Digysylltiad	Aelod nad yw'n Aelod o grŵp gwleidyddol.
Blaenraglen Waith	Fersiwn gyfredol o ddogfen sy'n rhestru'r holl faterion y mae'r Cyngor a'r Cabinet yn bwriadu gwneud penderfyniadau yn eu cylch, ac unrhyw fusnes y bydd y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu yn ei ystyried a pha bryd y bydd y materion hynny'n cael eu trafod. Nid yw hyn yn atal materion brys neu faterion na ragwelwyd nad ydynt wedi'u cynnwys yn y Flaenraglen Waith sy'n cael ei hystyried.
Brys / Ar frys	Lle mae un neu fwy o'r Swyddogion Statudol yn ardystio bod angen penderfyniad ar y mater er mwyn diogelu buddiannau'r Awdurdod, ei ardal neu'i breswylwyr, a bod y fath frys amdano y byddai'r weithdrefn arferol yn amhriodol.
Cabinet	Yr Arweinydd ac Aelodau'r Cabinet yn cyfarfod fel corff.
Cadeirydd	Y person a etholwyd i lywyddu yn y cyfarfod.
Cyfarfod Cyllideb	Cyfarfod y Cyngor lle bydd y Cyngor yn ystyried yr amcangyfrifon drafft ac yn gwneud y cyfrifiad statudol o'r Dreth Gyngor.
Cadeirydd y Cyngor / Dirprwy Aelod Llywyddol	Y Cynghorydd a etholwyd i fod yn gadeirydd y Cyngor am flwyddyn y cyngor i weithredu'r rôl ddinesig yn unol â'r Cyfansoddiad hwn ac i fod yn Ddirprwy Aelod Llywyddol.
Corff Cymwys	Unrhyw un o'r canlynol: • Y Cyngor • Pwyllgorau ac Is-bwyllgorau'r Cyngor a sefydlwyd o dan Adran 102 Deddf Llywodraeth Leol 1972 • Unrhyw Gyd-bwyllgor neu Is-bwyllgor o Gyd-bwyllgor y mae'r Awdurdod wedi dirprwyo pwerau iddo • Cabinet • Pwyllgorau'r Cabinet • Pwyllgor Trosolwg a Chraffu • Pwyllgor Trwyddedu • Pwyllgor Safonau (neu un o'i is-bwyllgorau)

- Pwyllgor Cynllunio
- Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
- Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd

Noder - mae cyfeiriadau at Bwyllgor yn cynnwys cyfeiriad at unrhyw Is-bwyllgor o'r Pwyllgor hwnnw.

Cyngor	Yr Aelodaeth etholedig o Gyngor Sir Penfro yn cyfarfod fel corff.
Cynghorydd	Person a etholwyd i'r Cyngor i gynrychioli ardal (gelwir yn adran etholiadol) yn Sir Benfro.
Cynllun Integredig Sengl	Y Cynllun sengl ar gyfer yr ardal sy'n adlewyrchu anghenion y boblogaeth leol. Mae'r Cynllun Integredig sengl yn adeiladu ar y gwaith ar y cyd a ddatblygwyd yn flaenorol drwy'r Cynllun Cymunedol, ac yn dod â'r cyfan ynghyd mewn un ddogfen, ynghyd â'r Cynllun Partneriaeth Diogelwch Cymunedol, Plant a Phobl Ifanc, a'r Cynllun Partneriaeth Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Lles.
Diwrnod Gwaith Clir	Diwrnod Gwaith Clir yw'r cyfnod o ganol nos ar un diwrnod i ganol nos ar y diwrnod nesaf, heb gynnwys penwythnosau a gwyliau cyhoeddus.
Dirprwy Brif Swyddog	Swyddog (ac eithrio person â dyletswyddau ysgrifenyddol neu weinyddol yn unig neu y mae ei ddyletswyddau fel arall o natur gwasanaethau cefnogi) sy'n adrodd yn uniongyrchol i Brif Swyddog mewn perthynas â'i holl ddyletswyddau neu'r rhan fwyaf ohonynt.
Fframwaith Polisi	Mae'r fframwaith polisi yn golygu'r cynlluniau a'r strategaethau canlynol: • Cynllun Integredig Sengl • Cynllun Plant a Phobl Ifanc • Cynllun Perfformiad Gwerth Gorau • Strategaeth Gymunedol • Strategaeth Gostwng Troseddau ac Anhrefn • Strategaeth Iechyd a Lles • Cynllun Trafnidiaeth Lleol • Cynlluniau a Newidiadau sydd gyda'i gilydd yn cynnwys y Cynllun Datblygu • Cynllun Iaith Gymraeg • Pwerau i gymeradwyo Cynllun Strategol y Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc a Phartneriaeth y Fframwaith Plant a Phobl Ifanc • Cynllun Cyfiawnder Ieuenctid • Y Strategaeth Dai

- Cynllun Gwella Hawliau Tramwy
- Y cyfryw gynlluniau a strategaethau eraill y gall y Cyngor benderfynu arnynt o dro i dro

(Atodlen 3 i Reoliadau Trefniadau Gweithredol Awdurdodau Lleol (Swyddogaethau a Chyfrifoldebau) (Cymru) 2007 fel y'u diwygiwyd).

Grŵp Gweithredol	Grŵp gwleidyddol y mae rhai o'i aelodau neu ei holl aelodau yn cynnwys, neu wedi'u cynnwys, yng Ngweithrediaeth yr Awdurdod.
Gwasanaeth	Unrhyw un o'r gwasanaethau a ddarperir gan yr Awdurdod.
Gweithrediaeth	Yr Arweinydd, y Cabinet, Aelodau'r Cabinet, a Swyddogion yr Awdurdod pan fyddant yn arfer Swyddogaeth Weithredol.
Grwpiau'r Gwrthbleidiau	Unrhyw grwpiau gwleidyddol heblaw am y Grŵp Gweithredol.
Gwybodaeth Eithriedig	Gwybodaeth y mae Gyrff Cymwys wedi penderfynu ei fod yn "eithriedig" rhag y ddyletswydd i gyhoeddi neu ddatgelu yn rhinwedd Adran 100I ac Atodlen12A i Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 fel y'i diwygiwyd.
Gwybodaeth Gyfrinachol	Gwybodaeth a ddiffinnir fel gwybodaeth "gyfrinachol" gan Adran 100A(3) Llywodraeth Leol 1972, sef:- (a) gwybodaeth a gyflwynwyd i'r Cyngor gan Adran o'r Llywodraeth ar delerau (pa sut bynnag y'u mynegwyd) sy'n gwahardd datgelu'r wybodaeth i'r cyhoedd; neu (b) gwybodaeth y gwaherddir ei datgelu i'r cyhoedd gan neu o dan unrhyw ddeddfiad neu gan orchymyn llys.
Mesur 2011	Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011. Nod Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, ymhlith pethau eraill, oedd cryfhau democratiaeth leol, delio â newidiadau i drefniadau gweithredol, a gwneud diwygiadau mewn perthynas â phwyllgorau Trosolwg a Chraffu, a thaliadau i Gynghorwyr.
Penderfyniad Gweithredol	Unrhyw benderfyniad a wneir gan y Weithrediaeth i arfer neu ymatal rhag arfer Swyddogaeth Weithredol. Mae hefyd yn cynnwys penderfyniadau a wnaed gan bersonau neu Gyrff Cymwys y mae'r Weithrediaeth wedi dirprwyo'r pŵer iddynt i arfer neu ymatal rhag arfer unrhyw Swyddogaethau Gweithredol.
Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig	Y Swyddog a ddynodwyd gan y Cyngor o dan Adran 4 Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 i gyflawni swyddogaethau penodedig mewn perthynas â rheoli Swyddogion a chydlynu cyflawni swyddogaethau amrywiol yr Awdurdod.

Penderfyniad Gwyo	Penderfyniad gan y Weithrediaeth a fyddai'n groes i, neu heb fod yn gwbl gyson â Chyllideb y Cyngor neu'n groes i unrhyw ran o'r Fframwaith Polisi.
Pwyllgor Sefydlog	Pwyllgor a benodir yn flynyddol, yn hytrach nag a benodir fel bo'r gofyn i ymgymryd â gorchwyl penodol.
Prif Swyddog	Fel y diffinnir gan Reoliadau Awdurdodau Lleol (Gorchmynion Sefydlog) (Cymru) 2006.
Swyddog Adran 151	Y swyddog sydd wedi'i ddynodi gan y Cyngor o dan Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972 i sicrhau gweinyddu priodol mewn perthynas â gweinyddiaeth ariannol yr Awdurdod. Fel arfer, bydd dyletswyddau eraill a theitl swydd gwahanol gan y Swyddog.
Swyddog Monitro	Y Swyddog sydd wedi'i ddynodi gan y Cyngor o dan Adran 5 Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 fel Swyddog Monitro'r Awdurdod i adrodd ar swyddogaethau ymddygiad a safonau.
Swyddogaethau Anweithredol	Unrhyw swyddogaeth a all, yn rhinwedd Adran 13 Deddf Llywodraeth Leol 2000, gael ei chyflawni gan y Cyngor yn unig ac nid gan y Weithrediaeth. Mae Adran 13 yn amodi bod rhaid i swyddogaethau Anweithredol gynnwys swyddogaethau y gallant yn ôl statud ond gael eu harfer gan y Cyngor, ac unrhyw swyddogaeth, i'r graddau, yn ôl rheoliadau o dan yr Adran honno, y gellir ei chyflawni yn gyfan gwbl neu'n rhannol, gan y Weithrediaeth. Mae felly'n cynnwys Swyddogaethau Dewis Lleol i'r graddau bod y Cyngor wedi penderfynu y byddant yn gyfrifoldeb y Cyngor.
Swyddogaethau Dewis Lleol	Swyddogaethau'r Awdurdod a amlinellir yn Atodlen 2 i Reoliadau Trefniadau Gweithredol Awdurdodau Lleol (Swyddogaethau a Chyfrifoldebau) 2001, fel y'i diwygiwyd, y mae Rheoliad 3 ohono yn amodi mai'r Cyngor sydd i benderfynu p'un a ydynt i'w cyflawni gan y Weithrediaeth neu gan y Cyngor.
Swyddogaeth Gwasanaethau Democraidd	Fel y diffinnir yn Adran 9 o Fesur 2011.
Swyddog Statudol	Y Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig, Prif Swyddog Cyllid / Adran 151 neu'r Swyddog Monitro.
Swyddogaeth Weithredol	Diffinnir Swyddogaethau Gweithredol gan Adran 13 Deddf Llywodraeth Leol 2000 nad ydynt wedi'u neilltuo gan statud i'w cyflawni gan y Cyngor ("Swyddogaethau Anweithredol").
Tîm Rheoli Corfforaethol	Y corff uwch-reolwyr ar gyfer Swyddogion. Mae'n cynnwys y Swyddogion hynny a ddynodir gan y Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig o dro i dro fel aelodau o'r Tîm

Rheoli Corfforaethol.

Trosglwyddo Tir ar gyfer Tai

Cymeradwyo neu fabwysiadu ceisiadau (boed ar ffurf drafft neu beidio) i Lywodraeth Cymru i gymeradwyo rhaglen waredu o dros 500 neu fwy o eiddo i berson o dan Ddeddf Diwygio Cyfraith Lesddaliad, Tai a Datblygu Trefol 1993 neu i waredu tir a ddefnyddir at ddibenion preswyl lle mae angen cymeradwyaeth o dan Adrannau 32 neu 43 Deddf Tai 1985.

Trosglwyddiad

Y trosglwyddiad cyllideb canol blwyddyn rhwng penawdau gwariant gwahanol.

Yn Ysgrifenedig

Mae Yn Ysgrifenedig yn cynnwys copi caled wedi'i ddsbarthu â llaw, llythyr, ffacs ac e-bost.

Aelod Llwyddol

Y Cynghorydd a etholwyd i lywyddu cyfarfodydd y Cyngor a gweithredu yn unol â'r Cyfansoddiad hwn.

5 DEHONGLI'R CYFANSODDIAD HWN

Rydym wedi ceisio gwneud y Cyfansoddiad hwn mor eglur ac mor hawdd i'w ddeall ag y bo modd. Yn anochel, bydd barnau gwahanol gan bobl ynglŷn â beth yw ystyr rhai rhannau.

Yn ystod cyfarfodydd, gall y sawl sy'n cadeirio neu'n llywyddu yn y cyfarfod ddehongli'r rheolau gweithdrefnol perthnasol.

Ym mhob sefyllfa arall, y Swyddog Monitro fydd yn pennu dehongliad a chymhwyso'r Cyfansoddiad hwn.

6 ADOLYGU'R CYFANSODDIAD HWN

- 6.1 Mae'r Cyngor wedi cyfarwyddo'r Swyddog Monitro i adolygu'r Cyfansoddiad hwn yn gyson ac i ddod ymlaen â chynigion ar gyfer diwygio lle mae o'r farn y gallai hyn gynorthwyo'r Awdurdod i gyflawni ei swyddogaethau'n effeithiol. Mae'r Cyngor hefyd wedi cyfarwyddo'r Swyddog Monitro i ddiweddarau'r Cyfansoddiad hwn yn gyson ac i wneud newidiadau o bryd i'w gilydd sy'n angenrheidiol i ystyried penderfyniadau'r Cyngor a'r Weithrediaeth, a newidiadau yn y gyfraith a ffeithiau.
- 6.2 Mae'r Cyngor wedi cyfarwyddo'r Swyddog Adran 151 i gadw golwg ar y Rheoliadau Ariannol a chyflwyno cynigion ar gyfer diwygio i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio lle mae ef/hi o'r farn y gallai hyn gynorthwyo'r Awdurdod i gyflawni ei swyddogaethau'n effeithiol.

3 ATAL Y CYFANSODDIAD HWN

3.1 Cyfyngiad ar Atal

Gall unrhyw rai o'r rheolau gweithdrefnol a gynhwysir yn y Cyfansoddiad gael eu

hatal gan Aelod Gorff mewn perthynas â chyfarfod o'r Aelod Gorff hwnnw i'r graddau a ganiateir o fewn y Cyfansoddiad hwn a chan statud.

3.2 Gweithdrefn i Atal

Ni chaiff cynnig i atal unrhyw Reolau mewn perthynas â chyfarfod cyfan neu ran o gyfarfod Aelod Gorff ei wneud heb rybudd oni bai bod o leiaf hanner y nifer gyfan o Gynghorwyr sy'n aelodau o'r Aelod Gorff hwnnw yn bresennol. Bydd graddau a hyd ataliad yn gymesur â'r canlyniad sydd i'w gyflawni, gan ystyried dibenion y Cyfansoddiad hwn.

4 CYHOEDDI'R CYFANSODDIAD HWN

- 4.1 Rhaid i'r Swyddog Monitro sicrhau bod copïau o'r Cyfansoddiad hwn ar gael i'w harchwilio yn Neuadd y Sir ac ar wefan y Cyngor.
- 4.2 Bydd y Swyddog Monitro yn rhoi copi printiedig, os gofynnir amdano, neu'n darparu dolen at gopi o'r Cyfansoddiad hwn i bob Aelod o'r Cyngor pan roddir ei ddatganiad/datganiad o dderbyn swydd yr unigolyn hwnnw pan gaiff yr Aelod ei ethol gyntaf i'r Cyngor, ac ar ôl hynny sicrhau bod fersiwn ddiweddar ar gael i'w harchwilio a'i chyhoeddi ar wefan y Cyngor.

5 RHAGOR O WYBODAETH

Rydym wedi ceisio gwneud y Cyfansoddiad hwn mor eglur a dealladwy ag y bo modd, ond rydym yn cydnabod ei bod yn ddogfen fawr sy'n cynnwys llawer iawn o fanylion. Os oes angen mwy o help arnoch, mae pob croeso i chi gysylltu â Swyddog Monitro'r Awdurdod, ac mae'r manylion cysylltu fel a ganlyn:

Rhian Young
Swyddog Monitro Dros Dro
Cyngor Sir Penfro
Neuadd y Sir
Hwlfordd
Sir Benfro
SA61 1TP

Ffôn: 01437 776564

E-bost: Rhian.young@pembrokeshire.gov.uk

ADRAN 2 – CAEL GWYBODAETH A CHYMRYD RHAN

1 CYFLWYNIAD

Mae'n ofynnol i'r Awdurdod gyhoeddi gwybodaeth eang am ei swyddogaethau a'i wasanaethau. Mae'n dewis cyhoeddi llawer mwy o wybodaeth nag y mae'n ofynnol iddo wneud. Yn gynyddol, rydym yn cyhoeddi'r gyfryw wybodaeth yn electronig drwy wefan yr Awdurdod, www.pembrokeshire.gov.uk. Ategir hyn gan:

- 1.1 Taflenni a chyhoeddiadau eraill sydd ar gael yn swyddfeydd yr Awdurdod, llyfrgelloedd ac adeiladau cyhoeddus eraill;
- 1.2 Hysbysiadau Cyhoeddus wedi'u gosod ar hysbysfwrdd yr Awdurdod yn Neuadd y Sir; a
- 1.3 Hysbysiadau Cyhoeddus mewn papurau newydd lleol a phapurau newydd a gyhoeddir gan yr Awdurdod.

Yn ogystal, mae'r Awdurdod yn cadw llawer o ddogfennau sydd ar gael i'r cyhoedd eu harchwilio yn Neuadd y Sir, gan gynnwys ceisiadau cynllunio a thrwyddedu a dogfennau ategol. Mae Siarter Cwsmeriaid y Cyngor ar gael yn rhwydd, a gellir ei gweld ar wefan y Cyngor o dan y ddolen ganlynol:

<https://www.pembrokeshire.gov.uk/customer-service>

Ar 23 Mai 2016, mabwysiadodd y Cyngor y Datganiad Gweledigaeth canlynol - "Cydwethio i wella bywydau yn Sir Benfro". Gellir cael manylion yn y ddolen ganlynol i wefan y Cyngor: <https://www.pembrokeshire.gov.uk/customer-service/our-mission-statement>.

Yn olaf, gall unrhyw un wneud cais am wybodaeth y mae'r Awdurdod yn ei chadw. Gall ceisiadau o'r fath fod fel gwrthrych data mewn perthynas â gwybodaeth bersonol y mae person yn deall y gall yr Awdurdod fod yn ei chadw mewn perthynas ag ef/hi, neu gall fod yn gais am wybodaeth o dan Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 neu Reoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol 2004.

2 GWYBODAETH GYHOEDDEDIG

Mae'r canlynol yn grynodedig o'r brif wybodaeth y bydd yr Awdurdod yn ei chyhoeddi:

- 2.1 Pa bryd y bydd Cyfarfodydd yr Aelod Gyrff yn cael eu cynnal

Mae rhaglen o gyfarfodydd ar gael drwy'r wefan neu drwy gysylltu â'r Cyngor yn uniongyrchol. Mae'n nodi dyddiadau, amserau a lleoliadau holl gyfarfodydd yr Aelod Gyrff ar gyfer blwyddyn gyfredol y cyngor, ond gellir ei newid o dro i dro pan fydd yn ofynnol i gynnal cyfarfodydd ychwanegol o bosibl.

- 2.2 Blaenraglen Waith

Mae'r Blaenraglen Waith yn amlinellu materion pwysig y disgwylia'r Awdurdod y bydd yn gwneud penderfyniad yn eu cylch, a chan ba Aelod Gorff y bydd y mater yn cael ei ystyried. Mae hefyd yn amlinellu'r materion y bydd y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu yn eu hystyried. Mae'n nodi pa bryd y bydd y materion hyn yn cael eu trafod. Bydd y

Blaenraglen Waith yn cael ei hadolygu'n rheolaidd wrth i faterion ychwanegol gael eu nodi, ac mae ar gael drwy'r wefan neu drwy gysylltu â'r Cyngor yn uniongyrchol.

2.3 Gwybodaeth sydd ar gael cyn unrhyw Gyfarfod

O leiaf dri Diwrnod Clir cyn cyfarfod, bydd yr agenda ar gyfer y cyfarfod yn nodi'r holl fusnes i'w drafod yn y cyfarfod hwnnw, unrhyw adroddiad sy'n debygol o gael ei drafod ac yn rhestru'r holl bapurau cefndir i'r adroddiad hwnnw, ar gael i'w harchwilio yn swyddfeydd yr Awdurdod ac ar wefan yr Awdurdod. Os caiff eitem frys ei hychwanegu at yr agenda yn ddiweddarach, bydd yr agenda ddiwygiedig yn agored i'w archwilio o'r amser y caiff yr eitem ei hychwanegu at yr agenda, a threfnir bod unrhyw adroddiad ar gael i'r cyhoedd cyn gynted â'i fod ar gael, a'i anfon at y Cynghorwyr.

2.4 Gwybodaeth sydd ar gael mewn Cyfarfod

Bydd yr Awdurdod yn trefnu bod nifer resymol o gopiâu o'r Agenda ac o'r Adroddiadau ar gyfer y cyfarfod (ac eithrio adroddiadau mewn perthynas ag unrhyw ran o'r cyfarfod y mae'r cyhoedd yn cael eu heithrio ohoni) ar gael i'r cyhoedd sy'n bresennol mewn unrhyw gyfarfod. Bydd y Cyngor yn cymryd unrhyw gamau rhesymol i weddarlleu ei gyfarfodydd cyhoeddus.

2.5 Gwybodaeth sydd ar gael ar ôl Cyfarfod

Bydd yr Awdurdod yn paratoi ac yn cyhoeddi cofnod drafft o fewn 15 Diwrnod Gwaith Clir ac fe wnaiff ddarparu cofnod o benderfyniadau os gofynnir amdano, o fewn tri Diwrnod Gwaith Clir o bob cyfarfod. Lle byddai cofnod drafft yn datgelu gwybodaeth Gyfrinachol neu Eithriedig, bydd yn cyhoeddi crynodeb o'r eitem fusnes gan hepgor unrhyw Wybodaeth Gyfrinachol neu Eithriedig. Ni ddylid dibynnu ar y cofnod drafft hwnnw fel cofnod cywir o'r penderfyniadau a wnaed yn y cyfarfod hyd nes ei fod wedi'i gadarnhau neu'i gymeradwyo fel cofnod cywir. Bydd yr agenda, adroddiadau a'r cofnodion o'r cyfarfod ar gael i'w harchwilio am gyfnod o chwe blynedd o ddyddiad y cyfarfod. Bydd unrhyw bapurau cefndir yn parhau ar agor i'w harchwilio am gyfnod o bedair blynedd.

2.6 Cyfrifon y Cyngor

O dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005, bydd cyfrifon yr Awdurdod ar gael i'w harchwilio gan y cyhoedd am ugain niwrnod gwaith ar ôl y dyddiad a bennwyd gan yr archwilydd. Ni fydd gwybodaeth sy'n Wybodaeth Gyfrinachol neu Eithriedig yn cael eu datgelu i aelodau'r cyhoedd.

3 GWYBODAETH SYDD AR GAEL I GYNGHORWYR

3.1 Gall unrhyw Gynghorydd weld unrhyw wybodaeth a fyddai ar gael i aelod o'r cyhoedd.

3.2 Gall unrhyw Gynghorydd weld unrhyw ddogfen sy'n cynnwys deunydd yn ymwneud ag unrhyw fusnes i'w drafod mewn cyfarfod o'r Cyngor neu Bwyllgor neu Is-bwyllgor o'r Cyngor y mae'n aelod ohono.

- 3.3 Gall unrhyw Gyngorydd, yn unol â Paragraff 3.4 a 3.7 isod, weld unrhyw ddogfen sydd:
- 3.3.1 ym meddiant, neu dan reolaeth, y Cabinet; ac
 - 3.3.2 yn cynnwys deunydd yn ymwneud ag:
 - (a) unrhyw fusnes a drafodwyd mewn cyfarfod o'r Cabinet neu Bwyllgor o'r Cabinet; neu
 - (b) unrhyw benderfyniad sydd wedi'i wneud gan Gyngorydd unigol yn unol â threfniadau gweithredol, pan ddaw'r cyfarfod i ben, neu lle gwneir penderfyniad gweithredol gan Gyngorydd unigol, yn syth ar ôl i'r penderfyniad gael ei wneud.
- 3.4 Mewn perthynas ag unrhyw ddogfen y gofynnir amdani gan Gyngorydd o dan Baragraff 3.3 uchod, bydd y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd yn atal unrhyw gyfryw ddogfen sy'n datgelu Gwybodaeth Gyfrinachol a gall atal unrhyw ddogfen lle mae'n datgelu Gwybodaeth Eithriedig o ddisgrifiad am y tro sy'n dod o dan unrhyw baragraffau o Atodlen 12A i Ddeddf Llywodraeth Leol 1972.
- 3.5 Yn ogystal, gall Cyngorydd ofyn am gael gweld unrhyw wybodaeth y mae angen iddo/iddi wybod amdani er mwyn cyflawni ei rôl fel Cyngorydd y Cyngor (fel arall gelwir yn "angen gwybod"). Dylai cais o'r fath gael ei wneud i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd yn amlinellu rhesymau'r Cyngorydd dros fod angen cael mynediad i'r wybodaeth honno.
- 3.6 Lle bydd Cyngorydd yn derbyn Gwybodaeth Gyfrinachol neu Eithriedig, rhaid iddo/iddi beidio â datgelu'r wybodaeth honno i unrhyw un ac eithrio:
- 3.6.1 Swyddog neu Gyngorydd arall o'r Awdurdod, at ddibenion gwaith yr Awdurdod;
 - 3.6.2 o dan ofyniad cyfreithiol neu orchymyn y Llys.
- 3.7 Ni fydd hawl gan unrhyw Gyngorydd weld unrhyw wybodaeth yn ymwneud â mater y mae ganddo/ganddi fuddiant rhagfarnus ynddi, oni bai bod y wybodaeth honno ar gael i'r cyhoedd hefyd.

4 GWYBODAETH SYDD AR GAEL I SWYDDOGION

- 4.1 Gall y Swyddog Monitro, y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, y Swyddog Adran 151 a'r Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig weld unrhyw bapurau neu gofnodion sy'n cael eu cadw gan neu ar ran unrhyw ran o'r Awdurdod.
- 4.2 Gall Swyddogion eraill weld unrhyw wybodaeth sy'n cael ei chadw gan y Cyngor ar yr amod:
- 4.2.1 bod angen iddynt weld y wybodaeth i wneud eu gwaith;
 - 4.2.2 bod gwybodaeth yn cael ei phrosesu'n gyfreithiol yn unol â Deddf Diogelu

Data 1998; a

- 4.2.3 nid oes ganddynt fuddiant personol yn y mater y mae a wnelo'r wybodaeth ag ef, oni bai bod yr Awdurdod wedi'u hawdurdodi'n benodol i barhau i gyfranogi er gwaetha'r buddiant personol hwnnw; a bod cofnod ffurfiol o'r awdurdodiad hwnnw yn cael ei gofnodi a'i fod ar gael i Aelodau os gofynnir amdano.

5 CYMRYD RHAN

5.1 Cymryd Rhan - Aelodau'r Cyhoedd

Gall aelodau'r cyhoedd gymryd rhan yn y ffyrdd canlynol:

5.1.1 Ceisio cael eu hethol i'r Cyngor

Os ydynt dros 18 oed ac wedi cofrestru fel etholwr lleol gyda'r Cyngor.

5.1.2 Pleidleisio dros Gyngorwyr

Os ydynt dros 18 oed ac wedi cofrestru fel etholwr lleol gyda'r Cyngor.

5.1.3 Awgrymu Eitemau Busnes ar gyfer Cyfarfodydd

Gall aelod o'r cyhoedd geisio cael mater wedi'i gynnwys ar agenda drwy:

- (a) gofyn i Gadeirydd unrhyw Aelod Gorff ychwanegu eitem at yr agenda; a/neu
- (b) mynychu cyfarfod o'r corff ac awgrymu ei fod yn edrych ar fater pan fydd yn ystyried y Blaenraglen Waith neu eitemau busnes yn y dyfodol yn ymwneud â swyddogaethau'r Aelod Gorff.

5.1.4 Cymryd Rhan mewn Cyfarfodydd Penodol

- (a) Gall aelodau'r cyhoedd ddod i, a siarad mewn, cyfarfodydd penodol y mae'r Cyngor wedi penderfynu y dylent gynnwys cyfranogiad gan aelodau'r cyhoedd. Mae hyn yn cynnwys y Pwyllgor Cynllunio a'r Is-bwyllgor Trwyddedu mewn rhai amgylchiadau.
- (b) Ym mhob cyfarfod cyffredin o'r Cyngor, caiff amser ei neilltuo i'r cyhoedd ofyn cwestiynau i Gyngorwyr.

5.1.5 Barnau'r Cyhoedd

- (a) Mae croeso i aelodau'r cyhoedd wneud awgrymiadau ynglŷn â materion, a dylai'r Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu eu hadolygu ac adrodd arnynt, a chyflwyno'u barnau yn ysgrifenedig ar y cyfryw faterion a awgrymwyd.

- (b) Bydd pob Pwyllgor Trosolwg a Chraffu yn cyhoeddi Blaenraglen Waith yn cynnwys rhestr o faterion y mae'n bwriadu eu hadolygu yn y flwyddyn i ddod, a pha bryd y bydd pob mater yn cael ei ystyried. Mae croeso i aelodau'r cyhoedd gyflwyno'u barnau yn ysgrifenedig ar unrhyw gyfryw fater, a bydd y cyflwyniadau hynny'n cael eu cynnwys yn adroddiadau'r Pwyllgor i holl aelodau'r Pwyllgor eu gweld a'u hystyried.

5.1.6 Pa bryd fydd Cyfarfodydd yn Agored i'r Cyhoedd?

Y rhagdybiaeth yw y bydd holl gyfarfodydd Aelod Gyrff yn agored i'r cyhoedd. Rhaid eithrio'r cyhoedd o gyfarfodydd pa bryd bynnag y mae'n debygol y bydd Gwybodaeth Gyfrinachol yn cael ei datgelu. Gellir eithrio'r cyhoedd o gyfarfodydd lle mae'n debygol y bydd Gwybodaeth Eithriedig yn cael ei datgelu. Bydd y Cyngor yn cymryd camau rhesymol i weddarlleu ei gyfarfodydd cyhoeddus.

5.1.7 Gwneud Sylwadau/Cwynion

- (a) Gall aelod o'r cyhoedd wneud sylw neu gwyno ynghylch gwasanaethau'r Cyngor drwy:

- (i) gysylltu â'i Gynghorydd lleol;
- (ii) cysylltu â'r Aelod Cabinet sy'n gyfrifol am y gwasanaeth;
- (iii) cysylltu â'r Swyddog sy'n gyfrifol am gyflwyno gwasanaeth neu ei reolwr;
- (iv) defnyddio gweithdrefn cwynion yr Awdurdod;
- (v) cysylltu ag Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn 1 Ffordd yr Hen Gae, Pencoed, CF35 5LJ. Ffôn: 0300 790 0203 neu drwy'r wefan www.ombudsman-wales.org.uk. Gall Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ymchwilio i gŵynion yn ymwneud â chamweinyddu gan yr Awdurdod neu gamymddygiad gan Gynghorydd.

- (b) Gellir gwneud sylwadau neu gŵynion ynglŷn â Swyddog neu Aelod mewn perthynas â:

- (i) Swyddogion

Cysylltu â'r Swyddog neu Reolwr y Swyddog neu'r Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig.

- (ii) Aelodau

Os yw'r gŵyn yn erbyn Aelod yna dylid cyfeirio'r gŵyn at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn y lle cyntaf (ceir y manylion cysylltu uchod), gyda chopi o'r gŵyn i'r Swyddog

Monitro.

5.2 Cymryd Rhan – Aelodau'r Cyngor

Mae gan holl Aelodau'r Cyngor yr un hawliau ag aelodau'r cyhoedd. Yn ychwanegol at yr hawliau hyn, gall Aelodau gyfranogi fel a ganlyn:

5.2.1 Cyfranogi yn y drafodaeth yn y Cyngor ac mewn unrhyw Bwyllgor neu Is-bwyllgor y maent wedi'u penodi iddo.

5.2.2 Mynychu cyfarfodydd Cabinet a Phwyllgorau ac Is-bwyllgorau nad ydynt yn aelod ohonynt.

Gall Cynghorwyr fynychu unrhyw gyfarfodydd cyhoeddus o'r Cabinet ac unrhyw Bwyllgor o'r Cabinet, ac unrhyw Bwyllgorau ac Is-bwyllgorau'r Cyngor nad ydynt yn aelod ohonynt. Gallent gael eu gwahodd i siarad yn ôl disgrisiwn y person sy'n llywyddu. Bydd gan Aelod y cyfeirir ei Hysbysiad o Gynnig at y Cabinet neu Bwyllgor i'w ystyried yr hawl i siarad ar y Cynnig hwnnw ond ni all bleidleisio yn y cyfarfod o'r Cabinet neu Bwyllgor lle mae'n cael ei ystyried. Pe bai Hysbysiad o Gynnig sydd wedi'i gyfeirio at y Cabinet neu at Bwyllgor wedi'i gyflwyno gan fwy nag un Aelod, dim ond un o'r Aelodau hynny, wedi'i enwebu gan y lleill at y diben hwnnw, fydd â'r hawl i siarad am y Cynnig hwnnw yn y cyfarfod o'r Cabinet neu'r Pwyllgor lle mae'n cael ei ystyried.

5.2.3 Pan fydd adroddiadau gan y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu neu'u Cadeirydd ar yr agenda ar gyfer cyfarfod o'r Cabinet, bydd hawl gan y Cadeirydd neu'r Is-Gadeirydd priodol yn ei absenoldeb i fynychu'r cyfarfod i gyflwyno'r adroddiad ac i ymateb i unrhyw gwestiynau neu ymholiadau y gall Aelodau Cabinet fod eisiau eglurhad yn eu cylch.

5.2.4 Awgrymu eitemau busnes ar gyfer Agenda unrhyw Aelod Gorff neu ar gyfer ei Flaenraglen Waith.

5.2.5 Cyflwyno Hysbysiad o Gynnig i'r Cyngor, yn unol â'r rheol weithdrefn berthnasol.

5.2.6 Gofyn cwestiynau yn y Cyngor, yn unol â'r rheol weithdrefn berthnasol.

5.2.7 Gall unrhyw Aelod o Bwyllgor Trosolwg a Chraffu gyfeirio mater at y Pwyllgor hwnnw drwy ofyn i Gadeirydd y Pwyllgor ei gynnwys ar yr agenda i'w ystyried gan y Pwyllgor yn y cyfarfod cyfleus nesaf o'r Pwyllgor, ac os gwrthodir cais o'r fath, gall yr Aelod apelio i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyflogedig a'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd, a bydd eu penderfyniad ar y cyd ar gynnwys y mater neu fel arall yn un terfynol.

5.2.8 Gall y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd wneud adroddiad ac argymhelliad i'r Cyngor mewn perthynas â digonolrwydd y ddarpariaeth gan yr Awdurdod o staff, adeiladau ac adnoddau eraill i gyflawni Swyddogaethau Gwasanaethau Democrataidd.

5.2.9 Gall Pwyllgor Trosolwg a Chraffu wneud adroddiad ac argymhelliad i'r

Cyngor neu i'r Cabinet.

- 5.2.10 Gall Pwyllgor Trosolwg a Chraffu ofyn i'r Cabinet neu unrhyw Aelod Cabinet neu Swyddog sydd wedi gwneud Penderfyniad Gweithredol nad yw wedi'i weithredu eto i ailystyried y penderfyniad hwnnw, gan ystyried barnau'r Pwyllgor.
- 5.2.11 Gall Aelodau'r Cabinet fynychu, siarad a phleidleisio mewn unrhyw gyfarfod o'r Cabinet neu unrhyw Bwyllgor Cabinet y mae'n aelod ohono.
- 5.2.12 Gall Aelodau o'r Cabinet gyflawni'r cyfryw swyddogaethau sydd wedi'u dirprwyo iddynt gan yr Arweinydd neu gan y Cabinet.
- 5.2.13 Sylwadau a Chwynion

Caiff Deialog

ei hannog:

- (a) Gall Aelodau wneud sylwadau, yn amodol ar gyfyngiadau yn y Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau, ar unrhyw agwedd ar fusnes y Cyngor drwy:
 - (i) siarad â'r Swyddog perthnasol neu ysgrifennu ato/ati;
 - (ii) siarad â'r Arweinydd neu'r Aelod priodol o'r Cabinet neu ysgrifennu at yr Arweinydd neu'r Aelod priodol o'r Cabinet.
 - (iii) Siarad â Chadeirydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu priodol neu ysgrifennu ato/ati.
- (b) Ni chaiff unrhyw Aelod o'r Cyngor, fodd bynnag, hawlio i fynd i mewn i unrhyw dir, adeiladau neu swyddfeydd a feddiannir gan y Cyngor nad oes gan aelodau'r cyhoedd fynediad iddynt, neu nad oes gan Aelodau'r Cyngor fynediad rheolaidd a chytûn iddynt, oni bai yr awdurdodwyd hynny'n benodol gan y Cyngor.

RHAN DAU: TREFNIADAU LLYWODRAETHU

ADRAN 3 – Y CYNGOR

CYNNWYS		TUDALEN
1	Aelodau'r Cyngor	
1.1	Diben, Cyfansoddiad, Etholiad a Thymor mewn Swydd	19
1.2	Rolau a Swyddogaethau'r Holl Gyngorwyr	20
2	Swyddogaethau'r Cyngor	21 - 22
3	Aelod Llywyddol ac Cadeirydd Y Cyngor / Dirprwy Aelod Llywyddol	22 – 24
4	Cyfarfodydd y Cyngor	
4.1	Mathau o Gyfarfodydd Cyngor	24 - 25
4.2	Cyfarfod Blynnyddol y Cyngor	25 - 26
4.3	Cyfarfodydd Cyffredin y Cyngor	26
4.4	Cyfarfodydd Arbennig y Cyngor	27
4.5	Amser, Lleoliad a Hyd Cyfarfodydd	27
4.6	Hysbysiad am Gyfarfodydd y Cyngor a Gwŷs iddynt	28
4.7	Ethol Arweinydd	28
4.8	Cworwm	28
4.9	Cwestiynau gan Aelodau'r Cyhoedd mewn Cyfarfodydd Cyffredin	28 – 30
4.10	Cwestiynau gan Aelodau'r Cyngor mewn Cyfarfodydd Cyffredin	30 - 31
4.11	Hysbysiadau o Gynnig	31 – 33
4.12	Cynigion y gellir eu cynnig heb hysbysiad	33 – 34
4.13	Rheolau Trafod mewn Cyfarfodydd y Cyngor	34 – 38
4.14	Penderfyniadau a Chynigion Blaenorol	38
4.15	Pleidleisio	38 – 29
4.16	Cofnodion	39 - 40
4.17	Cofnod o Bresenoldeb	40
4.18	Eithrio'r Cyhoedd a'r Wasg	40
4.19	Ymddygiad Aelodau	40 – 41
4.20	Tarfu gan y Cyhoedd	41
4.21	Atal a Diwygio Rheolau Gweithdrefnol y Cyngor	41 – 42
4.22	Ffilmio a Defnyddio Cyfryngau Cymdeithasol yn ystod cyfarfodydd	42
5	Cyllideb	42
6	Y Fframwaith Polisi	42 - 43
7	Penderfyniadau Gwyro	43
8	Sêl Gyffredin y Cyngor	43
9	Absenoldeb Teuluol Aelodau	43
10	Protocol Rhestr Wrth Gefn	43 – 45

ADRAN 3 – Y CYNGOR

1 AELODAU'R CYNGOR

1.1 Diben, Cyfansoddiad, Etholiad a Thymor mewn Swydd

1.1.1 Diben a Chyfansoddiad.

- (a) Cyfarfod ffurfiol o'r holl Gynghorwyr yw'r Cyngor Llawn. Mae'n ofynnol yn ôl y gyfraith i'r Cyngor Llawn wneud rhai penderfyniadau pwysig gan gynnwys pennu cyllideb y Cyngor a'i Dreth Gyngor a chymeradwyo nifer o gynlluniau a strategaethau allweddol sydd, gyda'i gilydd, yn ffurfio'r Fframwaith Polisi. Mae'n gyfrifol am swyddogaethau nad ydynt yn gyfrifoldeb y Cabinet yn rhinwedd rheoliadau. Bydd yn cyflawni rhai swyddogaethau ei hun, ond bydd rhai eraill yn cael eu dirprwyo i Bwyllgorau neu Swyddogion.
- (b) Bydd holl Aelodau'r Cyngor yn Aelodau o'r Cyngor Llawn. Mae'r Cyngor yn cynnwys 60 Aelod a fydd yn cael eu hethol gan bleidleiswyr pob adran etholiadol yn unol â chynllun a luniwyd gan Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru ac a gymeradwywyd gan Weinidogion Cymru.

1.1.2 Dyddiad Etholiadau

Bu'r etholiad ar gyfer Cynghorwyr diweddaf ar ddydd Iau cyntaf mis Mai 2017 a bydd etholiadau yn y dyfodol yn digwydd bob pum mlynedd o hynny ymlaen, dyddiadau yn cael eu pennu gan orchymyn Gweinidogion Cymru.

1.1.3 Tymor mewn Swydd

- (a) Bydd tymor Cynghorwyr mewn swydd yn dechrau ar y pedwerydd diwrnod ar ôl cael eu hethol pan fyddant yn llofnodi eu datganiad o dderbyn swydd (os yw'n ddiweddarach) a byddant yn dod i ben ar y pedwerydd diwrnod ar ôl dyddiad yr etholiad rheolaidd nesaf.
- (b) Gall Cynghorydd ymddiswyddo o'i swydd unrhyw bryd drwy roi rhybudd o ymddiswyddo yn ysgrifenedig i Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd'r Awdurdod.
- (c) Bydd Cynghorydd yn peidio â bod yn Gynghorydd yn awtomatig os bydd yn methu trwy gydol cyfnod o chwe mis olynol o ddyddiad ei absenoldeb diwethaf fynychu unrhyw gyfarfod o'r Awdurdod ddiwethaf, gan gynnwys unrhyw gyfarfod o'r Cyngor neu Bwyllgor neu Is-bwyllgor o'r Cyngor (neu'r Cabinet, neu Bwyllgor Cabinet neu ryddhau awdurdod dirprwyedig yn achos Aelod Cabinet), oni bai bod y methiant yn sgil rhyw reswm a gymeradwywyd gan y Cyngor cyn i'r cyfnod hwnnw ddod i ben neu ei fod yn sgil Absenoldeb Teuluol.
- (ch) Bydd Cynghorydd yn cael ei anghymhwyso rhag bod yn Gynghorydd os bydd amodau statudol penodol yn gymwys.

1.2 Rolau a Swyddogaethau'r holl Gynghorwyr

1.2.1 Rolau allweddol

Bydd pob Cynghorydd:

- (a) yn cyfranogi yn y Cyngor gyda'i gilydd i bennu'r Gyllideb a chynlluniau a pholisïau strategol yr Awdurdod, ac i wneud y cyfryw benderfyniadau a neilltuir i'r Cyngor neu a gyfeirir at y Cyngor;
- (b) chwarae rhan lawn mewn arweinyddiaeth gymunedol;
- (c) cynrychioli'n effeithiol fuddiannau'r Sir gyfan, eu hadran etholiadol ac etholwyr unigol;
- (ch) ymateb i ymholiadau a sylwadau etholwyr yn deg ac yn ddiduedd;
- (d) cyfranogi ym mhroses llywodraethu'r Cyngor; a
- (dd) chynnal y safonau ymddygiad a moeseg uchaf.

1.2.2 Hawliau a Dyletswyddau

1. Bydd gan Gynghorwyr hawliau mynediad o'r fath i ddogfennau a gwybodaeth sydd ym meddiant y Cyngor ag sy'n angenrheidiol ar gyfer cyflawni eu swyddogaethau'n briodol ac yn unol â'r gyfraith.
2. Ni fydd Cynghorwyr yn cyhoeddi gwybodaeth sy'n gyfrinachol neu'n eithriedig heb gydsyniad y Cyngor nac yn datgelu gwybodaeth a roddwyd yn gyfrinachol i unrhyw un ac eithrio Cynghorydd neu Swyddog y mae hawl ganddynt i wybod amdani.

1.2.3 Ymddygiad

Rhaid y Gynghorwyr, bob amser, gadw at God Ymddygiad yr Aelodau a'r Protocol Perthnasau Aelodau/Cyflogeion fel yr amlinellir yn y Cyfansoddiad hwn.

1.2.4 Lwfansau

Bydd hawl gan y Cynghorwyr i dderbyn lwfansau yn unol â Chynllun Lwfansau Aelodau sydd i'w gweld ar y ddolen hon:

<https://www.pembrokeshire.gov.uk/councillors-and-committees/members-schedule-of-remuneration>

2 SWYDDOGAETHAU'R CYNGOR

- 2.1 Mae Adran 13(2) Deddf Llywodraeth Leol 2000 yn amodi bod holl swyddogaethau'r Awdurdod yn swyddogaethau'r Cabinet oni bai eu bod wedi'u neilltuo i'r Cyngor gan statud neu yn unol â rheoliadau a wnaed o dan Ddeddf 2000. Mae'r Cyfansoddiad yn amlinellu'n fanwl beth yw'r rhaniad swyddogaethau rhwng y Cabinet a'r Cyngor.
- 2.2 Gall y Cyngor arfer pob swyddogaeth ei hun a gall wneud trefniadau i unrhyw rai o'r swyddogaethau hynny (nad oes rhaid iddynt gael eu cyflawni gan y Cyngor) gael eu cyflawni gan Bwyllgor neu Is-bwyllgor o'r Cyngor, gan Gyd-bwyllgor neu gan awdurdod lleol arall, gan Swyddog, neu gan Gynghorydd nad yw'n aelod o'r Weithrediaeth (ond dim ond o fewn y ward neu'r ardal etholiadol lle mae wedi'i ethol/hethol).
- 2.3 Dim ond y Cyngor fydd yn arfer y swyddogaethau canlynol:
- 2.3.1 penodi Aelod Llywyddol o'r Cyngor;
 - 2.3.2 penodi Cadeirydd/Dirprwy Aelod Llywyddol o'r Cyngor;
 - 2.3.3 penodi Is-gadeirydd y Cyngor;
 - 2.3.4 mabwysiadu a newid y Cyfansoddiad hwn, ac eithrio i'r graddau ei fod wedi'i ddirprwyo i'r Swyddog Monitro;
 - 2.3.5 cymeradwyo, mabwysiadu a diwygio'r Fframwaith Polisi a'r Cynllun Integredig Sengl;
 - 2.3.6 cymeradwyo'r Gyllideb;
 - 2.3.7 awdurdodi a chymeradwyo unrhyw gais i Gynulliad Cymru mewn perthynas ag unrhyw Trosglwyddiad Tir ar gyfer Tai;
 - 2.3.8 gwneud penderfyniadau ynglŷn ag unrhyw fater y cyfeirir ato gan y Cabinet, lle mae'r Cabinet yn bwriadu gwneud penderfyniad a fyddai'n groes i'r Fframwaith Polisi neu'n groes, neu heb fod yn gwbl gyson â'r Gyllideb, yn amodol ar y weithdrefn frys a gynhwysir yn y Cyfansoddiad hwn;
 - 2.3.9 ethol a diswyddo'r Arweinydd;
 - 2.3.10 pennu nifer, meintiau a chylch gorchwyl Pwyllgorau'r Cyngor a phenodi Aelodau Digysylltiad i seddi heb eu dyrannu;
 - 2.3.11 mabwysiadu Cynllun Lwfansau Aelodau;
 - 2.3.12 newid enw'r ardal;
 - 2.3.13 rhoi'r teitl Henadur Anrhydeddus neu roi'r anrhydedd Rhyddid y Sir;
 - 2.3.14 gwneud, diwygio, diddymu, ailddeddfu neu fabwysiadu is-ddeddfau a hyrwyddo neu wrthwynebu gwneud deddfwriaeth leol neu Filiau personol;

- 2.3.15 penodi Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion Pwyllgorau Sefydlog penodol heblaw am y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu;
- 2.3.16 pennu dyraniadau Cadeiryddion Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu rhwng y Grŵp Gweithredol a Grwpiau'r Gwrthbleidiau;
- 2.3.17 penodi a diswyddo'r Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig;
- 2.3.18 pennu lefel, ac unrhyw newid i lefel, y cyflog sydd i'w dalu i'r Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig ac i Brif Swyddog;
- 2.3.19 ystyried y telerau ac amodau sydd ynghlwm â chreu, ail-ddynodi neu ddiswyddo'n orfodol unrhyw swydd Prif Swyddog lle bydd gwerth cyffredinol y cyfryw delerau ac amodau dros £100,000;
- 2.3.20 trefnu ar gyfer cyflawni Swyddogaeth Anweithredol gan Gyd-bwyllgor neu gan awdurdod lleol arall;
- 2.3.21 yr holl faterion y mae'n rhaid, yn gyfreithiol, eu neilltuo i'r Cyngor, er enghraifft penodi Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd a chytuno'r Datganiad Polisi Cyflogau;
- 2.3.22 yr holl Swyddogaethau Dewis Lleol a amlinellir yn y Cyfansoddiad hwn y mae'r Cyngor yn penderfynu y dylai ymgymryd â nhw ei hun yn hytrach na'r Cabinet; a
- 2.3.23 phenodi cynrychiolwyr i gyrff allanol oni bai bod y penodiad wedi'i ddirprwyo gan y Cyngor.

3 AELOD LLYWYDDOL AC CADEIRYDD Y CYNGOR / DIRPRWY AELOD LLYWYDDOL

- 3.1 Ethol a Thymor y Swydd yr Aelod Llywyddol a'r Cadeirydd / Dirprwy Aelod Llywyddol
 - 3.1.1 Bydd y Cyngor yn ethol Aelod Llywyddol ar gyfer y Flwyddyn i ddod yn ei Gyfarfod Blynnyddol, yr etholiad cyntaf i ddigwydd yn 2020.
 - 3.1.2 Cadeirydd y Cyngor fydd Dirprwy Aelod Llywyddol y Cyngor ar gyfer Blwyddyn y Cyngor.
 - 3.1.3 Gellir cyflwyno enwebiadau ar gyfer ethol Aelod Llywyddol y Cyngor yng Nghyfarfod Blynnyddol y Cyngor heb orfod rhoi gwybodaeth ymlaen llaw. Os bydd mwy nag un enwebiad, bydd yna bleidlais gudd. Ni dderbynnir unrhyw enwebiadau onibai bod yr Aelod a enwebwyd wedi rhoi ei ganiatâd.
 - 3.1.4 Ni fydd yr Aelod Llywyddol yn cael dal y swydd os bydd ef/hi yn ymddiswyddo, ddim yn Gynghorydd bellach, wedi'i wahardd neu ei ddiarddel, neu wedi'i ddiswyddo gan bleidlais y Cyngor.
 - 3.1.5 Lle bydd swydd Aelod Llywyddol wag, bydd y Cyngor yn ethol Aelod Llywyddol ar gyfer y tymor sy'n weddill.

3.1.6 Mae'r holl aelodau anweithredol yn gymwys i sefyll am swydd Aelod Llywyddol, ni waeth os ydynt yn cadeirio unrhyw Bwyllgorau eraill.

3.1.7 Ni fydd swydd Aelod Llywyddol yn gymwys ar gyfer cydnabyddiaeth ariannol.

3.1.8 Gall yr Aelod Llywyddol fod yn gymwys ar gyfer cael ei ail-ethol i'r swydd.

3.2 Rôl a swyddogaeth yr Aelod Llywyddol

3.2.1 Bydd gan yr Aelod Llywyddol, Cadeirydd a a'r Dirprwy Aelod Llywyddol yn ei absenoldeb, y rolau a'r swyddogaethau canlynol:

- (a) cynnal a hyrwyddo amcanion y Cyfansoddiad wrth gadeirio cyfarfodydd y Cyngor;
- (b) cadeirio cyfarfodydd y Cyngor fel bod ei fusnes yn cael ei weithredu'n effeithlon ynglŷn â hawliau Cynghorwyr a lles y gymuned;
- (c) penderfynu a ellir ychwanegu eitem frys i'r agenda ar gyfer cyfarfod o'r Cyngor sydd i ddod;
- (d) sicrhau bod cyfarfod y Cyngor yn fforwm ar gyfer trafod materion sy'n berthnasol i'r gymuned leol;
- (e) ystyried ceisiadau gan Aelod ar Absenoldeb Teuluol am ganiatâd i fynychu cyfarfodydd penodol neu fynychu disgrifiadau o gyfarfodydd neu berfformio dyletswyddau penodol neu berfformio dyletswyddau o ddisgrifiad penodol a chynghori Arweinwyr pob grŵp gwleidyddol yr Awdurdod cyn rhoi caniatâd.

3.3 Ethol a Thymor y Swydd – Cadeirydd/Dirprwy Aelod Llywyddol ac Is-gadeirydd

3.3.1 Bydd y Cyngor yn ethol Aelod Llywyddol ar gyfer y Flwyddyn i ddod yn ei Gyfarfod Blynyddol, yr etholiad cyntaf i ddigwydd yn 2020.

3.3.2 Bydd y Cyngor yn ethol Is-gadeirydd y Cyngor sy'n ymadael i swydd y Cadeirydd/Dirprwy Aelod Llywyddol ar gyfer y Flwyddyn i ddod yn ei Gyfarfod Blynyddol.

3.3.3 Is-gadeirydd y Cyngor fydd Cynghorydd a etholir am y Flwyddyn ddilynol gan y Cyngor yn ei Gyfarfod Blynyddol.

3.3.4 Caiff enwebiadau ar gyfer ethol Is-gadeirydd y Cyngor eu gwneud, yn ysgrifenedig, i'r Prif Weithredwr, a'u cyflwyno yn Swyddfa'r Prif Weithredwr o leiaf ddeg Diwrnod Gwaith Clir cyn y Cyfarfod Blynyddol. Bydd enwau'r Aelodau a enwebwyd yn cael eu hanfon yn y gwŷs ar gyfer y Cyfarfod Blynyddol. Os cyflwynir fwy nag un enwebiad, bydd angen pleidleisio arno drwy bleidlais gudd. Ni dderbynnir unrhyw enwebiadau oni bai bod yr Aelod a enwebwyd wedi rhoi caniatâd ysgrifenedig.

- 3.3.5 Bydd y Cadeirydd/Dirprwy Aelod Llywyddol a'r Is-gadeirydd yn peidio â dal y swydd honno os bydd yn ymddiswyddo, yn peidio â bod yn Gynghorydd, yn cael ei atal neu eu hanghymhwyso, neu'n cael ei ddiswyddo ar unrhyw adeg gan bleidlais y Cyngor.
- 3.3.6 Pan fo swydd wag yn codi yn swydd y Cadeirydd/Dirprwy Aelod Llywyddol neu'r Is-gadeirydd, bydd y Cyngor yn ethol Cadeirydd neu Is-gadeirydd ar gyfer gweddill cyfnod y swydd.
- 3.3.7 Oni bai ei fod yn peidio â dal y swydd yn rhinwedd paragraff 3.3.4 uchod, bydd Cadeirydd/Dirprwy Aelod Llywyddol ac Is-gadeirydd y Cyngor yn dal y swydd am gyfnod o flwyddyn tan yn syth ar ôl ethol Cadeirydd / Dirprwy Aelod Llywyddol yn y Cyfarfod Blynyddol nesaf. Ac er gwaethaf ymddeoliad arferol Cynghorwyr bedwar diwrnod ar ôl yr etholiadau lleol rheolaidd, bydd y Cadeirydd / Dirprwy Aelod Llywyddol yn parhau yn ei swydd fel Cadeirydd / Dirprwy Aelod Llywyddol hyd nes yr etholir ei olynydd.
- 3.3.8 Ni fydd y Cadeirydd/Dirprwy Aelod Llywyddol ac Is-gadeirydd y Cyngor yn gymwys i'w hailethol i'r swydd honno am gyfnod o bum mlynedd, ar ôl cwblhau eu blwyddyn briodol yn y swydd.
- 3.3.9 Ni all Cadeirydd y Cyngor, yn ystod ei flwyddyn/blwyddyn mewn swydd, gael ei ethol (neu aros) yn Gadeirydd unrhyw Bwyllgor neu fod yn Aelod o'r Cabinet.

3.4 Rôl a swyddogaeth Cadeirydd/Dirprwy Aelod Llywyddol

Bydd gan y Cadeirydd/Dirprwy Aelod Llywyddol, ac yn ei (h)absenoldeb, yr Is-gadeirydd, y rolau a'r swyddogaethau canlynol:

- (a) cynrychioli'r Awdurdod mewn digwyddiadau dinesig a seremonïol.
- (b) bod yn brif lefarydd a phrif lysgennad wrth gynrychioli'r Cyngor.
- (c) ymgymryd â rhaglen o ddyletswyddau sy'n cynnwys mynychu, cynnal a siarad mewn ystod eang o ddigwyddiadau.

4 CYFARFODYDD Y CYNGOR

4.1 Mathau o Gyfarfodydd y Cyngor

Ceir tri math o gyfarfod Cyngor:

- 4.1.1 y Cyfarfod Blynyddol;
- 4.1.2 Cyfarfodydd Cyffredin;
- 4.1.3 Cyfarfodydd Arbennig;

a chynhelir pob un ohonynt yn unol â'r Rheolau Gweithdrefnol a amlinellir isod.

Bydd y Cyngor yn dynodi un Cyfarfod Cyffredin y flwyddyn fel y Cyfarfod Cyllideb, a rhaid ei gynnal ar neu cyn 11 Mawrth mewn unrhyw Flwyddyn y Cyngor.

4.2 Cyfarfod Blynnyddol y Cyngor

4.2.1 Mewn blwyddyn lle ceir etholiad cyffredin i ddewis Cynghorwyr, bydd y Cyfarfod Blynnyddol yn cael ei gynnal nid llai nag 14 diwrnod a dim mwy na 21 diwrnod o ddyddiad ymddeol y Cynghorwyr sy'n ymadael. Mewn unrhyw flwyddyn arall, cynhelir y Cyfarfod Blynnyddol ym mis Ebrill neu fis Mai ar yr amod na chynhelir unrhyw gyfarfod ar y Sul neu Ŵyl Gyhoeddus.

4.2.2 Bydd y Cyfarfod Blynnyddol:

- (a) yn ethol yr Aelod Llywyddol ar gyfer y flwyddyn i ddod;
- (b) yn ethol Cadeirydd/Dirprwy Aelod Llywyddol ar gyfer y Flwyddyn i ddod;
- (c) yn ethol Is-gadeirydd y Cyngor ar gyfer y Flwyddyn i ddod;
- (d) yn ethol person i lywyddu os nad yw'r Aelod Llywyddol neu'r Cadeirydd/Dirprwy Aelod Llywyddol yn bresennol;
- (e) yn derbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb oddi wrth Gynghorwyr;
- (f) yn derbyn unrhyw ddatganiadau o fuddiant oddi wrth unrhyw Gynghorwyr mewn unrhyw faterion i'w gweithredu yn y cyfarfod;
- (g) yn derbyn unrhyw gyhoeddiadau gan yr Aelod Llywyddol;
- (h) yn derbyn unrhyw gyhoeddiadau gan y Cadeirydd/Dirprwy Aelod Llywyddol;
- (i) yn ethol Arweinydd (bob dwy flynedd);
- (j) yn cael ei hysbysu gan yr Arweinydd o nifer yr Aelodau i'w penodi i'r Cabinet;
- (k) yn cael gan yr arweinydd y cynllun dirprwyo, os oes (i'w nodi yn y Cyfansoddiad hwn);
- (l) yn penderfynu pa Bwyllgorau ac Is-bwyllgorau i'w sefydlu a maint a chylch gorchwyl y Pwyllgorau hynny ar gyfer y Flwyddyn i ddod;
- (m) penderfynu ar ddyraniad seddau i grwpiau gwleidyddol yn unol â rheolau cydbwysedd gwleidyddol a phenderfynu ar ddyrannu seddi i Aelodau sydd heb gysylltiad;

- (n) cymeradwyo rhaglen o gyfarfodydd cyffredin y Cyngor am y flwyddyn;
- (o) penodi Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion Pwyllgorau Sefydlog penodol ac eithrio'r Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu; ac
- (p) ystyried unrhyw fusnes arall a bennir yn y gwŷs i'r cyfarfod.

4.3 Cyfarfodydd Cyffredin y Cyngor

- 4.3.1 Cynhelir cyfarfodydd cyffredin y Cyngor yn unol â rhaglen y penderfynir arni yng Nghyfarfod Blynyddol y Cyngor.
- 4.3.2 Bydd cyfarfodydd cyffredin yn ystyried y busnes yn y drefn ganlynol, oni bai bod y Aelod Llywyddol yn ei hamrywio:
 - (a) ethol unigolyn i lywyddu os nad yw'r Aelod Llywyddol a'r Cadeirydd / Dirprwy Aelod Llywyddol yn bresennol;
 - (b) derbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb gan Gynghorwyr;
 - (c) derbyn unrhyw ddatganiadau o fuddiant gan Gynghorwyr mewn unrhyw fater i'w drafod yn y cyfarfod;
 - (ch) derbyn unrhyw gyhoeddiadau gan y Aelod Llywyddol, Cadeirydd / Dirprwy Aelod Llywyddol a/neu'r Arweinydd a derbyn unrhyw benderfyniadau gan y Aelod Llywyddol;
 - (d) cymeradwyo Cofnodion y cyfarfod diwethaf fel cofnod cywir;
 - (dd) derbyn cwestiynau gan y cyhoedd, a rhoi atebion i'r cwestiynau hynny, yn unol â Pharagraff 4.9, isod;
 - (e) delio ag unrhyw fusnes sy'n weddill o gyfarfod diwethaf y Cyngor;
 - (f) derbyn ac ystyried unrhyw adroddiadau gan Swyddogion Statudol;
 - (ff) derbyn ac ystyried unrhyw adroddiadau gan yr Arweinydd a'r Cabinet;
 - (g) derbyn ac ystyried unrhyw adroddiadau ac argymhellion gan Bwyllgorau;
 - (ng) derbyn ac ateb cwestiynau a gyflwynwyd gan Gynghorwyr, yn unol â Pharagraff 4.10, isod;
 - (h) ystyried unrhyw hysbysiadau o gynigion a gyflwynwyd gan Gynghorwyr, yn y drefn y derbyniwyd yr hysbysiadau; ac
 - (i) ystyried unrhyw fusnes arall a nodwyd yn yr wŷs i'r cyfarfod, gan gynnwys ystyried cynigion gan y Cabinet ynglŷn â Chyllideb a Fframwaith Polisi'r Cyngor, y Cynllun Integredig Sengl ac adroddiadau'r Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu.

4.4 Cyfarfodydd Arbennig y Cyngor

4.4.1 Galw Cyfarfodydd Arbennig

- (a) Gall Aelod Llywyddol, y Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig, y Swyddog Monitro a'r Cyfarwyddwr Adnoddau, yn unol â'u cyfrifoldebau statudol, alw Cyfarfod Arbennig o'r Cyngor; neu
- (b) Lle mae Aelod Llywyddol yn derbyn cais wedi'i lofnodi gan nid llai na phum Aelod o'r Cyngor, yn gofyn am Gyfarfod Arbennig o'r Cyngor ac yn pennu'r busnes sydd i'w drafod yn y cyfarfod hwnnw, ac mae Aelod Llywyddol wedi gwrthod galw cyfarfod neu wedi methu gwneud penderfyniad o fewn pum Diwrnod Gwaith Clir o gyflwyno'r cais, gall o leiaf bump o'r Aelodau a wnaeth gais pan ddaw'r pum Diwrnod Gwaith Clir hynny i ben, ysgrifennu at y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd yn unol â pharagraff (c) isod.
- (c) Bydd yr Aelodau perthnasol yn 4.4.1(b) yn dynodi, yn ysgrifenedig, i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd, eu bod yn dymuno galw Cyfarfod Arbennig a byddant yn cadarnhau natur y busnes sydd i'w drafod. Ar hynny, bydd y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd yn sicrhau bod yr hysbysiadau a'r gwysion a fynir gan baragraff 4(2) o Atodlen 12 i Ddeddf 1972 yn cael eu cyhoeddi a'u hanfon o fewn y pum Diwrnod Gwaith Clir canlynol i ymgynnull cyfarfod o'r Cyngor o fewn 10 Diwrnod Gwaith Clir o'r cyfryw gyhoeddiad.
- (ch) Er gwaethaf 4.4.1(c) uchod, gall y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd, gyda chydysyniad Aelod Llywyddol a mwyafrif o'r Aelodau sy'n gwneud cais, beidio â galw Cyfarfod Arbennig o'r Cyngor ond ychwanegu neu gynnwys y mater busnes a gynigiwyd ar gyfer y Cyfarfod Arbennig ar yr agenda ar gyfer Cyfarfod Cyffredin.

4.4.2 Busnes i'w drafod mewn Cyfarfod Arbennig o'r Cyngor

- (a) Ni chaiff Cyfarfod Arbennig ei alw oni bai y bwriedir yn y cyfarfod drafod busnes y gellir, yn unol â deddfwriaeth berthnasol a'r Cyfansoddiad hwn, ei drafod yn y cyfarfod hwnnw.
- (b) Ni chaiff unrhyw fusnes ei drafod mewn unrhyw Gyfarfod Arbennig ac eithrio fel y pennir yn yr Hysbysiad sy'n ymgynnull y cyfarfod.

4.5 Amser, Lleoliad a Hyd Cyfarfodydd

Pennir amser a lleoliad cyfarfodydd gan y Aelod Llywyddol mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd. Bydd amseru a hyd unrhyw doriad yn ystod y cyfarfod yn fater i'r Aelod Llywyddol benderfynu yn ei gylch fel y gwêl yn dda.

4.6 Hysbysiad am Gyfarfodydd y Cyngor a Gwŷs Iddynt

O leiaf dri Diwrnod Gwaith Clir cyn cyfarfod, bydd y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd yn cyhoeddi Hysbysiad ynglŷn ag amser a lleoliad y cyfarfod ac anfonir gwŷs at bob Aelod o'r Cyngor drwy'r e-bost oni bai bod Aelod yn gofyn fel arall. Bydd yr wŷs yn rhoi dyddiad, amser a lleoliad pob cyfarfod ac yn nodi'r busnes sydd i'w drafod. Bydd hefyd yn cynnwys y cyfryw adroddiadau sydd ar gael.

4.7 Ethol Arweinydd

4.7.1 Caiff yr Arweinydd ei ethol bob dwy flynedd yng Nghyfarfod Blynnyddol y Cyngor.

4.7.2 Caiff enwebiadau ar gyfer ethol Arweinydd, eu gwneud yn ysgrifenedig, i'r Prif Weithredwr a rhaid eu cyflwyno i swyddfa'r Prif Weithredwr o leiaf ddeg Diwrnod Gwaith Clir cyn y cyfarfod. Bydd enwau'r Aelodau sydd wedi'u henwebu yn cael eu nodi yn y wŷs ar gyfer y cyfarfod.

4.7.3 Os cyflwynir mwy nag un enwebiad, cynhelir pleidlais gudd ar hynny.

4.7.4 Ni chaiff unrhyw enwebiadau eu derbyn oni bai bod yr Aelod enwebedig wedi rhoi cydsyniad ysgrifenedig.

4.8 Cworwm

4.8.1 Cworwm cyfarfod o'r Cyngor fydd chwarter nifer yr Aelodau sy'n pleidleisio.

4.8.2 Yn ystod unrhyw gyfarfod, os bydd y Aelod Llywyddol yn cyfrif nifer yr Aelodau sy'n bresennol ac yn datgan nad oes cworwm yn bresennol, yna bydd y cyfarfod yn cael ei ohirio yn syth. Bydd busnes sy'n weddill yn cael ei ystyried ar amser a dyddiad a bennir gan y Aelod Llywyddol mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd. Os nad yw ef/hi yn pennu dyddiad, bydd y busnes sy'n weddill yn cael ei ystyried yn y Cyfarfod Cyffredin nesaf.

4.9 Cwestiynau gan Aelodau'r Cyhoedd mewn Cyfarfodydd Cyffredin

4.9.1 Gall cwestiwn ond gael ei ofyn gan aelod o'r cyhoedd os rhoddwyd rhybudd ohono trwy ei gyflwyno'n ysgrifenedig neu drwy bost electronig i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd, a rhaid i'r cyfryw rybudd gynnwys enw a chyfeiriad llawn y sawl sy'n cyflwyno'r cwestiwn, a rhaid i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd ei dderbyn o leiaf ddeg Diwrnod Gwaith Clir cyn dyddiad y cyfarfod y mae i'w gyflwyno iddo.

4.9.2 Gall y Aelod Llywyddol, mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd, wrthod cwestiwn a pheidio â'i gynnwys ar yr agenda ar gyfer y Cyfarfod Cyffredin nesaf o'r Cyngor, os yw o'r farn fod y cwestiwn:

- (a) heb fod yn ymwneud â mater y mae'r Cyngor yn gyfrifol amdano neu nad yw'n effeithio ar Sir Benfro; neu

- (b) yn ddifennol neu'n drallodus; neu
- (c) yn datgelu Gwybodaeth Gyfrinachol neu Eithriedig, neu byddai'r ymateb yn debygol o ddatgelu'r gyfryw wybodaeth; neu
- (ch) yn sylweddol debyg i gwestiwn a gyflwynwyd yn ystod y chwe mis diwethaf; neu
- (d) yn cael ei ofyn gan aelod o'r cyhoedd:
 - (i) nad yw'n etholwr llywodraeth leol ar gyfer Sir Benfro (neu nad yw dros 16 oed ond byddai fel arall yn cymhwyso fel etholwr ar gyfer Sir Benfro); neu
 - (ii) nad yw neu na fu am y cyfan o'r 12 mis blaenorol, yn feddiannydd, perchennog neu denant unrhyw dir neu eiddo arall yn Sir Benfro; neu
 - (iii) nad yw wedi'i gyflogi/chyflogi neu wedi bod â'i brif/phrif fan gweithio neu unig fan gweithio yn ystod y cyfan o'r 12 mis blaenorol yn Sir Benfro; neu
 - (iv) nid yw neu nad yw yn ystod y cyfan o'r 12 mis blaenorol wedi byw yn Sir Benfro;

ac os felly bydd yn dychwelyd y cwestiwn i'r sawl a'i cyflwynodd ynghyd â'i reswm/rheswm dros ei wrthod.

Bydd penderfyniad y Aelod Llywyddol mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd yn derfynol.

- 4.9.3 Bydd cwestiynau'n cael eu gofyn ar lafar gan y Aelod Llywyddol ar ran yr aelod o'r cyhoedd perthnasol yn y drefn y'u derbyniwyd ac, mewn unrhyw un cyfarfod, ni chaiff unrhyw berson gyflwyno mwy na dau gwestiwn. Gall y Aelod Llywyddol grwpio cwestiynau tebyg ynghyd os yw o'r farn ei bod yn briodol gwneud hynny.
- 4.9.4 Dylid ymdrin â phob cwestiwn ac ateb o fewn cyfnod heb fod yn fwy na thair munud.
- 4.9.5 Bydd y Aelod Llywyddol yn gwahodd yr Arweinydd, yr Aelod Cabinet priodol neu Gadeirydd Pwyllgor priodol i ateb y cwestiwn. Bydd y sawl sy'n ateb naill ai'n rhoi ateb llafar cadarn i'r cwestiwn neu'n ymrwymo i roi ateb ysgrifenedig o fewn deg Diwrnod Gwaith Clir o ddyddiad y cyfarfod.
- 4.9.6 Caniateir uchafswm o 30 munud i'r holl gwestiynau gael eu rhoi gerbron a'u hateb ar ran aelodau'r cyhoedd. Lle na chyrhaeddir cwestiwn yn ystod y cyfarfod, rhaid i'r Aelod Llywyddol, yn syth ar ôl y cyfarfod, ddyrannu pob cwestiwn i'r Arweinydd, yr Aelod Cabinet priodol neu Gadeirydd Pwyllgor priodol, a bydd y person hwnnw yn anfon ateb ysgrifenedig at y person a gyflwynodd y cwestiwn o fewn deg Diwrnod Gwaith Clir o ddyddiad y cyfarfod, a bydd yr ateb wedyn yn ffurfio rhan o'r cofnodion.

- 4.9.7 Caiff copïau o'r holl atebion ysgrifenedig eu hanfon at yr holl Aelodau drwy'r e-bost oni bai bod Aelod yn gofyn fel arall.
- 4.9.8 Rhaid i aelodau'r cyhoedd fynychu'n bersonol a dweud pwy ydynt wrth y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd cyn dechrau'r cyfarfod, ac os na wnânt hynny, yna ni fydd y cwestiwn yn cael ei roi gerbron yn y cyfarfod. [O dan y cyfyngiadau symud presennol, bydd angen i aelod o'r cyhoedd ddanfôn dogfennau wedi'u sganio i wirio ei fod/ei bod yn bodloni'r meini prawf ar gyfer cyflwyno cwestiwn.]

4.10 Cwestiynau gan Aelodau'r Cyngor mewn Cyfarfodydd Cyffredin

- 4.10.1 Gall unrhyw Aelod gyflwyno cwestiwn drwy ei anfon yn ysgrifenedig neu drwy'r e-bost at y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd, a rhaid i'r cyfryw rybudd gael ei dderbyn gan y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd o leiaf ddeg Diwrnod Gwaith Clir cyn dyddiad y cyfarfod lle mae'r cwestiwn i'w roi gerbron.
- 4.10.2 Gall y Aelod Llywyddol, mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd, wrthod cwestiwn a pheidio â'i gynnwys ar yr agenda ar gyfer y Cyfarfod Cyffredin nesaf o'r Cyngor, os yw o'r farn fod y cwestiwn:
- (a) heb fod yn ymwneud â mater y mae'r Cyngor yn gyfrifol amdano neu nad yw'n effeithio ar Sir Benfro; neu
 - (b) yn ddifennol neu'n drallodus; neu
 - (c) yn datgelu gwybodaeth Gyfrinachol neu Eithriedig; neu
 - (ch) yn sylweddol debyg i gwestiwn a gyflwynwyd yn ystod y chwe mis diwethaf a bydd y Rheolau yn 4.14 yn gymwys wedyn;
- ac os felly bydd yn dychwelyd y cwestiwn i'r Aelod a'i cyflwynodd ynghyd â'i reswm/rheswm dros ei wrthod.
- Bydd penderfyniad y Aelod Llywyddol, mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd, yn derfynol.
- 4.10.3 Bydd cwestiynau'n cael eu gofyn yn y drefn y'u derbyniwyd ac, mewn unrhyw un cyfarfod, ni chaiff unrhyw Aelod gyflwyno mwy na thri chwestiwn. Gall y Aelod Llywyddol newid trefn cwestiynau neu grwpio cwestiynau tebyg ynghyd os yw o'r farn ei bod yn briodol gwneud hynny.
- 4.10.4 Caiff pob Aelod sy'n gofyn cwestiwn siarad am uchafswm o dair munud i ofyn ei gwestiwn/chwestiwn.
- 4.10.5 Bydd y Aelod Llywyddol naill ai'n ateb y cwestiwn neu'n gwahodd y Cadeirydd, yr Aelod Cabinet priodol neu Gadeirydd Pwyllgor priodol i ateb y cwestiwn. Bydd y sawl sy'n ateb yn rhoi ateb llafar cadarn i'r cwestiwn.
- 4.10.6 Gall yr Aelod sy'n gofyn cwestiwn ofyn un cwestiwn atodol arall neu enwebu

Aelod arall i ofyn un cwestiwn atodol i'r Aelod a atebodd y cwestiwn cyntaf. Caniateir cwestiynau atodol pellach gan Aelodau eraill yn ôl disgrisiwn y Aelod Llywyddol yn unig. Mae'n rhaid i'r holl gwestiynau atodol godi'n uniongyrchol o'r cwestiwn gwreiddiol neu'r ymateb a chaniateir uchafswm o dair munud ar gyfer gofyn ac ateb pob cwestiwn atodol. Bydd y sawl sy'n ateb naill ai'n rhoi ateb llafar cadarn i'r cwestiwn neu'n ymrwymo i roi ateb ysgrifenedig o fewn 10 Diwrnod Gwaith Clir o ddyddiad y cyfarfod.

4.11 Hysbysiadau o Gynigion

4.11.1 Hysbysiad

- (a) Ac eithrio ar gyfer cynigion y gellir eu cynnig heb hysbysiad o dan Reol 4.12, rhaid i hysbysiad ysgrifenedig o bob cynnig wedi'i lofnodi gan yr Aelod(au) sy'n rhoi'r hysbysiad, gael ei dderbyn gan y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd 10 Diwrnod Gwaith Clir cyn dyddiad y cyfarfod. Bydd yr holl gyfryw hysbysiadau o gynigion a dderbynnir yn cael eu cofnodi mewn llyfr sy'n agored i'w archwilio gan y cyhoedd. Ni fydd unrhyw gynnig a gynigir drwy hysbysiad yn cael ei drafod yn y Cyfarfod Blyneddol o'r Cyngor. Gall Aelodau'r Cyngor roi hysbysiad o ddim mwy na thri chynnig yr un i'w hystyried mewn unrhyw gyfarfod o'r Cyngor.
- (b) Rhaid i bob hysbysiad o gynnig ymgorffori llofnod(ion) gwiriadwy yr Aelod(au) perthnasol sy'n ei gyflwyno, ac eithrio, os caiff ei gyflwyno drwy'r e-bost, rhaid i gopi caled o'r hysbysiad sy'n ymgorffori llofnod(ion) gwiriadwy yr Aelod(au) perthnasol sy'n cyflwyno'r hysbysiad gael ei dderbyn gan y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd (neu ei gynrychiolydd/chynrychiolydd awdurdodedig) cyn dechrau'r Cyfarfod o'r Cyngor. Bydd methiant i ddarparu'r cyfryw gopi caled o'r hysbysiad cyn dechrau'r cyfarfod o'r Cyngor yn arwain at ystyried bod yr hysbysiad hwnnw'n annilys i'w ystyried yn y cyfarfod hwnnw o'r Cyngor, er gwaetha'r ffaith ei fod wedi'i restru fel eitem ar yr Agenda ar gyfer y cyfarfod hwnnw.
- (c) Bydd y Aelod Llywyddol, mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd, yn cynnwys pob hysbysiad o gynnig a dderbyniwyd ar yr agenda ar gyfer y Cyfarfod Cyffredin nesaf o'r Cyngor, oni bai ei fod/bod o'r farn nad yw'r hysbysiad o gynnig:
 - (i) heb fod yn ymwneud â mater y mae'r Awdurdod yn gyfrifol amdano neu nad yw'n effeithio ar Sir Benfro; neu
 - (ii) yn ddifenwol neu'n drallodus; neu
 - (iii) yn datgelu gwybodaeth Gyfrinachol neu Eithriedig; neu
 - (iv) yn sylweddol debyg i hysbysiad o gynnig a drafodwyd mewn cyfarfod o'r Cyngor yn ystod y chwe mis diwethaf;

ac os felly bydd yn dychwelyd yr hysbysiad o gynnig i'r Aelod a'i

cyflwynodd ynghyd â'i reswm/rheswm dros ei wrthod.

Bydd penderfyniad y Aelod Llywyddol mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd yn derfynol.

4.11.2 Amlinellu Cynnig ar yr Agenda

Bydd cynigion y rhoddwyd hysbysiad ohonynt yn cael eu rhestru ar yr agenda yn y drefn y derbyniwyd yr hysbysiad oni bai bod yr Aelod sy'n rhoi'r hysbysiad yn datgan, yn ysgrifenedig, ei fod/bod yn cynnig ei symud i gyfarfod diweddarach neu ei dynnu'n ôl.

4.11.3 Cynnig nad yw'n cael ei gyflwyno

Os nad yw cynnig a amlinellwyd yn yr wŷs yn cael ei gyflwyno naill ai gan Aelod a roddodd hysbysiad ohono neu gan ryw Aelod arall ar ei ran/rhan pan gyrhaeddir yr eitem fusnes honno yn y cyfarfod, caiff ei drin, oni bai ei fod yn cael ei ohirio trwy gydsyniad y Cyngor, fel cynnig wedi'i dynnu'n ôl.

4.11.4 Cyfeiriad awtomatig at y Pwyllgor/Cabinet

(a) Rhaid i gynnig y mae ei delerau yn galw am benderfyniad o natur weithredol, ar ôl cael ei gynnig a'i eilio, gael ei gyfeirio heb ei drafod i'r Cabinet. Bydd y Cabinet yn gwneud penderfyniad terfynol ar y mater cyn cyfarfod cyffredin nesaf y Cyngor. Gall unrhyw benderfyniad gan y Cabinet fod yn ddarostyngedig i ddarpariaethau galw i mewn gweithredol.

(b) Bydd cynnig y mae ei delerau yn galw am benderfyniad o natur gyfansoddiadol, ar ôl cael ei gynnig a'i eilio, yn cael ei gyfeirio heb ei drafod i'r Pwyllgor Adolygu'r Cyfansoddiad. Bydd y Pwyllgor Adolygu'r Cyfansoddiad yn ystyried y cynnig ac yn gwneud argymhelliad i'r Cyngor. Bydd y Cyngor yn gwneud penderfyniad terfynol y cynnig yn ei gyfarfod cyffredin nesaf yn dilyn yr hyn y cyflwynwyd y cynnig yn wreiddiol.

(c) Rhaid i gynnig y mae ei delerau yn galw am benderfyniad nad yw o natur weithredol na chyfansoddiadol, ar ôl cael ei gynnig a'i eilio, gael ei gyfeirio heb drafodaeth i'r pwyllgor y mae ei gylch gwaith yn cyd-fynd agosaf â'r cynnig. Bydd y pwyllgor derbyn yn ystyried y cynnig ac yn gwneud argymhelliad i'r Cyngor. Bydd y Cyngor yn gwneud penderfyniad terfynol y cynnig yn ei gyfarfod cyffredin nesaf yn dilyn yr hyn y cyflwynwyd y cynnig yn wreiddiol.

(ch) Yn achos cynnig y mae ei delerau'n galw am benderfyniad gweithredol ac anweithredol, dim ond y materion hynny o natur weithredol a gyfeirir at y Cabinet, yn unol ag (a). Cyfeirir penderfyniad ar faterion sy'n weddill nad ydynt o natur weithredol, yn unol â (b) neu (c), fel sy'n berthnasol.

(d) Gyda chytundeb hyrwyddwr y cynnig, caiff y Cabinet benderfynu gohirio ei benderfyniad terfynol ar gynnig a gyfeiriwyd o dan (a), ar yr amod bod yr oedi yn unol ag (e).

(dd) Gyda chytundeb hyrwyddwr y cynnig, caiff y pwyllgor sy'n derbyn

atgyfeiriad o dan (b) neu (c) benderfynu, trwy fwyafrif dwy ran o dair yn unig, i ohirio ei ystyriaeth o'r mater a gyfeiriwyd at is-bwyllgor, gweithgor, neu gyfarfod dilynol, ar yr amod bod unrhyw oedi cysylltiedig yn cyd-fynd ag (e).

(e) Mewn unrhyw achos, rhaid i'r Cabinet neu'r Cyngor wneud penderfyniad terfynol ar unrhyw gynnig, fel sy'n berthnasol, heb fod yn hwyrach na dyddiad ail gyfarfod cyffredin y Cyngor yn dilyn cyfarfod y Cyngor y cyflwynwyd y cynnig yn wreiddiol.

(f) Caiff y [Cadeirydd/Aelod Llywyddol], os yw'n ei ystyried yn hanfodol ac yn ffafriol i anfon busnes, ganiatáu i'r rhybudd o gynnig gael ei drafod yng nghyfarfod y Cyngor y cafodd ei gyflwyno'n wreiddiol ynddo. Mewn achos o'r fath, rhaid dosbarthu rhybudd o'r penderfyniad hwn, ynghyd â chopi o'r cyflwyniad ategol, i'r holl Gynghorwyr o leiaf un diwrnod cyn y cyfarfod. Rhaid rhoi rhybudd hefyd ar ddechrau'r cyfarfod, yn ystod y cyhoeddiadau [gan y Cadeirydd/Aelod Llywyddol].

4.11.5 Cyflwyniadau Ategol Ysgrifenedig

- (a) Rhaid i unrhyw aelod sy'n cyflwyno'r cyfryw hysbysiad o gynnig ddarparu cyflwyniad ysgrifenedig i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd i gefnogi'r cynnig 10 Diwrnod Gwaith Clir ar ôl dyddiad y cyfarfod lle cafodd ei roi gerbron gyntaf.
- (b) Os na dderbynnir y cyfryw gyflwyniad o fewn y cyfnod penodedig hwnnw, ystyrir bod yr hysbysiad o gynnig wedi'i dynnu'n ôl.
- (c) Bydd cyflwyniad ysgrifenedig yr Aelod yn cael ei gylchredeg gyda'r Agenda i unrhyw gyfarfod o'r Cyngor neu Bwyllgor sy'n ystyried yr hysbysiad o gynnig.

4.11.6 Hawl cyflwynydd y cynnig i siarad yn gyntaf

Bydd yr aelod y cyflwynwyd cynnig yn ei enw/henw yn cael y cyfle cyntaf i siarad am y cynnig hwnnw mewn unrhyw gyfarfod lle mae ganddo ef neu hi'r hawl i siarad. Yn achos cynnig a gyflwynir yn enw nifer o lofnodwyr, rhoddir yr hawl i siarad yn gyntaf i un o'r aelodau hynny a enwebir o blith, a chan, yr aelodau hynny, at y diben hwnnw.

4.12 Cynigion y gellir eu cyflwyno heb hysbysiad

Gellir cyflwyno'r cynigion canlynol heb hysbysiad:

- 4.12.1 i ethol Aelod Llywyddol y cyfarfod y cyflwynir y cynnig ynddo yn absenoldeb y Aelod Llywyddol neu'r Cadeirydd / Dirprwy Aelod Llywyddol;
- 4.12.2 i gywiro cywirdeb cofnodion drafft y cyfarfod blaenorol;
- 4.12.3 i newid trefn busnes yr agenda;

- 4.12.4 i gyfeirio mater at gorff neu unigolyn priodol;
- 4.12.5 i dderbyn adroddiadau neu fabwysiadu argymhellion y Cabinet mewn perthynas â busnes y Cyngor, Pwyllgorau neu Swyddogion; ac ystyried unrhyw gynnig sy'n deillio'n uniongyrchol o'r busnes ar yr Agenda sydd i'w drafod;
- 4.12.6 i dynnu cynnig yn ôl;
- 4.12.7 i ddiwygio cynnig;
- 4.12.8 i symud ymlaen i'r busnes nesaf;
- 4.12.9 i nodi bod y cwestiwn yn awr yn cael ei ofyn;
- 4.12.10 i ohirio trafodaeth;
- 4.12.11 i ohirio cyfarfod;
- 4.12.12 i atal un o reolau gweithdrefnol penodol y Cyngor, yn amodol ar Reol 4.21.1;
- 4.12.13 i eithrio'r cyhoedd a'r wasg o'r cyfarfod cyfan neu ran o'r cyfarfod;
- 4.12.14 i beidio â chlywed mwy gan Aelod a enwyd o dan Baragraff 4.19.3 neu ei (h)eithrio o'r cyfarfod o dan Reol 4.19.4;
- 4.12.15 i roi cydsyniad y Cyngor lle y mae ei gydsyniad yn ofynnol gan y Cyfansoddiad hwn; ac
- 4.12.16 i bennu'r mecanwaith pleidleisio mewn perthynas â 4.15.6 o'r adrian hyn.
- 4.13 Rheolau Trafod mewn Cyfarfodydd o'r Cyngor
 - 4.13.1 Cynnig ac eilio cynigion

Ni chaiff unrhyw gynnig ei ystyried oni bai a hyd nes bod y cynigydd wedi cyflwyno cynnig ac wedi esbonio ei ddiben a bod y cynnig wedi'i eilio.
 - 4.13.2 Hawl i fynnu cynnig ysgrifenedig

Oni bai bod hysbysiad eisoes wedi'i roi o'r cynnig, caiff y Aelod Llywyddol fynnu ei fod yn cael ei nodi'n ysgrifenedig a'i roi iddo ef/iddi hi cyn iddo gael ei drafod.
 - 4.13.3 Araith yr Eilydd

Wrth eilio cynnig neu ddiwygiad, caiff Aelod gadw ei araith tan yn ddiweddarach yn y drafodaeth.

4.13.4 Cynnwys a hyd areithiau

- (a) Mae'n rhaid i areithiau gyfeirio at y cwestiwn sy'n cael ei drafod neu at esboniad personol neu bwynt o drefn.
- (b) Ni chaiff unrhyw araith fod yn fwy na phum munud yn achos cynigydd y cynnig a thair munud yn achos pob siaradwr arall, heb gydsyniad y Aelod Llywyddol.

4.13.5 Pryd y caiff Aelod siarad eto

Ni chaiff Aelod sydd wedi siarad ynghylch cynnig siarad eto tra bod y cynnig hwnnw'n destun trafodaeth, ac eithrio i:

- (a) siarad unwaith ynghylch diwygiad a gynigiwyd gan Aelod arall;
- (b) cynnig diwygiad ychwanegol os cafodd y cynnig ei ddiwygio ers iddoliddi siarad ddiwethaf;
- (c) os oedd ei araith/haraith gyntaf yn ymwneud â diwygiad a gynigiwyd gan Aelod arall, siarad ynghylch y prif fater (pa un a dderbyniwyd y diwygiad y siaradodd yn ei gylch ai peidio);
- (ch) arfer yr hawl i ymateb;
- (d) codi pwynt o drefn;
- (dd) rhoi esboniad personol; a
- (e) gofyn cwestiwn yn ystod y drafodaeth.

4.13.6 Diwygiadau i gynigion

- (a) Mae'n rhaid i ddiwygiad i gynnig fod yn berthnasol i'r cynnig ac fe'i gwneir naill ai i:
 - (i) gyfeirio'r mater i gorff, Pwyllgor neu unigolyn priodol i'w ystyried neu ei ailystyried;
 - (ii) dileu geiriau;
 - (iii) dileu geiriau a chynnwys neu ychwanegu geiriau eraill; neu
 - (iv) cynnwys neu ychwanegu geiriau;cyn belled â nad yw effaith y diwygiad yn negyddu'r cynnig.
- (b) Dim ond un gwelliant y ceir ei gynnig a'i drafod ar unrhyw un adeg. Ni cheir cynnig unrhyw welliant ychwanegol hyd nes bod penderfyniad wedi'i wneud ynglŷn â'r gwelliant sy'n cael ei drafod.

- (c) Os na dderbynnir diwygiad, ceir cynnig diwygiadau eraill i'r cynnig gwreiddiol.
- (ch) Os derbynnir diwygiad, bydd y cynnig fel y cafodd ei ddiwygio yn disodli'r cynnig gwreiddiol. Yna daw hwn yn gynnig gwreiddiol y bydd unrhyw ddiwygiadau ychwanegol yn cael eu cynnig iddo.
- (d) Ar ôl i ddiwygiad gael ei dderbyn, bydd y Aelod Llywyddol yn darllen y cynnig diwygiedig cyn derbyn unrhyw ddiwygiadau pellach neu, os nad oes rhai, yn ei roi gerbron pleidlais.
- (dd) Ni chaiff diwygiad pellach gael ei gynnig
 - (i) oni bai bod y cynigydd yn rhoi hysbysiad o delerau diwygiad pellach cyn bod unrhyw ddiwygiad yn cael ei roi i bleidlais; a
 - (ii) hyd nes bod y Cyngor wedi penderfynu ynghylch pob diwygiad a gynigiwyd yn flaenorol.
- (e) Os collir y diwygiad pellach, mae'r cynnig gwreiddiol neu'r diwygiad a wnaed (ac sy'n dod yn gynnig gwreiddiol) yn sefyll o hyd.

4.13.7 Newid cynnig

- (a) Caiff Aelod newid cynnig y mae wedi rhoi hysbysiad ohono gyda chydysyniad y cyfarfod.
- (b) Caiff Aelod newid cynnig y mae wedi'i gyflwyno heb roi hysbysiad gyda chysyniad y cyfarfod a'r eilydd. Bydd caniatâd y cyfarfod yn cael ei roi heb drafodaeth.
- (c) Dim ond newidiadau y gellid eu gwneud fel gwelliant ganiateir.

4.13.8 Tynnu cynnig yn ôl

Caiff Aelod dynnu'n ôl cynnig a gyflwynwyd ganddo/ganddi gyda chydysyniad y cyfarfod a'r eilydd. Bydd cydsyniad y cyfarfod yn cael ei roi heb drafodaeth. Ni chaiff unrhyw Aelod siarad ynghylch y cynnig ar ôl i'r cynigydd ofyn am ganiatâd i'w dynnu'n ôl oni bai y gwrthodir caniatâd.

4.13.9 Hawl i ateb

- (a) Mae gan gynigydd y cynnig yr hawl i ateb ar ddiwedd y drafodaeth ynghylch y cynnig, yn union cyn iddo gael ei roi i bleidlais.
- (b) Os cynigir diwygiad, mae gan gynigydd y cynnig gwreiddiol yr hawl i ateb ar ddiwedd y drafodaeth ynghylch y diwygiad, ond ni chaiff siarad yn ei gylch fel arall.
- (c) Nid oes gan gynigydd y diwygiad yr hawl i ateb y drafodaeth ynghylch ei ddiwygiad/diwygiad.

4.13.10 Cynigion y ceir eu cynnig yn ystod trafodaeth

Pan fydd cynnig yn destun trafodaeth, ni cheir cyflwyno unrhyw gynnig arall ac eithrio'r cynigion gweithdrefnol canlynol:

- (a) tynnu cynnig yn ôl;
- (b) amnewid neu newid cynnig
- (c) symud ymlaen i'r busnes nesaf;
- (ch) bod y cwestiwn nawr yn cael ei ofyn;
- (d) gohirio trafodaeth;
- (dd) gohirio cyfarfod;
- (e) eithrio'r cyhoedd a'r wasg yn unol â'r Rheolau Mynediad at Wybodaeth; a
- (f) pheidio â chlywed mwy gan Aelod a enwyd o dan Reol 4.19.3 neu ei (h)eithrio o'r cyfarfod o dan Reol 4.19.4.

4.13.11 Cynigion cau

- (a) Caiff Aelod gynnig, heb roi sylwadau, y cynigion canlynol ar ddiwedd araith Aelod arall;
 - (i) symud ymlaen i'r busnes nesaf;
 - (ii) bod y cwestiwn nawr yn cael ei ofyn;
 - (iii) gohirio trafodaeth; neu
 - (iv) gohirio cyfarfod.
- (b) Os bydd cynnig i symud ymlaen i'r busnes nesaf yn cael ei eilio a bod y Aelod Llywyddol o'r farn bod yr eitem wedi'i thrafod yn ddigonol, bydd yn rhoi hawl i ateb i'r sawl a gyflwynodd y cynnig gwreiddiol ac yna'n rhoi'r cynnig gweithdrefnol i bleidlais.
- (c) Os bydd cynnig bod y cwestiwn yn awr gael ei ofyn yn cael ei eilio a bod y Aelod Llywyddol o'r farn bod yr eitem wedi'i thrafod yn ddigonol, bydd yn rhoi'r cynnig gweithdrefnol i bleidlais. Os caiff ei dderbyn, bydd yn rhoi hawl i ateb i gynigydd y cynnig gwreiddiol cyn rhoi ei gynnig ef/ei chynnig i bleidlais.
- (d) Os bydd cynnig i ohirio'r drafodaeth neu i ohirio'r cyfarfod yn cael ei eilio a bod y Aelod Llywyddol o'r farn nad yw'r eitem wedi'i thrafod yn ddigonol ac na ellir ei thrafod yn rhesymol ar yr achlysur hwnnw, bydd yn rhoi'r cynnig gweithdrefnol i bleidlais heb roi hawl i ateb i gynigydd

y cynnig gwreiddiol.

4.13.12 Pwynt o drefn

Caiff Aelod godi pwynt o drefn ar unrhyw adeg. Bydd y Aelod Llywyddol yn gwrando arno/arni ar unwaith. Caiff pwynt o drefn ymwneud yn unig â honiad o dorri Rheolau Gweithdrefnol y Cyngor neu'r gyfraith. Mae'n rhaid i'r Aelod nodi'r rheol neu'r gyfraith a'r modd y mae'n ystyried y'i torrwyd. Bydd dyfarniad y Aelod Llywyddol ynglŷn â'r mater yn derfynol.

4.13.13 Esboniad personol

Caiff Aelod roi esboniad personol ar unrhyw adeg. Caiff esboniad personol ymwneud yn unig â rhyw ran berthnasol o araith gynharach gan yr Aelod y gall ymddangos fel pe bai wedi'i chamddeall yn y drafodaeth bresennol. Bydd dyfarniad y Aelod Llywyddol ynglŷn â derbynioldeb esboniad personol yn derfynol.

4.13.14 Cynigion sy'n effeithio ar bersonau a gyflogir gan y Cyngor

Os bydd unrhyw fater yn codi mewn cyfarfod o'r Cyngor ynglŷn â phenodi, dyrchafu, diswyddo, cyflog, pensiwn neu amodau gwasanaeth, neu ynglŷn ag ymddygiad unrhyw berson a gyflogir gan y Cyngor, ni fydd y cyfryw fater yn destun trafod hyd nes bod y Cyngor wedi penderfynu arfer y pŵer i eithrio'r cyhoedd o dan delerau Paragraff 12 o Ran 4 Atodlen 12A i i Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 fel y'i diwygiwyd.

4.14 Penderfyniadau a Chynigion Blaenorol

4.14.1 Ac eithrio yn dilyn cyflwyno adroddiad gan Swyddog o'r Cyngor, y Cabinet neu Bwyllgor, ni ellir cyflwyno cynnig i ddiddymu, newid neu ailystyried penderfyniad a wnaed mewn cyfarfod o'r Cyngor o fewn y chwe mis diwethaf oni bai bod hysbysiad o gynnig yn ysgrifenedig yn cael ei lofnodi gan o leiaf chwarter o'r Aelodau sy'n pleidleisio.

4.14.2 Ni ellir cyflwyno cynnig neu ddiwygiad sy'n debyg i un a wrthodwyd mewn cyfarfod o'r Cyngor yn ystod y chwe mis diwethaf oni bai bod hysbysiad o gynnig yn cael ei lofnodi gan o leiaf chwarter o'r Aelodau sy'n pleidleisio. Pan fydd y cynnig neu'r diwygiad wedi derbyn sylw, ni all unrhyw un gyflwyno cynnig neu ddiwygiad tebyg am chwe mis.

4.15 Pleidleisio

4.15.1 Mwyafrif

Oni bai bod y gyfraith neu'r Cyfansoddiad hwn yn mynnu fel arall, penderfynir ar unrhyw fater gan fwyafrif syml o'r Aelodau hynny sy'n pleidleisio ac yn bresennol yn yr ystafell ar yr adeg y gofynnwyd y cwestiwn.

4.15.2 Pleidlais fwrw'r Aelod Llywyddol

Os oes nifer gyfartal o bleidleisiau o blaid ac yn erbyn, bydd gan y Aelod

Llywyddol ail bleidlais neu bleidlais fwrw. Ni fydd cyfyngiad ar sut y bydd Aelod Llywyddol yn dewis arfer ei bleidlais fwrw.

4.15.3 Codi dwylo

Oni bai y mynnir pleidlais gofnodedig o dan Reol 14.15.4, bydd y Aelod Llywyddol yn cymryd y bleidlais drwy godi dwylo neu, os na fydd anghytuno, drwy gadarnhad y cyfarfod. Gall y Cyngor, fodd bynnag, trwy benderfyniad, fabwysiadu dull arall o bleidleisio yr ystyria ei fod yn hwylus ar unrhyw fater penodol.

4.15.4 Pleidlais gofnodedig

Ar gais unrhyw Aelod o'r Cyngor a wnaed cyn cymryd y bleidlais ac y cefnogir hynny gan ddeg o Aelodau eraill sy'n dangos eu cefnogaeth naill ai trwy godi yn eu lleoedd neu fel arall ddynodi hynny wrth y Aelod Llywyddol, bydd yr enwau o blaid ac yn erbyn y cynnig neu'r diwygiad neu sy'n ymatal rhag pleidleisio yn cael eu cofnodi'n ysgrifenedig a'u cynnwys yn y Cofnodion.

4.15.5 Yr hawl i fynnu bod pleidlais unigol yn cael ei chofnodi

Pan fydd unrhyw Aelod yn gofyn am hynny yn syth ar ôl y bleidlais, bydd ei bleidlais ef/ei phleidlais hi yn cael ei chofnodi felly yn y Cofnodion i ddangos pa un a bleidleisiodd o blaid neu yn erbyn y cynnig neu a ymatalodd rhag pleidleisio.

4.15.6 Pleidleisio ar benodiadau

Os oes mwy na dau unigolyn wedi'u henwebu ar gyfer unrhyw swydd sydd i'w llenwi ac nid oes mwyafrif clir o bleidleisiau o blaid un unigolyn, yna bydd enw'r unigolyn sydd â'r nifer leiaf o bleidleisiau yn cael ei ddileu o'r rhestr a phleidlais newydd yn cael ei chynnal. Bydd y broses yn parhau hyd nes y ceir mwyafrif o bleidleisiau dros un unigolyn.

4.16 Cofnodion

4.16.1 Llofnodi'r Cofnodion

Bydd y Aelod Llywyddol, yn y cyfarfod cyfleus nesaf, yn cynnig bod Cofnodion unrhyw gyfarfodydd blaenorol yn cael eu llofnodi fel cofnod cywir. Dim ond materion o gywirdeb y ceir eu codi. Os cânt eu cymeradwyo felly fel cofnod cywir, bydd y Aelod Llywyddol yn llofnodi cofnodion y trafodion wedyn.

4.16.2 Dim gofyniad i lofnodi Cofnodion cyfarfod blaenorol mewn Cyfarfod Arbennig

O ran unrhyw gyfarfod, pan fydd y cyfarfod nesaf at ddiben llofnodi'r Cofnodion yn gyfarfod a alwyd o dan Baragraff 3 Atodlen 12 Deddf Llywodraeth Leol 1972 (Cyfarfod Arbennig), yna bydd y cyfarfod dilynol

nesaf (sef cyfarfod a alwyd heblaw o dan y paragraff hwnnw) yn cael ei drin fel cyfarfod addas at ddibenion paragraff 41(1) a (2) Atodlen 12 yn ymwneud â llofnodi Cofnodion.

4.16.3 Cyhoeddi Cofnodion Drafft Cyfarfodydd

Bydd Cofnodion drafft cyfarfodydd yn cael eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor o fewn 15 Diwrnod Gwaith Clir yn dilyn dyddiad cyfarfod y Cyngor, ynghyd â geiriad yn dynodi eu bod yn amodol ar eu cymeradwyo fel cofnod cywir yn y cyfarfod nesaf o'r Cyngor.

4.17 Cofnod o Bresenoldeb

4.17.1 Mae'n rhaid i'r holl Aelodau sy'n bresennol yn ystod cyfarfod cyfan neu ran ohono llofnodi eu henwau ar y dalenni presenoldeb cyn diwedd pob cyfarfod er mwyn cynorthwyo â'r cofnod o bresenoldeb.

4.17.2 Dylai aelodau ddatgan yn ffurfiol os ydynt yn gadael y cyfarfod yn barhaol cyn iddo ddod i ben.

4.18 Hepgor y Cyhoedd a'r Wasg

4.18.1 Rhaid hepgor aelodau'r cyhoedd a'r wasg o unrhyw ran o'r cyfarfod lle mae'n debygol y bydd Gwybodaeth Gyfrinachol yn cael ei datgelu a gall y Cyngor benderfynu hepgor y cyhoedd lle mae'n debygol y bydd Gwybodaeth Eithriedig yn cael ei datgelu ac mae'r Cyngor o'r farn fod y budd i'r cyhoedd o gynnal preifatrwydd y wybodaeth eithriedig yn gorbwyso unrhyw fudd i'r cyhoedd o'i datgelu. Gellir hepgor aelodau'r cyhoedd a'r wasg hefyd yn unol â Rheol 14.20.1 (Aflonyddwch gan y Cyhoedd).

4.18.2 Yn dilyn penderfyniad i wahardd y cyhoedd a'r wasg o unrhyw ran o gyfarfod cyhoeddus, os yw'r drafodaeth sydd i'w chynnal mewn sesiwn breifat yn un y mae gan bob cynghorydd hawl i'w mynychu fel arsylwr, rhaid i'r trafodion ohirio tan o leiaf bum munud ar ôl i'r holl gynghorwyr fod wedi eu derbyn, trwy neges e-bost, y modd o arsylwi ar y sesiwn breifat.

4.19 Ymddygiad Aelodau

4.19.1 Sefyll i siarad

Pan elwir ar Aelod i siarad, mae'n rhaid iddo/iddi sefyll neu fel arall ddynodi wrth y Cadeirydd ac annerch y cyfarfod trwy'r Aelod Llywyddol. Mae'n rhaid i Aelodau eraill aros yn eistedd tra bod Aelod yn siarad oni bai eu bod yn dymuno codi pwynt o drefn neu roi esboniad personol.

4.19.2 Y Aelod Llywyddol yn sefyll

Pan fydd y Aelod Llywyddol yn sefyll yn ystod trafodaeth, mae'n rhaid i unrhyw Aelod sy'n siarad ar y pryd fod yn dawel ac eistedd i lawr. Rhaid i'r cyfarfod fod yn dawel.

4.19.3 Peidio â chlywed mwy gan aelod

Os bydd Aelod yn diystyru dyfarniad y Aelod Llywyddol yn gyson trwy ymddwyn yn amhriodol neu'n llesteirio busnes yn fwriadol, caiff y Aelod Llywyddol gynnig na ddylid clywed mwy gan yr Aelod. Os caiff y cynnig ei eilio, cynhelir pleidlais arno heb drafodaeth.

4.19.4 Gofyn i Aelod adael y cyfarfod

Os bydd yr Aelod a enwyd yn parhau â'i gamymddygiad ar ôl i gynnig o dan y rheol flaenorol gael ei dderbyn, caiff y Aelod Llywyddol:

- (a) naill ai gynnig, "bod yr Aelod a enwyd yn gadael y cyfarfod" (ac os felly bydd y cynnig yn cael ei gyflwyno a'i benderfynu heb eilio neu drafodaeth); neu
- (b) gohirio'r cyfarfod o'r Cyngor am y cyfryw gyfnod cyfleus fel y gwêl yn dda.

4.19.5 Aflonyddwch cyffredinol

Os bydd hi'n amhosibl trafod busnes yn drefnus oherwydd aflonyddwch cyffredinol, caiff y Aelod Llywyddol ohirio'r cyfarfod cyhyd ag y mae'n barnu sy'n angenrheidiol.

4.20 Aflonyddwch gan y Cyhoedd

4.20.1 Symud aelod o'r cyhoedd

Os bydd aelod o'r cyhoedd yn torri ar draws y trafodion, bydd y Aelod Llywyddol yn rhoi rhybudd i'r unigolyn dan sylw. Os bydd yn parhau i dorri ar draws, bydd y Aelod Llywyddol yn gorchymyn iddo/iddi gael ei symud o ystafell y cyfarfod.

4.20.2 Clirio rhan o ystafell y cyfarfod

Os bydd aflonyddwch cyffredinol yn unrhyw ran o'r ystafell gyfarfod sy'n agored i'r cyhoedd, gall y Aelod Llywyddol alw am gael clirio'r rhan honno a gall ohirio'r cyfarfod wrth i hynny gael ei weithredu.

4.21 Atal a Diwygio Rheolau Gweithdrefnol y Cyngor

4.21.1 Atal

Ceir atal holl Reolau Gweithdrefnol y Cyngor, ac eithrio Rheolau 4.11.2, 4.15.5 a 4.16.2, trwy gynnig y rhoddir hysbysiad ohono neu gynnig heb hysbysiad os yw o leiaf hanner nifer cyfan Aelodau'r Cyngor yn bresennol. Gall yr ataliad ond fod yn weithredol am gyfnod y cyfarfod.

4.21.2 Diwygio

Bydd unrhyw gynnig i ychwanegu at, amrywio neu ddirymu Rheolau Gweithdrefnol y Cyngor, pan fydd yn cael ei gyflwyno a'i eilio, yn cael ei ohirio heb drafodaeth hyd nes Cyfarfod Cyffredin addas nesaf y Cyngor, er

mwyn i'r Swyddog Monitro baratoi adroddiad mewn perthynas â'r cynnig hwnnw.

4.22 Ffilmio a defnyddio Cyfryngau Cymdeithasol yn ystod Cyfarfodydd

Caniateir ffilmio a defnyddio cyfryngau cymdeithasol yn ystod cyfarfodydd ar yr amod na aflonyddir ar reolaeth y cyfarfod.

5 CYLLIDEB

- 5.1 Caiff y Gyllideb Ddrafft ei hystyried gan y Cabinet yn ei Gyfarfod Cyllideb cychwynnol a darperir copïau i bob Cynghorydd. Ar ôl i'r Cabinet ei hystyried, cyhoeddir datganiad gan y Cyfarwyddwr Adnoddau yn cadarnhau p'un a yw'n ystyried y byddai'r Gyllideb Ddrafft, os caiff ei chymeradwyo, yn ddigon "cadarn" at ddiben Adran 25 Deddf Llywodraeth Leol 2003.
- 5.2 Caiff y Gyllideb Ddrafft ei chyfeirio'n awtomatig i'r Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu i'w hystyried cyn Cyfarfod Cyllideb y Cabinet a Chyfarfod Cyllideb dilynol y Cyngor.
- 5.3 Ni chaiff unrhyw ddiwygiad i'r Gyllideb Ddrafft sy'n effeithio ar y Dreth Gyngor ei ystyried yn y Cyngor oni bai bod testun y cyfryw ddiwygiad arfaethedig wedi'i ddarparu yn ysgrifenedig i'r Cyfarwyddwr Adnoddau ac i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd nid llai na deg Diwrnod Gwaith Clir cyn Cyfarfod Cyllideb y Cyngor, er mwyn galluogi'r Cyfarwyddwr Adnoddau i benderfynu p'un a fyddai'r Gyllideb, wedi'i diwygio yn unol â'r diwygiad arfaethedig hwnnw, yn "gadarn".
- 5.4 Lle mae'r Cyngor yn ystyried y Gyllideb Ddrafft, gall
 - 5.4.1 gymeradwyo'r Gyllideb Ddrafft; neu
 - 5.4.2 gymeradwyo Cyllideb Ddrafft wedi'i diwygio; neu
 - 5.4.3 yn amodol ar y ddyletswydd i fabwysiadu Cyllideb ddim hwyrach nag 11 Mawrth mewn unrhyw Flwyddyn Cyngor, cyfarwyddo'r Cabinet i gyflwyno Cyllideb Ddrafft ddiwygiedig.
- 5.5 Pan fydd Cyllideb yn ei lle, cyfrifoldeb y Cabinet fydd ei rhoi ar waith.

6 Y FFRAMWAITH POLISI

- 6.1 Gall y Cyngor benderfynu y bydd unrhyw gynllun, polisi neu strategaeth arfaethedig yn rhan o'r Fframwaith Polisi.
- 6.2 Gall y Cyngor gyfarwyddo'r Cabinet:
 - 6.2.1 i lunio, paratoi a chyflwyno i'r Cyngor i'w gymeradwyo ddrafft o unrhyw gynllun, polisi neu strategaeth sydd, neu a fydd pan gaiff ei fabwysiadu, yn ffurfio rhan o'r Fframwaith Polisi; ac
 - 6.2.2 i lunio, paratoi a chyflwyno i'r Cyngor ddiwygiadau i, neu fersiynau diwygiedig o, unrhyw gynllun, polisi neu strategaeth sy'n rhan o'r Fframwaith Polisi.

- 6.3 Lle bydd y Cabinet yn cyflwyno i'r Cyngor unrhyw gynllun, polisi neu strategaeth ddiwygiedig ddrafft, gall y Cyngor:
- 6.3.1 gymeradwyo'r cynllun, polisi neu strategaeth ddrafft;
 - 6.3.2 diwygio a mabwysiadu'r cynllun, polisi neu strategaeth ddiwygiedig ddrafft; neu
 - 6.3.3 gyfarwyddo'r Cabinet i ailystyried y cynllun, polisi neu strategaeth ddiwygiedig ddrafft a pharatoi a chyflwyno cynigion diwygiedig i'r Cyngor.
- 6.4 Pan fydd Fframwaith Polisi yn ei le, cyfrifoldeb y Cabinet fydd ei roi ar waith.

7 PENDERFYNIADAU GWYRO

Lle mae'r Cabinet yn cyfeirio penderfyniad arfaethedig at y Cyngor fel Penderfyniad Gwro, bydd y Cyngor yn penderfynu ar y mater ei hun ac ni chaiff ei gyfeirio at unrhyw Bwyllgor, Is-bwyllgor na Swyddog i benderfynu yn ei gylch.

8 SÊL GYFFREDIN Y CYNGOR

Rhaid cadw Sêl Gyffredin y Cyngor mewn man diogel, yng ngofal y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd. Bydd penderfyniad y Cyngor, neu unrhyw ran ohono, yn awdurdod digonol ar gyfer selio unrhyw ddogfen sy'n angenrheidiol i weithredu'r penderfyniad. Rhaid gosod y Sêl Gyffredin ar y dogfennau hynny a ddylai ym marn y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd neu ryw berson arall a awdurdodwyd ganddo/ganddi gael eu selio. Ardystir gosod y Sêl Gyffredin gan y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd neu berson arall a awdurdodwyd ganddo/ganddi.

9 ABSENOLDEB TEULUOL AELODAU

- 9.1 Yn unol â Rhan 2 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, lle mae Cynghorydd yn absennol ar Absenoldeb Teuluol, gall wneud cais i Aelod Llywyddol am ganiatâd i fynychu cyfarfodydd penodol neu fynychu disgrifiadau penodol o gyfarfodydd, neu gyflawni dyletswyddau penodol neu gyflawni dyletswyddau o ddisgrifiad penodol.
- 9.2 Lle mae Aelod Llywyddol yn gwrthod cais o'r fath, gall yr Aelod dan sylw apelio i'r Panel Cwynion Absenoldeb Teuluol Aelodau trwy hysbysiad yn ysgrifenedig i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd.

10 PROTOCOL RHESTR WRTH GEFN

Mewn rhai amgylchiadau, mae'n bosib i aelod wedi'i benodi'n barhaol o bwyllgor cyngor, is-bwyllgor, neu gorff cymwys arall y cyngor (gyda'i gilydd: "corff") gael ei ddirprwyo mewn cyfarfod o'r corff hwnnw.

Mae'r broses i'w dilyn yn dibynnu ar a yw'r aelod i gael ei ddirprwyo ("aelod sy'n datgan") wedi'i benodi i sedd yn ddarostyngedig i reolau cydbwysedd gwleidyddol, ac, os felly, a yw ef neu hi yn dal sedd sydd wedi'i dyrannu i aelod o grŵp gwleidyddol

("aelod grŵp") neu sedd sy'n parhau i fod heb ei dyrannu ac sydd wedi'i llenwi gan aelod nad oes ganddo ymlyniad wrth unrhyw grŵp gwleidyddol ("aelod heb ymlyniad").

a) Rhestr wrth gefn

Pan fydd y cyngor wedi gwneud penderfyniad y gellir caniatáu dirprwyon ar gorff cyngor, mae'n rhaid i'r aelod sy'n dirprwyo ("aelod dirprwyol") ddod o restr wrth gefn y corff, a rhaid iddo gyfateb i ymlyniad gwleidyddol yr aelod sy'n datgan os yw'n dirprwyo ar ran penodiad sy'n gytbwys yn wleidyddol.

Dim ond aelod a allai fod yn gymwys i sefyll fel aelod parhaus o'r corff a all gael ei benodi i'w restr wrth gefn, a hynny trwy un o'r dulliau canlynol:

i) Aelodau grŵp i seddau sydd wedi'u dyrannu o dan reolau cydbwysedd gwleidyddol

Yn ogystal â phenodi aelodau grŵp i'r seddi a ddyrannwyd i'w grŵp ar gyrff cymwys y cyngor, gall arweinydd grŵp benodi rhestr a enwir o hyd at dri aelod grŵp wrth gefn arall fesul corff. Os yw aelodau grŵp y corff yn cael eu penodi gan y cyngor yn hytrach nag arweinydd y grŵp, mae'n rhaid i restr wrth gefn arfaethedig arweinydd y grŵp hefyd gael ei gymeradwyo gan y cyngor.

ii) Aelodau heb ymlyniad i seddi sydd heb eu dyrannu o dan reolau cydbwysedd gwleidyddol

Yn ogystal â phenodi aelodau heb ymlyniad i seddi sydd heb eu dyrannu ar gyrff cymwys y cyngor, gall y cyngor gymeradwyo rhestr a enwir o hyd at dri aelod heb ymlyniad wrth gefn arall fesul corff.

iii) Aelodau i seddi nad ydynt yn ddarostyngedig i gydbwysedd gwleidyddol

Yn ogystal â phenodi aelodau i seddi ar gyrff nad yw rheolau cydbwysedd gwleidyddol yn berthnasol iddynt, gall y cyngor gymeradwyo rhestr a enwir o hyd at gynifer o aelodau wrth gefn ag sydd o aelodau parhaol fesul corff.

b) Datganiad

O leiaf un diwrnod gwaith clir cyn cyfarfod y corff ei fod yn dymuno cael ei ddirprwyo ynddo ("y cyfarfod"), mae'n rhaid i'r aelod sy'n datgan hysbysu'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, yn ysgrifenedig, o'i absenoldeb a'i awydd i gael ei ddirprwyo. Mae'n rhaid i'r datganiad gynnwys eglurhad am yr absenoldeb arfaethedig mewn modd sy'n addas i'r cadeirydd ei ddarllen yn uchel yn gyhoeddus yn y cyfarfod.

c) Dewis

Bydd y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, neu swyddog ar ei ran, yn gwneud ei orau glas i lenwi'r absenoldeb, fel a ganlyn.

Os oedd sedd yr aelod sy'n datgan yn ddarostyngedig i reolau cydbwysedd gwleidyddol, rhoddir hysbysiad o'r absenoldeb wedi'i ddatgan i'r aelodau hynny ar restr wrth gefn y corff y mae eu hymlyniad gwleidyddol yn cyfateb i ymlyniad yr aelod sy'n datgan; fel arall, rhoddir hysbysiad o'r fath i holl aelodau'r rhestr wrth gefn.

Bydd y cyntaf o'r aelodau rhestr wrth gefn hynny sy'n gymwys, ac sydd wedi cadarnhau ei fodlonrwydd i fynychu'r cyfarfod, yn cael ei benodi'n aelod dirprwyedig yn ddilys.

Ar ôl i'r detholiad gael ei wneud, rhoddir hysbysiad i bob aelod o'r pwyllgor (gan gynnwys pob aelod ar y rhestr wrth gefn), ac arweinydd grŵp yr aelod sy'n datgan, os yw hynny'n berthnasol.

d) Cyhoeddiad

Bydd cadeirydd y cyfarfod y mae aelod dirprwyedig wedi'i benodi iddo yn datgan ar ddechrau'r cyfarfod: absenoldeb yr aelod sy'n datgan, cynnwys ei ddatganiad, ac enw ei aelod dirprwyedig.

10.1 Gall protocol y rhestr wrth gefn ond weithredu ar gyfer cyrff y cyngor, gan gynnwys pwyllgorau ac is-bwyllgorau, y caniateir dirprwyon iddynt o dan ddeddfwriaeth berthnasol*, ac nid yw'n ymyrryd â gallu arweinydd grŵp i wneud neu newid penodiadau parhaol ei aelodau grŵp yn unol â'r un peth.

10.2 Bydd penodi aelod dirprwyedig o dan y protocol hwn ar gyfer y cyfarfod unigol sydd wedi'i nodi, a dim mwy, heb gytundeb unfrydol yr aelod sy'n datgan, yr aelod dirprwyedig a'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd. Nid yw methu â dod i benderfyniad o'r fath yn eithrio datganiad pellach rhag cael ei gyhoeddi.

10.3 Bydd gan aelod dirprwyedig yr un hawliau siarad a phleidleisio ag aelod parhaol, a bydd disgwyl iddo fynychu'r cyfarfod yn lle'r aelod sy'n datgan, felly bydd presenoldeb neu absenoldeb yr aelod dirprwyedig yn cyfrif tuag at ei gofnod presenoldeb.

10.4 Dim ond pan nad yw aelod dirprwyol wedi'i benodi'n ddilys y bydd absenoldeb aelod sy'n datgan o'r cyfarfod yn cyfrif tuag at ei gofnod presenoldeb.

10.5 Os bydd yr aelod sy'n datgan yn gwasanaethu fel cadeirydd neu is-gadeirydd y corff, nid yw penodi ei aelod dirprwyedig ar gyfer y cyfarfod yn rhoi'r gadeiryddiaeth na'r is-gadeiryddiaeth iddo, naill ai dros dro neu'n barhaol, oni bai ei fod wedi'i ethol neu ei benodi'n ddilys i'r rôl honno gan y cyngor, y corff, neu'r arweinydd grŵp, fel y bo'n berthnasol.

10.6 Os bydd aelod sy'n datgan, er gwaethaf gwneud datganiad, yn gallu mynychu'r cyfarfod wedi hynny, dim ond ar yr amod nad yw ei aelod dirprwyol wedi mynychu unrhyw ran flaenorol o'r cyfarfod y caiff wneud hynny.

10.7 Gallai aelod ymddiswyddo o restr wrth gefn, gan greu swydd wag a allai gael ei llenwi yn ystod cyfarfod llawn cyntaf y cyngor, neu gan yr arweinydd grŵp cyfatebol, os yw hynny'n berthnasol.

10.8 Bydd y Protocol Rhestr Wrth Gefn hwn yn gymwys i Bwyllgorau (ac eithrio'r Pwyllgor Cynllunio), y Cyngor Ymgynghorol Sefydlog (ACA), y Panel Penodiadau a'r Panel Dirprwyo.

ADRAN 4 – Y CABINET

1 CYFLWYNIAD A SWYDDOGAETHAU'R CABINET

- 1.1. Penodir y Cabinet gan yr Arweinydd i gyflawni holl swyddogaethau'r Cyngor nad ydynt yn gyfrifoldeb unrhyw ran arall o'r Awdurdod, boed hynny yn ôl y Gyfraith neu o dan y Cyfansoddiad hwn.
- 1.2. Bydd y Cabinet yn gyfrifol am lunio, paratoi a chyflwyno i'r Cyngor i'w gymeradwyo neu ddiwygio unrhyw gynllun, polisi neu strategaeth ddrafft sydd, neu a fydd pan gaiff ei fabwysiadu, yn ffurfio rhan o'r Fframwaith Polisi.

2 FFURF A CHYFANSODDIAD Y CABINET

- 2.1 Bydd y Cabinet yn cynnwys:

- 2.1.1 yr Arweinydd; a'r

- 2.1.2 Cynghorwyr eraill y bydd yr Arweinydd yn eu penodi fel Aelodau'r Cabinet, sef o leiaf ddau ond dim mwy na naw Cynghorydd arall.

- 2.2 Aelodau'r Cabinet (heblaw am yr Arweinydd a'r Dirprwy Arweinydd)

Bydd Aelodau'r Cabinet yn Gynghorwyr a benodwyd i swydd Aelod o'r Cabinet gan yr Arweinydd. Bydd pob Aelod o'r Cabinet yn dal y swydd hyd nes:

- 2.2.1 y bydd yn ymddiswyddo o'r swydd honno; neu

- 2.2.2 y caiff ei ddiswyddo/diswyddo o'r swydd honno gan yr Arweinydd drwy anfon hysbysiad yn ysgrifenedig at y Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig ac at yr Aelod o'r Cabinet dan sylw; neu

- 2.2.3 y bydd ef/hi yn peidio â bod yn Gyngorydd; neu

- 2.2.4 y mae'n cael ei atal/hatal neu'i anghymhwysu/hangymwyso rhag gweithredu fel Cyngorydd neu fel Aelod o'r Cabinet.

Caiff yr Arweinydd benodi Aelod o'r Cabinet ar unrhyw adeg i lenwi unrhyw swyddi gwag drwy anfon hysbysiad yn ysgrifenedig at y Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig ac at y Cyngorydd a benodir felly.

3 CYFLAWNI SWYDDOGAETHAU'R CABINET

- 3.1 Caiff yr Arweinydd arfer Swyddogaethau Gweithredol ei hun neu, fel arall, wneud trefniadau i ddirprwyo'r cyfrifoldeb dros eu cyflawni. Caiff yr Arweinydd ddirprwyo Swyddogaethau Gweithredol i'r canlynol:

- 3.1.1 Pwyllgor o'r Cabinet (yn cynnwys Aelodau'r Cabinet yn unig);
- 3.1.2 Aelod Cabinet unigol;
- 3.1.3 Cyd-bwyllgor;
- 3.1.4 Swyddog.

3.2 Gweithredu Dirprwyaethau

Yn dilyn cyfarfod blynyddol y Cyngor, bydd y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd, yn ôl cyfarwyddyd yr Arweinydd, yn llunio cofnod ysgrifenedig o'r dirprwyaethau gweithredol a wnaed gan yr Arweinydd i'w gynnwys yng nghynllun dirprwyo'r Cyngor yn y Cyfansoddiad hwn. Bydd hyn yn cynnwys y wybodaeth ganlynol am Swyddogaethau Gweithredol mewn perthynas â'r flwyddyn i ddod:

- 3.2.1 maint unrhyw awdurdod a ddirprwywyd i Aelodau'r Cabinet yn unigol, gan gynnwys manylion y cyfyngiad ar eu hawdurdod;
- 3.2.2 cylch gorchwyl a chyfansoddiad y cyfryw bwyllgorau Cabinet bynnag ag y bydd yr Arweinydd yn eu penodi ac enwau Aelodau'r Cabinet a benodir iddynt;
- 3.2.3 natur a graddfa unrhyw ddirprwyo Swyddogaethau Gweithredol neu unrhyw drefniadau ar y cyd; a
- 3.2.4 natur a graddfa unrhyw ddirprwyaethau i Swyddogion ynghyd â manylion unrhyw gyfyngiad ar y dirprwyo hynny, a theitl y Swyddog y gwneir y dirprwyo iddo/iddi.

Cynhwysir y Cynllun Dirprwyo yn Atodiad A i'r Adran hon o'r Cyfansoddiad.

3.3 Diwygiad i Ddirprwyaethau

- 3.3.1 Gall yr Arweinydd ddiwygio'r cynllun dirprwyaethau mewn perthynas â Swyddogaethau Gweithredol ar unrhyw adeg. Wrth wneud hynny, rhaid i'r Parweinydd roi rhybudd ysgrifenedig i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd ac i'r unigolyn, y corff neu'r Pwyllgor dan sylw
- 3.3.2 Rhaid i'r hysbysiad y cyfeirir ato yn 3.3.1 amlinellu graddfa'r diwygiad i'r cynllun dirprwyo, a pha un a yw'n golygu tynnu dirprwyaethau yn ôl oddi wrth unrhyw berson, corff neu Bwyllgor.

4 CYFARFODYDD Y CABINET

4.1 Amser a Lleoliad Cyfarfodydd

Cynhelir cyfarfodydd y Cabinet ar yr amser ac yn y lleoliad a bennir gan yr Arweinydd yn amodol ar fod cyfleusterau priodol ar gael.

4.2 Hysbysiad am Gyfarfodydd y Cabinet a Gwŷs Iddynt

O leiaf dri Diwrn*od Gwaith Clir cyn cyfarfod, bydd y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd yn cyhoeddi Hysbysiad ynglŷn ag amser a lleoliad y cyfarfod yn lleoliad y cyfarfod ac anfonir gwŷs yn electronig, oni bai bod Aelod yn gofyn fel arall, i bob Aelod o'r Cabinet. Bydd yr wŷs yn rhoi dyddiad, amser a lleoliad pob cyfarfod ac yn nodi'r busnes sydd i'w drafod. Bydd hefyd yn cynnwys y cyfryw adroddiadau sydd ar gael.

4.3 Busnes i'w drafod yng Nghyfarfodydd y Cabinet

4.3.1 Ym mhob cyfarfod o'r Cabinet bydd y busnes canlynol yn cael ei gynnal:

- (a) Derbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb;
- (b) Derbyn unrhyw ddatganiadau o fuddiant mewn unrhyw faterion i'w trafod yn y cyfarfod;
- (c) Derbyn penderfyniadau'r cyfarfod diwethaf, er gwybodaeth yn unig;
- (ch) Unrhyw faterion a gyfeiriwyd at y Weithrediaeth (boed gan y Cyngor, Pwyllgor neu gan Bwyllgor Trosolwg a Chraffu) i'w hystyried gan y Cabinet;
- (d) Ystyried unrhyw adroddiadau gan Swyddogion;
- (dd) Ystyried unrhyw faterion a nodwyd yn yr agenda ar gyfer y cyfarfod.

4.3.2 Gall trefn busnes gael ei hamrywio fel y gwêl yn dda y sawl sy'n llywyddu.

4.4 Ymgynghori

Mae'n rhaid i'r holl adroddiadau i'r Cabinet gan unrhyw Aelod o'r Cabinet neu Swyddog ar gynigion yn ymwneud â'r Gyllideb a'r Fframwaith Polisi gynnwys manylion am natur a graddau ymgynghoriad a gynhaliwyd â rhanddeiliaid a gyda'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu a chanlyniad yr ymgynghoriad hwnnw. Bydd adroddiadau ar faterion eraill yn nodi manylion a chanlyniad ymgynghoriadau fel y bo'n briodol. Bydd lefel yr ymgynghori sy'n ofynnol yn briodol i natur y mater sy'n cael ei ystyried.

4.5 Pwy gaiff roi eitemau ar Agenda'r Cabinet?

4.5.1 Yr Arweinydd fydd yn penderfynu ar y rhaglen ar gyfer cyfarfodydd y Cabinet.

4.5.2 Caiff yr Arweinydd roi unrhyw fater ar agenda unrhyw gyfarfod o'r Cabinet pa un a yw'n Swyddogaeth Weithredol neu ba un a yw'r pwerau perthnasol mewn perthynas â'r mater hwnnw wedi'u dirprwyo i'r Cabinet, un o'i Bwyllgorau neu unrhyw Aelod neu Swyddog mewn perthynas â'r mater hwnnw ai peidio.

4.5.3 Caiff unrhyw Aelod o'r Cabinet fynnu bod y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd yn rhoi eitem ar agenda'r cyfarfod nesaf o'r Cabinet sydd ar gael, i'w hystyried.

4.5.4 Caiff Pennaeth y Gwasanaeth Cyflogedig, y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd, y Swyddog Monitro a/neu'r Prif Swyddog Ariannol gynnwys eitem i'w hystyried ar agenda cyfarfod o'r Cabinet a chaiff fynnu bod cyfarfod o'r fath yn cael ei gynnull yn unol â'i ddyletswyddau/dyletswyddau statudol.

4.5.5 Mewn amgylchiadau eraill, pan fydd unrhyw ddau o blith Pennaeth y Gwasanaeth Cyflogedig, y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd, y Cyfarwyddwr Adnoddau a'r Swyddog Monitro o'r farn bod angen galw cyfarfod o'r Cabinet i ystyried mater y mae angen gwneud penderfyniad arno, cânt gynnwys eitem ar agenda cyfarfod o'r Cabinet ar y cyd. Os nad oes cyfarfod i ymdrin â'r mater dan sylw, yna caiff yr unigolyn/unigolion sydd â hawl i gynnwys eitem ar yr agenda fynnu hefyd fod cyfarfod yn cael ei alw ac y caiff y mater ei drafod ynddo.

4.6 Cadeirio Cyfarfodydd y Cabinet

Caiff holl Gyfarfodydd y Cabinet eu cadeirio gan yr Arweinydd, neu gan y Dirprwy Arweinydd, neu pan na fydd yr Arweinydd na'r Dirprwy Arweinydd yn bresennol neu'n gallu cyfranogi yn y cyfarfod cyfan neu ran o'r cyfarfod, gan Aelod o'r Cabinet a etholir ar y diben hwnnw yn y cyfarfod.

4.7 Cworwm

Y cworwm ar gyfer cyfarfod y Cabinet fydd hanner Aelodau'r Cabinet.

5 CYLLIDEB

5.1 Bydd y Cabinet yn gyfrifol am baratoi a chyflwyno i'r Cyngor eu hystyried:

5.1.1 Y Gyllideb ddrafft; ac

5.1.2 Os gofynnir am hynny gan y Cyngor, diwygiadau i'r Gyllideb neu Cyllideb Ddrafft a amnewidiwyd.

5.2 Lle bo'n ymarferol, bydd y Cabinet yn cymeradwyo'r cyfryw amcangyfrifon o leiaf 12 Diwrnod Gwaith Clir cyn dyddiad Cyfarfod Cyllideb y Cyngor.

6 Y FFRAMWAITH POLISI

6.1 Mae'r Fframwaith Polisi yn cynnwys y cynlluniau, y polisiau a'r strategaethau hynny a restrwyd yn Atodlen 3 i Reoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithredol) (Swyddogaethau a Chyfrifoldebau) (Cymru) 2007, fel y'i diwygiwyd.

6.2 Proses ar gyfer Datblygu'r Fframwaith

Dyma'r broses ar gyfer datblygu'r Fframwaith Polisi:

6.2.1 Bydd y Cabinet yn cyhoeddi amserlen i wneud cynigion i'r Cyngor ar gyfer mabwysiadu unrhyw gynllun, polisi, strategaeth neu gyllideb sy'n ffurfio

rhan o'r Gyllideb a'r Fframwaith Polisi, a'i drefniadau ar gyfer ymgynghori ar y cyfryw gynigion drafft. Ni chaiff y cyfnod ymgynghori fod yn llai na phedair wythnos oni bai bod yr Arweinydd a'r Aelod Llywyddol mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyflogedig, y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd a'r Cyfarwyddwr Adnoddau yn penderfynu ar gyfnod ymgynghori o hyd gwahanol os bydd angen.

6.2.2 Ar ddiwedd y cyfnod hwnnw, bydd y Cabinet yn llunio cynigion cadarn gan roi ystyriaeth i unrhyw ymatebion, gan gynnwys y rhai gan y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu, ac yn cyflwyno'r cynigion hynny i'r Cyngor i'w cymeradwyo neu'u mabwysiadu.

6.2.3 Gall y Cyngor fabwysiadu'r cyfryw gynigion, gyda diwygiadau neu heb ddiwygiadau, neu gall ailgyfeirio'r cyfryw gynigion i'r Cabinet gyda chyfarwyddiadau i ailystyried ac i gyflwyno cynigion diwygiedig.

7 CYFLAWNI SWYDDOGAETHAU O FEWN Y GYLLIDEB A'R FFRAMWAITH POLISI – PENDERFYNIADAU GWYRO

7.1 Caiff y Cabinet, yn amodol fel yr isod, gyflawni ei swyddogaethau yn unol â Chyllideb gymeradwy'r Cyngor a'r Fframwaith Polisi.

7.2 Ni chaiff y Cabinet wneud unrhyw benderfyniad arfaethedig sy'n groes i'r Gyllideb gymeradwy a'r Fframwaith Polisi ac eithrio yn yr amgylchiadau a amlinellir ym Mharagraff 7.3.

7.3 Ni fydd Paragraff 7.2 uchod yn gymwys (h.y. gall y Cabinet wneud y penderfyniad arfaethedig) lle:

7.3.1 gall yr amgylchiadau sy'n ei gwneud hi'n angenrheidiol i wneud y penderfyniad gael eu hystyried yn rhesymol fel rhai brys; ac

7.3.2 mae'r Cabinet wedi cael gan unrhyw ddau o blith Cadeirydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu perthnasol, Aelod Llywyddol yr Awdurdod, ac Is-Cadeirydd/ Dirprwy Aelod Llywyddol yr Awdurdod, datganiad yn ysgrifenedig fod angen gwneud y penderfyniad fel mater o frys.

7.4 Ym Mharagraff 7.3.2, mae "Pwyllgor Trosolwg a Chraffu perthnasol" yn golygu Pwyllgor Trosolwg a Chraffu'r Awdurdod y mae ei gylch gorchwyl yn cynnwys y pŵer i adolygu neu graffu ar benderfyniadau neu gamau gweithredu eraill a gymerwyd wrth gyflawni'r swyddogaeth y mae a wnelo'r penderfyniad â hi, ac os oes anghydfod ynglŷn â pha un yw'r Pwyllgor mwyaf perthnasol, caiff y mater ei benderfynu gan y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd.

7.5 Rhaid i'r unigolyn neu'r corff sy'n gwneud penderfyniad brys yn yr amgylchiadau a amlinellwyd ym mharagraff 7.4, cyn gynted ag sy'n rhesymol ymarferol ar ôl gwneud y penderfyniad, gyflwyno adroddiad i'r Cyngor a fydd yn cynnwys manylion y penderfyniad, y rhesymau dros ei wneud a'r rheswm pam yr ymdriniwyd â'r penderfyniad fel mater o frys.

CYNGOR SIR PENFRO

DIRPRWYAETHAU AELODAU UNIGOL O'R CABINET

1 GWEITHDREFN

Aelodau unigol o'r Cabinet yn gwneud penderfyniadau mewn cysylltiad â chyflawni'r swyddogaethau gweithredol a ddyrennir iddynt yn y cynllun dirprwyo hwn:

- 1.1 Yn gwneud hynny ar sail teilyngdod a ffeithiau'r achos ac er budd y cyhoedd;
- 1.2 Rhoi sylw i gyngor proffesiynol a ddarperir gan swyddogion y Cyngor ac yn benodol gan bennaeth y gwasanaeth cyflogedig, Swyddog Adran 151, Pennaeth y gwasanaethau cyfreithiol a democrataidd a'r swyddog monitro y mae'n rhaid ymgynghori â hwy fel y bo'n briodol pan fo goblygiadau staffio posibl neu os oes unrhyw amheuaeth ynghylch doethineb neu gyfreithlondeb ariannol unrhyw weithred arfaethedig neu fethiant i weithredu;
- 1.3 Bydd yn gweithredu o fewn y gyllideb a'r fframwaith polisi a gymeradwywyd ac yn cydymffurfio â holl bolisiau a gweithdrefnau eraill y Cyngor.
- 1.4 Cydymffurfio â rheoliadau ariannol a Rheolau Sefydlog y cyngor sy'n ymwneud â chontractau yn rhan 4 o gyfansoddiad y Cyngor.
- 1.5 Yn ôl ei ddisgresiwn absoliwt, gall yr arweinydd ei gwneud yn ofynnol i unrhyw aelod unigol o'r Cabinet beidio â chyflawni'r cyfan neu unrhyw rai o'r swyddogaethau a ddyrannwyd iddo ac y gall gyflawni'r swyddogaethau ei hun neu gyfeirio'r mater i'r Cabinet llawn er mwyn iddo wneud penderfyniad.
- 1.6 Caiff Pennaeth y gwasanaeth cyflogedig, Swyddog Adran 151, Pennaeth y gwasanaethau cyfreithiol a democrataidd, y swyddog monitro ac unrhyw swyddog statudol ei gwneud yn ofynnol i unrhyw aelod unigol o'r Cabinet roi'r gorau i gyflawni'r cyfan neu unrhyw rai o'r swyddogaethau a ddyrannwyd iddo tra'n aros am y cyflwyno adroddiad gan y swyddog hwnnw i gyfarfod nesaf y Cabinet.
- 1.7 Gall yr Aelod neu' arweinydd Cabinet wrthod gwneud penderfyniad wedi'i ddirprwyo mewn perthynas â'r materion a restrir ym mharagraff 2 a chaiff yn hytrach gyfeirio'r mater i'w benderfynu gan y Cabinet pan fo mater, ar y cyd â'r prif swyddog perthnasol, yn ystyried ei yn arbennig o ddadleuol neu'n debygol o gael effaith sylweddol iawn ar ddefnyddwyr gwasanaeth unigol neu ar y gymuned gyfan.
- 1.8 Mewn argyfwng, lle bo'r penderfyniad yn un brys ac y byddai unrhyw oedi'n rhagfarnu buddiannau'r cyngor neu'r cyhoedd yn ddifrifol, bydd gan y Prif Weithredwr a phob Cyfarwyddwr, ynghyd â'u swyddogion awdurdodedig, bŵer dirprwyedig i wneud y penderfyniad hwnnw o fewn ei bortffolio swyddogaethol. Bydd y swyddog perthnasol yn gwneud pob ymdrech resymol i gysylltu â'r Arweinydd a/neu'r Aelod Cabinet perthnasol i'w hysbysu o'r argyfwng a/neu'r penderfyniad brys cyn gynted ag sy'n rhesymol ymarferol.

- 1.9 Bydd y swyddog perthnasol yn paratoi adroddiad yn gyntaf gan ddefnyddio'r ffurflen ragnodedig ym mharagraff 4 a'i hanfon at yr Aelod Cabinet unigol, yr arweinydd, rheolwr gwasanaethau'r pwyllgorau a Chadeirydd y Pwyllgor Trosolwg a chraffu perthnasol. Bydd adroddiadau'n cael eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor o dan y pennawd "adroddiadau Aelodau Cabinet unigol ar gyfer penderfyniad".
- 1.10 Cyn gwneud penderfyniad yn unol â 'r cynllun dirprwyo hwn, bydd yr Aelod Cabinet perthnasol yn:
 - 1.10.1 aros 3 diwrnod gwaith ac eithrio'r diwrnod y cafodd ei anfon gan y swyddog perthnasol yn unol â pharagraff 1.8 cyn gwneud unrhyw benderfyniad, yr unig eithriad i' cyfnod llonydd hwn yw pan fo'r penderfyniad yn un brys a byddai unrhyw oedi yn ddifrifol yn rhagfarnu buddiannau'r cyngor neu'r cyhoedd;
 - 1.10.2 ystyried cyngor holl swyddogion perthnasol y cyngor a barn yr Aelod (au) ward perthnasol ac aelodau eraill y Cabinet lle y bo'n briodol yn ogystal â barn Aelodau eraill y Cyngor os cânt eu mynegi mewn perthynas â'r penderfyniad arfaethedig.
 - 1.10.3 ystyried yr adroddiad yn briodol cyn gwneud unrhyw benderfyniad ac yna dychwelyd y ffurflen a lofnodwyd yn briodol at reolwr gwasanaethau'r Pwyllgor gyda chopi at y swyddog perthnasol a baratôdd yr adroddiad.
- 1.11 yna bydd rheolwr gwasanaethau'r pwyllgorau yn rhoi copi o'r ffurflen wedi'i llofnodi i Gadeirydd y Pwyllgor Trosolwg a chraffu perthnasol a chyhoeddir y cofnod o'r penderfyniad ym mharagraff 5 ar y wefan hefyd ac fe'i hanfonir at bob aelod o'r Cyngor.
- 1.12 Gellir rhoi'r penderfyniad ar waith pan ddaw tri diwrnod gwaith i ben ar ôl cyhoeddi'r ffurflen ragnodedig.
- 1.13 Bydd penderfyniadau aelodau'r Cabinet yn amodol ar drefniadau galw i mewn yn unol ag adran 7, rhan 2 o'r cyfansoddiad hwn a chaiff unrhyw argymhellion gan y Pwyllgor Trosolwg a chraffu perthnasol eu hystyried a chaiff y penderfyniad terfynol ei wneud gan yr holl Gabinet.
- 1.14 Os bydd gan yr Aelod Cabinet sy'n gwneud y penderfyniad fuddiant personol a buddiant sy'n rhagfarnu, caiff y mater ei gyfeirio'n awtomatig at yr arweinydd. Yn yr un modd, os yw'r arweinydd yn gwneud y penderfyniad a bod gan yr arweinydd fuddiant personol a buddiant sy'n rhagfarnu, caiff y mater ei gyfeirio'n awtomatig i'r Cabinet llawn.

2. SWYDDOGAETHAU PENODOL A DDIRPRWYR I AELODAU UNIGOL O'R CABINET O FEWN EU PORTFFOLIOS PRIODOL

- 2.1 Awdurdodi dyfarnu contractau ar gyfer cyflenwi nwyddau a gwasanaethau neu ymgymryd â gwaith gyda chyfanswm gwerthoedd amcangyfrifedig fel a ganlyn:-
 - 2.1.1 Nwyddau a gwasanaethau: rhwng £300,000 a £2,000,000.
 - 2.1.2 Gwasanaethau cyffyrddiad ysgafn: rhwng £500,000 a throthwy perthnasol yr UE o bryd i'w gilydd.
 - 2.1.3 Gwaith: rhwng £500,000 a throthwy perthnasol yr UE o bryd i'w gilydd
 - 2.1.4 Contractau consesiwn: rhwng £500,000 a throthwy perthnasol yr UE o bryd i'w

gilydd.

- 2.2 Awdurdodi caffael neu waredu tir neu fangre, gan ymgynghori â'r arweinydd, y mae ei werth yn fwy na £150,000 ond nid yw'n fwy na £1 miliwn.
- 2.3 Cytuno ar drosglwyddiadau rhwng penaaethiaid cyllideb lle mae cyfanswm y trosglwyddiad i neu o unrhyw gyllideb benodol yn fwy na £50,000 ond nid yw'n fwy na £1 miliwn.
- 2.4 Awdurdodi cynlluniau o fewn y rhaglen gyfalaf y cytunwyd arni neu y mae darpariaeth gyfalaf ar gael ar eu cyfer o fewn cyllideb ddirprwyedig os tybir ei bod yn fforddiadwy gan swyddog adran 151, yn amodol hefyd ar baragraff 2.1 uchod.
- 2.5 Awdurdodi ceisiadau am gronfeydd allanol sy'n fwy na £100,000 ond nad yw'n fwy na £2 filiwn yn ddarostyngedig i reoliadau ariannol ac unrhyw arian cyfatebol a nodir ar adeg cyflwyno'r cais.
- 2.6 Penderfynu ar godiadau mewn ffioedd a thaliadau sy'n fwy na chwyddiant, cyn belled â bod y ffioedd hynny o fewn polisi cyffredinol y Cabinet ar gyfer codi ffioedd er mwyn sicrhau cysondeb, peidio â gwrthdaro â, neu beryglu unrhyw bolisi neu bortffolio arall sy'n bodoli neu sy'n arfaethedig fenter, o fewn cyllidebau cymeradwy, yn gyfreithlon ac yn ariannol gadarn ac nid ydynt yn cynnwys unrhyw elfen elw.

3 SWYDDOGAETHAU CYFFREDINOL WEDI'U DIRPRWYO I AELODAU UNIGOL O'R CABINET O FEWN EU PORTFFOLIOS PRIODOL

- 3.1 Cynnig cyllidebau a datblygiadau polisi i'r Cabinet.
- 3.2 Datblygu cynlluniau statudol gyda Chyfarwyddwyr perthnasol i'w cymeradwyo gan y Cabinet.
- 3.3 Ymgynghori ag aelodau eraill y Cabinet neu'r Cabinet cyfan ar faterion a allai effeithio ar bortffolios eraill neu sy'n cael effaith sylweddol ar y Cyngor yn gyffredinol.
- 3.4 Ymateb i faterion a godir gan gyrff craffu a mynychu gwrandawiadau neu gyfarfodydd cyrff craffu pan fo angen. -
- 3.5 Datblygu cynlluniau gweithredu a rhaglenni gyda Chyfarwyddwyr perthnasol i'w cymeradwyo gan y Cabinet.
- 3.6 Adrodd yn gyfnodol ar berfformiad i'r cyngor a/neu gyrff craffu.
- 3.7 Ystyried cynigion gan y tîm rheoli corfforaethol neu'r Cyfarwyddwyr sy'n cynrychioli newid i bolisi'r Cabinet neu newid sylweddol i'r modd y darperir gwasanaethau.
- 3.8 Gweithredu fel noddwr ar gyfer adroddiadau swyddogion i'r Cabinet, ac eithrio adroddiadau statudol gan swyddog statudol.
- 3.9 Datblygu, ar y cyd â chyfarwyddwyr, gynigion partneriaeth gyda sefydliadau allanol.

- 3.10 Oni chânt eu dirprwyo i swyddogion, dylid cyflwyno ymatebion a sylwadau ffurfiol i sefydliadau allanol a hefyd awdurdodi ymatebion i ddogfennau ymgynghori gan adrannau'r Llywodraeth, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ac awdurdodau lleol eraill sy'n effeithio ar faes y portffolio.

ADRAN 5 – YR ARWEINYDD

1 ETHOL

- 1.1 Etholir yr Arweinydd bob dwy flynedd gan y Cyngor llawn yn unol â'r Cyfansoddiad hwn.
- 1.2 Pan fydd swydd yr Arweinydd yn dod yn wag rhwng y Cyfarfodydd Blynyddol, etholir yr Arweinydd yng nghyfarfod y Cyngor lle bydd y swydd yn dod yn wag neu yng nghyfarfod nesaf y Cyngor.

2 CYFNOD YN Y SWYDD

- 2.1 Etholir yr Arweinydd bob dwy flynedd a bydd cyfnod ei swydd yn dod i ben pan etholir ei olynydd/holynydd (os oes un) yng Nghyfarfod Blynyddol y Cyngor. Pan gaiff yr Arweinydd ei ethol ar ganol tymor, bydd cyfnod y swydd yn para am weddill cyfnod swydd yr Arweinydd blaenorol.
- 2.2 Er y bydd cyfnod swydd pob Cynghorydd yn terfynu bedwar diwrnod ar ôl yr etholiadau lleol cyffredin, bydd yr Arweinydd yn aros yn ei swydd fel Arweinydd hyd nes etholir ei olynydd/holynydd yng Nghyfarfod Blynyddol nesaf y Cyngor yn amodol ar 3.3.

3 YMDDISWYDDO, DISWYDDO, ANGHYMHWYSO A DIARDDDEL

- 3.1 Gall yr Arweinydd ymddiswyddo o swydd yr Arweinydd trwy ysgrifennu at y Prif Weithredwr.
- 3.2 Gellir diswyddo'r Arweinydd drwy benderfyniad gan y Cyngor yn dilyn cyflwyno hysbysiad o gynnig. Rhaid i unrhyw hysbysiad o gynnig o ddiffyg hyder yn yr Arweinydd gael ei gyflwyno i'r Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig o leiaf 15 Diwrnod Gwaith Clir cyn cyfarfod o'r Cyngor lle mae i'w gyflwyno. Rhaid i'r Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig hysbysu Aelodau wedyn o'r cyfryw hysbysiad o gynnig o leiaf 12 Diwrnod Gwaith Clir cyn y cyfarfod, a rhaid i enwebiadau ar gyfer eu hethol i swydd yr Arweinydd gael eu cyflwyno i'r Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig o leiaf saith Diwrnod Gwaith Clir cyn y cyfarfod. Caiff enwau'r Aelod neu'r Aelodau a enwebir felly eu nodi yn yr wŷs ar gyfer y cyfarfod. Os na dderbynnir unrhyw enwebiadau gan y Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig yn unol â'r weithdrefn, ni fydd yr hysbysiad o gynnig yn cael ei gynnwys yn yr wŷs ar gyfer y cyfarfod.
- 3.3 Bydd yr Arweinydd yn peidio â bod yn Arweinydd os na chaiff ei ail-ethol/hail-ethol yn Gyngorydd, os caiff ei (d)diarddel neu ei (h)anghymhwysio fel Cyngorydd neu reswm arall, neu os caiff ei (d)diarddel rhag gweithredu fel Cyngorydd neu fel Arweinydd.

4 SWYDDOGAETHAU'R ARWEINYDD

- 4.1 Penodi'r Cabinet

Bydd yr Arweinydd yn Aelod o'r Cabinet yn awtomatig a bydd yn penodi ac yn diswyddo Cynghorwyr i fod yn Aelodau eraill y Cabinet o fewn y niferoedd a bennwyd gan y Cyngor, sef isafswm o ddau, ac uchafswm o naw o Gynghorwyr eraill ar hyn o bryd.

4.2 Rôl yr Arweinydd

Bydd yr Arweinydd yn cadeirio cyfarfodydd y Cabinet ac yn pennu meysydd cyfrifoldeb (Portffolios) pob Aelod o'r Cabinet ac yn dyrannu Portffolios i bob Aelod o'r Cabinet.

4.3 Cynllun Dirprwyaethau'r Weithrediaeth

4.3.1 Bydd yr Arweinydd yn paratoi ac yn cymeradwyo cynllun o bwerau dirprwyedig y Weithrediaeth, yn nodi pa Swyddogaethau Gweithredol sydd i'w cyflawni ganddo ef/ganddi hi ei hun, gan y Cabinet, gan unrhyw Bwyllgor o'r Cabinet, gan Aelodau Cabinet unigol fel rhan o'u Portffolios neu gan Swyddogion. (Gweler Atodiad A ar dudalen 49 y Cyfansoddiad).

4.3.2 Bydd yr Arweinydd yn anfon copi o gynllun pwerau dirprwyedig y Weithrediaeth i'r Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig, a fydd yn adrodd arno i'r cyfarfod cyfleus nesaf o'r Cyngor er gwybodaeth.

4.3.3 Bydd yr Arweinydd yn adolygu cynllun pwerau dirprwyedig y Weithrediaeth a gall ei newid ar unrhyw adeg drwy roi hysbysiad ysgrifenedig i'r Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig, a fydd yn adrodd am unrhyw newid arwyddocaol i'r cyfarfod cyfleus nesaf o'r Cyngor er gwybodaeth.

4.4 Cyfarfodydd y Cabinet

Yn amodol ar y gofyniad i gyhoeddi hysbysiad o bob cyfarfod dri Diwrnod Gwaith Clir cyn iddo ddigwydd, gall yr Arweinydd alw cyfarfodydd y Cabinet ar y cyfryw amseroedd ag y mae'n dewis. Gall y Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig, y Swyddog Adran 151, a'r Swyddog Monitro alw cyfarfodydd y Cabinet hefyd pe byddai'r angen yn codi.

4.5 Cadeirio Cyfarfodydd y Cabinet

Bydd yr Arweinydd yn cadeirio cyfarfodydd y Cabinet. Yn absenoldeb yr Arweinydd bydd y Dirprwy Arweinydd yn cadeirio. Os nad yw'r Dirprwy Arweinydd ar gael neu os na fydd yn gallu gweithredu, bydd y Cabinet yn penodi Aelod o'r Cabinet i gadeirio'r cyfarfod.

5 DIRPRWY ARWEINYDD

5.1 Penodi

Caiff yr Arweinydd ddynodi un o Aelodau'r Cabinet yn Ddirprwy Arweinydd drwy roi hysbysiad ysgrifenedig i'r perwyl hwnnw i'r Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig, wedi'i lofnodi gan yr Arweinydd a'r Dirprwy Arweinydd arfaethedig.

5.2 Cyfnod yn y Swydd

Bydd y Dirprwy Arweinydd yn aros yn ei swydd hyd nes:

- 5.2.1 y bydd yn ymddiswyddo o'r swydd honno; neu
- 5.2.2 y bydd yn cael ei ddiswyddo/diswyddo o'r swydd honno gan yr Arweinydd drwy anfon hysbysiad yn ysgrifenedig at y Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig ac i'r Aelod Cabinet dan sylw; neu
- 5.2.3 y bydd ef/hi yn peidio â bod yn Gyngorydd; neu
- 5.2.4 y bydd ef/hi yn cael ei atal/hatal neu'i anghymhwysu/hanghymwysu rhag gweithredu fel Cyngorydd neu rhag gweithredu fel Aelod o'r Cabinet.
- 5.2.5 Bydd y Dirprwy Arweinydd yn peidio â bod yn Ddirprwy Arweinydd os bydd yn dioddef unrhyw anaf neu anabledd a fydd yn, neu sy'n debygol o'i atal/hatal rhag ymgymryd â rôl y Dirprwy Arweinydd am gyfnod o dri mis neu fwy.

Bydd yn aros yn ei swydd, fodd bynnag, er gwaethaf swydd wag ar gyfer swydd yr Arweinydd.

5.3 Dyletswyddau'r Dirprwy Arweinydd

Caiff y Dirprwy Arweinydd arfer holl swyddogaethau'r Arweinydd pan fo'r swydd yn wag neu pan fo'r Arweinydd yn absennol neu'n methu â gweithredu fel arall.

6 PENDERFYNIADAU GAN YR ARWEINYDD A'R DIRPRWY ARWEINYDD

Yn unol â Pharagraff 7 Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithredol) (Penderfyniadau, Dogfennau a Chyfarfodydd) (Cymru) 2001:

- 6.1 Cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl i'r Arweinydd neu'r Dirprwy Arweinydd wneud unrhyw benderfyniad gweithredol, bydd yn cyfarwyddo'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd i gynhyrchu datganiad ysgrifenedig ynglŷn â'r penderfyniad gweithredol hwnnw sy'n cynnwys y wybodaeth a bennir ym mharagraff 6.4.
- 6.2 Yn amodol ar baragraff 6.3, ni chaiff unrhyw benderfyniad gweithredol a wneir gan Aelod unigol ei weithredu hyd nes bod datganiad ysgrifenedig wedi'i gynhyrchu yn unol â pharagraff 6.1.
- 6.3 Pan fo'r dyddiad y mae'n rhaid i benderfyniad gweithredol gael ei weithredu erbyn y dyddiad hwnnw yn gwneud cydymffurfio â pharagraff 6.2 yn anymarferol, gall y penderfyniad ond gael ei weithredu lle bydd y sawl a wnaeth y penderfyniad wedi cael cytundeb gan unrhyw ddau o blith Aelod Llywyddol y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu perthnasol, Cadeirydd yr Awdurdod ac Dirprwy Aelod Llywyddol yr Awdurdod, bod gwneud y penderfyniad yn fater brys ac ni ellir yn rhesymol ei ohirio, ac os bydd anghydfod ynglŷn â pha un yw'r Pwyllgor perthnasol, caiff y mater ei benderfynu gan y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd.

6.4 Mae'n rhaid i'r datganiad y cyfeirir ato ym mharagraff 6.1 gynnwys:

- 6.4.1 cofnod o'r penderfyniad gan gynnwys y dyddiad y gwnaed y penderfyniad hwnnw;
- 6.4.2 cofnod o'r rhesymau dros y penderfyniad;
- 6.4.3 cofnod o unrhyw fuddiant a ddatganwyd gan unrhyw Aelod o'r Cabinet a fyddai wedi bod y sawl yn gwneud y penderfyniad ac eithrio iddo/iddi ddatgan buddiant o'r fath;
- 6.4.4 mewn perthynas ag unrhyw fuddiant datganedig, nodyn o unrhyw ollyngiad a ganiatawyd gan Bwyllgor Safonau'r Awdurdod;
- 6.4.5 manylion unrhyw ymgynghoriad yr ymgwymerwyd ag ef yn unol â Chyfansoddiad yr Awdurdod, a lle nad yw'r cyfryw ymgynghoriad wedi'i gynnal, y rheswm am hynny; a
- 6.4.6 chofnod o unrhyw resymau dros frys a arweiniodd at weithredu'r penderfyniad cyn paratoi'r datganiad;

a rhaid adrodd am y datganiad i'r Cyfarfod nesaf o'r Cabinet.

**ADRAN 6 – PWYLLGORAU AC IS-BWYLLGORAU'R CYNGOR
(ac eithrio'r Pwyllgor Safonau a'r Pwyllgorau Trosolwg
a Chraffu)**

1 SEFYDLU PWYLLGORAU

Mae'r Cyngor wedi sefydlu Pwyllgorau penodol a gall sefydlu'r cyfryw Bwyllgorau eraill fel ag y mae'n ystyried yn fuddiol i gyflawni ei swyddogaethau yn effeithiol. Mae'r holl Bwyllgorau ac eithrio'r Pwyllgor Safonau yn ddarostyngedig i'r gofynion am gymesuredd o dan Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 sy'n mynnu'n fras fod eu cyfansoddiad yn gymesur â chryfderau rhifiadol pob grŵp plaid ar y Cyngor.

1.1 Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Mae Adran 81 Mesur 2011 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor benodi Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Mae'r Cyngor wedi penderfynu y bydd y Pwyllgor hwn yn cynnwys chwe Chynghorydd ynghyd ag un Aelod Lleyg wedi'i gyfethol sydd â hawl i bleidleisio. Ni chaiff mwy nag un Aelod o'r Pwyllgor fod yn Aelod o'r Weithrediaeth, a rhaid iddo/iddi beidio â bod yr Arweinydd ac ni chaiff fod yn gadeirydd y Pwyllgor. Caiff Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ei benodi ganddo a gall fod yn Aelod Lleyg.

1.2 Y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd

Mae Adran 11 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor benodi Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd. Mae'r Cyngor wedi penderfynu y bydd y Pwyllgor yn cynnwys saith Aelod ac o'r rheiny dim ond un gaiff fod yn Aelod o'r Weithrediaeth a rhaid iddo/iddi beidio â bod yr Arweinydd ac ni chaiff gadeirio'r Pwyllgor.

1.3 Y Pwyllgor Cynllunio

Mae'r Cyngor wedi penderfynu y bydd y Pwyllgor hwn yn cynnwys 15 o Aelodau.

1.4 Y Pwyllgor Trwyddedu

Mae Adran 6 Deddf Trwyddedu 2003 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor sefydlu Pwyllgor Trwyddedu, yn cynnwys o leiaf ddeg ac nid mwy na 15 o Aelodau'r Cyngor. Mae'r Cyngor wedi penderfynu y bydd y Pwyllgor Trwyddedu yn cynnwys 13 o Aelodau. Mae'n ddarostyngedig i'r gofyniad am gymesuredd o dan Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989. Mae Adran 7 Deddf Trwyddedu 2003 yn amodi bod holl swyddogaethau'r Awdurdod fel Awdurdod Trwyddedu i'w cyfeirio i, a'u cyflawni gan, y Pwyllgor Trwyddedu, ac eithrio cymeradwyo'r Datganiad o'r Polisi Trwyddedu.

1.5 Y Pwyllgor Adolygu'r Cyfansoddiad

Mae'r Cyngor wedi penderfynu y bydd y Pwyllgor hwn yn cynnwys 13 o Aelodau.

1.6 Y Pwyllgor Staff Hŷn

Mae'r Cyngor wedi penderfynu y bydd y Pwyllgor hwn yn cynnwys saith Aelod.

1.7 Y Pwyllgor Brys

Mae'r Cyngor wedi penderfynu y bydd y Pwyllgor hwn yn cynnwys saith Aelod.

1.8 Y Panel Cwynion Absenoldeb Teuluol ar gyfer Aelodau

Mae Rheoliadau Absenoldeb Teuluol ar gyfer Aelodau Awdurdodau Lleol (Cymru) 2013 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor sefydlu Panel i benderfynu ar gwynion o dan y Rheoliadau hyn. Rhaid i'r Panel gynnwys tri aelod, ac mae'r Cyngor wedi penderfynu y bydd yn cynnwys Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd.

1.9 Y Panel Dirprwyo Cynllunio

Mae'r Cyngor wedi penderfynu y bydd y Pwyllgor hwn yn cynnwys saith Aelod, ac y dylai'i aelodaeth adlewyrchu cydbwysedd gwleidyddol y Cyngor, ond na ddylid ei gynnwys wrth gyfrifo'r holl benodiadau, ac na fydd yn cynnwys swydd yr Aelod Cabinet â chyfrifoldeb dros faterion Cynllunio, na Chadeirydd ac Aelodau'r Pwyllgor Cynllunio.

1.10 Y Pwyllgor Ymchwilio Disgyblaethol

Mae'r Cyngor wedi penderfynu y bydd y Pwyllgor hwn yn cynnwys 15 o Aelodau.

2 PENODI AELODAU PWYLLGORAU

2.1 Mae'r Cyngor yn nodi penodiad Cynghorwyr i'r holl seddi ar Bwyllgorau sydd i'w llenwi gan Gynghorwyr. Bydd pob Pwyllgor yn penodi Cynghorwyr i unrhyw seddi ar ei Is-Bwyllgorau sydd i'w llenwi gan Gynghorwyr. Yn ymarferol, bydd Pwyllgorau'n gwneud y cyfryw benodiadau i'w His-Bwyllgorau yn eu Cyfarfod Cyffredin cyntaf yn dilyn Cyfarfod Blynnyddol y Cyngor. Lle bydd swydd wag yn codi ar ganol y flwyddyn, gwneir penodiad i lenwi'r swydd wag honno yn y cyfarfod cyfleus nesaf o'r Cyngor (Neu Bwyllgorau ar gyfer Is-Bwyllgorau).

2.2 Bydd y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd yn hysbysu arweinydd pob grŵp gwleidyddol ynglŷn â nifer y seddi sydd i'w dyrannu i'r grŵp hwnnw ar bob Pwyllgor ac Is-Bwyllgor.

2.3 Bydd pob arweinydd grŵp wedyn yn enwebu Aelodau i'w penodi i bob un o'r seddi a ddyrannwyd i'w grŵp gwleidyddol ac mae'n ofynnol i'r Cyngor (neu Bwyllgor ar gyfer Is-Bwyllgor) wneud penodiadau i'r seddi hynny yn unol â'r cyfryw enwebiadau. Bydd y Cyngor yn penodi Cynghorwyr nad ydynt yn aelodau o unrhyw grŵp gwleidyddol i'r seddi sydd i'w llenwi gan Gynghorwyr nad ydynt wedi'u dyrannu i grŵp gwleidyddol.

3 CYFNOD YN Y SWYDD

Ac eithrio fel yr amlinellir isod, caiff Cynghorwyr eu penodi i Bwyllgorau am gyfnod Blwyddyn gyfredol y Cyngor neu, lle cânt eu penodi ar ganol blwyddyn, am weddill Blwyddyn gyfredol y Cyngor.

4 PENODI CADEIRYDDION

- 4.1 Caiff Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion y Pwyllgor Cynllunio, y Pwyllgor Trwyddedu a'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd eu penodi gan y Cyngor.
- 4.2 Os bydd y Cadeirydd a'r Is-Gadeirydd yn absennol o'r cyfarfod cyfan neu ran o gyfarfod, bydd y Pwyllgor yn ethol aelod o'r Pwyllgor i lywyddu fel Cadeirydd yn ei absenoldeb.

5 SWYDDOGAETHAU PWYLLGORAU

- 5.1 Gall y Cyngor ddirprwyo'r gwaith o gyflawni unrhyw un o'i swyddogaethau i Bwyllgor neu Is-Bwyllgor, ac eithrio, fel yr amlinellir uchod, y bo'r swyddogaeth honno wedi'i chadw gan statud i'r Cyngor ei hun.
- 5.2 Gall pob Pwyllgor sefydlu'r cyfryw Is-Bwyllgorau, Gweithgorau a Grwpiau Gorchwyl a Gorffen ag y mae'n ystyried yn fuddiol i gyflawni ei gyfrifoldebau yn effeithiol, a gall benderfynu ar nifer, meintiau a chylch gorchwyl Is-Bwyllgorau'r Pwyllgor a phenodi Aelodau, gan gynnwys Aelodau wedi'u cyfethol, o Is-Bwyllgorau.
- 5.3 Gall bob Pwyllgor:
 - 5.3.1 gyflawni'r swyddogaethau hynny ei hun; neu
 - 5.3.2 gyfeirio mater sydd yn rhan o swyddogaeth a ddirprwywyd iddo gan y Cyngor, at y Cyngor;
 - 5.3.3 cyfeirio mater at Bwyllgor Trosolwg a Chraffu neu at y Weithrediaeth drwy ymgynghori; neu
 - 5.3.4 wneud trefniadau ar gyfer cyflawni swyddogaeth gan Is-Bwyllgor neu gan Swyddog.

6 AMSER A LLEOLIAD CYFARFODYDD

- 6.1 Pennir amser a lleoliad cyfarfodydd gan Gadeirydd neu Is-Gadeirydd y Pwyllgor priodol mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd.
- 6.2 Ni chaiff unrhyw gyfarfod ei gynnal ar ddydd Sul neu ar Ŵyl Gyhoeddus.

7 HYSBYSIAD AM GYFARFODYDD A GWŶS IDDYNT

O leiaf dri Diwrnod Gwaith Clir cyn cyfarfod, bydd y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd yn cyhoeddi Hysbysiad ynglŷn ag amser a lleoliad y cyfarfod yn lleoliad y cyfarfod ac anfonir gwŷs at bob Aelod o'r Cyngor drwy'r e-bost, neu ei ddosbarthu os gofynnir am hynny, i bob Aelod o'r Pwyllgor neu ei adael yn eu man preswyllo arferol. Bydd yr wŷs yn rhoi dyddiad, amser a lleoliad pob cyfarfod ac yn nodi'r busnes sydd i'w drafod. Bydd hefyd yn cynnwys y cyfryw adroddiadau sydd ar gael.

8 BUSNES I'W DRAFOD MEWN CYFARFODYDD PWYLLGOR

Bydd y busnes sydd i'w drafod mewn cyfarfodydd Pwyllgor fel a ganlyn:

- 8.1 ethol Cadeirydd, os yw'r Cadeirydd a'r Is-Gadeirydd yn absennol neu os nad ydynt yn gallu gweithredu;
- 8.2 ymddiheuriadau am absenoldeb;
- 8.3 datganiadau o Fuddiant gan Aelodau mewn unrhyw eitem fusnes;
- 8.4 derbyn unrhyw gyhoeddiadau gan y Cadeirydd;
- 8.5 derbyn ac, os yw'n briodol, cymeradwyo fel cofnod cywir Gofnodion y cyfarfod diwethaf o'r Pwyllgor;
- 8.6 delio ag unrhyw fusnes sy'n weddill o gyfarfod diwethaf y Pwyllgor;
- 8.7 derbyn ac ystyried unrhyw adroddiadau gan Swyddogion;
- 8.8 derbyn ac ystyried unrhyw adroddiadau gan yr Arweinydd a'r Cabinet;
- 8.9 derbyn ac ystyried unrhyw adroddiadau ac argymhellion gan Is-Bwyllgorau'r Pwyllgor;
- 8.10 derbyn ac ystyried unrhyw adroddiadau, cyfeiriadau ac argymhellion gan y Cyngor a chan Bwyllgorau eraill; ac
- 8.11 ystyried unrhyw fusnes arall a bennwyd yn yr wŷs i'r cyfarfod.

9 CWORWM

Cworwm Pwyllgorau fydd hanner yr aelodau sydd â hawl i bleidleisio. Yn ystod unrhyw gyfarfod, os bydd y Cadeirydd yn cyfrif nifer yr Aelodau sy'n bresennol ac yn datgan nad oes cworwm yn bresennol, yna rhaid gohirio'r cyfarfod yn syth. Bydd busnes sy'n weddill yn cael ei ystyried ar amser a dyddiad i'w pennu gan y Cadeirydd mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd. Os nad yw ef/hi yn pennu dyddiad, bydd y busnes sy'n weddill yn cael ei ystyried yn y cyfarfod cyffredin nesaf.

10 AELOD YN MYNYCHU CYFARFODYDD GYDA CHYDSYNIAD Y CADEIRYDD

- 10.1 Rhaid i Aelod o'r Cyngor sy'n dymuno mynychu a siarad mewn cyfarfod o unrhyw Bwyllgor nad yw'n Aelod ohono gael cydsyniad y Cadeirydd perthnasol ymlaen llaw (oni bai bod yr Aelod eisoes yn gymwys i fynychu a siarad mewn cyfarfod o'r Pwyllgor Trwyddedu neu'r Pwyllgor Cynllunio o dan y trefniadau perthnasol) a bydd cydsyniad y Cadeirydd ond yn cael ei roi os yw'r mater(ion) a nodwyd yn ymwneud ag amgylchiadau sy'n effeithio'n uniongyrchol ar Adran Etholiadol yr Aelod ei hun.
- 10.2 Bydd presenoldeb gan Aelod gyda chydsyniad y Cadeirydd o dan y rheol hon yn cael ei ystyried yn ddyletswydd wedi'i chymeradwyo.

11 HAWL I ANNERCH MEWN PERTHYNAS Â HYSBYSIADAU O GYNIGION A GYFEIRIWDYD O'R CYNGOR

Bydd gan Aelod y cyfeirir ei hysbysiad o gynnig at Bwyllgor i'w ystyried yr hawl i siarad ar y cynnig hwnnw yn y cyfarfod o'r Pwyllgor lle mae'n cael ei ystyried. Pe bai hysbysiad o gynnig sydd wedi'i gyfeirio at Bwyllgor wedi'i gyflwyno gan fwy nag un Aelod, dim ond un o'r Aelodau hynny, wedi'i enwebu gan y lleill at y diben hwnnw, fydd â'r hawl i siarad ar y cynnig hwnnw yn y cyfarfod o'r Pwyllgor lle mae'n cael ei ystyried.

12 CYMWYS I IS-BWYLLGORAU

Bydd y Rheolau hyn yn gymwys i Is-Bwyllgorau fel y maent yn gymwys i Bwyllgorau.

13 RHEOLAU GWEITHDREFNOL

Bydd Rheolau 4.5, 4.6 a 4.13 (yn ôl disgrisiwn y Cadeirydd) a 4.14 i 4.22 (ond nid 4.19.1) o Reolau Gweithdrefnol y Cyngor yn gymwys i Bwyllgorau ac Is-Bwyllgorau'r Cyngor ac eithrio y bydd Rheol 4.15.4 yn gymwys os bydd mwyafrif yr Aelodau sy'n bresennol yn y Pwyllgor neu'r Is-Bwyllgor perthnasol yn cefnogi pleidlais wedi'i chofnodi.

ADRAN 7 – TROSOLWG A CHRAFFU

1 CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu wedi'u cyfansoddi yn unol ag Adran 21 Deddf Llywodraeth Leol 2000.
- 1.2 Mae swyddogaethau Trosolwg a Chraffu yn elfen hollbwysig o ddemocratiaeth leol. Dylai Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu fod yn Bwyllgorau pwerus sy'n gallu cyfrannu at ddatblygu polisiau'r Cyngor, a hefyd dwyn y Cabinet i gyfrif am ei benderfyniadau. Rhan allweddol arall o'r rôl trosolwg a chraffu yw adolygu polisiau presennol, ystyried cynigion ar gyfer polisiau newydd ac awgrymu polisiau newydd.
- 1.3 Dylid cynnal Trosolwg a Chraffu mewn ffordd adeiladol a dylai geisio cyfrannu at ddarparu gwasanaethau effeithlon ac effeithiol sy'n bodloni anghenion a dyheadau preswylwyr lleol. Ni ddylai Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu ofni'r angen i herio a chwestiynu penderfyniadau a rhoi beirniadaeth adeiladol.

2 BETH FYDD Y NIFER A'R TREFNIADAU AR GYFER PWYLLGORAU TROSOLWG A CHRAFFU?

Bydd y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu gan y Cyngor fel a ganlyn, a bydd yn penodi iddynt fel yr ystyria'n briodol o bryd i'w gilydd. Gall y cyfryw Bwyllgorau benodi Is-Bwyllgorau a grwpiau gorchwyl a gorffen. Gall Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu gael eu penodi am gyfnod penodedig, a phan ddaw hwnnw i ben byddant yn peidio â bodoli. Mae rhestr a chylch gorchwyl Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu cyfredol wedi'i chynnwys yn yr Atodiad i'r Adran hon.

3 SWYDDOGAETHAU PENODOL

3.1 Datblygu ac Adolygu Polisiau

Caiff y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu:

- 3.1.1 gynorthwyo'r Cyngor a'r Cabinet i ddatblygu ei Gyllideb a Fframwaith Polisi trwy ddadansoddi materion polisi yn fanwl;
- 3.1.2 cynnal ymchwil, ymgynghoriadau â'r gymuned ac ymgynghoriadau eraill wrth ddadansoddi materion polisi a dewisiadau posibl;
- 3.1.3 holi barn Aelodau'r Cabinet a/neu Bwyllgorau a Swyddogion y Cyngor am faterion a chynigion sy'n effeithio ar yr ardal;
- 3.1.4 cysylltu â sefydliadau allanol eraill sy'n gweithredu yn yr ardal, pa un a ydynt yn rhai cenedlaethol, rhanbarthol neu leol, er mwyn sicrhau bod buddiannau pobl leol yn cael eu gwella trwy waith cydweithredol; ac
- 3.1.5 ystyried effaith polisiau er mwyn asesu a ydynt wedi gwneud gwahaniaeth.

3.2 Craffu

Caiff Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu:

- 3.2.1 adolygu a chraffu ar benderfyniadau a pherfformiad y Cabinet a/neu Bwyllgorau a Swyddogion o ran penderfyniadau unigol;
- 3.2.2 adolygu a chraffu ar berfformiad y Cyngor o ran ei amcanion polisi, ei dargedau perfformiad a/neu feysydd gwasanaeth penodol;
- 3.3.10 holi Aelodau'r Cabinet a/neu Bwyllgorau a Phrif Swyddogion y Cyngor ynglŷn â'r penderfyniadau a pherfformiad, boed hynny'n gyffredinol o gymharu â chynlluniau gwasanaeth a thargedau dros gyfnod o amser, neu o ran penderfyniadau, mentrau neu brosiectau penodol;
- 3.3.11 gwneud argymhellion i'r Cabinet a/neu Bwyllgor priodol a/neu'r Cyngor sy'n deillio o ganlyniad y broses graffu;
- 3.3.12 adolygu a chraffu ar berfformiad cyrff cyhoeddus eraill yn yr ardal a gwahodd adroddiadau ganddynt trwy ofyn iddynt annerch y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu a phobl leol ynglŷn â'u gweithgareddau a'u perfformiad;
a
- 3.3.13 holi a chasglu tystiolaeth gan unrhyw unigolyn (gyda'i gydsyniad).

3.3 Adroddiad Blynnyddol

Mae'n rhaid i'r Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu adrodd yn flynyddol i'r Cyngor ar eu gwaith gydag argymhellion ar gyfer eu Blaenraglen Waith a dulliau gweithio diwygiedig os yw'n briodol.

3.4 Rhaglen Waith

Arfer cyfrifoldeb cyffredinol am ei Flaenraglen Waith.

3.5 Gweithdrefnau Apeliadau

Ni fydd Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu yn craffu ar benderfyniadau unigol a wnaed gan neu ar ran yr Awdurdod lle mae gweithdrefn allanol neu fewnol ar waith nad yw wedi dod i ben eto.

4 PWY ALL FOD YN AELOD O BWYLLGORAU TROSOLWG A CHRAFFU?

Caiff pob Cynghorydd ac eithrio Aelodau'r Cabinet a Dirpwy Aelodau'r Cabinet, os oes rhai, fod yn Aelodau o'r Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu; fodd bynnag, ni chaiff unrhyw Aelod ymwneud â chraffu ar benderfyniad y mae ef/hi wedi bod yn uniongyrchol gysylltiedig ag ef.

5 AELODAU CYFETHOLEDIG

- 5.1 Bydd gan bob Pwyllgor Trosolwg a Chraffu neu Is-Bwyllgor yr hawl i argymhell i'r Cyngor benodi aelodau cyfetholedig nad oes ganddynt hawl i bleidlais yn amodol ar

uchafswm o ddau aelod fesul pwyllgor, ac eithrio'r Pwyllgor neu'r Is-Bwyllgor perthnasol sy'n craffu ar faterion Addysg a fydd yn cynnwys pedwar o gynrychiolwyr cyfetholedig statudol â hawl i bleidlais, fel a ganlyn:

- 1 yr Eglwys yng Nghymru
- 1 yr Eglwys Gatholig
- 2 riant lywodraethwr

a hefyd ac eithrio'r corff perthnasol sy'n craffu ar faterion trosedd ac anhrefn a fydd yn cynnwys pedwar o gynrychiolwyr cyfetholedig heb yr hawl i bleidlais, fel a ganlyn:

- Gwasanaeth Heddlu Dyfed Powys
- Gwasanaeth Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru
- Y Gwasanaeth Prawf
- Y Bwrdd Iechyd Lleol

- 5.2 Os bydd y Pwyllgor neu'r Is-Bwyllgor perthnasol sy'n craffu ar faterion Addysg yn delio â materion eraill, ni chaiff y cynrychiolwyr yn 5.1 uchod bleidleisio ar y materion eraill hynny a gallant ond fynychu fel Aelodau Cyfetholedig o'r Pwyllgor ar gyfer trafod y materion eraill hynny os cânt eu gwahodd i wneud hynny.

6 CYFARFODYDD Y PWYLLGORAU TROSOLWG A CHRAFFU

Bydd o leiaf pump o gyfarfodydd cyffredin o bob Pwyllgor Trosolwg a Chraffu ym mhob blwyddyn. Yn ogystal, ceir galw Cyfarfodydd arbennig o bryd i'w gilydd fel y bo'n briodol. Gall y Cadeirydd alw cyfarfod Pwyllgor Trosolwg a Chraffu, neu yn ei absenoldeb Is-Gadeirydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu perthnasol neu'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd, os yw o'r farn fod hynny'n angenrheidiol neu'n briodol.

7 CWORWM

Y Cworwm ar gyfer Pwyllgor Trosolwg a Chraffu fydd hanner ei aelodau sydd â hawl i bleidleisio.

8 PWY SY'N CADEIRIO CYFARFODYDD Y PWYLLGORAU TROSOLWG A CHRAFFU?

- 8.1 Caiff y Cadeirydd ei benderfynu yn unol ag Adrannau 66 – 75 Mesur 2011.
- 8.2 Caiff yr Is-Gadeirydd ei benodi gan bob Pwyllgor Trosolwg a Chraffu ar gyfer blwyddyn y Cyngor i ddod yn dilyn Cyfarfod Blynyddol y Cyngor.
- 8.3 Os bydd y Cadeirydd a benodwyd yn unol â Mesur 2011 yn absennol o'r cyfarfod cyfan neu ran o gyfarfod, caiff y cyfarfod ei gadeirio gan yr Is-Gadeirydd ac yn absenoldeb yr Is-Gadeirydd, bydd y Pwyllgor yn ethol aelod o'r Pwyllgor i lywyddu fel Cadeirydd.

9 RÔL CADEIRYDD PWYLLGOR TROSOLWG A CHRAFFU

- 9.1 Bydd rôl Cadeirydd Pwyllgor Trosolwg a Chraffu yn hollbwysig wrth weithredu'r dull newydd o weithio. Bydd y Cadeirydd yn cysylltu â'r Cabinet, yn goruchwyllo'r Flaenraglen waith ac yn nodi themâu trawsbynciol sy'n codi o'r Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu amrywiol.
- 9.2 Bydd y Cadeirydd:
- 9.2.1 yn atebol am gyflawni'r ffyrdd newydd o weithio ar gyfer craffu;
 - 9.2.2 yn sicrhau cyfarfodydd rheolaidd i fonitro'r Flaenraglen Waith; ac
 - 9.2.3 yn cysylltu â'r Cabinet ar faterion sy'n effeithio ar y Flaenraglen Waith.

6 Y FLAENRAGLEN WAITH

Bydd y Pwyllgorau/Is-Bwyllgorau Trosolwg a Chraffu yn gyfrifol am osod eu Blaenraglen Waith eu hunain sy'n berthnasol i gylch gorchwyl y Pwyllgor, ar ôl ymgynghori a chytuno rhwng Cadeirydd yr holl Bwyllgorau Trosolwg a Chraffu i sicrhau nad yw'r cyfryw Bwyllgorau yn adolygu'r un materion ar yr un pryd.

7 EITEMAU AGENDA

- 7.1 Caiff unrhyw Aelod o Bwyllgor Trosolwg a Chraffu neu Is-Bwyllgor gyfeirio mater at y Pwyllgor hwnnw drwy ofyn i Gadeirydd y Pwyllgor ei gynnwys yn yr agenda i'w ystyried gan y Pwyllgor yn y cyfarfod cyfleus nesaf o'r Pwyllgor ar yr amod bod yr hysbysiad wedi'i dderbyn gan y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd o leiaf ddeg Diwrnod Gwaith Clir cyn dyddiad y cyfarfod, ac os gwrthodir y cyfryw gais gall yr Aelod apelio i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyflogedig a'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd a bydd eu penderfyniad ar y cyd ar gynnwys y mater neu beidio yn un terfynol.
- 7.2 Ar ôl derbyn cais o'r fath, os yw'n berthnasol i'r Cylch Gorchwyl, bydd y Cadeirydd yn sicrhau bod hwn yn cael ei gynnwys ar yr agenda nesaf sydd ar gael.
- 7.3 Bydd y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu yn ymateb, cyn gynted ag y bydd eu Blaenraglen Waith yn caniatáu, i geisiadau gan y Cyngor ac os yw'n ystyried ei fod yn briodol, gan y Cabinet i adolygu meysydd penodol o weithgarwch y Cyngor. Pan fyddant yn gwneud hynny, bydd y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu penodol yn adrodd ar eu canfyddiadau ac unrhyw argymhellion drwy'r Cadeirydd yn ôl i'r Cyngor a/neu'r Cabinet.

8 ADOLYGU A DATBLYGU POLISI

- 8.1 Amlinellir rôl y Pwyllgorau Trosolwg Craffu o ran datblygu Cyllideb a Fframwaith

Polisi'r Cyngor yn Rheolau Gweithdrefnol y Cyngor a'r Cabinet.

- 8.2 O ran datblygu ymagwedd y Cyngor at faterion eraill, nad ydynt yn rhan o'i Gyllideb a'i Fframwaith Polisi, caiff Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu neu Is-Bwyllgorau gyflwyno cynigion i'r Cabinet ar gyfer datblygiadau cyn belled â'u bod yn berthnasol i faterion sydd o fewn eu cylch gorchwyl.
- 8.3 Caiff Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu gynnal ymchwiliadau ac archwilio'r dewisiadau sydd ar gael ar gyfer cyfeiriad datblygu polisi yn y dyfodol, a chânt benodi ymgynghorwyr ac aseswyr i'w cynorthwyo â'r broses hon. Gallant fynd ar ymweliadau â safleoedd, cynnal arolygon cyhoeddus, cynnal cyfarfodydd cyhoeddus, comisiynu ymchwil a gwneud yr holl bethau eraill y maent yn ystyried yn rhesymol eu bod yn angenrheidiol i lywio eu hystiriaethau. Gallant ofyn i dystion fynychu i'w hannerch ar unrhyw fater sy'n cael ei ystyried.

9 ADRODDIADAU GAN Y PWYLLGOR TROSOLWG A CHRAFFU

- 9.1 Pan fydd wedi llunio argymhellion ar gynigion ar gyfer datblygu, bydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu yn paratoi adroddiad ffurfiol ac yn ei gyflwyno i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd i'w ystyried gan y Cabinet (os yw'r cynigion yn gyson â'r Gyllideb a'r Fframwaith Polisi presennol), neu i'r Cyngor fel bo'n briodol (e.e. pe bai'r argymhelliad yn mynnu gwyrto oddi wrth neu newid i'r Gyllideb a'r Fframwaith Polisi cytûn).
- 9.2 Caiff adroddiad gan Bwyllgor Trosolwg a Chraffu ei gyflwyno i'r cyfarfod nesaf o'r Cyngor neu'r Cabinet fel y bo'n briodol ar yr amod fod yr adroddiad wedi'i dderbyn gan y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd o leiaf 10 Diwrnod Gwaith Clir cyn y cyfarfod.

10 SICRHAU BOD ADRODDIADAU TROSOLWG A CHRAFFU YN CAEL EU HYSTYRIED GAN Y CABINET

- 10.1 Ar ôl i adroddiad Trosolwg a Chraffu ar unrhyw fater sy'n gyfrifoldeb i'r Cabinet gael ei gwblhau, caiff ei gynnwys ar agenda'r cyfarfod nesaf o'r Cabinet yn amodol ar 13.2 uchod, oni bai y trefnwyd bod y mater sy'n destun yr adroddiad i'w ystyried gan y Cabinet beth bynnag o fewn cyfnod o bedair wythnos o'r dyddiad y mabwysiadwyd yr adroddiad gan Bwyllgor Trosolwg a Chraffu. Yn y cyfryw achosion, caiff adroddiad y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu ei ystyried gan y Cabinet pan fydd yn ystyried adroddiad y Cabinet ar y mater hwnnw.
- 10.2 Pan fydd Pwyllgor Trosolwg a Chraffu yn paratoi adroddiad i'w ystyried gan y Cabinet mewn perthynas â mater lle mae'r Arweinydd neu'r Cyngor wedi dirprwyo pŵer gwneud penderfyniadau i Aelod unigol arall o'r Cabinet, yna bydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu yn cyflwyno copi o'i adroddiad i'r unigolyn hwnnw i'w ystyried. Ar yr adeg y gwneir hynny, bydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu yn rhoi copi i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd a'r Arweinydd. Os nad yw'r Aelod y dirprwywyd pŵer gwneud penderfyniadau iddo/iddi yn derbyn argymhellion y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu, yna mae'n rhaid iddo/iddi gyfeirio'r mater i'r cyfarfod nesaf o'r Cabinet sydd ar gael i'w drafod cyn arfer ei bŵer gwneud penderfyniadau ac ymateb i'r adroddiad yn ysgrifenedig i'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu.

- 10.3 Mae'n rhaid i Aelodau Cabinet y dirprwywyd pŵer gwneud penderfyniadau iddynt ymateb i'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu o fewn pedair wythnos o'i dderbyn. Bydd copi o'i (h)ymateb ysgrifenedig iddo yn cael ei anfon at y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd a bydd hefyd yn mynychu cyfarfod yn y dyfodol i ymateb.
- 10.4 Bydd gan Bwyllgorau Trosolwg a Chraffu fynediad at Flaenraglen Waith y Cabinet ar gyfer penderfyniadau a bwriadau ar gyfer ymgynghori. Hyd yn oed lle nad yw eitem yn destun cynigion manwl gan Bwyllgor Trosolwg a Chraffu ar ôl ystyried datblygiadau polisi/gwasanaeth posibl, bydd y Pwyllgor yn gallu ymateb yn ystod proses ymgynghori'r Cabinet.

11 HAWLIAU AELODAU'R PWYLLGORAU TROSOLWG A CHRAFFU I WELD DOGFENNAU

- 11.1 Mae gan Aelodau'r Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu yr hawl i dderbyn gwybodaeth ychwanegol benodol fel yr amlinellir yn y Cyfansoddiad hwn.
- 11.2 Nid oes unrhyw beth yn y paragraff hwn yn atal deialog manylach rhwng y Cabinet a'r Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu fel y bo'n briodol, yn dibynnu ar y mater penodol sy'n cael ei ystyried.

12 ESBONIADAU GAN AELODAU A SWYDDOGION

- 12.1 Caiff unrhyw Bwyllgor Trosolwg a Chraffu neu Is-Bwyllgor adolygu a chraffu ar benderfyniadau a wnaed neu gamau a gymerwyd mewn cysylltiad â chyflawni unrhyw un o swyddogaethau'r Cyngor sy'n dod o fewn ei Gylch Gorchwyl. Yn ogystal ag adolygu dogfennau, wrth gyflawni'r rôl graffu, caiff ofyn i unrhyw Aelod o'r Cabinet, y Prif Weithredwr ac unrhyw Gyfarwyddwr neu Bennaeth Gwasanaeth ymddangos gerbron i esbonio, mewn perthynas â materion sydd o fewn ei gylch gorchwyl:

16.1.1 unrhyw benderfyniad penodol neu gyfres o benderfyniadau; a/neu

16.1.2 i ba raddau y mae'r camau a gymerwyd yn gweithredu polisi'r Cyngor; a/neu

16.1.3 perfformiad gwasanaethau;

ac mae'n ddyletswydd ar yr unigolion hynny i fod yn bresennol at y diben hwn os gofynnir iddynt.

- 16.2 Pan fydd yn ofynnol i unrhyw Aelod neu Swyddog fynychu Pwyllgor Trosolwg a Chraffu o dan y ddarpariaeth hon, bydd Cadeirydd y Pwyllgor hwnnw'n hysbysu'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd. Bydd y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd yn hysbysu'r Aelod neu'r Swyddog yn ysgrifenedig gan roi o leiaf 10 Diwrnod Gwaith Clir o hysbysiad o'r cyfarfod y mae'n ofynnol iddo/iddi ei fynychu er mwyn esbonio a pha un a yw'n ofynnol dangos unrhyw bapurau i'r Pwyllgor. Pan fydd yr esboniad sydd i'w roi i'r Pwyllgor yn mynnu dangos adroddiad, yna rhoddir digon o rybudd i'r Aelod neu'r Swyddog dan sylw i ganiatáu ar gyfer paratoi'r ddogfennaeth honno.
- 16.3 Pan, oherwydd amgylchiadau eithriadol, nad yw'r Aelod neu'r Swyddog yn gallu bod

yn bresennol ar y dyddiad gofynnol, yna bydd Cadeirydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu perthnasol, mewn ymgynghoriad â'r Aelod neu'r Swyddog, yn trefnu dyddiad arall iddo/iddi fod yn bresennol.

17 PRESENOLDEB GAN BOBL ERAILL

Caiff Pwyllgor Trosolwg a Chraffu neu ei Gadeirydd benderfynu gwahodd pobl heblaw am y rhai hynny y cyfeirir atynt ym mharagraff 16 uchod i'w annerch, trafod materion sy'n achosi pryder yn lleol a/neu ateb cwestiynau. Gall, er enghraifft, ddymuno clywed gan breswylwyr, rhanddeiliaid ac Aelodau a Swyddogion mewn rhannau eraill o'r sector cyhoeddus a gall wahodd pobl felly i fod yn bresennol.

18 GALW I MEWN

18.1 Pan fydd penderfyniad yn cael ei wneud gan y Cabinet, aelod unigol o'r Cabinet neu un o Bwyllgorau'r Cabinet neu o dan drefniadau ar y cyd, bydd y penderfyniad yn cael ei gyhoeddi, gan gynnwys trwy ddull electronig lle bo'n bosibl, a bydd ar gael ym mhrif swyddfeydd y Cyngor fel arfer o fewn dau Ddiwrnod Gwaith Clir o'i wneud. Bydd copïau drwy'r e-bost o gofnodion yr holl gyfryw benderfyniadau yn cael eu hanfon at Aelodau ar yr un pryd ag y cânt eu cyhoeddi, gan yr unigolyn sy'n gyfrifol am gyhoeddi'r penderfyniad.

18.2 Bydd yr hysbysiad hwnnw'n cynnwys y dyddiad y'i cyhoeddir arno ac yn nodi y bydd y penderfyniad yn dod i rym, ac y ceir ei weithredu wedyn, ar ddiwedd tri Diwrnod Gwaith Clir ar ôl i'r penderfyniad gael ei gyhoeddi, oni bai bod unrhyw bedwar Aelod o'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu perthnasol y mae ei gylch gorchwyl yn gysylltiedig â phenderfyniad y Cabinet neu unrhyw chwe Aelod etholedig o'r Cyngor neu Gadeirydd y Pwyllgor hwnnw, yn ei wrthwynebu a'i alw i mewn, ar yr amod bod y cais yn pennu'r rhesymau dros alw i mewn.

Caiff y rhesymau gynnwys:

18.2.1 y modd y credir bod unrhyw benderfyniad y tu allan i'r Gyllideb/Fframwaith Polisi; a/neu

18.2.2 unrhyw resymau datganedig eraill.

18.3 Yn ystod y cyfnod hwnnw, bydd y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd yn galw i mewn penderfyniad i graffu arno gan y Pwyllgor perthnasol os gofynnir am hynny yn unol ag 18.2 uchod a bydd wedyn yn hysbysu'r penderfynwr bod y penderfyniad am gael ei alw i mewn. Bydd ef/hi yn galw cyfarfod o'r Pwyllgor ar y cyfryw ddyddiad ag y bydd ef/hi yn penderfynu, a hynny lle y bo'n bosibl ar ôl ymgynghori â Chadeirydd y Pwyllgor, a ph'un bynnag o fewn 10 Diwrnod Gwaith Clir o'r penderfyniad i alw i mewn.

18.4 Os yw'r cais am alw i mewn gan unrhyw bedwar Aelod o Bwyllgor Trosolwg a Chraffu neu unrhyw chwe Aelod o'r Cyngor neu Gadeirydd Pwyllgor Trosolwg a Chraffu nad ystyrir mai hwnnw yw'r pwyllgor mwyaf perthnasol gan y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd neu fwy nag un Pwyllgor Trosolwg a Chraffu, bydd y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd yn gwneud penderfyniad

pellach ynglŷn â'r Pwyllgor mwyaf perthnasol a phriodol ar ôl ymgynghori â Chadeiryddion y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu dan sylw.

- 18.5 Os yw'r Pwyllgor yn dal i bryderu am y penderfyniad ar ôl ei ystyried, yna caiff ei gyfeirio'n ôl at yr unigolyn neu'r corff a wnaeth y penderfyniad i'w ailystyried, gan amlinellu'n ysgrifenedig natur ei bryderon, ac ni chaiff ddod yn destun gweithdrefn galw i mewn bellach. Os caiff ei gyfeirio at y penderfynwr, bydd yr unigolyn neu'r corff a wnaeth y penderfyniad yn ei ailystyried o fewn 10 Diwrnod Gwaith Clir arall, gan ddiwygio'r penderfyniad ai peidio, cyn mabwysiadu penderfyniad terfynol.
- 18.6 Os, ar ôl gwrthwynebiad i'r penderfyniad, nad yw'r Pwyllgor yn cyfarfod o fewn y cyfnod a nodwyd uchod, neu os yw'n cyfarfod ond nid yw'n cyfeirio'r mater yn ôl i'r unigolyn neu'r corff a wnaeth y penderfyniad, bydd y penderfyniad yn dod i rym ar ddyddiad cyfarfod y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu, neu ddiwedd y cyfnod o 10 Diwrnod Gwaith Clir arall, pa un bynnag sydd gynharaf.
- 18.7 Ni fydd y weithdrefn galw i mewn a amlinellir uchod yn berthnasol pan fo'r penderfyniad a wneir gan y Cabinet yn un brys. Bydd penderfyniad yn un brys pe byddai unrhyw oedi sy'n debygol o gael ei achosi gan y broses galw i mewn yn niweidiol iawn i fuddiannau'r Cyngor neu fuddiannau'r cyhoedd. Bydd y cofnod o'r penderfyniad, a'r hysbysiad a roddir ohono i'r cyhoedd, yn datgan pa un a yw'r penderfyniad yn un brys, ym marn yr unigolyn neu'r corff a wnaeth y penderfyniad, ac felly ni cheir ei alw i mewn. Mae'n rhaid i Aelod Llywyddol gytuno bod y penderfyniad a gynigiwyd yn rhesymol yn yr holl amgylchiadau ac y dylid ei drin fel mater brys. Yn absenoldeb y Aelod Llywyddol, bydd angen cydsyniad yr Cadeirydd/Dirprwy Aelod Llywyddol. Yn absenoldeb y ddau, bydd angen cydsyniad y Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig neu'r Swyddog Monitro. Mae'n rhaid adrodd ar benderfyniadau a wnaed fel mater brys yng nghyfarfod nesaf y Cyngor sydd ar gael, ynghyd â'r rhesymau dros y brys.

19 CHWIP PLAID

Ni chaniateir i Aelod o Bwyllgor Trosolwg a Chraffu bleidleisio ar gwestiwn mewn cyfarfod o'r Pwyllgor os rhoddwyd chwip plaid i'r aelod cyn y cyfarfod mewn perthynas â'r cwestiwn. Rhaid i'r Aelod hefyd ddatgan bod y chwip wedi'i roi a beth yw natur y chwip cyn cychwyn trafodaethau ar y mater, a bydd y datganiad yn cael ei gofnodi yng Nghofnodion y cyfarfod. Bydd materion chwip pleidiau yn cael eu hystyried yn unol ag Adran 78 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011.

20 Y WEITHDREFN MEWN CYFARFODYDD PWYLLGORAU TROSOLWG A CHRAFFU

- 20.1 Bydd Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu ac Is-Bwyllgorau yn ystyried y busnes canlynol:
- 20.1.1 Datganiadau gan y Cadeirydd;
 - 20.1.2 datganiadau o fuddiannau (gan gynnwys datganiadau chwipio);
 - 20.1.3 cofnodion y cyfarfod diwethaf;

- 20.1.4 ystyried unrhyw fater a gyfeiriwyd at y Pwyllgor ar gyfer penderfyniad mewn perthynas â galw penderfyniad i mewn;
 - 20.1.5 ymatebion y Cabinet i adroddiadau'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu; a
 - 20.1.6 y busnes a amlinellwyd fel arall ar yr agenda ar gyfer y cyfarfod.
- 20.2 Pan fydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu yn cynnal ymchwiliadau (e.e. gyda bwriad o ddatblygu polisi), caiff y Pwyllgor hefyd ofyn i bobl fynychu i roi tystiolaeth yng nghyfarfodydd y Pwyllgor sydd i'w cynnal yn unol â'r egwyddorion canlynol:
- 20.2.1 bod yr ymchwiliad yn cael ei gynnal yn deg a bod pob Aelod o'r Pwyllgor yn cael cyfle i ofyn cwestiynau i'r rhai sy'n bresennol, ac i gyfrannu a siarad;
 - 20.2.2 bod y rhai hynny sy'n cynorthwyo'r Pwyllgor trwy roi tystiolaeth yn cael eu trin â pharch a chwarteisi; a
 - 20.2.3 bod yr ymchwiliad yn cael ei gynnal er mwyn cynyddu effeithlonrwydd yr ymchwiliad neu'r dadansoddiad i'r eithaf.
- 20.3 Yn dilyn unrhyw ymchwiliad neu adolygiad, bydd y Pwyllgor/Is-Bwyllgor yn paratoi adroddiad i'w gyflwyno i'r Cabinet a/neu'r Cyngor fel y bo'n briodol, a bydd yn trefnu bod ei adroddiad a'i ganfyddiadau ar gael i'r cyhoedd.

21 MATERION SYDD O FEWN CYLCH GORCHWYL MWY NAG UN PWYLLGOR TROSOLWG A CHRAFFU

- 21.1 Pan fydd mater sydd i'w ystyried gan Bwyllgor Trosolwg a Chraffu yn dod o fewn cylch gorchwyl un neu fwy o Bwyllgorau Trosolwg a Chraffu eraill, y Cadeiryddion priodol fydd yn penderfynu pa Bwyllgor Trosolwg a Chraffu fydd yn ei ystyried neu, os na allant gytuno, bydd y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd yn penderfynu.
- 21.2 Ac eithrio yn achos galwad i mewn y bydd cymal 18.4 yn gymwys iddi, lle mae mater yn amlwg yn gymwys i Gylch Gorchwyl mwy nag un Pwyllgor Trosolwg a Chraffu, caiff y Cadeirydd gytuno y gall Cyfarfod cyfunol o Bwyllgorau gael ei gynnal, yn cynnwys gymaint neu gyn lleied o Bwyllgorau ag sydd angen, yn ôl perthnasedd a natur y mater sy'n cael ei ystyried.
- 21.3 Caiff y cyfarfod cyfunol benodi Cadeirydd i lywyddu dros y cyfarfod ac yna at ddibenion pleidleisio, cymerir pleidleisiau ar wahân ar gyfer pob Pwyllgor Trosolwg a Chraffu cyfansoddol, o dan Gadeiryddiaeth pob Pwyllgor.

CYLCH GORCHWYL

ENW	PWYLLGOR TROSOLWG A CHRAFFU GWASANAETHAU
DIBEN	Bydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Gwasanaethau yn adolygu ac yn craffu ar y gwasanaethau a gyflenwir gan y Cyngor. Bydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Gwasanaethau yn adolygu a chraffu gwasanaethau i'r cyhoedd a ddarperir gan y Cyngor ar wahân i'r rhai o fewn cylch gwaith y Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu Ysgolion a Dysgu a Gofal Cymdeithasol.
RÔL A SWYDDOGAETH	Craffu ar ansawdd a pherfformiad yr holl wasanaethau a gyflenwir gan y Cyngor, trwy ddatblygu dull seiliedig ar risg gan ddefnyddio gwybodaeth reoli berthnasol fel: • Seilwaith • Amgylchedd ac Argyfyngau Sifil • Tai • Cynnal a chadw adeiladau • Cynllunio • Eiddo • Diogelwch y Cyhoedd • Datblygiad Economaidd ac Adfywio • Gwasanaethau Diwylliannol • Gwasanaethau Hamdden Refeniw a budd-daliadau
CYLCH GWAITH A CHWMPAS	Gwasanaethau'r Cyngor, ac isadrannau oddi mewn iddynt, fel isod: • Priffyrdd ac Adeiladu • Amgylchedd ac Argyfyngau Sifil Posibl • Tai • Cynllunio • Eiddo • Diogelu'r Cyhoedd • Adfywio • Gwasanaethau Diwylliannol • Gofal Oedolion • Gwasanaethau Plant • Gwasanaethau Hamdden
GWEITHDREFN	Bydd y Pwyllgor yn cynnal ei drafodion yn unol â'r Rheolau Gweithdrefnol Trosolwg a Chraffu a amlinellir yn Adran 7 o Gyfansoddiad y Cyngor.

AELODAETH	Bydd 13 o Aelodau ar y Pwyllgor.
AMLDER CYFARFODYDD	Bydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Gwasanaethau yn cyfarfod o leiaf bum gwaith bob blwyddyn y cyngor.

ENW	Y PWYLLGOR TROSOLWG A CHRAFFU POLISI A RHAGBENDERFYNU
DIBEN	Bydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Polisi a Rhagbenderfynu'n adolygu ac yn craffu ar bolisiâu, cynlluniau a strategaethau cyn i'r Cabinet benderfynu arnynt.
RÔL A SWYDDOGAETH	Craffu ar bolisiâu, cynlluniau a strategaethau cyn gwneud penderfyniadau er mwyn cyfrannu at ansawdd a chadernid proses benderfynu'r Cabinet. Rhoi sicrwydd fod proses benderfynu'r Cabinet yn cydymffurfio â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, gan ystyried yr egwyddor 'datblygu cynaliadwy' a'r pum ffordd o weithio (hirdymor, ataliol, cynhwysol, cydweithredol ac integredig), a gofynion statudol eraill fel bo'n briodol (e.e. Deddf Cydraddoldeb 2010). I sicrhau bod Aelodau anweithredol yn ymwneud â pholisi'r gyllideb a fframwaith cynllunio drwy Banel Cyllid.
CYLCH GWAITH A CHWMPAS	• Blaenraglen waith y Cabinet • Cynigion ar gyfer newidiadau i wasanaethau, trawsnewid a/neu arbedion effeithlonrwydd gwasanaethau • Asesiadau Effaith Integredig • Strategaethau a chynlluniau, fel bo'n briodol • Cynigion cyllideb blynyddol • Datblygu a chynllunio ar gyfer y gyllideb flynyddol a chynigion y Dreth Gyngor drwy'r Panel Cyllid.
GWEITHDREFN	Bydd y Pwyllgor yn cynnal ei drafodion yn unol â'r Rheolau Gweithdrefnol Trosolwg a Chraffu a amlinellir yn Adran 7 o Gyfansoddiad y Cyngor.
AELODAETH	Bydd 13 o Aelodau ar y Pwyllgor.
AMLDER CYFARFODYDD	Bydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Polisi a Rhagbenderfynu'n cwrdd o leiaf bum gwaith bob blwyddyn y cyngor.

ENW	PWYLLGOR TROSOLWG A CHRAFFU CORFFORAETHOL
DIBEN	Bydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Corfforaethol yn adolygu ac yn craffu ar swyddogaethau corfforaethol a gwasanaethau cymorth.
RÔL A SWYDDOGAETH	Bod â goruchwyliaeth dros gyfeiriad strategol cyffredinol, polisïau, cynlluniau a blaenoriaethau'r Cabinet a'r Cyngor (ar ôl gwneud penderfyniadau) a monitro gweithrediad hynny fel bo'n briodol. Cyfeirio meysydd pryder penodol sy'n deillio o'i waith craffu at y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Gwasanaethau fel bo'n briodol. Goruchwyllo'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (PSB) a Phartneriaeth Diogelwch Cymunedol (CSP) drwy Banel Partneriaeth. Craffu ar wasanaethau cymorth corfforaethol trwy ddatblygu dull seiliedig ar risg gan ddefnyddio gwybodaeth reoli berthnasol fel: • cynlluniau gwella gwasanaethau • gwybodaeth ariannol • mesurau perfformiad • risg busnes • hunanasesu • adborth / arolygon cwsmeriaid • adroddiadau arolygu / rheoleiddio allanol
CYLCH GWAITH A CHWMPAS	Corporate functions: • Office of the Leader • Cabinet Member annual reports • Chief Executive • Budget monitoring (bob hanner blwyddyn) • Corporate performance monitoring (chwarterol) • Cynllun Gwella Corfforaethol ac Adolygiad • Cydymffurfio â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol • WAO corporate reports • Yr iaith Gymraeg • Rheoli risg • Diogelu corfforaethol • Chwythu'r chwiban • Theoli rhaglen trawsffurfio • Rheoli rhaglen Y Fargen Ddinesig Corporate services: • Financial Services • Information Technology • Gwasanaethau Archwilio, Risg a Gwybodaeth • Customer Services • Human Resources • Legal and Committee Services • Procurement • Polisi Corfforaethol • Cymorth Partneriaeth + Chraffu • Cysylltiadau corfforaethol, Y wasg, PR a Marchnata

	• Electoral Services
--	--

GWEITHDREFN	Bydd y Pwyllgor yn cynnal ei drafodion yn unol â'r Rheolau Gweithdrefnol Trosolwg a Chraffu a amlinellir yn Adran 7 o Gyfansoddiad y Cyngor.
AELODAETH	Bydd 13 o Aelodau ar y Pwyllgor.
AMLDER CYFARFODYDD	Bydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Corfforaethol yn cyfarfod o leiaf bum gwaith bob blwyddyn y cyngor.

ENW	PWYLLGOR TROSOLWG A CHRAFFU YSGOLION A DYSGU
DIBEN	Bydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Ysgolion a Dysgu'n adolygu ac yn craffu ar wasanaethau a ddarperir i wella deilliannau ar gyfer plant a phobl ifanc ac oedolion sy'n derbyn addysg.
RÔL A SWYDDOGAETH	Cefnogi gwella safonau a deilliannau addysgol ar gyfer dysgwyr.
CYLCH GWAITH A CHWMPAS	• Educational outcomes ym mhob cam, particularly at Key Stage 4 • Perfformiad ysgol, yn cynnwys cefnogaeth i ysgolion • School categorisation • Cefnogaeth i ysgolion drwy weithio rhanbarthol (h.y. ERW) • Individual schools (via a Schools Scrutiny Panel) • Inclusion services • Youth support and other community based services (including Adult Learning) • Post-16 learning, skills and training • MOU gyda Choleg Sir Benfro • Gwasanaeth Cerdd • Datblygu Chwaraeon • Llais plant a chymryd rhan • Trefniadau ariannol yn ymwneud ag ysgolion a dysgu • Safeguarding in Education
GWEITHDREFN	Bydd y Pwyllgor yn cynnal ei drafodion yn unol â'r Rheolau Gweithdrefnol Trosolwg a Chraffu a amlinellir yn Adran 7 o Gyfansoddiad y Cyngor.
AELODAETH	Bydd 13 o Aelodau ar y Pwyllgor ynghyd â phedwar o aelodau cyfetholedig statudol.
AMLDER CYFARFODYDD	Bydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Ysgolion a Dysgu yn cyfarfod o leiaf bum gwaith bob blwyddyn y cyngor.

ENW	PWYLLGOR TROSOLWG A CHRAFFU GOFAL CYMDEITHASOL
DIBEN	Bydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Gofal Cymdeithasol yn adolygu a chraffu gwasanaethau sy'n ymwneud â gofal, cefnogaeth ac anghenion llesiant plant ac oedolion.
RÔL A SWYDDOGAETH	I graffu ar ansawdd a pherfformiad yr holl wasanaethau Gofal Cymdeithasol sy'n cael eu darparu gan y Cyngor, trwy ddatblygiad dull seiliedig ar risg gan ddefnyddio gwybodaeth reoli berthnasol fel: • cynlluniau gwella gwasanaeth • gwybodaeth ariannol • mesurau perfformiad • risg busnes • hunan-asesu • adborth / arolygon cwsmeriaid • archwiliad allanol / adroddiadau rheoleiddio
CYLCH GWAITH A CHWMPAS	• Gofal Oedolion • Gwasanaethau Plant • Cydgomisiynu Strategol • Gofalwyr • Gwasanaethau Integredig a Llesiant • Gofal yn y Cartref • Gweithio gyda'r trydydd sector • Cydymffurfio â Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant • Partneriaeth Gofal Gorllewin Cymru • Diogelu Rhanbarthol • Maethu Rhanbarthol • Mabwysiadu Rhanbarthol
GWEITHDREFN	Bydd y Pwyllgor yn cynnal ei drafodion yn unol â Rheolau Gweithdrefn Trosolwg a Chraffu a nodwyd yn Adran 7 o Gyfansoddiad y Cyngor. The Committee will conduct its proceedings in accordance with the Overview and Scrutiny Procedure Rules set out in Section 7 of the Council's Constitution.
AELODAETH	Bydd yna 13 Aelod ar y Pwyllgor
AMLDER CYFARFODYDD	Bydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Corfforaethol yn cyfarfod o leiaf bum gwaith bob blwyddyn y cyngor.

ADRAN 8 – Y PWYLLGOR SAFONAU

1 Y PWYLLGOR SAFONAU

Mae Adran 54 Deddf Llywodraeth Leol 2000 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor sefydlu Pwyllgor Safonau.

2 CYFANSODDIAD

2.1 Mae Rheoliadau Pwyllgorau Safonau (Cymru) 2001 yn pennu bod rhaid i'r Pwyllgor Safonau gynnwys nid llai na phump a dim mwy na naw o aelodau, yn cynnwys Cynghorwyr, Aelodau Annibynnol ac Aelodau o Gyngorau Cymuned. Lle mae cyfanswm maint y Pwyllgor yn eilrif, mae'n rhaid i o leiaf hanner yr aelodaeth fod yn Aelodau Annibynnol. Lle mae cyfanswm maint y Pwyllgor yn odrif, mae'n rhaid i fwyafrif o aelodau'r Pwyllgor fod yn Aelodau Annibynnol.

2.2 Mae'r Cyngor wedi penderfynu y bydd y Pwyllgor Safonau yn cynnwys naw o aelodau, i gynnwys:

2.2.1 Pump o Aelodau 'Annibynnol', nad ydynt yn Gynghorwyr nac yn Swyddogion nac yn briod â Chynghorwyr na Swyddogion o'r Cyngor hwn neu unrhyw awdurdod perthnasol arall fel y'i diffinnir gan y Ddeddf, a benodwyd yn unol â'r weithdrefn a amlinellir yn y Rheoliadau.

2.2.2 Dau o Gynghorwyr Sir ac ni ddylai mwy nag un o'r rheiny fod yn aelod o'r Weithrediaeth.

2.2.3 Dau aelod o Gyngor Cymuned yn ardal y Cyngor.

Mae gan holl Aelodau'r Pwyllgor yr hawl i bleidleisio.

2.3 Cyfnod yn y Swydd

2.3.1 Penodir Aelodau 'Annibynnol' am gyfnod dim llai na phedair a dim mwy na chwe blynedd, a cheir eu hailbenodi am un cyfnod olynol nad yw'n fwy na phedair blynedd.

2.3.2 Gall aelodau'r Cyngor sy'n aelodau o'r Pwyllgor Safonau wasanaethu tan yr etholiad llywodraeth leol arferol nesaf ar ôl iddynt gael eu penodi. Gellir eu hailbenodi am ail dymor yn olynol.

2.3.3 Gall Aelodau Cyngor Cymuned y Pwyllgor Safonau wasanaethu tan yr etholiad llywodraeth leol arferol nesaf ar ôl iddynt gael eu penodi. Gellir eu hailbenodi am ail dymor yn olynol. Cyn gwneud ailbenodiad o'r fath, bydd y Cyngor Sir yn ymgynghori â Chyngorau Cymuned sydd wedi'u lleoli o fewn ei ardal a Chymdeithasau Cyngorau Cymuned a sefydlwyd ar gyfer yr ardal honno ac sy'n gweithredu ynddi.

3 CWORWM

Bydd cyfarfod o'r Pwyllgor Safonau yn gwneud cworwm dim ond pan fydd:

- 3.1 o leiaf tri aelod yn bresennol; ac
- 3.2 o leiaf hanner yr Aelodau sy'n bresennol (gan gynnwys y Cadeirydd) yn aelodau Annibynnol.

4 AELODAU CYNGHORAU CYMUNED

Ni chaiff Aelodau o Gyngor Cymuned gymryd rhan yn nhrefodion unrhyw ran o gyfarfod y Pwyllgor Safonau pan fydd unrhyw fater yn ymwneud â'u Cyngor Cymuned yn cael ei ystyried.

5. CADEIRIO'R CYFARFOD

- 5.1 Mae'n rhaid i Aelod Annibynnol gadeirio'r Pwyllgor Safonau
- 5.2 Etholir y Cadeirydd gan Aelodau'r Pwyllgor Safonau am ba un bynnag o'r canlynol yw'r cyfnod byrraf:
 - 5.2.1 cyfnod dim llai na phedair blynedd a dim mwy na chwe blynedd; neu
 - 5.2.2 hyd nes bod cyfnod mewn swydd yr unigolyn hwnnw fel Aelod Annibynnol o'r Pwyllgor Safonau yn dod i ben.
- 5.3 Ethol Cadeirydd fydd yr eitem fusnes gyntaf i'r Pwyllgor Safonau yn ei gyfarfod cyntaf ac ar ôl hynny ar ddiwedd cyfnod y Cadeirydd yn y swydd.
- 5.4 Os bydd y Cadeirydd yn absennol o gyfarfod o'r Pwyllgor Safonau yna caiff Is-Gadeirydd y Pwyllgor, os yw'n bresennol, lywyddu, ac os yw'r ddau yn absennol o gyfarfod, caiff y cyfryw Aelod Annibynnol o'r Pwyllgor Safonau y bydd y Pwyllgor yn penderfynu arno lywyddu.

6 SWYDDOGAETHAU

- 6.1 Mae Adran 53 Deddf Llywodraeth Leol 2000 yn diffinio swyddogaethau'r Pwyllgor Safonau. Bydd y Pwyllgor Safonau yn arfer y swyddogaethau canlynol:
 - 6.1.1 Hyrwyddo a chynnal safonau uchel o ymddygiad gan Aelodau ac Aelodau Cyfetholedig o'r Cyngor Sir ac Aelodau'r holl Gynghorau Cymuned yn Sir Benfro.
 - 6.1.2 Cynorthwyo Aelodau ac Aelodau Cyfetholedig o'r Cyngor Sir ac Aelodau'r holl Gynghorau Cymuned yn Sir Benfro i gydymffurfio â'u Codau Ymddygiad mabwysiedig priodol.
 - 6.1.3 Cynghori'r Cyngor Sir a'r Cynghorau Cymuned yn Sir Benfro ar fabwysiadu

neu adolygu Cod Ymddygiad.

- 6.1.4 Monitro gweithrediad Codau Ymddygiad mabwysiedig.
- 6.1.5 Cyngori, hyfforddi, neu drefnu i hyfforddi Aelodau ac Aelodau cyfetholedig o'r Cyngor Sir ac Aelodau o Gyngorau Cymuned yn Sir Benfro ar faterion yn ymwneud â Chodau Ymddygiad mabwysiedig.
- 6.1.6 Ystyried a gwneud penderfyniadau ar adroddiadau gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (neu'r Swyddog Monitro os dirprwywyd hynny iddo/iddi gan yr Ombwdsmon), mewn perthynas â honiadau o dorri Codau Ymddygiad gan Aelodau o'r Cyngor Sir neu Aelodau o Gyngorau Cymuned yn Sir Benfro.
- 6.1.7 Ystyried a phenderfynu ar geisiadau am ollyngiadau o ofynion yn ymwneud â buddiannau a amlinellwyd yn y Cod Ymddygiad Aelodau gan Aelodau ac Aelodau Cyfetholedig o'r Cyngor Sir ac Aelodau o Gyngorau Cymuned yn Sir Benfro.

6.2 Gwrandawiadau Safonau

- 6.2.1 Caiff y Pwyllgor Safonau gynnal Gwrandawriad Safonau neu caiff sefydlu Is-Bwyllgor i gynnal y Gwrandawriad.
- 6.2.2 Bydd y Pwyllgor Safonau yn cynnal Gwrandawriad Safonau lle mae Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru neu'r Swyddog Monitro yn cyfeirio honiad i'r Pwyllgor yn dilyn ymchwiliad sydd wedi sefydlu bod tystiolaeth fod Aelod o'r Cyngor neu o Gyngor Cymuned yn Sir Benfro wedi methu â chydymffurfio â Chod Ymddygiad y Cyngor, neu God Ymddygiad y Cyngor Cymuned yn achos Cyngorydd Cymuned.
- 6.2.3 Bydd y Rheolau Gweithdrefnol Pwyllgorau yn gymwys i Wrandawiadau Safonau, ond mae'r Pwyllgor Safonau wei mabwysiadu gweithdrefnau penodol yn ymwneud â'r Gwrandawiadau.

ADRAN 9 – TREFNIADAU AR Y CYD

1 CYFLWYNIAD

Mae nifer o amgylchiadau lle bydd gan y Cyngor neu'r Cabinet yr hawl i gyflawni rhai swyddogaethau ar y cyd gydag awdurdod lleol arall.

2 TREFNIADAU I HYRWYDDO LLES

Gall y Cabinet, er mwyn hyrwyddo lles economaidd, cymdeithasol neu amgylcheddol ei ardal:

- 2.1 wneud trefniadau neu gytundebau gydag unrhyw berson neu unrhyw gorff;
- 2.2 cydweithredu gydag, neu hwyluso neu gydlynw gweithgareddau unrhyw berson neu unrhyw gorff; ac
- 2.3 arfer ar ran y person neu'r corff hwnnw unrhyw rai o swyddogaethau'r person neu'r corff hwnnw.

3 TREFNIADAU AR Y CYD

- 3.1 Gall y Cyngor sefydlu trefniadau ar y cyd gydag un neu fwy o awdurdodau lleol a/neu eu swyddogion gweithredol i arfer swyddogaethau nad ydynt yn Swyddogaethau Gweithredol mewn unrhyw un o'r awdurdodau cyfranogol, neu gynghori'r Cyngor. Gall y cyfryw drefniadau gynnwys penodi Pwyllgor ar y Cyd gyda'r awdurdodau lleol hyn neu awdurdodau lleol eraill.
- 3.2 Gall y Cabinet sefydlu trefniadau ar y cyd gydag un neu fwy o awdurdodau lleol i arfer swyddogaethau sy'n Swyddogaethau Gweithredol. Gall y cyfryw drefniadau gynnwys penodi Pwyllgorau ar y Cyd gyda'r awdurdodau lleol eraill hyn. Ac eithrio fel y nodir isod, neu fel y caniateir neu a fynir gan y Gyfraith, gall y Cabinet ond benodi Aelodau Cabinet i'r cyfryw Bwyllgorau ar y Cyd ac nid oes angen i'r Aelodau hynny adlewyrchu cyfansoddiad gwleidyddol y Cyngor yn gyffredinol.
- 3.3 Gall y Cabinet benodi Aelodau i Bwyllgor ar y Cyd o'r tu allan i'r Cabinet lle bydd gan y Pwyllgor ar y Cyd swyddogaethau am ran o ardal y Cyngor yn unig, a bod yr ardal honno yn llai na dwy ran o bump o'r awdurdod lleol hwnnw, yn ôl arwynebedd neu boblogaeth. Mewn achosion o'r fath, gall y Cabinet benodi i'r Pwyllgor ar y Cyd unrhyw Gynghorydd sy'n Aelod dros adran etholiadol sydd yn gyfan gwbl o fewn yr ardal. Nid yw'r gofynion ynghylch cydbwysedd gwleidyddol yn berthnasol i benodiadau o'r fath.

4. DIRPRWYO I AWDURDODAU LLEOL ERAILL AC OHONYNT

- 4.1 Gall y Cyngor ddirprwyo Swyddogaethau Anweithredol i awdurdod lleol arall neu, lle mae'r swyddogaethau hynny'n gyfrifoldeb gweithredol awdurdod lleol arall, i'r weithrediaeth honno.

- 4.2 Gall y Cabinet ddirprwyo Swyddogaethau Gweithredol i awdurdod lleol arall neu weithrediaeth awdurdod lleol arall mewn rhai amgylchiadau.
- 4.3 Bydd y penderfyniad ynglŷn â derbyn dirprwyaeth o'r fath o awdurdod lleol arall neu beidio yn cael ei gadw i'r Cyngor Llawn.

5. CONTRACTIO ALLAN

Gall y Cyngor (mewn perthynas â Swyddogaethau Anweithredol) a'r Cabinet (mewn perthynas â Swyddogaethau Gweithredol) contractio allan i gorff neu sefydliad arall swyddogaethau:

- 5.1 y gellir eu harfer gan Swyddog ac sy'n ddarostyngedig i orchymyn dan adran 70 Deddf Dadreoleiddio a Chontractio Allan 1994; neu
- 5.2 o dan drefniadau contractio lle bo'r Contractiwr yn gweithredu fel Asiant y Cyngor o dan egwyddorion contractio arferol, gyda'r amod nad yw hawliau'r Cyngor i wneud penderfyniadau dewisol yn cael eu dirprwyo.

ADRAN 10 – SWYDDOGION

1 CYFLWYNIAD

- 1.1 Caiff yr Awdurdod gyflogi'r cyfryw staff (cyfeirir atynt fel Swyddogion) ag y mae'n ystyried sy'n angenrheidiol i gyflawni ei swyddogaethau.

2 SWYDDOGION STATUDOL

Mae gofyniad cyfreithiol ar y Cyngor i ddynodi Swyddogion i'r pedair swydd "swyddog statudol" canlynol.

- 2.1 Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig (Adran 4 Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989)
- 2.1.1 Rhaid i'w Awdurdod ddynodi un o'i Swyddogion yn Bennaeth Gwasanaeth Cyflogedig.
- 2.1.2 Mae'r Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig o dan ddyletswydd i adrodd i'r Cyngor Llawn lle mae o'r farn fod hynny'n briodol mewn perthynas â'r ffordd y cydlynir y broses o gyflawni swyddogaethau'r Cyngor, nifer a gradd y Staff sydd eu hangen i gyflawni'r swyddogaethau, trefniadaeth staff yr awdurdod, a phenodi staff yr awdurdod a'u rheoli'n briodol.
- 2.1.3 Ni chaiff y Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig fod yn Swyddog Monitro nac yn Bennaeth y Gwasanaethau Democrataidd, ond caiff ddal swydd Cyfarwyddwr Adnoddau os yw'n gyfrifydd cymwysedig.
- 2.1.4 Mae'r Cyngor wedi dynodi'r Prif Weithredwr i gyflawni'r Swyddogaeth hon.
- 2.2 Swyddog Monitro (Adran 5 Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 fel y'i diwygiwyd)
- 2.2.1 Mae Deddf 1989 yn amodi bod y Swyddog Monitro o dan ddyletswydd i adrodd i'r Cyngor Llawn, neu mewn perthynas â Swyddogaeth Weithredol, i'r Cabinet, gyda chopïau i'r holl Gynghorwyr os yw o'r farn fod unrhyw gynnig, penderfyniad neu hepgoriad wedi arwain at, yn debygol o arwain at neu a fyddai'n arwain at anghyfreithlondeb neu os yw Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru wedi ymchwilio i gŵyn ac wedi dod i'r casgliad fod y mater yn gyfystyr â chamweinyddu. Bydd adroddiad o'r fath yn atal y cynnig neu'r penderfyniad rhag cael ei roi ar waith hyd nes bod yr adroddiad wedi cael ei ystyried.
- 2.2.2 Mae'r Cyngor wedi rhoi'r swyddogaethau canlynol i'r Swyddog Monitro:
- (a) Cynnal y Cyfansoddiad
- Bydd y Swyddog Monitro yn cynnal fersiwn gyfredol o'r Cyfansoddiad ac yn sicrhau ei fod ar gael yn eang er mwyn i Aelodau, staff a'r cyhoedd allu ymgynghori ag ef. Os, ym marn resymol y Swyddog Monitro, y mae newid yn fân amrywiad, yn newid ffeithiol, yn newid

statudol neu reoleiddiol, neu y mae'n ofynnol ei wneud er mwyn rhoi grym i unrhyw benderfyniad y Cyngor neu ei Bwyllgorau neu'r Cabinet, gall roi'r cyfryw newid ar waith. Daw unrhyw gyfryw newid a wneir gan y Swyddog Monitro i rym yn ddi-oed.

(b) Cefnogi'r Pwyllgor Safonau

Bydd y Swyddog Monitro yn cyfrannu at hyrwyddo a chynnal safonau uchel o ymddygiad trwy gefnogi'r Pwyllgor Safonau.

(c) Derbyn Adroddiadau

Bydd y Swyddog Monitro yn derbyn ac yn gweithredu ar adroddiadau a wneir gan yr Ombwdsmon a phenderfyniadau'r tribiwnlysoedd achos.

(ch) Cynnal Ymchwiliadau

Bydd y Swyddog Monitro yn cynnal ymchwiliadau i faterion a gyfeirir gan yr Ombwdsmon ac yn llunio adroddiadau neu'n gwneud argymhellion mewn perthynas â nhw i'r Pwyllgor Safonau.

(d) Dehongli'r Cyfansoddiad

Ac eithrio yn ystod cyfarfod, pan fydd y Aelod Llywyddol yn gyfrifol am ddehongli'r Cyfansoddiad hwn, bydd y Swyddog Monitro yn penderfynu ar unrhyw gwestiwn ynglŷn â dehongli'r Cyfansoddiad hwn.

(dd) Cynghori ar ba un a yw penderfyniadau'r Weithrediaeth o fewn y Gyllideb â'r Fframwaith Polisi

Bydd y Swyddog Monitro, ar y cyd â'r Cyfarwyddwr Adnoddau, yn cynghori ynglŷn â pha un a yw penderfyniadau'r Cabinet yn unol â'r Gyllideb a'r Fframwaith Polisi.

(e) Rhoi Cyngor

Bydd y Swyddog Monitro yn rhoi cyngor ar gwmpas pwerau a'r awdurdod i wneud penderfyniadau, camweinyddu, uniondeb a materion y Gyllideb a'r Fframwaith Polisi i'r Cynghorwyr.

2.2.3 Cyfyngiadau ar Swyddi

Ni chaiff y Swyddog Monitro fod yn Cyfarwyddwr Adnoddau, Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig na'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd.

2.3 Cyfarwyddwr Adnoddau

- 2.3.1 Mae Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Awdurdod benodi Swyddog i fod yn gyfrifol am weinyddu materion ariannol yr Awdurdod yn briodol.
- 2.3.2 Mae Adrannau 114 a 114A Deddf Llywodraeth Leol 1988 wedyn yn rhoi dyletswydd ar y Swyddog hwn, ar ôl ymgynghori â'r Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig a'r Swyddog Monitro, i adrodd i'r Cyngor Llawn neu'r Cabinet gyda chopïau i'r holl Gynghorwyr mewn perthynas â Swyddogaeth Weithredol, ac archwilydd allanol y Cyngor os yw o'r farn y bydd unrhyw gynnig, penderfyniad neu ddull o weithredu yn golygu gwariant anghyfreithlon, neu yn anghyfreithlon ac yn debygol o achosi colled neu ddiffyg neu os yw'r Cyngor ar fin cofnodi eitem o'r cyfrifon yn anghyfreithlon.
- 2.3.3 Mae Adran 25 Deddf Llywodraeth Leol 2003 yn rhoi dyletswydd ar y Swyddog hwn i adrodd i'r Cyngor ar gadernid amcangyfrifon cyllideb y Cyngor a digonolrwydd cronfeydd wrth gefn arfaethedig y Cyngor.
- 2.3.4 Mae Adran 27 o Deddf Llywodraeth Leol 2003 yn rhoi dyletswydd ar y Swyddog hwn i adrodd i'r Cyngor os yw o'r farn fod cronfa wrth gefn benodedig yn debygol o fod yn annigonol.
- 2.3.5 Mae'r Cyngor wedi rhoi'r swyddogaethau canlynol i'r Swyddog hwn wedyn:
- (a) Gweinyddu Materion Ariannol

Bydd y Cyfarwyddwr Adnoddau yn gyfrifol am weinyddu materion ariannol y Cyngor.
 - (b) Cyfrannu at Reolaeth Gorfforaethol

Bydd y Cyfarwyddwr Adnoddau yn cyfrannu at reolaeth gorfforaethol y Cyngor, yn enwedig trwy ddarparu cyngor ariannol proffesiynol.
 - (c) Rhoi Cyngor

Bydd y Cyfarwyddwr Adnoddau yn rhoi cyngor i'r holl Gynghorwyr ar faterion yn ymwneud â chwmpas pwerau a'r awdurdod i wneud penderfyniadau, camweinyddiaeth, amhriodoldeb ariannol, uniondeb a'r Gyllideb a'r Fframwaith Polisi, a bydd yn cefnogi a chynghori Cynghorwyr a Swyddogion yn eu rolau priodol.
 - (ch) Rhoi Gwybodaeth Ariannol

Bydd y Cyfarwyddwr Adnoddau yn rhoi gwybodaeth ariannol i'r cyfryngau, aelodau'r cyhoedd a'r gymuned.
 - (d) Cynghori ynghylch pa un a yw Penderfyniadau'r o fewn y Gyllideb a'r Fframwaith Polisi

Bydd y Cyfarwyddwr Adnoddau yn cynghori ynghylch pa un a yw penderfyniadau'r Cabinet yn unol â'r Gyllideb a'r Fframwaith Polisi.

2.3.6 Cyfyngiadau ar Swyddi

Ni chaiff y Cyfarwyddwr Adnoddau fod yn Swyddog Monitro na'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd.

2.4 Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd

Mae Adran 9 Mesur 2011 yn amodi y bydd swyddogaethau'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd fel a ganlyn:

- 2.4.1 rhoi cymorth a chynghor i'r Awdurdod mewn perthynas â'i gyfarfodydd, yn amodol ar baragraff 2.4.9(b);
- 2.4.2 rhoi cymorth a chynghor i bwyllgorau'r Awdurdod (heblaw am y pwyllgorau a grybwyllir ym mharagraff 2.4.9(b)) ac Aelodau'r pwyllgorau hynny, yn amodol ar baragraff 2.4.9(b);
- 2.4.3 rhoi cymorth a chynghor i unrhyw bwyllgor ar y cyd y mae awdurdod lleol yn gyfrifol am ei drefnu ac Aelodau'r Pwyllgor hwnnw, yn amodol ar baragraff 2.4.9(b);
- 2.4.4 hyrwyddo rôl Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu yr Awdurdod;
- 2.4.5 rhoi cymorth a chynghor i:
 - (a) Bwyllgorau Trosolwg a Chraffu yr Awdurdod ac Aelodau'r Pwyllgorau hynny; a
 - (b) Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd yr Awdurdod ac Aelodau'r Pwyllgor hwnnw;
- 2.4.6 rhoi cymorth a chynghor mewn perthynas â swyddogaethau Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu yr Awdurdod i bob un o'r canlynol:
 - (a) Aelodau'r Awdurdod;
 - (b) Aelodau'r Weithrediaeth; a
 - (c) Swyddogion yr Awdurdod;
- 2.4.7 rhoi cymorth a chynghor i bob Aelod o'r Awdurdod wrth gyflawni rôl Aelod o'r Awdurdod, yn amodol ar baragraff 2.4.9 (c);
- 2.4.8 llunio adroddiadau a gwneud argymhellion mewn perthynas ag unrhyw un o'r canlynol:
 - (a) nifer a graddau'r staff sydd eu hangen i gyflawni swyddogaethau Gwasanaethau Democrataidd;

- (b) penodi staff i gyflawni swyddogaethau Gwasanaethau Democrataidd;
- (c) trefnu'r staff sy'n cyflawni swyddogaethau Gwasanaethau Democrataidd a'u rheoli'n briodol;
- (ch) y cyfryw swyddogaethau eraill y gellir eu pennu gan y gyfraith.

2.4.9 Cyfyngiadau ar Swyddi

- (a) Ni chaiff y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd fod yn Bennaeth Gwasanaeth Cyflogedig, y Swyddog Monitro na'r Cyfarwyddwr Adnoddau.
- (b) Mae'r swyddogaeth o roi cyngor ynghylch pa un a ddylai swyddogaethau'r cyngor gael eu harfer neu pa un a ddylent fod wedi cael eu harfer, neu sut y dylai swyddogaethau'r cyngor gael eu harfer neu sut y dylent fod wedi cael eu harfer, ond yn berthnasol i gyngor ynghylch swyddogaethau'r Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu a'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd.
- (c) Nid yw cyngor i Aelod yn cynnwys cyngor mewn cysylltiad â'i rôl fel Aelod o'r Weithrediaeth ac nid yw'n cynnwys cyngor ynghylch mater sy'n cael ei ystyried mewn cyfarfod neu y bwriedir ei ystyried mewn cyfarfod (heblaw am gyfarfod Pwyllgor Trosolwg a Chraffu neu'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd).
- (ch) Mae'r Cyngor wedi dynodi'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd i gyflawni'r swyddogaeth hon.

2.5 Dyletswydd i Ddarparu Adnoddau Digonol i'r Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig, y Swyddog Monitro, y Cyfarwyddwr Adnoddau a'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd

Bydd y Cyngor yn darparu'r cyfryw Swyddogion, llety ac adnoddau eraill i'r Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig, y Swyddog Monitro, y Cyfarwyddwr Adnoddau a'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd ag y mae'n ystyried sy'n ddigonol i'w galluogi i gyflawni eu dyletswyddau.

3 YMDDYGIAD SWYDDOGION

Bydd Swyddogion yn cydymffurfio â'r Cod Ymddygiad ar gyfer Swyddogion a'r Protocol ar Gysylltiadau Swyddogion/Aelodau a amlinellir yn y Cyfansoddiad hwn.

4 PENODI, DISGYBLU A DISWYDDO

Bydd y drefn ar gyfer recriwtio, dethol a diswyddo Swyddogion yn cydymffurfio â'r Rheolau Cyflogaeth Swyddogion canlynol:

4.1 Recriwtio, Dethol a Phenodi

4.1.1 Datganiadau

Mae Polisi Recriwtio a Dethol gan y Cyngor sy'n sicrhau bod trefniadau agored, teg a moesegol ar waith ar gyfer penodi cyflogeion. Mae ffurflenni cais safonol y Cyngor yn gofyn i ymgeiswyr ddatgelu p'un a ydynt yn perthyn i Gynghorydd neu uwch Swyddog o'r Cyngor. Mae'n ofynnol i ymgeiswyr lofnodi datganiad hefyd nad ydynt wedi canfasio unrhyw Aelod neu Swyddog, yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol, mewn cysylltiad â'u cais.

4.1.2 Cyfranogi yn y Broses Penodiadau

Bydd yr holl benodiadau yn disgyn i un o ddau gategori. Bydd safle'r swydd wag o fewn y sefydliad yn pennu ei chategori a phwy yw'r unigolion hynny sydd â'r awdurdod a chyfrifoldeb am y broses recriwtio.

(a) Categori A: Swyddogion sy'n dod o dan y Cyd-bwyllgorau Negodi ar gyfer Prif Weithredwyr a Phrif Swyddogion; h.y. Prif Weithredwr/Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig, Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Sirol a Phrif Swyddogion yn gysylltiedig â chanrannau.

(i) Bydd yn ofynnol i'r Pwyllgor Staff Uwch ystyried a chymeradwyo creu, ail-ddynodi neu ddiswyddiad gorfodol unrhyw swydd Prif Swyddog cyn ei gweithredu neu'i hysbysebu, ac ystyried telerau ac amodau hynny lle na fydd y gwerth cyffredinol yn fwy na £100,000.

(ii) Bydd yn ofynnol i'r Cyngor ystyried a chymeradwyo'r telerau ac amodau sydd ynghlwm â chreu, ail-ddynodi neu ddiswyddiad gorfodol unrhyw swydd Prif Swyddog lle bydd y gwerth cyffredinol yn fwy na £100,000.

(iii) Bydd penodiad y Prif Weithredwr/Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig yn uchelfraint y Cyngor. Bydd y broses recriwtio a dethol yn cael ei throsglwyddo i'r Pwyllgor Staff Uwch a fydd yn gwneud argymhelliad/argymhellion i'r Cyngor.

(iv) O ran swyddi gweigion eraill, y Prif Weithredwr fydd yn gyfrifol am y cam creu rhestr fer gychwynnol, a bydd gan y Pwyllgor Staff Uwch bŵer dirprwyedig i benodi.

(b) Categori B: Swyddi Eraill.

Bydd penodiadau yn y categori hwn yn gyfrifoldeb y Prif Weithredwr/Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig wedi'u dirprwyo fel bo'n briodol i Gyfarwyddwyr ac Uwch Reolwyr eraill. Fel arfer, bydd penodiadau'n cael eu gwneud gan reolwr llinell, gyda chyngor a

chyfranogiad gan yr Is-adran Adnoddau Dynol, fel bo'n briodol.

4.1.3 Penodi Prif Swyddogion

- (a) Yn amodol ar Baragraffau 4.1.2 (a)(i) a (ii) ac is-baragraff (b) isod, pan fydd y Cyngor yn bwriadu penodi Prif Swyddog (o fewn ystyr Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Gorchmynion Sefydlog) (Cymru) 2006, fel y'u diwygiwyd; ac mae'r gydnabyddiaeth y mae'n bwriadu ei thalu i'r Prif Swyddog yn £100,000 neu fwy y flwyddyn, rhaid iddo gymryd y camau canlynol:
 - (i) Llunio datganiad sy'n pennu dyletswyddau'r Swyddog dan sylw ac unrhyw gymwysterau neu rinweddau a geisir yn yr unigolyn sydd i'w benodi/phenodi;
 - (ii) Gwneud trefniadau i'r swydd gael ei hysbysebu yn y fath fodd sy'n debygol o'i dwyn i sylw unigolion sy'n gymwys i wneud cais amdani; a
 - (iii) Gwneud trefniadau i gopi o'r datganiad a grybwyllwyd uchod gael ei anfon at unrhyw unigolyn ar gais.
- (b) Pan fydd is-baragraffau (a) uchod yn gymwys, nid yw'n ofynnol i'r Cyngor gymryd y cam a amlinellir yn is-baragraff (a)(ii) uchod, os yw'n bwriadu penodi'r Prif Swyddog am gyfnod o ddim mwy na 12 mis.
- (c) Pan fydd swydd wedi'i hysbysebu yn unol ag is-baragraff (a)(ii) uchod, un ai:
 - (i) rhaid cyfweld pob ymgeisydd cymwys ar gyfer y swydd; neu
 - (ii) rhaid dewis rhestr fer o'r cyfryw ymgeiswyr cymwys a chyfweld y rhai a gynhwysir ar y rhestr fer.

(Fel y cadarnheir uchod, caiff y broses recriwtio a dethol ar gyfer penodi'r Prif Weithredwr/Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig ei throsglwyddo i'r Pwyllgor Uwch Staff a fydd yn gwneud argymhelliad/argymhellion i'r Cyngor. O ran swyddi gweigion ar gyfer Prif Swyddogion eraill (o fewn ystyr y Rheoliadau), y Prif Weithredwr fydd yn gyfrifol am y cam creu rhestr fer gychwynnol.)
- (ch) Ble na dderbyniwyd cais gan berson cymwys, neu os penderfynir ail-hysbysebu'r swydd, gellir gwneud trefniadau pellach ar gyfer hysbysebu un unol a Pharagraff (a)(ii) uchod.

4.2 Camau Disgyblu/Diswyddo

4.2.1 Mae Gweithdrefn Ddisgyblu leol ar waith sy'n gymwys i holl gyflogeion Cyngor Sir Penfro, ac eithrio:

- (a) Mewn perthynas â Chyfarwyddwyr, mae'r gweithdrefnau fel y'u

pennir yn yr Amodau Gwasanaeth Cenedlaethol priodol.

- (b) Personél mewn Ysgolion – Defnyddir Gweithdrefn Ddisgyblu – “Rheoli Staff mewn Ysgolion” ac mae’n cynnwys yr holl gyflogeion a gyflogir mewn sefydliadau addysgol yn unig ac sydd o dan gyfrifoldeb y Corff Llywodraethu.
- (c) Cyflogeion Achlysurol – Gellir terfynu cyflogaeth ar unwaith neu drwy roi rhybudd priodol, fel bo’r gofyn.
- (ch) Hyfforddeion – Defnyddir dogfen ‘Y Weithdrefn Ddisgyblu ar gyfer Hyfforddeion’.
- (d) Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig, Swyddog Monitro, Cyfarwyddwr Adnoddau a’r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd.

4.2.2 Swyddogion Statudol

- (a) Ni chaiff yr Awdurdod gymryd unrhyw gamau disgyblu mewn perthynas â’r Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig, Swyddog Monitro, Cyfarwyddwr Adnoddau a’r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd neu gyn Swyddog perthnasol, ac eithrio yn unol ag argymhelliad mewn Adroddiad a wnaed gan unigolyn annibynnol dynodedig o dan Reoliad 9 Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Gorchmynion Sefydlog) (Cymru) 2006, fel y’u diwygiwyd.
- (b) Gall fod angen atal Swyddog rhag gweithio at y diben o ymchwilio i’r camymddwyn honedig a arweiniodd at y gweithredu; ar yr amod bod y cyfryw ataliad ar gyflog llawn ac y daw i ben ddim hwyrach ar ôl dau fis yn dechrau ar y diwrnod y daw’r ataliad i rym.
- (c) Os yw’n ymddangos i’r Awdurdod fod honiad o gamymddwyn a all arwain at gamau disgyblu wedi ei wneud yn erbyn y Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig; y Swyddog Monitro, y Cyfarwyddwr Adnoddau, y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd neu’r cyn Swyddog perthnasol mewn perthynas â mater yn ymwneud â’i ymddygiad/hymddygiad yn y gyfryw swydd, (“y Swyddog Perthnasol”) rhaid i’r Awdurdod benodi Pwyllgor (“Pwyllgor Ymchwiliad Disgyblu” i ystyried y camymddwyn honedig.
- (ch) Rhaid i’r Pwyllgor Ymchwiliad Disgyblu gynnwys o leiaf dri Aelod o’r Awdurdod a rhaid bod cydbwysedd gwleidyddol yn unol ag Adran 15 Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989; a rhaid iddo o fewn un mis o’i benodi, ystyried yr honiad o gamymddwyn a phenderfynu pa un a ddylid ymchwilio iddo ymhellach.
- (d) At y diben o ystyried yr honiad o gamymddwyn, caiff y Pwyllgor Ymchwiliad Disgyblu holi’r y Swyddog Perthnasol neu unrhyw berson arall yr ystyria ei fod/bod yn briodol, gofyn iddo/iddi ddarparu’r gyfryw wybodaeth, esboniad neu ddogfennau iddo yr ystyria eu bod yn angenrheidiol, o fewn terfyn amser penodedig; a derbyn sylwadau

ysgrifenedig neu lafar ganddo/ganddi.

- (dd) Lle'r ymddengys i'r Pwyllgor Ymchwiliad Disgyblu y dylid ymchwilio ymhellach i honiad o gamymddwyn gan y Swyddog Perthnasol, rhaid iddo benodi unigolyn ("yr Unigolyn Annibynnol Dynodedig").
- (e) Rhaid i'r Unigolyn Annibynnol Dynodedig a benodir fod yn unigolyn a gytunir rhwng yr Awdurdod a'r Swyddog Perthnasol o fewn un mis o'r dyddiad pan gododd y gofyniad i benodi'r Unigolyn Annibynnol Dynodedig, neu os nad oes unrhyw gyfryw gytundeb, rhaid iddo/iddi fod yn unigolyn a enwebir at y diben gan Weinidogion Cymru.
- (f) Caiff yr Unigolyn Annibynnol Dynodedig:
 - (i) gyfarwyddo fod yr Awdurdod yn terfynu unrhyw ataliad mewn perthynas â'r Swyddog Perthnasol;
 - (ii) cyfarwyddo fod unrhyw gyfryw ataliad i barhau ar ôl diwedd y cyfnod o ddau fis y cyfeirir atynt ym mharagraff 4.2.2 (b) uchod;
 - (iii) cyfarwyddo fod y telerau ar gyfer gweithredu unrhyw ataliad i'w hamrywio yn unol â'r cyfarwyddyd; neu
 - (iv) cyfarwyddo nad oes unrhyw Gamau Disgyblu na Chamau Disgyblu pellach yn erbyn y Swyddog Perthnasol, ac eithrio camau a gymerir ym mhresenoldeb, neu gyda chytundeb, yr Unigolyn Annibynnol Dynodedig, i'w cymryd cyn bod adroddiad yn cael ei lunio o dan is-baragraff (vii) isod;
 - (v) archwilio unrhyw ddogfennau yn ymwneud ag ymddygiad y Swyddog Perthnasol sydd ym meddiant yr Awdurdod, neu y mae gan yr Awdurdod bŵer i awdurdodi'r Unigolyn Annibynnol Dynodedig i'w harchwilio;
 - (vi) mynnu bod unrhyw Aelod neu aelod o staff yr Awdurdod yn ateb cwestiynau yn ymwneud ag ymddygiad y Swyddog Perthnasol;
 - (vii) rhaid llunio adroddiad i'r Awdurdod:
 - (A) yn datgan barn ynglŷn â pha un a yw'r dystiolaeth a gafwyd (ac os ydyw, i ba raddau) yn cefnogi unrhyw honiad o gamymddwyn yn erbyn y Swyddog Perthnasol; ac
 - (B) argymhell unrhyw gamau disgyblu sy'n ymddangos yn briodol i'r Awdurdod eu cymryd yn erbyn y Swyddog Perthnasol; a
 - (viii) rhaid, ddim hwyrach na'r adeg y gwneir yr adroddiad o dan is-baragraff (vii) uchod, anfon copi o'r adroddiad at y Swyddog Perthnasol.

- (ff) Yn amodol ar baragraff (g) isod, rhaid i'r Swyddog Perthnasol a'r Awdurdod, ar ôl ymgynghori â'r Unigolyn Annibynnol Dynodedig, geisio cytuno ar amserlen i'r Unigolyn Annibynnol Dynodedig ymgymryd â'r ymchwiliad.
- (g) Lle nad oes unrhyw gytundeb o dan baragraff (ff) uchod, rhaid i'r Unigolyn Annibynnol Dynodedig bennu amserlen yr ystyria'r unigolyn hwnnw ei fod yn briodol ar gyfer ymgymryd â'r ymchwiliad.
- (ng) Rhaid i'r Awdurdod ystyried yr adroddiad a baratowyd o dan baragraff (f) (vii) uchod o fewn mis o dderbyn yr adroddiad hwnnw.
- (h) Rhaid i'r Awdurdod dalu cydnabyddiaeth resymol i Unigolyn Annibynnol Dynodedig a benodwyd gan y Pwyllgor Ymchwiliad Disgyblu ac unrhyw gostau sy'n codi wrth gyflawni swyddogaethau o dan y weithdrefn hon, neu mewn cysylltiad â'r swyddogaethau hynny.

Mae "Camau Disgyblu", yn golygu unrhyw gamau a achosir gan gamymddwyn honedig a fyddai, o'i brofi, yn unol ag arfer arferol yr Awdurdod, yn cael ei gofnodi ar ffeil bersonol yr aelod o staff, ac mae'n cynnwys unrhyw gynnig ar gyfer diswyddo aelod o staff am unrhyw reswm ac eithrio diswyddo gorfodol, afiechyd parhaol neu wendid meddwl neu gorff, ond nid yw'n cynnwys methiant i adnewyddu contract cyflogaeth am gyfnod penodedig oni bai bod yr Awdurdod wedi ymrwymo i adnewyddu contract o'r fath.

4.3 Y Rheol Weithdrefnol yn Ymwneud â Chategoriâu Staff Penodol

- 4.3.1 Yn amodol ar Baragraffau 4.3.2 a 4.3.5 isod, rhaid i'r swyddogaeth o benodi a diswyddo, a chymryd camau disgyblu yn erbyn, aelod o staff y Cyngor gael ei chyflawni, ar ran y Cyngor, gan y Swyddog a ddynodwyd o dan Adran 4(1) Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989, fel y Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig neu gan Swyddog a enwebwyd gan y Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig.
- 4.3.2 Nid yw paragraff 4.3.1 uchod yn gymwys i benodi neu ddiswyddo, neu gymryd camau disgyblu yn erbyn:
 - (a) y Swyddog a ddynodwyd yn Bennaeth Gwasanaeth Cyflogedig;
 - (b) Prif Swyddog Statudol o fewn ystyr Adran 2(6) o Ddeddf 1989 (Prif Swyddogion Statudol);
 - (c) Prif Swyddog anstatudol o fewn ystyr Adran 2(7) o Ddeddf 1989;
 - (ch) unrhyw unigolyn arall a gyflogir o dan delerau ac amodau cyflogaeth y Cyd-bwyllgor Negodi ar gyfer Prif Swyddogion mewn Llywodraeth Leol;
 - (d) unigolyn wedi'i benodi/phenodi yn unol ag Adran 9 Deddf 1989 (cynorthwywyr ar gyfer grwpiau gwleidyddol);

- (dd) unigolyn y mae rheoliadau'n gymwys iddo/iddi mewn perthynas â phenodi, disgyblu, atal a diswyddo athrawon a staff eraill ysgolion a gyflogir gan yr Awdurdod Addysg Lleol;
 - (e) y Swyddog a ddynodwyd yn Swyddog Monitro; neu
 - (f) y Swyddog a ddynodwyd yn Bennaeth Gwasanaethau Democrataidd.
- 4.3.3 Nid yw paragraff 4.3.1 uchod yn gymwys i ddiswyddo, neu gymryd camau disgyblu yn erbyn, Swyddog y bwriedir cymryd camau disgyblu yn ei erbyn/herbyn:
- (a) a oedd, ond ar adeg y camau disgyblu arfaethedig nad ydyw bellach, yn Swyddog y cyfeiriwyd ato/ati yn is-baragraffau (a) i (f) o Baragraff 4.3.2 uchod; a
 - (b) phan wnaeth y camymddwyn honedig, neu yn ôl fel y digwydd, y rheswm dros y cynnig ar gyfer diswyddo, ddigwydd yn ystod y cyfnod pan oedd y Swyddog yn Swyddog y cyfeirir ato yn is-baragraffau (a) i (f) o Baragraff 4.3.2 uchod.
- 4.3.4 Lle mae Pwyllgor, Is-Bwyllgor neu Swyddog yn cyflawni, ar ran y Cyngor, y swyddogaeth o benodi neu ddiswyddo Swyddog a ddynodwyd yn Bennaeth Gwasanaeth Cyflogedig, rhaid i'r Cyngor gymeradwyo'r penodiad hwnnw cyn y gwneir cynnig o benodiad, neu yn ôl fel y digwydd, rhaid iddo gymeradwyo'r diswyddiad hwnnw cyn bod y rhybudd o ddiswyddiad yn cael ei roi.
- 4.3.5 Lle mae Pwyllgor neu Is-Bwyllgor o'r Cyngor yn cyflawni, ar ran y Cyngor, y swyddogaeth o benodi neu ddiswyddo unrhyw Swyddog y cyfeirir ato/ati ym Mharagraff 4.3.2 uchod:
- (a) Rhaid i o leiaf un Aelod o'r Cabinet fod yn Aelod o'r Pwyllgor neu'r Is-Bwyllgor hwnnw; ac
 - (b) Ni chaiff mwy na hanner Aelodau'r Pwyllgor neu'r Is-Bwyllgor hwnnw fod yn Aelodau o'r Cabinet.
- 4.3.6 Nid oes unrhyw beth yn is-baragraff 4.3.5 (a) uchod, yn atal unigolyn rhag gwasanaethu fel Aelod o unrhyw Bwyllgor neu Is-Bwyllgor a sefydlwyd gan y Cyngor i ystyried apêl gan:
- (a) unigolyn arall yn erbyn unrhyw benderfyniad yn ymwneud â phenodi'r unigolyn arall hwnnw yn aelod o staff y Cyngor; neu
 - (b) aelod o staff y Cyngor yn erbyn unrhyw benderfyniad yn ymwneud â diswyddo neu gymryd camau disgyblu yn erbyn yr aelod hwnnw o staff.
- 4.3.7 Rhaid i'r Cyngor benderfynu ar lefel, ac unrhyw newid i lefel y

gydnabyddiaeth sydd i'w thalu i Brif Swyddog fel y'i diffinnir yn Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Gorchmynion Sefydlog) (Cymru) 2006, fel y'u diwygiwyd.

Ni fydd Aelodau Etholedig yn ymwneud â Chamau Disgyblu/diswyddo unrhyw Swyddog, heblaw am Brif Swyddog, ac eithrio pan fydd angen iddynt gymryd rhan mewn unrhyw ymchwiliad neu ymholiad i gamymddwyn honedig fel y gall fod wedi'i bennu mewn amodau gwasanaeth ac arweiniad statudol. Bydd camau hawl i apelio mewn perthynas â diswyddo, diswyddo gorfodol, disgyblu, gallu, ac ati, yn cael eu sicrhau gan yr egwyddor o ddarparu'r gyfryw apêl i lefel rheolwyr nad oeddent yn ymwneud â'r achos yn flaenorol.

Gweithdrefn Ddisgyblu Swyddogion Statudol

Rhagymadrodd

1. Mae Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Rheolau Sefydlog) (Cymru) 2006 (fel y'u diwygiwyd) (y "Rheoliadau Rheolau Sefydlog") yn darparu na chaniateir cymryd unrhyw gamau disgyblu yn erbyn Swyddog Statudol (a ddiffinnir ym mharagraff 2 isod) ac eithrio yn unol ag argymhelliad person annibynnol a benodir yn arbennig. Mae'r ddogfen hon yn nodi'r broses a'r weithdrefn y mae'r Cyngor wedi'u mabwysiadu i alluogi'r Cyngor i gyflawni ei rwymedigaethau cyfreithiol i'r Swyddogion Statudol pan wneir honiad sy'n ymwneud ag ymddygiad neu allu unrhyw un o'r swyddogion hynny neu lle mae rhyw fater sylweddol arall y mae angen ymchwilio iddo yn codi.

Cwmpas

2. Mae'r weithdrefn hon yn berthnasol i Swyddogion Statudol y Cyngor hyn (mae teitl y swyddi perthnasol yn y Cyngor mewn cromfachau):

- Pennaeth y Gwasanaeth Cyflogedig (Prif Weithredwr)
- Y Swyddog Monitro
- Y Prif Swyddog Cyllid (Swyddog Adran 151) (Cyfarwyddwr Adnoddau)
- Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd (Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd)

Yn unol â Rheoliadau Rheolau Sefydlog (Cymru) 2006, mae'r weithdrefn hon hefyd yn gymwys i Uwch Swyddogion nad ydynt bellach yn dal swydd o'r fath pan benodir y pwyllgor ymchwilio, ond a ddaliodd y swydd ar yr adeg y digwyddodd y camymddygiad honedig

3. Caiff y weithdrefn hon ei mabwysiadu gan y Cyngor mewn perthynas â'r Swyddogion Statudol er mwyn ymdrin â materion disgyblu, gallu a materion tebyg gan gynnwys lle mae diffyg ymddiriedaeth a hyder yn codi rhwng y Cyngor a Swyddog Statudol.

4. Yn aml, gellir datrys mân faterion ymddygiad yn anffurfiol. Cymerir camau ffurfiol o dan y weithdrefn hon os na chaiff y mater ei ddatrys, neu os nad yw trafodaeth anffurfiol yn briodol (er enghraifft, oherwydd difrifoldeb yr honiad(au) a wnaed.

5. Pwrpas y weithdrefn hon yw:

- Annog gweithwyr i gyflawni a chynnal safonau ymddygiad derbyniol;
- Darparu dull teg a chyson o ddelio â methiant honedig i gynnal safonau ymddygiad derbyniol;
- Lleihau anghytundebau ynghylch materion disgyblu; a
- Lleihau'r angen am gamau disgyblu a diswyddo.

6. Dylid dilyn y camau a nodir yn y weithdrefn hon ac eithrio pan fo trefniadau amgen wedi'u cytuno ymlaen llaw rhwng y Cyngor a'r Swyddog Statudol. Yn ogystal, cydnabyddir, ar adegau, y gallai fod angen gwyro oddi wrth agweddau ar y weithdrefn yn unol ag amgylchiadau penodol yr achos. Gall amgylchiadau o'r fath ymwneud, er enghraifft, ag union natur honiad, unrhyw brosesau ymchwilio ychwanegol sy'n cael eu cynnal y tu allan i reolaeth y Cyngor, neu salwch neu ddiffyg gallu unrhyw unigolyn allweddol. Mewn amgylchiadau o'r fath, bydd y Cyngor a'r Swyddog Statudol yr effeithir arnynt yn ystyried yn briodol unrhyw gynigion rhesymol i addasu'r weithdrefn hon a gweithredu addasiadau o'r fath yn unol â hynny.

7. Nid yw'r weithdrefn hon yn rhan o gontract cyflogaeth Swyddog Statudol a gellir ei diwygio, yn amodol ar gydymffurfio'n gyffredinol â'r Rheoliadau Rheolau Sefydlog.

8. Ymdrinnir â'r holl faterion disgyblu mewn modd sensitif a chyda pharch dyledus at breifatrwydd yr unigolion yr effeithir arno. Rhaid i bob unigolyn dan sylw drin yn gyfrinachol unrhyw wybodaeth a olrheiniwyd iddynt mewn cysylltiad ag ymchwiliad neu fater disgyblu.

Rolau a chyfrifoldebau

9. Os yw'n ymddangos bod mater wedi codi a allai, os profir, arwain at gymryd camau disgyblu yn erbyn Swyddog Statudol, bydd y mater yn cael ei gyfeirio at y Pwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio sefydlog i'w ystyried. Bydd y mater perthnasol yn cael ei gyfeirio gan Bennaeth y Gwasanaeth Cyflogedig mewn perthynas â'r Swyddogion Statudol eraill, a chan y Swyddog Monitro (mewn ymgynghoriad â'r Arweinydd) mewn perthynas â Phennaeth y Gwasanaeth Cyflogedig. Gall y Cyngor Llawn hefyd gyfeirio mater at y Pwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio i'w ystyried.

10. Bydd y Pwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio:

- Yn cynnwys 15 aelod etholedig¹;
- Yn wleidyddol gytbwys;

- Ni fydd yn cynnwys unrhyw aelod sydd â chysylltiad personol uniongyrchol â mater neu wrthdaro buddiannau mewn perthynas â mater pan ymdrinnir â'r mater perthnasol; ac
- Yn cynnwys o leiaf un aelod o'r Weithrediaeth ond ni fydd mwy na hanner aelodau'r Pwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn aelodau o'r Weithrediaeth

11. Penodir Cadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio gan y Cyngor Llawn.

12. Pan gyfeirir mater neu broblem at y Pwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio, cynhelir cyfarfod o'r pwyllgor hwnnw cyn gynted â phosibl. Yn y cyfarfod hwnnw, bydd y Pwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn derbyn adroddiad gan y Swyddog atgyfeirio neu'r atgyfeiriad gan y Cyngor, a fydd yn amlinellu'r mater perthnasol sy'n golygu bod angen galw'r cyfarfod.

13. Bydd y Pwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn penodi Is-bwyllgor Ymchwilio a Disgyblu ac yn penodi aelodau i'r Is-bwyllgor o'i aelodaeth. Bydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn gyfrifol am gynnal yr ymchwiliad rhagarweiniol y cyfeirir ato ymhellach o dan yr **Ymchwiliad Rhagarweiniol** isod.

14. Bydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio:

- Yn cynnwys 7 aelod etholedig ;
- Yn wleidyddol gytbwys ac yn cael ei gadeirio gan Gadeirydd y Pwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio;
- Ni fydd yn cynnwys unrhyw aelod sydd â chysylltiad personol uniongyrchol â'r mater perthnasol neu wrthdaro buddiannau mewn perthynas â'r mater perthnasol; ac
- Yn cynnwys o leiaf un aelod o'r Weithrediaeth ond ni fydd mwy na hanner aelodau'r Pwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn aelodau o'r Weithrediaeth

15. Bydd y Cyngor yn penodi Cadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio.

16. Bydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn cynnal ymchwiliad rhagarweiniol i'r honiadau o ymddygiad neu allu, neu faterion eraill sy'n destun ymchwiliad er mwyn penderfynu a yw'n ymddangos bod achos i'w ateb yn bodoli a oedd yn gofyn am ystyriaeth bellach gan Berson Annibynnol Dynodedig. Gall yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio ddewis penodi Prif Swyddog y Cyngor neu berson annibynnol i gynnal yr ymchwiliad rhagarweiniol ar ei ran a phwy bynnag sy'n ymgymryd â'r rôl honno fel yr "Ymchwilydd Annibynnol Rhagarweiniol" yn y weithdrefn hon.

1 Trefniadau cyfredol lle mae Grwpiau Gwleidyddol (h.y. Arweinwyr) yn nodi penodiadau o'u Grŵp yn berthnasol

2 Trefniadau cyfredol lle mae Grwpiau Gwleidyddol (h.y. Arweinwyr) yn nodi penodiadau o'u Grŵp yn berthnasol

17. Bydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn cael ei gynghori gan gynghorydd addas a all gael ei gyflogi gan y Cyngor neu'n annibynnol ohono (y "Cynghorydd Annibynnol") a fydd fel arfer yn dod gyda Phrif Swyddog Adnoddau Dynol y Cyngor neu ei gynrychiolydd. Mewn achosion lle gall swyddogion y Cyngor fod â gwrthdaro buddiannau, bydd y Cadeirydd yn penodi enwebai i gefnogi cyflawni cyfrifoldebau gweinyddol a gweithdrefnol, a all hefyd fod yn gynghorydd allanol.

18. Ac eithrio pan fo'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio wedi'i fodloni, yn dilyn ymchwiliad rhagarweiniol, nad oes angen cymryd camau pellach ar y mater neu y gellir ei ddatrys yn anffurfiol, rhaid cyfeirio'r mater at Berson Annibynnol Dynodedig, a fydd yn gyfrifol am benderfynu ar y mater yn unol â'r adran Ymchwiliad Rhagarweiniol isod.

Amserlen

19. Yn gyffredinol, nid yw'r weithdrefn yn cynnwys amserlenni rhagnodol gan y cydnabyddir y gallai'r rhain fod yn anymarferol eu cyflawni o dan amgylchiadau achos penodol. Pan fo terfynau amser yn gymwys, cânt eu cynnwys yn adrannau perthnasol y weithdrefn hon. Fodd bynnag, mae'n ofynnol i bob cam o'r weithdrefn hon gael ei weithredu'n gyflym gan bawb sy'n ymwneud er mwyn osgoi oedi diangen a rhagfarn i fuddiannau pob parti.

Atal

20. Ni ystyrir bod atal dros dro yn gamau disgyblu o dan y weithdrefn hon ond fel gweithred niwtral y gellir ei gweithredu lle, ym marn yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio, credir y gallai presenoldeb parhaus y Swyddog Statudol yn y gwaith beryglu'r ymchwiliad neu amharu fel arall ar arfer swyddogaethau'r Cyngor yn effeithlon. Efallai y bydd angen ataliad dros dro hefyd os bydd honiad yn gyfystyr â chamymddwyn difrifol.

21. Mewn achosion cyffredin, yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio fydd yn gyfrifol am y pŵer i atal Swyddog Statudol. Fodd bynnag, mewn achosion sydd, ym marn resymol yr Arweinydd (neu yn eu habsenoldeb, y Dirprwy Arweinydd) yn achosion brys, bydd gan yr Arweinydd y pŵer i atal Swyddog Statudol.

22. Ac eithrio mewn achosion brys o'r fath, cyn gosod ataliad dros dro beth bynnag, bydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn hysbysu'r Swyddog Statudol, yn ysgrifenedig, o'r rheswm dros yr ataliad arfaethedig a bydd y Swyddog Statudol yn cael cyfle i gyflwyno sylwadau cyn i benderfyniad gael ei wneud.

23. Mewn achosion cyffredin, bydd y Swyddog Statudol yn cael gwybod am resymau o'r fath yn ysgrifenedig o fewn 2 diwrnod gwaith a gall gyflwyno sylwadau i'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio a fydd yn cael eu hystyried o fewn 5 diwrnod gwaith ar ôl derbyn sylwadau o'r fath.

24. Dylid adolygu'r angen i'r Swyddog Statudol barhau i gael ei atal yn rheolaidd a, lle bo'n bosibl, dylid osgoi cyfnodau hir o atal dros dro. Dylid rhoi ystyriaeth benodol i weithredu trefniadau gweithio amgen er mwyn osgoi'r angen am waharddiad, gan osgoi unrhyw gyfaddawd i'r ymchwiliad neu arfer swyddogaethau'r Cyngor yn effeithlon bob amser.

25. Bydd absenoldeb o'r ddyletswydd yn ystod unrhyw gyfnod atal dros dro ar dâl llawn.

26. Rhaid i unrhyw ataliadau beidio â bara mwy na 2 fis o'r diwrnod y mae'n dod i rym oni bai bod Person Annibynnol Dynodedig wedi defnyddio ei bŵer i gyfarwyddo parhad ar gyfer yr ataliad ar ôl i'r cyfnod hwnnw ddod i ben.

Ymchwiliad Rhagarweiniol

27. Mae Cadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio³ yn gyfrifol am hysbysu'r Swyddog Statudol, yn ysgrifenedig, am yr honiadau neu faterion eraill sy'n destun ymchwiliad. Dyddiad yr hysbysiad hwn fydd y "Dyddiad Cychwyn" at ddibenion y weithdrefn hon.

28. Cadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio sy'n gyfrifol am benderfynu ar y trefniadau ar gyfer cynnal ymchwiliad rhagarweiniol fel y nodir o dan **Rolau a Chyfrifoldebau** uchod.

29. Bydd Cadeirydd yr Is-bwyllgor disgyblu ac Ymchwilio yn pennu telerau penodi'r Ymchwilydd Annibynnol Rhagarweiniol, yn cytuno ar unrhyw gydnabyddiaeth ariannol sy'n daladwy i'r Ymchwilydd Annibynnol Rhagarweiniol (os yw'n briodol), ac yn darparu cyfleusterau a'r holl wybodaeth sydd ar gael am honiadau neu faterion eraill sy'n destun ymchwiliad fel sy'n angenrheidiol i alluogi'r Ymchwilydd Annibynnol Rhagarweiniol i gyflawni ei rôl.

30. Bydd gan yr Ymchwilydd Annibynnol Rhagarweiniol hawl i gyfweld tystion a chynnal unrhyw ymholiadau sy'n angenrheidiol yn ei farn. Gall hyn gynnwys archwilio e-bost, rhynggrwyd a systemau TG eraill y Cyngor, gan gynnwys cyfrifon y Swyddog Statudol. Bydd y Swyddog Statudol yn cydweithredu'n llawn â'r Ymchwilydd Annibynnol Rhagarweiniol a bydd yn sicrhau ei fod ar gael ar gyfer cyfweiliadau a chyfarfodydd o'r fath ac yn darparu unrhyw ddogfennau neu wybodaeth berthnasol y mae'r Ymchwilydd Annibynnol Rhagarweiniol yn eu hystyried yn angenrheidiol.

³ At ddibenion y weithdrefn hon, gall pob cam o natur weinyddol neu weithdrefnol gael ei wneud gan enwebai Cadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio (sy'n gweithredu ar ran yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio ar bob mater o'r fath), gan gynnwys anfon a derbyn gohebiaeth, dogfennau ac adroddiadau

31. Bydd y Swyddog Statudol yn cael cyfleusterau rhesymol a mynediad i safleoedd a systemau'r Cyngor yn ogystal â ffeiliau/dyddiaduron personol, ac ati, i'w galluogi i baratoi eu hymatebion ar y cyfryw delerau ag y gall yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio neu'r Ymchwilydd Annibynnol Rhagarweiniol gytuno arnynt.

32. Bydd yr Ymchwilydd Annibynnol Rhagarweiniol yn paratoi adroddiad byr yn dilyn ei ymchwiliad a fydd yn cael ei gyflwyno i Gadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio i'w ystyried (yr "Adroddiad Ymchwilio Rhagarweiniol") a disgwylir y bydd hyn yn cael ei wneud o fewn 10 diwrnod gwaith i'r Dyddiad Cychwyn. Bydd copi o'r Adroddiad Ymchwilio Rhagarweiniol yn cael ei ddarparu i'r Swyddog Statudol o fewn 3 diwrnod gwaith i Gadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio ei dderbyn.

33. Gall y Swyddog Statudol ofyn am ragor o wybodaeth a dogfennau mewn perthynas â'r Adroddiad Ymchwilio Rhagarweiniol o fewn 5 diwrnod gwaith ar ôl derbyn yr adroddiad.

34. Pan fydd y cyfnod ar gyfer gofyn am ragor o wybodaeth wedi dod i ben a phan fydd cais am ragor o wybodaeth a dogfennau y gellir eu darparu wedi'u darparu, bydd Cadeirydd yr Is-Bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn galw cyfarfod o'r Is-bwyllgor hwnnw.

35. Cyn penderfynu a yw'r honiadau neu faterion eraill yn cyfiawnhau cyfeirio at y Person Annibynnol Dynodedig i'w hystyried ymhellach, bydd Cadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn cynghori'r Swyddog Statudol, yn ysgrifenedig:

- Mae'n ofynnol iddo fynychu cyfarfod gyda'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio;
- Gall gyflwyno sylwadau llafar i'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn y cyfarfod hwnnw; a
- Gall gyflwyno sylwadau a/neu dystiolaeth ysgrifenedig, gan gynnwys tystiolaeth ysgrifenedig o dystion, y mae'n dymuno i'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio ei hystyried ar hyn o bryd a bod yn rhaid cyflwyno unrhyw sylwadau ysgrifenedig, datganiadau tyst neu dystiolaeth ategol o'r fath i Gadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio o leiaf 3 diwrnod gwaith cyn y cyfarfod; a
- Bydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn rhoi ystyriaeth ofalus i'r honiadau neu faterion eraill, adroddiad yr Ymchwilydd Rhagarweiniol, tystiolaeth ategol ac unrhyw sylwadau a gyflwynwyd gan y Swyddog Statudol cyn cymryd unrhyw gamau pellach.

36. Yn y cyfarfod, bydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn ystyried yr honiad neu'r mater ac yn asesu:

- Pe bai'r honiad neu fater arall yn cael ei brofi, byddai'n golygu arwain at ddiswyddo neu gamau eraill a fyddai'n cael eu cofnodi ar ffeil bersonol y Swyddog Statudol; a
- Bod tystiolaeth i gefnogi'r honiad sy'n ddigonol i ofyn am ymchwiliad pellach.

37. Bydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn ystyried yr honiad neu fater arall ac yn penderfynu o fewn 1 mis i gyfeirio'r honiad neu faterion eraill ato:

- Nid yw'r mater yn gofyn am unrhyw gamau ffurfiol pellach o dan y weithdrefn hon (ac os felly byddant yn ystyried pa gamau eraill, os o gwbl, y dylid eu cymryd, er enghraifft gofyniad am hyfforddiant) ac, fel arfer, codi unrhyw waharddiad ar unwaith; neu
- Mae achos i'w ateb sy'n gofyn am ymchwiliad pellach a dylid cyfeirio'r mater at Berson Annibynnol Dynodedig, ac os felly bydd y rhannau canlynol o'r weithdrefn hon yn gymwys.

38. Bydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn hysbysu'r Swyddog Statudol o'r penderfyniad a'r rhesymau dros y penderfyniad, yn ysgrifenedig, cyn gynted ag y bo'n ymarferol.

Rôl y Person Annibynnol Dynodedig

39. Rhaid cytuno ar y Person Annibynnol Dynodedig o fewn mis i'r penderfyniad i benodi Person Annibynnol Dynodedig. Os nad yw Cadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio a'r Swyddog Statudol (neu eu cynrychiolydd) wedi cytuno i benodi Person Annibynnol Dynodedig o fewn yr amserlen honno, bydd y Cyngor yn penodi'r unigolyn a enwebir gan Weinidogion Cymru.

40. Bydd Cadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn pennu telerau penodi'r Person Annibynnol Dynodedig gan gynnwys yr union honiad(au) neu'r mater(au) sydd i'w ymchwilio, cytuno ar gydnabyddiaeth ariannol y Person Annibynnol Dynodedig, caffael y cyfleusterau angenrheidiol ar gyfer y Person Annibynnol Dynodedig, gan gynnwys mynediad at ffynonellau gwybodaeth a phobl a nodwyd fel rhai sy'n berthnasol i'r achos a darparu'r holl wybodaeth sydd ar gael am yr honiadau neu faterion eraill sy'n destun ymchwiliad fel sy'n angenrheidiol i'w alluogi i gyflawni ei rôl.

41. Bydd y Person Annibynnol Dynodedig yn gweithredu ar sail cyfuniad o ymchwiliad annibynnol gan ddefnyddio ei bwerau i gael gafael ar wybodaeth, a gwrandawriad ffurfiol, lle

cyflwynir yr honiadau a'r dystiolaeth ategol (gan gynnwys tystiolaeth a ddarparwyd gan dystion) gan gynrychiolydd y Cyngor, ac mae'r Swyddog Statudol neu ei gynrychiolydd yn gallu cyflwyno ei achos.

42. Ar ôl ei benodi, bydd y Person Annibynnol Dynodedig yn ystyried a yw'n briodol terfynu neu barhau ag unrhyw waharddiad a threfniadau cysylltiedig y mae'n rhaid iddynt fod o fewn 2 fis i ddechrau unrhyw waharddiad.

43. Rhaid i'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio, ar ôl ymgynghori â'r Person Annibynnol Dynodedig, geisio cytuno ar amserlen ar gyfer cynnal yr ymchwiliad. Lle nad oes cytundeb, rhaid i'r Person Annibynnol Dynodedig bennu amserlen sy'n briodol yn ei farn.

44. Cyfrifoldeb y Person Annibynnol Dynodedig fydd cynnal ymchwiliad pellach i'r honiadau neu faterion eraill sy'n destun ymchwiliad a chyflwyno adroddiad (yr "Adroddiad Ymchwilio") i'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio:

- Gan ddatgan yn ei farn a yw (ac, os felly, i ba raddau) y dystiolaeth y mae wedi'i chael yn cefnogi unrhyw honiad o gamymddwyn, neu anallu neu'n cefnogi'r angen am weithredu o dan y weithdrefn hon am ryw reswm sylweddol arall; ac
- Argymhell pa gamau disgyblu neu ystod o gamau gweithredu, os o gwbl, sy'n briodol i'r Cyngor, drwy'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio, eu cymryd yn erbyn y Swyddog Statudol gan roi sylw i holl amgylchiadau'r achos.

45. Rhaid i'r Person Annibynnol Dynodedig anfon copi o'r Adroddiad Ymchwilio at y Swyddog Statudol ar yr un pryd ag y cyflwynir yr adroddiad i'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio.

Derbyn Adroddiad Ymchwiliad y Person Annibynnol Dynodedig

46. O fewn 2 ddiwrnod gwaith ar ôl derbyn yr Adroddiad Ymchwilio, rhaid i Gadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio (neu enwebai) gadarnhau gyda'r Person Annibynnol Dynodedig ei fod wedi anfon copi o'r Adroddiad Ymchwilio at y Swyddog Statudol.

Gweithdrefn Gwrandawriad Cyn-Ddisgyblu

47. Os yw'r Adroddiad Ymchwilio yn argymhell cymryd camau disgyblu yn erbyn y Swyddog Statudol, bydd Cadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn galw cyfarfod o'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio fel gwrandawriad disgyblu (y "Gwrandawriad Disgyblu")

48. Bydd Cadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn rhoi dim llai na 10 diwrnod gwaith o rybudd ysgrifenedig i'r Swyddog Statudol o ddyddiad y Gwrandawriad Disgyblu. Bydd yr hysbysiad yn cynnwys:

- Amser a lleoliad y Gwrandawriad Disgyblu;
- Pwy fydd yn bresennol yn y Gwrandawriad Disgyblu gan gynnwys aelodau'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio
- Copi pellach o'r Adroddiad Ymchwilio ac unrhyw ddogfennau ategol (gan gynnwys datganiadau tyst lle bo'n berthnasol) a'r honiadau sydd i'w hystyried yn y Gwrandawriad Disgyblu
- Cadarnhad bod y Gwrandawriad Disgyblu yn cael ei gynnull o dan y weithdrefn hon a allai arwain at gamau disgyblu; cadarnhad y gall cynrychiolydd undeb llafur ddod gyda'r swyddog Statudol yn y Gwrandawriad Disgyblu, swyddog a gyflogir gan undeb llafur neu gyd-gydweithiwr ("Cydymaith");
- Cadarnhad y gall y Swyddog Statudol ofyn i unrhyw berson fod yn bresennol fel tyst neu ychwanegu unrhyw ddogfennau neu ddatganiad ysgrifenedig i gefnogi ei ymateb, rhoi manylion llawn tystion o'r fath a darperir copïau o unrhyw ddogfennau neu ddatganiadau o'r fath i Gadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio, (neu enwebai), o leiaf 5 diwrnod gwaith cyn dyddiad y Gwrandawriad Disgyblu i'w dosbarthu i'r partïon.

49. O fewn 2 ddiwrnod gwaith ar ôl derbyn yr hysbysiad, bydd y Swyddog Statudol naill ai'n cytuno ar ddyddiad y gwrandawriad neu'n cynnig gohirio dyddiad y Gwrandawriad Disgyblu am gyfnod nad yw'n hwy na 10 diwrnod gwaith sy'n nodi'r rhesymau dros y cais. Gall y cais ymwneud ag argaeledd Cydymaith y Swyddog Statudol. Os bydd y Swyddog Statudol yn gofyn am ohiriad bydd Cadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio a'r Swyddog Statudol yn cytuno ar ddyddiad ar gyfer y Gwrandawriad Disgyblu o fewn 1 diwrnod gwaith. Os na cheir cytundeb, ar ôl cymryd cyngor priodol, bydd Cadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio, yn pennu dyddiad y Gwrandawriad Disgyblu.

50. Rhaid i'r Swyddog Statudol a'i Gydymaith wneud pob ymdrech i fynychu'r Gwrandawriad Disgyblu (boed wedi'i ailgynnull neu fel arall). Gellir trin methiant i fynychu heb reswm da fel camymddwyn ynddo'i hun. Os yw'r Swyddog Statudol yn methu â bod yn bresennol heb reswm da, neu'n methu â gwneud hynny'n barhaus, gall y Gwrandawriad Disgyblu gwrdd yn ei absenoldeb a gellir gwneud penderfyniad yn seiliedig ar y dystiolaeth sydd ar gael.

51. O leiaf 5 diwrnod gwaith cyn dyddiad y Gwrandawriad Disgyblu, bydd y Swyddog Statudol yn rhoi i Gadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio:

- Fanylion llawn y tystion y mae am eu galw;
- Copïau o unrhyw ddogfennau y mae am ddibynnu arnynt i gefnogi eu hymateb;
- Unrhyw ddatganiadau neu gyflwyniadau ysgrifenedig y mae am ddibynnu arnynt; a
- Manylion y Cydymaith y mae am ei gyflwyno i'r Gwrandawriad Disgyblu

52. Bydd Cadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn darparu copi o ddogfennau a gwybodaeth o'r fath i'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl eu derbyn a heb fod yn hwyrach na 3 diwrnod gwaith cyn y Gwrandawriad Disgyblu.

Y Gwrandawriad Disgyblu

53. Bydd y weithdrefn y bydd y Gwrandawriad Disgyblu fel a ganlyn:

- Bydd Cadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn esbonio diben y gwrandawriad a'r weithdrefn i'w dilyn;
- Bydd y Person Annibynnol Dynodedig, neu ei enwebai, yn cyflwyno'r gŵyn ac yn cyflwyno tystiolaeth i gefnogi'r gŵyn, gan gynnwys yr Adroddiad Ymchwilio, dogfennau a thystiolaeth dystion, naill ai'n bersonol neu'n ysgrifenedig fel yr hysbyswyd yn flaenorol;
- Mae'r Swyddog Statudol neu ei Gydymaith, aelodau'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio a'r Cynghorydd Annibynnol yn cael cyfle i ofyn cwestiynau i'r Person Annibynnol Dynodedig a/neu ei enwebai, gan gynnwys cwestiynau uniongyrchol i'r tystion;
- Bydd y Swyddog Statudol neu ei Gydymaith yn cyflwyno tystiolaeth i gefnogi ei ymateb i'r honiadau, gan gynnwys dogfennau a thystion fel yr hysbyswyd yn flaenorol;
- Mae'r Person Annibynnol Dynodedig a/neu ei enwebai, aelodau'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio a'r Cynghorydd Annibynnol yn cael cyfle i ofyn cwestiynau i'r Swyddog Statudol a/neu ei Gydymaith, gan gynnwys cwestiynau uniongyrchol i'r tystion;
- Bydd y Person Annibynnol Dynodedig neu ei enwebai a'r Swyddog Statudol neu ei Gydymaith yn crynhoi ei gyflwyniadau gan ddechrau gyda'r Person Annibynnol Dynodedig neu ei enwebai.

54. Gall Cydymaith y Swyddog Statudol annerch y Gwrandawriad Disgyblu, cyflwyno a chrynhoi achos y Swyddog Statudol, cyflwyno sylwadau ar ran y Swyddog Statudol i unrhyw farn a fynegir yn y Gwrandawriad Disgyblu a rhoi i'r Swyddog Statudol yn ystod y Gwrandawriad Disgyblu. Fodd bynnag, nid oes gan y Cydymaith yr hawl i ateb cwestiynau ar ran y Swyddog Statudol.

55. Gellir gohirio'r Gwrandawriad Disgyblu os oes angen i'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio gynnal unrhyw ymchwiliadau pellach, megis ail-gyfweld tystion yng ngoleuni unrhyw wybodaeth neu bwyntiau newydd a godir yn y gwrandawriad Disgyblu. Bydd y Swyddog Statudol yn cael cyfle rhesymol i ystyried unrhyw wybodaeth newydd a gafwyd cyn i'r Gwrandawriad Disgyblu gael ei ailgynnull.

56. Ar ôl cwblhau'r broses o dderbyn tystiolaeth a chlywed sylwadau gan y Person Annibynnol Dynodedig a bydd y Swyddog Statudol y cyfeirir ato uchod yn gohirio ystyried pa gamau pellach, os o gwbl, y dylid eu cymryd. Mae'r amrywiaeth o opsiynau sydd ar gael iddynt yn cynnwys:

- Cymryd dim camau pellach
- Dilyn argymhellion a datrysiad anffurfiol neu weithdrefnau priodol eraill
- Cyfeirio'n ôl at y Person Annibynnol Dynodedig i'w ymchwilio ymhellach ac adroddiad pellach;
- Cymryd camau disgyblu yn erbyn y Swyddog Statudol.

57. Yn achos camau disgyblu, gall yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio osod y gosb angenrheidiol hyd at yr uchafswm a argymhellir gan y Person Annibynnol Dynodedig a gall hyn gynnwys y canlynol:

- a. Gweithredu anffurfiol
- b. Rhybudd ysgrifenedig cyntaf;
- c. Rhybudd ysgrifenedig terfynol;
- d. Rhybudd ysgrifenedig terfynol ynghyd â diraddiad;
- e. Diswyddo (boed yn grynoded neu ar rybudd)

Fel arall, gall yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio archwilio dewisiadau eraill megis ymddeoliad cynnar, secondiad, neu adleoli i swydd iau lle mae materion yn ymwneud â gallu neu golli ymddiriedaeth a hyder yn y Swyddog Statudol yn ei rôl bresennol

58. Er mwyn osgoi amheuaeth, y camau gweithredu a nodir ym mharagraff 53. d uchod yn cael ei gymhwyso mewn amgylchiadau lle mae'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio wedi penderfynu y byddai'r camau disgyblu priodol yn cynnwys diswyddo ond y byddai'r camau hynny'n brin o ddiswyddo yn fwy priodol oherwydd amgylchiadau lliniarol neu amgylchiadau eraill.

59. Bydd rhybuddion ysgrifenedig yn nodi natur y camymddwyn, y newid ymddygiad sydd ei angen, y cyfnod y bydd y rhybudd yn parhau i fod yn weithredol ar ei gyfer, a chanlyniadau tebygol camymddwyn pellach yn ystod y cyfnod hwnnw.

60. Bydd pob un arall sy'n bresennol yn y gwrandawriad Disgyblu (ac eithrio'r Cynghorydd Annibynnol) yn tynnu'n ôl tra bydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn ystyried eu penderfyniad.

61. Lle y bo'n ymarferol, bydd penderfyniad yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn cael ei gyflawni ar lafar ar ôl gohirio. Fodd bynnag, er mwyn sicrhau y rhoddir digon o amser i'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio ystyried eu penderfyniad yn llawn, gellir gohirio eu penderfyniad a'i roi i'r Swyddog Statudol yn ysgrifenedig, o fewn 5 diwrnod gwaith i'r Gwrandawriad Disgyblu neu cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol.

62. Bydd llythyr (y "Llythyr Penderfyniad") yn cael ei anfon at y Swyddog Statudol yn rhoi rhesymau dros y penderfyniad i'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio, a'r camau, os o gwbl i'w cymryd a byddant yn nodi hawl y Swyddog Statudol i apelio.

63. Pan fo'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio yn penderfynu bod diswyddo Pennaeth y Gwasanaeth Cyflogedig yn briodol, rhaid i'r Cyngor gymeradwyo'r diswyddiad hwnnw cyn rhoi hysbysiad diswyddo.

Y Broses Apelio: Cyngor Llawn

64. Mae'r Rheoliadau Rheolau Sefydlog yn ei gwneud yn ofynnol i unrhyw benderfyniad i ddiswyddo Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig y Cyngor gan yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio gael ei gymeradwyo gan y Cyngor Llawn. O ystyried y gofyniad hwn ac i ddarparu proses apelio, bydd cyfarfod y Cyngor Llawn yn cyflawni swyddogaeth apêl os gwneir un. O dan yr amgylchiadau hyn:

- Pan wneir apêl, bydd yr apêl yn cael ei hystyried mewn cyfarfod o'r Cyngor Llawn lle y caiff Pennaeth y Gwasanaeth Cyflogedig (neu ei Gydymaith) gyflwyno sylwadau; a
- Lle na wneir apêl, bydd y Cyngor Llawn yn ystyried yr argymhelliad i ddiswyddo'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio a chymeradwyo'r penderfyniad hwnnw neu fel arall yn penderfynu ar gosb ddisgyblu amgen.

65. Pan fo achos yn ymwneud â Swyddog Statudol, ac eithrio Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig y Cyngor, nid yw'n ofynnol i'r Cyngor Llawn gymeradwyo'r diswyddiad. O ganlyniad, gall y Swyddogion Statudol hyn fel arfer apelio yn erbyn penderfyniad yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio i wrthod yn unol â'r weithdrefn apelio a nodir isod ond gall, gyda chytundeb yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio, fel dewis arall, apelio yn erbyn y penderfyniad i'r Cyngor Llawn.

Y Broses Apelio: Pwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio- Yr Is-bwyllgor Apeliadau

66. Ac eithrio o dan yr amgylchiadau a ddisgrifir yn y Broses Apelio: Cyngor Llawn ym mharagraff 60 uchod, mae gan Swyddog Statudol yr hawl i apelio yn erbyn penderfyniad Is-

bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio i'r Is-bwyllgor Apeliadau. Mae'r Pwyllgor Apeliadau yn is-bwyllgor i'r Pwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio a bydd:

- Yn cynnwys 7 aelod etholedig⁴ nad ydynt wedi bod yn aelodau o'r Is-bwyllgor Disgyblu ac ymchwilio a ystyriodd faterion cwyno yn erbyn y swyddog Statudol;
- Yn wleidyddol gytbwys a'i gadeirio gan Is-gadeirydd y Pwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio;
- Ni fydd yn chynnwys unrhyw aelod sydd â chysylltiad personol uniongyrchol â'r mater perthnasol neu wrthdaro buddiannau mewn perthynas â'r gwyn; ac
- Yn cynnwys o leiaf un aelod o'r Weithrediaeth ond ni fydd mwy na hanner aelodau'r Is-bwyllgor Apeliadau yn aelodau o'r Weithrediaeth

67. Bydd yr Is-bwyllgor Apeliadau yn ystyried adroddiad y Person Annibynnol Dynodedig ac unrhyw wybodaeth berthnasol arall a ystyrir gan yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio

68. Rhaid i unrhyw apêl gael ei gwneud yn ysgrifenedig i Gadeirydd yr Is-bwyllgor Apeliadau (neu ei enwebai) fel y nodir yn y Llythyr Penderfyniad o fewn 10 diwrnod gwaith i ddyddiad y penderfyniad a rhaid iddo gynnwys seiliau apêl y Swyddog Statudol ("Yr Hysbysiad o Apêl") .

69. O fewn 5 diwrnod gwaith ar ôl cyflwyno'r Hysbysiad o Apêl, rhaid i'r Swyddog Statudol hysbysu Cadeirydd yr Is-bwyllgor Apeliadau am yr wybodaeth ganlynol:

- A fydd y Swyddog Statudol yn cael ei hebrwng yn y gwrandawriad apêl gan Gydymaith ac , os felly, gan bwy;
- A yw am alw tystion ac, os felly, eu henwau a natur y dystiolaeth y byddant yn ei darparu; a
- Chopiau o unrhyw ddogfennau neu wybodaeth ychwanegol sy'n berthnasol i'r apêl na ddarparwyd yn y Gwrandawriad Disgyblu.

70. Bydd y gwrandawriad apêl fel arfer ar ffurf adolygiad o'r penderfyniad a wnaed gan yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio.

71. Bydd yr Is-bwyllgor Apeliadau yn ystyried yr apêl cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl i'r Hysbysiad o Apêl gael ei dderbyn. Bydd yr Is-bwyllgor Apeliadau yn gwahodd y personau canlynol i fod yn bresennol mewn gwrandawriad apêl:

- Y Swyddog Statudol, a all fod yng nghwmni Cydymaith; a
- Chadeirydd yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio neu aelod arall o'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio os caiff ei enwebu gan y Cadeirydd, i esbonio eu rhesymau dros eu penderfyniad ac i ateb unrhyw gwestiynau.

⁴ Trefniadau cyfredol lle mae Grwpiau Gwleidyddol (h.y. Arweinwyr) yn nodi penodiadau o'u Grŵp yn berthnasol

72. Bydd y weithdrefn ar gyfer cynnull y Gwrandawriad Apêl yn dilyn yr hyn a nodir uchod mewn perthynas â'r Gwrandawriad Disgyblu a ddiwygiwyd yn briodol i adlewyrchu diben y Gwrandawriad Apêl sydd fel arfer yn adolygiad o benderfyniad yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio.

73. Bydd yr Is-bwyllgor Apeliadau yn cael ei gynghori gan gynghorydd annibynnol na fydd fel arfer yr un cynghorydd a roddodd gyngor i'r Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio.

74. Gall yr Is-bwyllgor Apeliadau ystyried unrhyw wybodaeth ychwanegol sydd ar gael mewn perthynas â'r honiadau neu faterion eraill sy'n destun ymchwiliad yn dilyn y Gwrandawriad Disgyblu.

75. Gall yr Is-bwyllgor Apeliadau benderfynu cynnal neu wrthod penderfyniad yr Is-bwyllgor Disgyblu ac Ymchwilio neu osod sancsiwn gwahanol, ar yr amod nad yw'n fwy difrifol na'r hyn a argymhellir gan y Person Annibynnol Dynodedig ac o fewn yr ystod o gosbau a nodir ym mharagraffau 52 a 53 uchod.

76. Mae penderfyniad yr Is-bwyllgor Apeliadau yn derfynol ac nid oes hawl bellach i apelio o fewn y Cyngor.

77. Lle y bo'n ymarferol, bydd penderfyniad yr Is-bwyllgor Apeliadau yn cael ei gyflawni ar lafar ar ddiwedd y Gwrandawriad Apêl. Os nad yw'n ymarferol, caiff ei hysbysu i'r Swyddog Statudol gyda rhesymau, mewn "Llythyr Penderfyniad Apêl" o fewn 5 diwrnod gwaith i ddiwedd y Gwrandawriad Apêl neu cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol.

RHAN 3 - CYFRIFOLDEB DROS SWYDDOGAETHAU

ADRAN 1 – CYFLWYNIAD

Un o brif ddibenion y Cyfansoddiad yw ei gwneud yn glir pwy sydd â chyfrifoldeb dros swyddogaethau ac, o ran penderfyniadau i'w gwneud, nodi pa unigolyn neu gorff (y Cyngor Llawn, y Weithrediaeth, Pwyllgor neu Swyddog) sy'n gwneud y penderfyniadau hynny fydd yn arwain at gymryd neu beidio â chymryd camau.

Mae Adran 13 Deddf Llywodraeth Leol 2000 yn darparu bod pob un o swyddogaethau Awdurdod Lleol yn swyddogaethau'r Weithrediaeth, yn amodol ar unrhyw ddarpariaeth yn y Ddeddf, mew deddfwriaeth ddilynol neu mewn rheoliadau a wnaed dan y Ddeddf.

Cyrff ac Unigolion Penderfynu

(a) Y Cyngor Llawn

Bydd y Cyngor Llawn yn arfer y swyddogaethau a neilltuwyd trwy gyfraith i'r Cyngor Llawn yn Adran 3 rhan hon y Cyfansoddiad, yn amodol ar unrhyw ddirprwyo o'r swyddogaethau hynny i Bwyllgorau a Swyddogion yn ôl Adran 3.

(b) Y Weithrediaeth

Bydd y Cabinet yn arfer holl swyddogaethau nad ydynt fel arall yn gyfrifoldeb y Cyngor a bydd â chyfrifoldeb hefyd dros arfer y swyddogaethau dewis lleol yn ôl Adran 2 rhan hon y Cyfansoddiad, yn amodol ar unrhyw ddirprwyo o'r swyddogaethau hynny i Swyddogion yn ôl Adran 2. I ddechrau, bydd y Cabinet yn neilltuo iddo'i hun y swyddogaethau yn Adran 4 rhan hon y Cyfansoddiad. Caiff gweddill y swyddogaethau eu dirprwyo i Swyddogion yn unol â'r darpariaethau yn Adran 5 rhan hon y Cyfansoddiad. O bryd i'w gilydd, gall y Cabinet ddirprwyo swyddogaethau ychwanegol, naill ai i Swyddogion neu i Aelodau'r Cabinet.

(c) Pwyllgorau

Bydd Pwyllgorau'n arfer y swyddogaethau yn Adran 3 rhan hon y Cyfansoddiad, yn amodol ar unrhyw ddirprwyo o'r swyddogaethau hynny i Swyddogion yn ôl Adran 3. Gall Pwyllgorau ddirprwyo eu swyddogaethau ymhellach i Swyddogion.

(d) Swyddogion

Bydd swyddogion yn arfer y swyddogaethau dirprwyedig y cyfeiriwyd atynt yn Adrannau 2, 3 a 5 rhan hon y Cyfansoddiad.

Dynodi Swyddogion Statudol a Phriodol

Mae Deddf Llywodraeth Leol 1972, ynghyd â deddfwriaeth arall, yn darparu bod swyddogion arbennig yn dal penodiadau statudol penodol sydd â chyfrifoldebau penodol.

Mae Deddf 1972 hefyd yn darparu ar gyfer dynodi swyddogion arbennig fel “Swyddogion Priodol” i wneud swyddogaethau arbennig.

Caiff dynodiadau'r Swyddogion Statudol a Phriodol eu dangos yn Adran 6 rhan hon y Cyfansoddiad.

ADRAN 2 - SWYDDOGAETHAU DEWIS LLEOL

Cyfrifoldeb y Cabinet fydd y swyddogaethau dewis lleol canlynol:

1. Unrhyw swyddogaeth dan Ddeddf leol heblaw swyddogaeth a ddynodwyd neu y cyfeiriwyd ati yn Atodlen 1 i Reoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithrediaeth) (Swyddogaethau a Chyfrifoldebau) (Cymru) 2007 fel y'u diwygiwyd.
2. Pennu apêl yn erbyn unrhyw benderfyniad a wnaed gan neu ar ran yr Awdurdod.
3. Gwneud trefniadau mewn cysylltiad ag apeliadau yn erbyn gwahardd disgyblion o ysgolion a gynhelir dan adran 52 o Ddeddf Addysg 2002.
4. Gwneud trefniadau yn unol ag Adran 94(1), (1A) a (4) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (Apeliadau Derbynn).
5. Gwneud trefniadau yn unol ag Adran 95(2) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 (Plant y mae Adran 87 yn berthnasol iddynt: Apeliadau gan Gyrff Llywodraethol).
6. Gwneud trefniadau dan Adran 20 (Cwestiynau ar faterion yr heddlu yng Nghyfarfodydd y Cyngor) Deddf yr Heddlu 1996 yn galluogi holi ynghylch cyflawni swyddogaethau awdurdod heddlu.
7. Gwneud trefniadau dan Atodlen 6 (Paneli Heddlu a Throsedd) o Ddeddf Diwygio'r Heddlu a Chyfrifoldeb Cymdeithasol 2011.
8. Unrhyw swyddogaeth berthnasol i dir halogedig.
9. Cyflawni unrhyw swyddogaeth berthnasol i reoli llygredd neu reoli ansawdd yr awyr.
10. Cyflwyno rhybudd gostegu o ran niwsans statudol.
11. Gwneud penderfyniad y dylai Atodlen 2 i Ddeddf Sŵn a Niwsans Statudol 1993 fod yn berthnasol yn nhiriogaeth yr awdurdod.
12. Archwilio tiriogaeth yr awdurdod i nodi unrhyw niwsans statudol.
13. Ymchwilio unrhyw gŵyn ynghylch bodolaeth niwsans statudol.
14. Cael gwybodaeth dan Adran 330 Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 am fuddiannau mewn tir.
15. Cael manylion pobl â buddiannau mewn tir dan Adran 16 Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1976.
16. Unrhyw un o'r swyddogaethau canlynol o ran y priffyrdd –
 - (a) gwneud cytundebau ar gyfer ymgymryd â gwaith ar y priffyrdd;

- (b) y swyddogaethau a gynhwysir yn y darpariaethau canlynol yn Rhan III Deddf Priffyrdd 1980 (creu priffyrdd) –
- (i) adran 25 – creu llwybr troed, llwybr ceffylau neu gilffordd gyfyngedig drwy gytundeb;
 - (ii) adran 26 – pwerau gorfodol ar gyfer creu llwybrau troed, llwybrau ceffylau neu gilffyrdd cyfyngedig.
- (c) y swyddogaethau a gynhwysir yn y darpariaethau canlynol yn Rhan VIII Deddf Priffyrdd 1980 (cau a gwyro priffyrdd ac ati) –
- (i) adran 116 – pŵer llysoedd i awdurdodi cau priffordd neu wyro priffordd;
 - (ii) adran 117 – cais am orchymyn o dan adran 116 ar ran person arall;
 - (iii) adran 118 – cau llwybrau troed, llwybrau ceffylau a chilffyrdd cyfyngedig;
 - (iv) adran 118ZA – cais am orchymyn diddymu llwybr cyhoeddus;
 - (v) adran 118A – cau llwybrau troed, llwybrau ceffylau a chilffyrdd cyfyngedig sy'n croesi rheilffyrdd;
 - (vi) adran 118B – cau priffyrdd penodol at ddibenion atal troseddau ac ati;
 - (vii) adran 118C – cais gan berchennog ysgol am orchymyn diddymu arbennig;
 - (viii) adran 119 – gwyro llwybrau troed, llwybrau ceffylau a chilffyrdd cyfyngedig;
 - (ix) adran 119ZA – cais am orchymyn gwyro llwybr cyhoeddus;
 - (x) adran 119A – gwyro llwybrau troed, llwybrau ceffylau a chilffyrdd cyfyngedig sy'n croesi rheilffyrdd;
 - (xi) adran 119B – gwyro priffyrdd penodol at ddibenion atal troseddau ac ati;
 - (xii) adran 119C – cais gan berchennog ysgol am orchymyn gwyro arbennig;
 - (xiii) adran 119D – gwyro priffyrdd penodol ar gyfer gwarchod safleoedd o ddiddordeb gwyddonol arbennig;
 - (xiv) adran 120 – arfer pwerau i wneud gorchmynion diddymu a gwyro llwybrau cyhoeddus;
 - (xv) adran 121B – cofrestr ceisiadau.
- (ch) y swyddogaethau a geir yn darpariaethau canlynol Rhan IX o Ddeddf Priffyrdd 1980 (ymyrraeth gyfreithlon ac anghyfreithlon â phriffyrdd a strydoedd) –

- (i) adran 130 – amddiffyn hawliau cyhoeddus;
 - (ii) adran 139 – rheoli sgipiau adeiladwyr;
 - (iii) adran 140 – symud sgipiau adeiladwyr i ffwrdd;
 - (iv) adran 140A – sgipiau adeiladwyr: ffioedd am feddiannu'r briffordd;
 - (v) adran 142 – trwydded i blannu coed, llwyni ac ati mewn priffordd;
 - (vi) adran 147 – pŵer i awdurdodi codi camfeydd ac ati ar lwybrau troed neu lwybrau ceffylau;
 - (vii) adran 147ZA – cytundebau ynghylch gwelliannau er lles personau sydd â phroblemau symudedd;_
 - (viii) adran 149 – symud pethau a adawyd ar briffyrdd sy'n peri niwsans etc;_
 - (ix) adran 169 – rheoli sgaffaldiau ar briffyrdd;
 - (x) adran 171 – rheoli gosod deunyddiau adeiladu ar strydoedd a gwneud gwaith cloddio mewn strydoedd;
 - (xi) adran 171A a rheoliadau a wneir o dan yr adran honno – gwaith o dan adran 169 neu adran 171: tâl am feddiannu'r briffordd;_
 - (xii) adran 172 – palisau i'w codi yn ystod adeiladu ac ati;
 - (xiii) adran 173 – palisau i'w codi'n ddiogel;
 - (xiv) adran 178 – cyfyngu ar osod rheiliau, trawstiau ac ati dros briffyrdd;
 - (xv) adran 179 – rheoli adeiladu selerydd etc o dan strydoedd
 - (xvi) adran 180 – rheoli mynedfeydd i selerydd ac ati o dan strydoedd, a goleuadau palmentydd ac awyryddion.
- (d) arfer swyddogaethau o dan adran 34 o Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 (gorchmynion calchbalmentydd); ac
 - (dd) arfer swyddogaethau o dan adran 53 o Ddeddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 (dyletswydd i adolygu mapiau a datganiadau diffiniol yn barhaus).

17. Penodi unrhyw unigolyn:

- (a) i unrhyw swydd heblaw swydd lle mae yn cael ei gyflogi gan yr awdurdod;

(b) i unrhyw gorff heblaw:

- (i) yr awdurdod;
- (ii) Awdurdod y Parc Cenedlaethol, Panel Heddlu a Throsedd a'r Gwasanaeth Tân ac Achub
- (iii) cydbwyllgor o ddau awdurdod neu fwy; neu

(c) i unrhyw bwyllgor neu is-bwyllgor corff o'r fath;

a diddymu unrhyw benodiad o'r fath.

18. Pŵer i wneud taliadau neu ddarparu buddiannau eraill mewn achosion o gamweinyddiad ac ati.
19. Cyflawni unrhyw swyddogaeth gan awdurdod yn gweithredu fel Awdurdod Harbwr.
20. Swyddogaethau mewn perthynas ag adolygu penderfyniadau a wnaed mewn cysylltiad â hawliadau Budd-dal Tai neu Fudd-dal y Dreth Gyngor ac apeliadau yn erbyn penderfyniadau o'r fath dan Adran 68 o ac Atodlen 7 i Ddeddf Cynnal Plant, Pensiynau a Nawdd Cymdeithasol 2000.
21. Swyddogaethau o ran cyfrifo sail Treth y Cyngor yn unol ag unrhyw rai o'r canlynol –
 - (a) Penderfynu eitem ar gyfer T yn Adran 33(1) a 44(1) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992;
 - (b) Penderfynu swm ar gyfer eitem TP yn Adrannau 34(3), 45(3), 48(3) a 48(4) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992;
 - (c) Penderfynu swm sydd ei angen ar gyfer penderfynu swm ar gyfer yr eitem a grybwyllwyd ym mharagraff (a) neu (b) uchod.
22. Datganiad Polisi Trwyddedu Tair Blynedd yn unol ag Adran 349 o Ddeddf Hapchwarae 2005.
23. Rhagnodi ffioedd yn unol ag Adran 212 o Ddeddf Hapchwarae 2005.
24. Datganiad Polisi Trwyddedu Tair Blynedd yn ôl gofynion Deddf Trwyddedu 2003.

Bydd i'r swyddogaethau dewis lleol canlynol fod yn gyfrifoldeb y Cyngor:

1. Sefydlu Pwyllgor Trwyddedu dan Adran 6 o Ddeddf Trwyddedu 2003.
2. Penodi unigolion i Awdurdod y Parc Cenedlaethol, Panel Heddlu a Throsedd a'r Gwasanaeth Tân ac Achub.

DIRPRWYO I SWYDDOGION

1. Caiff swyddogaethau 3, 4 a 5 uchod eu dirprwyo i Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd.
2. Dirprwyir swyddogaethau 9 i 16 a 19 uchod i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymunedol.

3. Caiff swyddogaethau 8 ac 15 uchod eu dirprwyo i holl Gyfarwyddwyr.
4. Caiff swyddogaeth 18 uchod ei dirprwyo i holl Gyfarwyddwyr hyd at swm uchaf o ran taliadau, sy'n cael ei bennu gan y Weithrediaeth. [Y terfyn presennol yw £1000.]
5. Caiff swyddogaeth 20 ei dirprwyo i'r Cyfarwyddwr Adnoddau.
6. Caiff swyddogaeth 17 uchod ei dirprwyo am ei bod yn ymwneud â phenodi Dadansoddwyr Cyhoeddus a Dadansoddwyr Amaethyddol ei dirprwyo i'r Prif Weithredwr yn gyson â'r dirprwyaethau presennol ar gyfer penodi Swyddogion Priodol allanol.

DIRPRWYO I ARWEINYDD Y CYNGOR

1. Caiff swyddogaeth 17 uchod ei dirprwyo i Arweinydd y Cyngor i benderfynu penodiadau i Gyrff Allanol a Chyrff Llywodraethol Ysgolion.
2. Caiff swyddogaeth 17 uchod ei dirprwyo am ei bod yn ymwneud â phenodiadau i Gydbwyllgorau dau neu fwy o Awdurdodau sy'n cyflawni swyddogaethau Gweithrediaeth ei dirprwyo i Arweinydd y Cyngor

ADRAN 3 - CYFRIFOLDEB DROS SWYDDOGAETHAU'R CYNGOR

Y Cyngor Llawn sydd i wneud y swyddogaethau canlynol (yn ogystal â'r swyddogaethau yn Rhan 2 y Cyfansoddiad hwn):-

1. Pŵer i ddiddymu Cynghorau Cymuned.
2. Pŵer i wneud gorchmynion i grwpio cymunedau.
3. Pŵer i wneud gorchmynion i ddiddymu grwpiau a gwahanu Cynghorau Cymuned o grwpiau.
4. Dyletswydd i benodi Swyddog Canlyniadau ar gyfer etholiadau llywodraeth leol.
5. Pŵer i newid enw sir
6. Pŵer i newid enw cymuned.
7. Pŵer i gyflwyno teitl Henadur Anrhydeddus neu i dderbyn fel Rhyddfreniwr Anrhydeddus.
8. Pŵer i ddeisebu am siarter i gael statws bwrdeistref sirol.
9. Pŵer i hyrwyddo neu wrthwynebu Mesurau Lleol neu bersonol.
10. Swyddogaethau perthnasol i bensiynau llywodraeth leol ac ati.
11. Swyddogaethau perthnasol i bysgodfeydd môr.
12. Pŵer i wneud Rheolau Sefydlog.
13. Penodi a diswyddo staff.
14. Pŵer i wneud Rheolau Sefydlog ar gontractau.
15. Pŵer i ystyried adroddiadau anffafriol oddi wrth Ombwdsman Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.
16. Pŵer i wneud, newid, diddymu neu ail-ddeddfu is-ddeddfau.
17. Pŵer i wneud gorchymyn i nodi lle fel lle cyhoeddus penodedig at ddibenion pwerau'r heddlu o ran yfed alcohol.
18. Dyletswydd i benodi Swyddog Cofrestru Etholiadol.
19. Pŵer i neilltuo swyddogion mewn cysylltiad â gofynion y Swyddog Cofrestru Etholiadol.
20. Dyletswydd i roi cymorth mewn Etholiadau Seneddol Ewropeaidd.
21. Dyletswydd i rannu etholaeth yn ddosbarthau etholiadol.
22. Pŵer i rannu etholaethau'n ddosbarthau etholiadol mewn etholiadau llywodraeth leol.

23. Pwerau o ran cynnal etholiadau.
24. Pŵer i dalu treuliau priodol swyddogion cofrestru etholiadol.
25. Pŵer i lenwi swyddi gwag os digwydd bod enwebiadau annigonol.
26. Dyletswydd i ddatgan swydd wag mewn rhai achosion.
27. Dyletswydd i roi rhybudd cyhoeddus o swydd wag achlysurol.
28. Pŵer i wneud penodiadau dros dro i Gynghorau Cymuned.
29. Pŵer i benderfynu ffioedd ac amodau ar gyfer cyflenwi copïau, neu ddetholiadau, o ddogfennau etholiadau.
30. Pŵer i gyflwyno cynigion i'r Ysgrifennydd Gwladol am Orchymyn dan Adran 10 (Cynlluniau Rhagbrofol ar gyfer Etholiadau Lleol yng Nghymru a Lloegr) Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 2000.
31. Swyddogaethau perthnasol i bensiynau, lwfansau a rhoddion.
32. Swyddogaethau dan gynlluniau pensiwn presennol o ran pobl a gyflogwyd gan yr Awdurdodau Tân ac Achub yn unol ag Adran 1 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004.
33. Pwerau o ran cofrestru gweithredwyr adfer moduron.
34. Pŵer i benodi swyddogion at ddibenion arbennig (penodi "Swyddogion Priodol").
35. Dyletswydd i ddynodi swyddog fel Pennaeth Gwasanaeth Cyflogedig yr Awdurdod, ac i ddarparu staff, ac ati.
36. Dyletswydd i ddynodi swyddog fel y Swyddog Arolygu ac i ddarparu staff ac ati.
37. Dyletswydd i benderfynu terfyn benthyca fforddiadwy.
38. Cymeradwyo strategaeth fuddsoddi flynyddol yn unol â chyfarwyddyd.
39. Dyletswydd i wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu materion ariannol yn briodol.
40. Swyddogaethau penderfynu –
 - (a) swm unrhyw lwfans taladwy dan -
 - (i) isadran (5) o Adran 22 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 (treuliau'r Cadeirydd);
 - (ii) isadran (4) o Adran 24 o Ddeddf 1972 (treuliau'r Is-gadeirydd);
 - (iv) isadran (4) o Adran 173 o Ddeddf 1972 (lwfans colled ariannol);

- (iv) adran 175 o Ddeddf 1972 (lwfansau am fynychu cynadleddau a chyfarfodydd);
 - (b) cyfraddau gwneud taliadau dan Adran 174 o Ddeddf 1972 (lwfansau teithio a chynhaliaeth);
 - (c) Swm unrhyw lwfans sy'n daladwy yn unol â chynllun dan Adran 18 o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 neu reoliadau a wnaed dan Adran 100 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000, neu gyfraddau gwneud taliadau trwy unrhyw lwfans o'r fath;
41. (a) Y swyddogaeth o benderfynu p'un ai y dylid codi tâl am unrhyw gymeradwyaeth, caniatâd, trwydded, hawlen neu gofrestriad ar unrhyw fater nad yw'n gyfrifoldeb yr Awdurdod; a
- (b) Lle codir tâl am unrhyw gymeradwyaeth, caniatâd, trwydded, hawlen neu gofrestriad, swm y taliad.
42. Yn amodol ar ddarpariaeth unrhyw reoliadau dan Adran 20 (arfer swyddogaethau ar y cyd) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000, swyddogaeth trefnu ar gyfer cyflawni swyddogaethau gan bwyllgor neu swyddog dan Adran 101(5) o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972.
43. Gwneud penodiadau dan Adran 102 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 (penodi pwyllgorau).
44. Oni bai y darparwyd fel arall gan Reoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithredol) (Swyddogaethau a Chyfrifoldebau) (Cymru) 2007, un o swyddogaethau awdurdod lleol nad all neb ond Awdurdod ei gyflawni, yn rhinwedd unrhyw ddeddfiad (a gytunwyd neu a wnaed cyn gwneud y Rheoliadau).
45. Gwneud unrhyw gynllun a awdurdodwyd neu sy'n ofynnol trwy Reoliadau dan Adran 18 o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 (cynlluniau ar gyfer lwfansau sylfaenol, presenoldeb a chyfrifoldeb arbennig i aelodau awdurdodau lleol), neu newid, diddymu neu ddisodli unrhyw gynllun o'r fath.
46. Awdurdodi gwneud cais -
- (a) dan isadran (5) o Adran 135 o Ddeddf Diwygio Cyfraith Prydlesi, Tai a Datblygiad Trefol 1993 (rhaglenni ar gyfer gwarediadau); neu
 - (b) dan Adran 32 (pŵer i waredu tir sy'n cael ei ddal at ddibenion Rhan II neu Adran 43 (caniatâd sydd ei angen ar gyfer gwarediadau arbennig heb fod o fewn adran 32) o Ddeddf Tai 1985.
47. Penderfynu ar y polisi cyflogau mewn perthynas â Swyddogion sy'n dod o dan y Cydbwyllgorau Negodi ar gyfer Prif Weithredwr a Phrif Swyddogion.
48. Pŵer i hyrwyddo neu wrthwynebu Biliau preifat a roddir gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

49. Swyddogaethau'n ymwneud ag absenoldeb teuluoedd Aelodau Awdurdodau Lleol.
50. Penderfynu ar lefel, ac unrhyw newid i lefel, y cyflog sydd i'w dalu i Brif Swyddog.
51. Swyddogaethau mewn perthynas â chymeradwyaeth gan Awdurdod Lleol o dan Adran 51 neu benderfyniad gan Awdurdod Lleol o dan Adran 53 Deddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013.
52. Penodi aelodau annibynnol i'r Pwyllgor Safonau.
53. Penodi person llewyg i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
54. Penodi cynrychiolydd cyngor cymuned i'r Pwyllgor Safonau.
55. Swyddogaethau o dan Orchymyn Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlisma 2014 yng nghyd-destun Adrannau 43, 47 a 53 (Hysbysiad Gwarchod y Gymuned); Adrannau 59, 63 a 68 (Hysbysiad Gwarchod Mannau Cyhoeddus) ac Adrannau 76 ac 85 (Grymoedd Cau).

DIRPRWYO I SWYDDOGION

1. Caiff swyddogaethau 10, 13, 19-32 a 34 uchod eu dirprwyo i'r Prif Weithredwr. Ni fydd i'r Prif Weithredwr arfer swyddogaeth 13 o ran penodi Swyddogion dan Amodau Gwasanaeth a bennwyd gan y Cydbwyllgorau Negodi ar gyfer Prif Weithredwyr a Phrif Swyddogion.
2. Caiff swyddogaethau 33 a 55 eu dirprwyo i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymunedol.
3. Caiff swyddogaeth 39 ei dirprwyo i'r Cyfarwyddwr Adnoddau.
4. Mae'r Cyngor wedi caniatáu awdurdod dirprwyedig i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymunedol i wneud addasiadau/ cywiriadau yn ôl yr angen yn ystod cyhoeddiad Cynllun Datblygu Lleol Adnau Cyngor Sir Penfro a'r Cynllun Datblygu Lleol olynol nad ydynt yn newid cyfeiriad y Cynllun yn sylweddol.
5. Mae'r Cyngor wedi caniatáu awdurdod dirprwyedig i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymunedol i gytuno â mân ddiwygiadau Llywodraeth Cymru i Amserln Cynllun Datblygu Lleol Adnau Cyngor Sir Penfro, a'r Cynllun Datblygu Lleol olynol, pe bai eu hangen.

Bydd i swyddogaethau canlynol y Cyngor gael eu dirprwyo i'r Pwyllgorau isod:

A. PWYLLGORAU RHEOLEIDDIOL SEFYDLOG

A1. PWYLLGOR CYNLLUNIO

Bydd y Pwyllgor yn cynnwys 15 Aelod, wedi eu neilltuo yn unol â'r Rheolau Cydbwysedd Gwleidyddol yn Neddf Llywodraeth Leol a Thai 1989.

Ni ellir trafodi unrhyw fusnes mewn Pwyllgor Cynllunio onibai bod o leiaf hanner yr aelodau yn bresennol; ac ni ellir penodi aelod arall yn ei le i weithredu fel aelod o'r pwyllgor yn absenoldeb yr aelod a benodwyd. [Noder: Mae Rheoliadau COVID Brys wedi caniatáu amnewidiadau yn ystod y pandemig.]

Bydd y Pwyllgor yn gallu gweithredu ar y canlynol:

-
1. Pŵer i benderfynu ceisiadau am ganiatâd cynllunio.
2. Pŵer i benderfynu ceisiadau i ddatblygu tir heb gydymffurfio ag amodau a wnaed yn flaenorol.
3. Pŵer i ganiatáu caniatâd cynllunio i ddatblygiad a wnaed eisoes.
4. Pŵer i wrthod penderfynu ar geisiadau am ganiatâd cynllunio.
5. Dyletswyddau perthnasol i wneud penderfyniadau ar geisiadau cynllunio.
6. Pŵer i benderfynu ceisiadau am ganiatâd cynllunio a wnaed gan awdurdod lleol, ar ei ben ei hun neu ar y cyd â rhywun arall.
7. Pŵer i wneud penderfyniadau, cymeradwyo a chytuno ar faterion penodol eraill perthnasol i arfer hawliau datblygiad goddefedig.
8. Pŵer i fynd i ymrwymiad cynllunio sy'n rheoli datblygu neu ddefnyddio tir.
9. Pŵer i roi tystysgrif defnydd neu ddatblygu cyfreithlon presennol neu arfaethedig.
10. Pŵer i gyflwyno hysbysiad cwblhau.
11. Pŵer i ganiatáu arddangos hysbysebion.
12. Pŵer i awdurdodi mynd ar dir.
13. Pŵer i fynnu diwedd ar ddefnyddio tir.
14. Pŵer i gyflwyno rhybudd tramgwydd cynllunio, rhybudd torri amodau neu rybudd atal.
15. Pŵer i gyflwyno rhybudd gorfodi.

16. Pŵer i wneud cais am waharddeb yn atal torri rheolaeth gynllunio.
17. Pŵer i benderfynu ceisiadau am ganiatâd sylweddau peryglus a phwerau cysylltiedig.
18. Dyletswydd i bennu amodau ar hen ganiatâd mwynloddio, caniatâd cynllunio perthnasol, yn ymwneud â safleoedd cwsg neu safleoedd gweithredol Cyfnod I neu II, neu ganiatâd mwynol perthnasol i safleoedd mwynloddio, yn ôl fel y bo'n digwydd.
19. Pŵer i fynnu cynnal tir yn briodol.
20. Pŵer i benderfynu ceisiadau am ganiatâd adeilad rhestredig a phwerau cysylltiedig.
21. Pŵer i benderfynu ceisiadau am ganiatâd ardal gadwraeth.
22. Dyletswyddau perthnasol i geisiadau am ganiatâd adeilad rhestredig a chaniatâd ardal gadwraeth.
23. Pŵer i gyflwyno rhybudd cadw adeilad a phwerau cysylltiedig.
24. Pŵer i roi rhybudd gorfodi cysylltiedig ag adeilad rhestredig.
25. Pŵer i gaffael adeilad rhestredig sydd angen ei atgyweirio ac i gyflwyno rhybudd trwsio.
26. Pŵer i wneud cais am waharddeb o ran adeilad rhestredig.
27. Pŵer i wneud gwaith brys.
28. Pŵer perthnasol i weithio mwynau.
29. Pŵer perthnasol i lwybrau troed a llwybrau ceffylau.
30. Pŵer i ardystio datblygiad arall priodol.
31. Dyletswyddau cysylltiedig â rhybuddion prynu.
32. Pwerau perthnasol i rybuddion malltod.
33. Pwerau i gofrestru tir comin neu loriau tref neu bentref, heblaw lle bo'r pŵer yn arferadwy yn unig at ddiben rhoi grym i'r canlynol:
 - (a) cyfnewid tiroedd trwy orchymyn dan adran 19(3) o baragraff 6(4) Atodlen 3 i Ddeddf Caffael Tir 1981; neu
 - (b) gorchymyn dan adran 147 Deddf Cau Tir 1845.
34. Pŵer i gofrestru amrywio hawliau tir comin.
35. Pŵer i roi trwydded gwaith stryd.
36. Pwerau perthnasol i gadwraeth coed.

37. Pwerau perthnasol i ddiogelu gwrychoedd pwysig.

DIRPRWYO I SWYDDOGION

1. Caiff swyddogaethau 1, 2, 3, 6, 17, 18, 28 ac 29 uchod eu dirprwyo i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymunedol yn amodol ar y materion canlynol sy'n cael eu neilltuo i'r Pwyllgor:
 - (a) Ceisiadau ar gyfer datblygiad preswyl dros 1 hectar (amlinellol) neu 30 o anheddau (llawn).
 - (b) Siopau a swyddfeydd Dosbarth A1 ac A2 sydd ag arwynebedd llawr dros 500 m².
 - (c) Swyddfeydd a diwydiant ysgafn Dosbarth B1 sydd ag arwynebedd llawr dros 1000 m².
 - (ch) Diwydiant cyffredinol Dosbarth B2 sydd ag arwynebedd llawr dros 1000 m².
 - (d) Adeiladau cyfanwerthu, warysau a stordai sydd ag arwynebedd llawr dros 2000 m².
 - (dd) Defnyddiau preswyl Dosbarth C1 a C2 a sefydliadau eraill Dosbarth D1 a D2 sydd ag arwynebedd llawr dros 500 m².
 - (e) Pob datblygiad twristiaeth, hamdden neu adloniant sydd ag arwynebedd llawr dros 500 m² neu arwynebedd o 0.5ha.
 - (f) Pob cais ar gyfer echdynnu mwynau, neu drin neu waredu gwastraff sydd ag arwynebedd dros 0.5 hectar.
 - (ff) Pob adeilad amaethyddol sydd ag arwynebedd llawr dros 1000 m², neu arwynebedd safle dros 1ha.
 - (g) Tyrbinau gwynt dros 30m o ran uchder cyffredinol (hyd at flaen y llafn).
 - (ng) Parciau arâe paneli solar sydd ag arwynebedd dros 5 hectar.
 - (h) Pob cais yn cynnwys asesiad o'r effaith amgylcheddol.
 - (i) Ceisiadau a wneir gan neu ar ran Aelodau, Swyddogion y Tîm Rheoli Corfforaethol a Phenaethiaid Gwasanaeth neu Swyddogion y Gwasanaeth Cynllunio, neu aelodau teulu agos unrhyw rai o'r blaenorol (gan gynnwys lle mae'r dystysgrif gysylltiedig yn nodi'r gyfryw berchenogaeth).
 - (j) Ceisiadau am ddatblygiad yn groes i'r Cynllun Datblygu ond sy'n cael eu hargymell i'w cymeradwyo.
2. Caiff swyddogaethau 4, 5, 7-16, 19-27, 30-32, 34-37 uchod eu dirprwyo i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymunedol.
3. Caiff swyddogaeth 33 uchod ei dirprwyo i Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd.

A2. PWYLLGOR TRWYDDEDU

Bydd y Pwyllgor yn cynnwys deuddeg Aelod, wedi eu neilltuo yn unol â'r Rheolau Cydbwysedd Gwleidyddol sydd yn Neddf Llywodraeth Leol a Thai 1989. Bydd y Pwyllgor yn cyfarfod fel Pwyllgor Llawn a gall benodi Is-bwyllgorau o dri aelod, fel y manylwyd yn Adrannau 6, 9 a 10 o Ddeddf Trwyddedu 2003, ar gyfer swyddogaethau dan y Ddeddf honno a than Ddeddf Hapchwarae 2005 fel y pennir yn Swyddogaethau 41 a 42 isod. Bydd y Pwyllgor ac Is-bwyllgorau hefyd yn delio â Swyddogaethau 1 - 40 isod.

1. Pŵer i roi trwyddedau yn awdurdodi defnyddio tir fel safle carafannau ("trwyddedau safle").
2. Pŵer i drwyddedu defnyddio cartrefi symudol a meysydd gwersylla.
3. Pŵer i drwyddedu cerbydau hur a cherbydau llogi preifat.
4. Pŵer i drwyddedu gyrwyr cerbydau hur a cherbydau llogi preifat.
5. Pŵer i drwyddedu gweithredwyr cerbydau hur a cherbydau llogi preifat.
6. Pŵer i gofrestru hyrwyddwyr pyllau.
7. Pŵer i ganiatáu trwyddedau betio ar y trac.
8. Pŵer i drwyddedu cynlluniau betio rhwng traciau.
9. Pŵer i ganiatáu trwyddedau o ran eiddo ac adeiladau gyda pheiriannau difyrro.
10. Pŵer i gofrestru cymdeithasau sydd am hyrwyddo loteriau.
11. Pŵer i roi trwyddedau o ran eiddo ac adeiladau lle caiff difyrion gyda gwobrau eu darparu.
12. Pŵer i roi trwyddedau adloniant.
13. Pŵer i drwyddedu siopau rhyw a sinemâu rhyw.
14. Pŵer i drwyddedu perfformio hypnotiaeth.
15. Pŵer i drwyddedu eiddo ac adeiladau ar gyfer nodwyddo, tatŵo, rhwylo clustiau ac electrolysis.
16. Pŵer i drwyddedu cychod pleser a llongau pleser.
17. Pŵer i drwyddedu masnachu mewn marchnad ac ar y stryd.
18. Dyletswydd i gadw rhestr o bobl gyda hawl i werthu gwenwynau heblaw rhai meddyginiaethol.
19. Pŵer i drwyddedu gwerthwyr helwriaeth a lladd a gwerthu helwriaeth.

20. Pŵer i gofrestru a thrwyddedu eiddo ac adeiladau i baratoi bwyd.
21. Pŵer i drwyddedu iardiau sgrap a phenderfynu ar geisiadau o dan Ddeddf Masnachwyr Metel Sgrap 2013.
22. Pŵer i roi, newid neu ddisodli tystysgrifau diogelwch (pa un ai gyffredinol neu arbennig) ar gyfer meysydd chwarae.
23. Pŵer i roi, diddymu, newid neu ddisodli tystysgrifau diogelwch ar gyfer eisteddleoedd rheoledig mewn meysydd chwarae.
24. Dyletswydd i hyrwyddo diogelu rhag tân.
25. Pŵer i drwyddedu eiddo ac adeiladau ar gyfer magu cŵn.
26. Pŵer i drwyddedu siopau anifeiliaid anwes a gweithleoedd eraill lle caiff anifeiliaid eu magu neu eu cadw at ddibenion cynnal busnes.
27. Pŵer i gofrestru hyfforddwyr ac arddangoswyr anifeiliaid.
28. Pŵer i drwyddedu sŵau.
29. Pŵer i drwyddedu anifeiliaid gwyllt peryglus.
30. Pŵer i orfodi Rheoliadau mewn cysylltiad â sgil-gynhyrchion anifeiliaid.
31. Pŵer i drwyddedu cyflogi plant.
32. Pŵer i gymeradwyo eiddo ac adeiladau ar gyfer gweinyddu priodasau a chofrestru partneriaethau sifil.
33. Pŵer i roi hawlen i gynnal elusenol casgliadau.
34. Pŵer i ganiatáu gweithredu uchelseinydd.
35. Dyletswydd i gofrestru symud moch.
36. Pŵer i orfodi Rheoliadau mewn cysylltiad â symud moch.
37. Pŵer i roi trwydded i symud gwartheg o farchnad.
38. Pŵer i ganiatáu defnyddio rhannau o adeiladau i gadw seliwloid.
39. Dyletswydd i orfodi a chyflawni Rheoliadau (EC) Rhif 852/2004 ac 853/2004 mewn cysylltiad â gweithredwyr busnesau bwyd fel y pennwyd ymhellach yn Rheoliad 5 o Reoliadau Hylendid Bwyd (Cymru) 2006.
40. Swyddogaethau dan unrhyw un o'r "darpariaethau statudol perthnasol" o fewn ystyr Rhan 1 (iechyd, diogelwch a lles mewn cysylltiad â gwaith, a rheoli sylweddau peryglus) Ddeddf Iechyd a Diogelwch wrth Weithio ac ati 1974, i'r graddau bod y swyddogaethau hynny yn cael eu cyflawni heblaw yn rhinwedd yr awdurdod fel cyflogwr.

41. Swyddogaethau trwyddedu dan Ran 2 o Ddeddf Trwyddedu 2003 heblaw Adran 6.
42. Swyddogaethau mewn perthynas â gamblo o dan y darpariaethau canlynol o Ddeddf Gamblo 2005 -
 - (i) Adran 29 – gwybodaeth gan awdurdod trwyddedu;
 - (ii) Adran 30 – cyfnewid gwybodaeth arall;
 - (iii) Adran 166 – penderfyniad i beidio â rhoi trwyddedau casino
 - (iv) Adran 284 – tynnu ymaith esemptiad;
 - (v) Adran 304 – personau awdurdodedig;
 - (vi) Adran 346 – erlyniadau gan awdurdod trwyddedu;
 - (vii) Adran 350 – cyfnewid gwybodaeth;
 - (viii) Rhan 5 o atodlen 11 – cofrestru gydag awdurdod lleol.

DIRPRWYO I IS-BWYLLGORAU TRWYDDEDU

Awdurdodwyd y Pwyllgor Trwyddedu gan y Cyngor i benderfynu neilltuo cyfrifoldebau rhwng y Pwyllgor ac unrhyw Is-bwyllgorau Trwyddedu a sefydlwyd gan y Pwyllgor, gan gynnwys unrhyw newidiadau y gall y Pwyllgor eu hystyried yn angenrheidiol wrth ddirprwyo i swyddogion.

Mae'r Pwyllgor Trwyddedu wedi penderfynu o ganlyniad, ac eithrio'r swyddogaeth a'r rôl oruchwylio gyffredinol y mae'n rhaid ei chadw i'r Pwyllgor Trwyddedu o ran derbyn adroddiadau ar bolisi/gweithdrefn gan Swyddogion, Awdurdodau Cyfrifol ac ymgynghoreion, o ystyried a mabwysiadu amodau trwydded a gweithdrefnau ar gyfer gwrandawladau ac adolygu'r Datganiadau Polisi Trwyddedu o dan Ddeddf Trwyddedu 2003 a Deddf Gamblo 2005, bydd y gwaith o gyflawni ei Swyddogaethau Trwyddedu yn cael eu dirprwyo i strwythur Is-Bwyllgorau Trwyddedu sy'n cynnwys unrhyw dri Aelod o'r rhiant Bwyllgor Trwyddedu.

Mae wedi penderfynu rhoi dirprwyaethau i swyddogion fel yr amlinellir yn Atodiad A ac Atodiad B.

DIRPRWYO I SWYDDOGION

1. Caiff swyddogaethau 3-5, 9-15, 17 a 41 uchod eu dirprwyo i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymunedol os na dderbyniwyd unrhyw wrthwynebiad i'r cais. Mewn achosion lle derbyniwyd gwrthwynebiadau i'r cais, caiff y swyddogaeth ei neilltuo i'r Pwyllgor fel un sydd angen delio â hi gan Is-bwyllgor Trwyddedu.
2. Caiff swyddogaethau 1, 2, 6-8, 16, 18-30, 33-40 a 42(i), (ii), (v) - (viii) uchod eu dirprwyo i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymunedol.
3. Caiff swyddogaeth 32 uchod ei dirprwyo i'r Pennaeth Gwasanaethau Diwylliant, Hamdden a Chofrestriad.
4. Caiff swyddogaeth 31 uchod ei dirprwyo i'r Cyfarwyddwr Addysg a Gwasanaethau Plant.

Dirprwyo Swyddogaethau – Deddf Trwyddedu 2003

Mater i'w drin	Is-bwyllgor	Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymunedol
Cais am drwydded bersonol	Os gwrthwynebodd yr heddlu	Os na chafwyd gwrthwynebiad
Cais am drwydded bersonol gyda chollfarnau'n dal mewn grym	Holl achosion	
Cais am drwydded eiddo ac adeiladau	Os gwnaed sylwadau perthnasol	Os na wnaed sylwadau perthnasol
Cais am dystysgrif eiddo ac adeiladau clwb	Os gwnaed sylwadau perthnasol	Os na wnaed sylwadau perthnasol
Cais am ddatganiad darpariaethol	Os gwnaed sylwadau perthnasol	Os na wnaed sylwadau perthnasol
Cais i amrywio trwydded eiddo ac adeiladau	Os gwnaed sylwadau perthnasol	Os na wnaed sylwadau perthnasol
Cais i amrywio tystysgrif eiddo ac adeiladau clwb	Os gwnaed sylwadau perthnasol	Os na wnaed sylwadau perthnasol
Cais i amrywio goruchwyliwr eiddo ac adeiladau penodedig	Os gwrthwynebodd yr heddlu	Holl achosion eraill
Cais i'w ddileu fel goruchwyliwr eiddo ac adeiladau penodedig		Holl achosion
Cais i drosglwyddo trwydded eiddo ac adeiladau	Os gwrthwynebodd yr heddlu	Holl achosion eraill
Cais am awdurdodau dros dro	Os gwrthwynebodd yr heddlu	Holl achosion eraill
Cais i adolygu trwydded eiddo ac adeiladau	Holl achosion	
Cais i adolygu tystysgrif eiddo ac adeiladau clwb	Holl achosion	
Penderfyniad a yw cwyn yn amherthnasol, yn wamal neu'n blagus		Holl achosion
Penderfyniad i wrthwynebu pan fo'r awdurdod lleol yn ymgynghorai yn hytrach na'r awdurdod perthnasol yn ystyried y cais	Holl achosion	
Penderfynu ar wrthwynebiad yr heddlu i rybudd digwyddiad dros dro	Holl achosion	

- (a) Awdurdodi'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymunedol i weithredu mewn cysylltiad ag unrhyw faterion o fewn swyddogaethau Deddf Trwyddedu 2003, ac eithrio'r rhai a neilltuwyd i'r Pwyllgor neu Is-bwyllgorau Trwyddedu
- (b) Awdurdodi'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymunedol i ddechrau, amddiffyn, apelio yn erbyn neu setlo achos cyfreithiol dan Ddeddf Trwyddedu 2003

Dirprwyo Swyddogaethau – Deddf Hapchwarae 2005

Mater i'w drin	Is-bwyllgor	Swyddogion
Cais am drwydded eiddo ac adeiladau	Os gwnaed sylwadau	Os na wnaed sylwadau
Cais i amrywio trwydded	Os gwnaed sylwadau	Os na wnaed sylwadau
Cais i drosglwyddo trwydded	Os gwnaed sylwadau	Os na wnaed sylwadau
Cais am ddatganiad darpariaethol	Os gwnaed sylwadau	Os na wnaed sylwadau
Adolygu trwydded eiddo ac adeiladau	X	
Cais am hawlenni gamblo clwb / peiriannau clwb	Os gwnaed sylwadau	Os na wnaed sylwadau
Diddymu hawlenni gamblo clwb / peiriannau clwb		X
Ceisiadau am hawlenni eraill		X
Diddymu hawlenni peiriannau gamblo eiddo trwyddedig		X
Ystyried rhybudd defnydd dros dro		X
Penderfyniad i roi gwrthrybudd i rybudd defnydd dros dro	X	
Cais am adolygiadau	X	
Penderfynu blinderâu neu feini prawf amherthnasol ar gyfer ceisiadau adolygiad		X

B. PWYLLGORAU ERAILL

B1. PWYLLGOR BRYN

Bydd y Pwyllgor hwn yn cynnwys chwe aelod wedi eu neilltuo yn unol â'r Rheolau Cydbwysedd Gwleidyddol sydd yn Neddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 a bydd yn arfer y swyddogaeth ganlynol:

Delio â materion brys o ran swyddogaethau'r Cyngor lle na all penderfyniad aros am gyfarfod nesaf y Cyngor sydd ar gael nac unrhyw un o'i Bwyllgorau sy'n arfer pwerau llawn.

B2. PWYLLGOR ADOLYGU'R CYFANSODDIAD

Bydd y pwyllgor hwn yn cynnwys 13 aelod sef pedwar Aelod o'r Weithrediaeth, Cadeiryddion y pedwar Pwyllgor Arolygu ac Archwilio a phedwar Aelod o'r grwpiau lleiafrifol neu'r fath gyfuniad arall ag i adlewyrchu'r cydbwysedd gwleidyddol ar y pryd, ond bod rhaid i nifer yr Aelodau Gweithredol beidio â bod yn fwy na nifer Cadeiryddion y Pwyllgorau Arolygu ac Archwilio, a bydd yn arfer y swyddogaethau canlynol:

1. Monitro ac adolygu Cyfansoddiad y Cyngor.

Bydd gan Aelod y mae ei Hysbysiad o Gynnig yn cael ei gyfeirio at y Pwyllgor Adolygu'r Cyfansoddiad i'w ystyried, yr hawl i siarad mewn perthynas â'r cynnig hwnnw yn y cyfarfod o'r Pwyllgor lle caiff ei ystyried. Os bydd Hysbysiad o Gynnig sydd wedi'i ei gyfeirio at y Pwyllgor wedi'i gyflwyno gan fwy nag un Aelod, dim ond un o'r Aelodau hynny, wedi'i enwebu gan y lleill at y diben hwnnw, fydd â'r hawl i siarad am y cynnig hwnnw yng nghyfarfod y Pwyllgor Adolygu'r Cyfansoddiad lle caiff ei ystyried.

B3. PWYLLGOR SAFONAU

Aelodaeth a Swyddogaethau

Fel y cyflwynwyd yn Rhan 2, Adran 8 y Cyfansoddiad hwn.

B4. PWYLLGOR STAFF UWCH

Bydd y Pwyllgor hwn yn cynnwys chwe aelod wedi eu neilltuo yn unol â'r Rheolau Cydbwysedd Gwleidyddol sydd yn Neddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 a bydd yn arfer y swyddogaethau canlynol:

1. Pennu telerau ac amodau gwasanaeth ar gyfer swyddogion sy'n dod o dan y Cydbwyllgorau Negodi ar gyfer Prif Weithredwyr a Phrif Swyddogion, ac eithrio pennu lefel, a gwneud unrhyw newidiadau i lefel y cyflog sydd i'w dalu i Brif Weithredwr, fel y diffinnir yn Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Gorchmynion Sefydlog) (Cymru) 2006 fel y'i diwygiwyd.
2. Cynnal y swyddogaethau perthnasol i benodi swyddogion sy'n dod dan y Cydbwyllgorau Negodi yn ôl y Rheolau Gweithdrefn Cyflogi Swyddogion yn Rhan 4 y Cyfansoddiad hwn.

DIRPRWYO I SWYDDOGION

1. Mae Swyddogaeth 1, gan ei bod yn ymwneud â phennu lwfansau adleoli ar gyfer swyddogion sy'n dod o gan y CydBwyllgor Negodi ar gyfer Prif Swyddogion yn cael ei dirprwyo i'r Prif Weithredwr.

B5. Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Bydd y Pwyllgor hwn yn cynnwys saith o aelodau, yn cynnwys chwech o Aelodau'r Cyngor ac un Aelod Lleyg. Bydd y chwe Aelod o'r Cyngor yn cael eu dyrannu yn unol â'r Rheolau Cydbwysedd Gwleidyddol yn Neddf Llywodraeth Leol a Thai 1989. Ni all mwy nag un aelod o'r Pwyllgor fod yn aelod o'r Weithrediaeth. Ni all Arweinydd y Cyngor fod yn Aelod o'r Pwyllgor. Bydd Cadeirydd y Pwyllgor yn cael ei benodi gan y Pwyllgor ac ni all fod yn aelod o grŵp gwleidyddol, y mae rhai o'i aelodau, neu ei holl aelodau yn cynnwys, neu wedi'u cynnwys, yng Ngweithrediaeth y Cyngor. Rhaid i'r Pwyllgor gyfarfod un waith ym mhob blwyddyn galendr a rhaid iddo gyfarfod hefyd os yw'r Cyngor yn penderfynu y dylai gyfarfod, neu os yw o leiaf traean o aelodau'r Pwyllgor yn gofyn am gyfarfod gydag un neu fwy o hysbysiadau yn ysgrifenedig i Gadeirydd y Pwyllgor. Bydd y Pwyllgor yn cyflawni'r swyddogaethau canlynol:

1. Adolygu a chraffu ar faterion ariannol yr Awdurdod.
2. Gwneud adroddiadau ac argymhellion mewn perthynas â materion ariannol yr Awdurdod.
3. Adolygu ac asesu trefniadau rheoli risg, rheoli mewnol a llywodraethu corfforaethol y Cyngor.
4. Gwneud adroddiadau ac argymhellion i'r Cyngor neu i unrhyw Bwyllgor Trosolwg a Chraffu perthnasol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd y trefniadau y cyfeirir atynt yn 3. Uchod.
5. Adolygu ac asesu gallu'r Awdurdod i ymdrin â chwynion yn effeithiol.
6. Gwneud adroddiadau ac argymhellion mewn perthynas â gallu'r Awdurdod i ymdrin â chwynion yn effeithiol.
7. Goruchwylio trefniadau archwilio mewnol ac allanol yr Awdurdod.
- 8.
9. Adolygu'r datganiadau ariannol a baratoir gan yr Awdurdod.
10. Cymeradwyo polisiâu a strategaethau mewn perthynas â gwrth-dwyll, rheoli risg busnes, atal gwyngalchu arian, ac adfer dyled. Cymeradwyo diwygiadau i reoliadau ariannol, rheolau gweithdrefn contract ac ymdrin â chwynion.

B6. Y PWYLLGOR GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD

Bydd y Pwyllgor hwn yn cynnwys saith o aelodau wedi'u dyrannu yn unol â'r Rheolau Cydbwysedd Gwleidyddol yn Neddf Llywodraeth Leol a Thai 1989. Ni all mwy nag un aelod o'r pwyllgor fod yn aelod o Weithrediaeth y Cyngor. Ni all Arweinydd y Cyngor fod yn aelod o'r Pwyllgor. Ni all Cadeirydd y Pwyllgor fod yn aelod o'r Weithrediaeth, neu aelod o grŵp gwleidyddol, y mae rhai o'i aelodau, neu ei holl aelodau yn cynnwys, neu wedi'u cynnwys, yng Ngweithrediaeth y Cyngor. Rhaid i'r Pwyllgor gyfarfod un waith ym mhob blwyddyn galendr a rhaid iddo gyfarfod hefyd os yw'r Cyngor yn penderfynu y dylai gyfarfod, neu os yw o leiaf traean o aelodau'r Pwyllgor yn gofyn am gyfarfod gydag un neu fwy o hysbysiaid yn ysgrifenedig i Gadeirydd y Pwyllgor. Bydd y Pwyllgor yn cyflawni'r swyddogaethau canlynol:

1. Dynodi'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd.
2. Adolygu digonolrwydd y ddarpariaeth gan yr Awdurdod o'r staff, adeiladau ac adnoddau eraill i gyflawni swyddogaethau gwasanaethau democrataidd.
3. Gwneud adroddiadau ac argymhellion i'r awdurdod mewn perthynas â'r gyfryw ddarpariaeth.
4. Hefyd, gall y Pwyllgor, ar gais y Cyngor, adolygu unrhyw fater sy'n berthnasol i:
 - (i) y cymorth a'r cyngor sydd ar gael i Aelodau'r Cyngor.
 - (ii) telerau ac amodau swydd Aelodau'r Cyngor.

Yn dilyn unrhyw adolygiad felly, rhaid i'r Pwyllgor wneud adroddiadau ac argymhellion i'r Cyngor.

B7. PANEL DIRPRWYO CYNLLUNIO

Bydd y Panel hwn yn cynnwys saith Aelod (a'i gynnwys yn adlewyrchu cydbwysedd gwleidyddol y Cyngor, ond heb ei gyfrif wrth gyfrifo cyfanswm yr holl benodiadau) ac ni fydd yn cynnwys deiliad swydd yr Aelod Cabinet â chyfrifoldeb dros faterion Cynllunio na Chadeirydd ac Aelodau'r Pwyllgor Cynllunio; a bydd yn penderfynu ar geisiadau ffurfiol oddi wrth Aelodau y dylid tynnu cais cynllunio a ddirprwywyd i Swyddogion Cynllunio yn ôl o'r cynllun dirprwyo er mwyn i'r Pwyllgor Cynllunio wneud penderfyniad amdano. Bydd y Panel yn cwrdd ar sail achlysurol yn ôl y galw ond rhaid i o leiaf pedwar Aelod o'r Panel fod yn bresennol er mwyn gwneud penderfyniad ar gais i gyfeirio, a rhaid rhoi'r rhesymau dros wneud y penderfyniad.

Rhaid i'r cais gael ei gyflwyno'n ysgrifenedig cyn pen 28 diwrnod o'r dyddiad y caiff yr Aelod ei hysbysu ynglŷn â'r cais, a fydd ar fformat electronig i gyfrifon e-bost Aelodau o Gyngor Sir Penfro.

Y meini prawf ar gyfer cyflwyno cais ar gyfer cyfeirio yw bod y cais yn achosi pryderon ymhlith y cyhoedd:

1. fod y datblygiad yn effeithio ar fwy na chymdogion agos neu mae'n effeithio ar adrannau etholiadol eraill [Ar gael i'r holl Aelodau];

a/neu

2. fod y penderfyniad ar effaith datblygiad arfaethedig yn y gymuned leol yn gytbwys iawn â buddiannau cystadleuol neu mae'n gymhleth a sensitif ac y byddai'n elwa o archwiliad cyhoeddus o'i rinweddau [Ar gael i'r Aelod Lleol yn unig];

a/neu

3. fod materion wedi'u codi sy'n amlygu materion anghyson yn y polisi cynllunio [Ar gael i'r Aelod Lleol yn unig].

Lle mae cais am gyfeiriad o dan faen prawf 3 wedi'i gytuno, mae'n ofynnol i'r Panel roi barn ar ddehongliad y polisiâu yng nghyd-destun y cais.

Os caiff Aelod Lleol ei atal rhag gofyn am gyfeiriad oherwydd gwrthdaro buddiannau neu gyfnod o absenoldeb maith, yna bydd Arweinydd y grŵp gwleidyddol perthnasol yn dynodi dirprwy i'r Aelod Lleol. Lle nad yw Aelodau yn gysylltiedig â grŵp gwleidyddol, rhaid i bob cyfryw Aelod, ar ddechrau blwyddyn y Cyngor, ddynodi dirprwy, a bydd y dirprwy dynodedig yn arfer y disgresiwn yn ei rinwedd/rhinwedd ei hun.

Os bydd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymunedol yn penderfynu arfer ei ddisgresiwn i gyfeirio cais at y Pwyllgor Cynllunio, ni fydd angen galw cyfarfod o'r Panel Dirprwyo Cynllunio i ystyried yr un cais; a rhaid i'r rhesymau dros y cyfryw geiriad gael eu rhoi yn yr adroddiad a gyflwynir i'r Pwyllgor Cynllunio.

NODER: Wrth sefydlu'r Panel Dirprwyo Cynllunio, penderfynodd y Cyngor :

- Bydd cyfarfodydd y Panel yn agored i'r cyhoedd a'r wasg.

Fodd bynnag, gan mai Panel ydyw, ni fydd y rheol sy'n mynnu hysbysiad cyhoeddus o dri diwrnod clir o leiaf o gyfarfodydd, yn gymwys.
- Bydd y cais gan Aelod am gyfeiriad yn cael ei gyflwyno'n ysgrifenedig i'r Pennaeth Cynllunio (gyda chopi ohono'n cael ei roi i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd).
- Gall y Pennaeth Cynllunio roi sylwadau i'r Panel ar y cais am gyfeiriad.

B8. PANEL CWYNION ABSENOLDEB TEULUOEDD AELODAU

Bydd y Panel hwn yn cynnwys tri Aelod o'r Awdurdod (yn cynnwys Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd a dau Aelod arall ond ni chaiff gynnwys Aelod Llywyddol) wedi'u penodi gan y Cyngor, a bydd yn penderfynu ar gŵyn a wnaed o dan baragraff 4 Rheoliadau Absenoldeb Teuluoedd Aelodau Awdurdodau Lleol (Cymru) 2013 yn ymwneud â chais am ganiatâd i: (i) fynychu cyfarfod penodol; (ii) mynychu disgrifiadau penodol o gyfarfodydd; (iii) cyflawni dyletswyddau penodol neu (iv) cyflawni dyletswyddau o ddisgrifiad penodol. Gall y Panel:

- (a) Gadarnhau penderfyniad Aelod Llywyddol neu

- (b) Cyfnewid ei benderfyniad ei hun ynglŷn â'r Aelod yn mynychu unrhyw gyfarfod neu gyflawni unrhyw ddyletswydd.

Mae penderfyniad y Panel yn derfynol.

ADRAN 4 – SWYDDOGAETHAU A NEILLTUWYD I'R CABINET

1. Arfer holl swyddogaethau dewis lleol sy'n cael eu rhestru yn Adran 2 rhan hon y Cyfansoddiad heblaw'r swyddogaethau hynny a ddirprwywyd i swyddogion a'r swyddogaethau hynny sy'n cael eu harfer gan y Cyngor.
2. Darparu cyfarwyddyd i'r Cyngor ar ei swyddogaethau sy'n cael eu rhestru yn Adran 3 rhan hon y Cyfansoddiad heblaw'r swyddogaethau hynny a ddirprwywyd i swyddogion.
3. Llunio a chyflwyno cynigion i'r Cyngor o ran mabwysiadu ac adolygu'r Fframwallt Polisi a mabwysiadu'r Gyllideb:
 - Cynllun Plant a Phobl Ifanc;
 - Cynllun Perfformiad Gwerth Gorau;
 - Strategaeth Gymunedol;
 - Strategaeth Lleihau Trosedd ac Anhrefn;
 - Strategaeth Iechyd a Lles;
 - Cynllun Trafnidiaeth Lleol;
 - Cynlluniau a newidiadau sydd, gyda'i gilydd, yn llunio'r Cynllun Datblygu;
 - Cynllun Iaith Gymraeg;
 - Pwerau i gymeradwyo Cynllun Strategol y Bartneriaeth Pobl Ifanc a Phartneriaeth y Fframwaith Plant a Phobl Ifanc;
 - Cynllun Cyfiawnder Ieuenctid;
 - Y Strategaeth Dai;
 - Cynllun Gwella Hawliau Tramwy
4. Penderfynu safonau gwasanaethu cwsmeriaid allanol.
5. Penderfynu cynigion i derfynu neu ychwanegu at fannau cyflenwi gwasanaethau.
6. Ar ôl cwblhau caffael neu waredu tir ac/neu eiddo dros £100,000, rhaid rhoi adroddiad i'r Cabinet ar ffurf atodlen ddwywaith y flwyddyn.
7. Awdurdodi pryniant gorfodol tir a/neu adeiladau.
8. Talu grantiau / cymorth ariannol dros drothwy ariannol yn ôl penderfyniad y Cabinet o bryd i'w gilydd.
9. Penderfynu cynnydd mewn taliadau dros chwyddiant.
10. Penderfynu Cynlluniau RhLY ar gyfer Ysgolion.
11. Penderfynu trefniadau Rheoli Asedau.

12. Goruchwyllo trefniadau partneriaeth ac ar y cyd.
13. Llunio ymateb y Cyngor i amrywiol ymgynghoriadau cyrff a sefydliadau eraill lle na sefydlwyd sefyllfa'r Cyngor eisoes.
14. Penderfynu gorchmynion traffig a gwaith ar briffyrdd lle bu gwrthwynebiad ymgynghoreion statudol neu aelodau lleol.
15. Pŵer i greu llwybrau troed a llwybrau ceffylau lle gwrthwynebodd ymgynghorai statudol neu Aelod lleol.
16. Pŵer i gau llwybrau troed a llwybrau ceffylau lle gwrthwynebodd ymgynghorai statudol neu Aelod lleol.
17. Pŵer i ddargyfeirio llwybrau troed a llwybrau ceffylau lle gwrthwynebodd ymgynghorai statudol neu Aelod lleol.
18. Awdurdodi dyrannu contractau ar gyfer cyflenwi nwyddau neu wasanaethau neu ymgymryd â gwaith gyda swm gwerthoedd bras sy'n uwch na'r rhai a nodir yn y cynllun [gweler tudalen 49].
19. Awdurdodi caffael neu waredu tir neu eiddo gwerth mwy na £1 miliwn.
20. Cytuno ar drosglwyddiadau rhwng penaethiaid cyllid lle mae'r trosglwyddiad i neu o bennaeth cyllid yn fwy na £1 miliwn.
21. Awdurdodi cynigion am gyllid allanol sy'n fwy na £2 filiwin yn amodol ar Reoliadau Ariannol a nodi unrhyw arian cyfatebol ar adeg y cynnig.

NODIADAU

1. O ran Swyddogaeth 8 uchod, y terfyn cyfredol a bennwyd gan y Cabinet yw £5,000 ar gyfer grantiau busnes bach a £2,000 ymhob achos arall
2. Dirprwyir Swyddogaethau 14 – 17 uchod i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymunedol.
3. Mae'r Cabinet wedi rhoi awdurdod dirprwyedig i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a Thai weithredu gofynion Deddf Tai 2004 mewn cysylltiad â'r Hawl i Brynu, ac arfer elfennau doethineb mewn achosion o galedi gwirioneddol.
4. Mae'r Cabinet wedi caniatáu awdurdod dirprwyedig i'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a Thai ac i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd i gytuno ar dermau ar gyfer codi cyfamodau cyfyngol ar gyn-anheddau'r Cyngor.

ADRAN 5 – DIRPRWYO I SWYDDOGION

Mae adran 101 Deddf Llywodraeth Leol 1972 yn darparu y gall awdurdod lleol drefnu i swyddog gyflawni unrhyw rai o'u swyddogaethau.

5.1 Dirprwyo Penodol i Swyddogion

Mae gan y Cyngor Llawn awdurdod hefyd i ddirprwyo unrhyw rai o'i swyddogaethau i swyddog yn amodol ar unrhyw gyfyngiadau ar ddirprwyo o'r fath sydd yn y Cyfansoddiad hwn neu yn ôl y gyfraith ac i unrhyw gyfyngiadau ychwanegol y gall y Cyngor Llawn eu gosod.

Bydd gan y Cabinet a phob Pwyllgor awdurdod i ddirprwyo pŵer llawn i swyddog i arfer a chyflawni ar ran y Cabinet neu Bwyllgor fel y bo'n briodol, unrhyw bwerau a dyletswyddau a ddirprwywyd i'r Cabinet neu Bwyllgor dan y Cyfansoddiad hwn ond yn amodol bob amser ar unrhyw gyfyngiadau ar ddirprwyo o'r fath sydd yn y Cyfansoddiad hwn neu yn ôl y gyfraith ac i unrhyw gyfyngiadau ychwanegol y gall y Cabinet neu Bwyllgor eu gosod.

5.2 Dirprwyo Cyffredinol i Gyfarwyddwyr

Mae awdurdod gan bob Cyfarwyddwr i weithredu ar ran y Cyngor o ran unrhyw faterion o fewn portffolios gweithredol y mae pob Cyfarwyddwr yn gyfrifol amdanynt heblaw'r rhai a neilltuwyd yn benodol i'r Cyngor, unrhyw un o'i Bwyllgorau, y Cabinet neu aelod unigol o'r Cabinet, yn amodol hefyd ar y darpariaethau gor-redol canlynol:

- (a) Bydd i unrhyw weithred gan Gyfarwyddwr a gymrwyd dan bwerau dirprwyedig fod yn unol â'r canlynol:
 - (i) y gyllideb a'r fframwaith polisi.
 - (ii) y Cyfansoddiad.
- (b) Lle bo arfer pŵer dirprwyedig yn effeithio ar, neu'n debygol o effeithio ar, fwy nag un portffolio gweithredol, bydd ymgynghori rhwng y Cyfarwyddwyr hynny lle bydd effaith yn debygol o fod ar eu portffolios.

5.3 Dirprwyo Cyffredinol – Cyfreithiol a Threfniadol

Awdurdodwyd Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd i wneud y canlynol:-

- (a) Awdurdodi dechrau trafodion cyfreithiol a dechrau, amddiffyn neu setlo achos cyfreithiol (naill ai yn enw'r Cyngor neu un o swyddogion unigol y Cyngor), wrth gyfraith gwlad neu dan unrhyw ddeddfiad, offeryn statudol, gorchymyn neu is-ddeddf sy'n cyflwyno swyddogaethau i'r Cyngor neu o ran swyddogaethau a wnaed ganddynt ac i apelio o ran unrhyw achos o'r fath. Er mwyn osgoi amheuaeth, bydd i'r awdurdod hwn ymestyn i gymryd holl gamau trefniadol, gan gynnwys cyflwyno rhybuddion, statudol neu fel arall, gwrthrybuddion a rhybuddion i ymadael;
- (b) Awdurdodi swyddogion y Cyngor i erlyn neu amddiffyn neu ymddangos yn unrhyw achos cyfreithiol yn rhinwedd darpariaethau Adran 223 Deddf Llywodraeth Leol 1972.

5.4 Gall swyddog awdurdodedig arfer unrhyw bwerau a gyflwynwyd i Gyfarwyddwr yn ei absenoldeb neu ar unrhyw adeg arall yn unol ag unrhyw gyfarwyddiadau cyffredinol a wna'r Cyfarwyddwr.

5.5 Lle dirprwywyd swyddogaethau yn benodol i swyddogion a bod newidiadau wedyn ym mhorthffolios gweithredol Cyfarwyddwyr, bydd y dirprwyaethau perthnasol yn trosglwyddo ohonynt eu hunain i adlewyrchu'r newidiadau.

5.6 Awdurdodwyd y Prif Weithredwr i gynnal unrhyw swyddogaethau a ddirprwywyd yn benodol neu'n gyffredinol i Gyfarwyddwyr ac unrhyw Swyddogion eraill yn ogystal ag unrhyw ddirprwyaethau a swyddogaethau penodol a neilltuwyd iddo yn y Cyfansoddiad hwn.

ADRAN 6 – DYNODIAD SWYDDOG STATUDOL A PHRIODOL

Penodi Swyddogion Statudol a Phriodol

Cyflwyniad

- 6.1 Mae Deddf Llywodraeth Leol 1972 ynghyd â deddfwriaeth arall yn mynnu bod awdurdodau lleol yn gwneud penodiadau statudol penodol gyda chyfrifoldebau penodol. Caiff y dynodiadau presennol eu nodi yn Atodiad A.
- 6.2 Mae Deddf Llywodraeth Leol 1972 hefyd yn darparu ar gyfer swyddogion arbennig i'w ddynodi gan yr Awdurdod sy'n eu cyflogi fel y "Swyddog Priodol" i gynnal swyddogaethau arbennig dan amrywiol Ddeddfau Seneddol. Caiff y dynodiadau presennol eu nodi yn Atodiad B.

Atodiad A

Swyddogion Statudol

Mae deddfwriaeth yn mynnu bod awdurdodau lleol yn dynodi swyddog penodol ar gyfer cyfrifoldebau arbennig. Caiff y rhain eu manylu isod:

Gofynion Statudol

Adran 4 Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989

Pennaeth y Gwasanaeth Cyflogedig

Deddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983

Swyddog Canlyniadau

Adran 5 Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989

Swyddog Arolygu

Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972

Prif Swyddog Cyllid

Adran 532 Deddf Addysg 1996

Prif Swyddog Addysg

Adran 6 Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol Awdurdodau Lleol 1970

Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol

Neilltuwyd I

Prif Weithredwr

Prif Weithredwr

Swyddog Arolygu

Cyfarwyddwr Adnoddau

Cyfarwyddwr Addysg

Cyfarwyddwr Gwasanaethau
Cymdeithasol a Thai

Adran 27(1)(a) Deddf Plant 2004

Cyfarwyddwr Addysg

Cyfarwyddwr Arweiniol Gwasanaethau Plant a Phobl Ifanc

Adran 8 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 —

Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd

Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a
Democrataidd

Cyfrifoldebau Swyddogion Priodol

1. Prif Weithredwr

Caiff y Prif Weithredwr ei benodi fel Swyddog Priodol o ran:

- (a) Mae unrhyw gyfeiriad yn unrhyw ddeddfiad a wnaed cyn neu yn ystod sesiwn 1971-72 y Senedd heblaw Deddf Llywodraeth Leol 1972 neu yn unrhyw offeryn a wnaed cyn 26^{ain} Hydref 1972 at Glerc Cyngor neu Glerc Bwrdeistref sydd, yn rhinwedd unrhyw un o ddarpariaethau'r gyfryw Ddeddf, i gael ei ddehongli fel cyfeiriad at Swyddog Priodol y Cyngor.
- (b) Unrhyw gyfeiriad yn unrhyw ddarpariaeth statudol leol at Glerc y Cyngor neu debyg sydd, yn rhinwedd gorchymyn a wneir dan Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 neu Ddeddf Llywodraeth Leol 1992, i gael ei ddehongli fel cyfeiriad at Swyddog Priodol y Cyngor.
- (c) Yn ogystal ag unrhyw gyfrifoldebau penodol sy'n dynodi'r Prif Weithredwr fel y swyddog priodol, caiff y Prif Weithredwr ei ddynodi hefyd fel Swyddog Priodol o ran holl ddynodiadau Swyddog Priodol a wneir i Gyfarwyddwyr neu swyddogion eraill.

2. Cyfarwyddwr Adnoddau

Caiff y Cyfarwyddwr Adnoddau ei benodi'n Swyddog Priodol o ran y canlynol:

- (a) Mae unrhyw gyfeiriad yn unrhyw ddeddfiad a wnaed cyn neu yn ystod sesiwn 1971-72 y Senedd heblaw Deddf Llywodraeth Leol 1972 neu yn unrhyw offeryn a wnaed cyn 26 Hydref 1972 at y Trysorydd neu Drysorydd Bwrdeistref, yn rhinwedd unrhyw un o ddarpariaethau'r gyfryw Ddeddf, i gael ei ddehongli fel cyfeiriad at Swyddog Priodol y Cyngor.
- (b) Mae unrhyw gyfeiriad yn unrhyw ddarpariaeth statudol leol at Drysorydd Cyngor penodedig neu Drysorydd Bwrdeistref benodedig, yn rhinwedd gorchymyn a wnaed dan Adran 254 Deddf Llywodraeth Leol 1972 neu Ddeddf Llywodraeth Leol 1992, i gael ei ddehongli fel cyfeiriad at Swyddog Priodol y Cyngor.

3. Mae dynodiadau Swyddogion Priodol o ran darpariaethau statudol penodol fel a ganlyn:

Deddf Llywodraeth Leol 1972

<u>Adran y Ddeddf</u>	<u>Swyddogaethau'r Swyddog Priodol</u>	<u>Swyddog a Benodwyd</u>
83(1)-(3)	Tystio a derbyn Datganiad o Dderbyn Swydd	Prif Weithredwr neu Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd
84	Derbyn Datganiad o Ymddiswyddiad o Swydd	Prif Weithredwr
88(2)	Galw Cyfarfod o'r Cyngor i lenwi lle gwag achlysurol yn swydd y Aelod Llywyddol	Prif Weithredwr
89(1)(b)	Derbyn Rhybudd o le gwag achlysurol oddi wrth ddau Etholwr Llywodraeth Leol	Prif Weithredwr
100(B)(2)	Cylchredeg Adroddiadau ac Agendâu	Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd
100(B)(7)	Cyflenwi papurau i'r Wasg	Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd
100(C)(2)	Crynodebau o Gofnodion	Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd
115(2)	Derbyn arian dyledus oddi wrth swyddogion	Cyfarwyddwr Adnoddau
146(1)(a) a (b)	Datganiadau a Thystysgrifau o ran gwarannau	Cyfarwyddwr Adnoddau
191	Swyddogaethau mewn perthynas â'r	Cyfarwyddwr Gwasanaethau

	Arolwg Ordans	Cymunedol
225(1)	Adneuo dogfennau	Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd
229(5)	Ardystio llungopiau	Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd
234	Dilysu dogfennau	Holl Gyfarwyddwyr ar gyfer eu meysydd gweithredu eu hunain
236(9) a (10)	Cyflwyno is-ddeddfau i awdurdodau eraill	Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd
238	Ardystio is-ddeddfau	Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd
248(2)	Cadw rhestr o Ryddfreinwyr	Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd
Atodlen 12, Paragraff 4 (2)(b)	Llofnodi Gwysion i Gyfarfodydd y Cyngor	Prif Weithredwr
Atodlen 12, Paragraff 4(3)	Derbyn Rhybuddion o ran cyfeiriadau i anfon gwysion i Gyfarfodydd iddynt	Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd

Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithredol) (Penderfyniadau, Dogfennau a Chyfarfodydd) (Cymru) 2001

Adran 10	Hawliau mynediad ychwanegol i Ddogfennau ar gyfer Aelodau awdurdodau lleol	Prif Weithredwr
----------	--	-----------------

Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005

17(3)	Cyhoeddi Adroddiad yr Ombwdsmon	Swyddog
-------	---------------------------------	---------

Deddf Llywodraeth Leol (Darpariaethau Amrywiol) 1976

41	Tystiolaeth o Benderfyniadau a Chofnodion trafodion	Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd
----	---	---

Deddf Adeiladu 1984

78	Arfer pwerau i ddelio ag adeiladau peryglus ac ati	Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymunedol; Darren Thomas; Richard Laurence, Christopher Pratt; Andrew James; Tony Jones
----	--	--

Deddf Gwasanaeth Cofrestru 1953 a Rheoliadau Cofrestru Genedigaethau, Marwolaethau a Phriondasau 1968 i 1994

Adran 9(1) 13 a 20 y Ddeddf	Pwerau Amrywiol	Pennaeth Gwasanaethau Hamdden a Diwylliannol
Holl Ddarpariaethau perthnasol y Rheoliadau	Pwerau Amrywiol	Pennaeth Gwasanaethau Hamdden a Diwylliannol

Deddf Rhenti 1977

Atodlen 15 Rhan IV	Tystysgrif Awdurdod Tai Lleol o ran darparu llety arall addas	DSS
-----------------------	--	-----

Deddf Rhenti (Amaethyddol) 1976

Atodlen 4	Rhoi Tystysgrif yr Awdurdod Tai o ran darparu llety arall	Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a Thai
-----------	--	--

Deddf Cymorth Gwladol 1948 fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Cymorth Gwladol (Diwygiad) 1951

Arfer swyddogaethau statudol i reoli clefydau trosglwyddadwy

- Deddf Iechyd y Cyhoedd (Rheoli Clefydau) 1984 (fel y'i diwygiwyd);
- Rheoliadau Diogelu Iechyd (Hysbysu) (Cymru) 2010;
- Rheoliadau Diogelu Iechyd (Pwerau Awdurdodau Lleol) (Cymru) 2010;
- Rheoliadau Diogelu Iechyd (Gorchmynion Rhan 2A)(Cymru) 2010;
- Rheoliadau Iechyd y Cyhoedd (Llongau) 1979 (fel y'u diwygiwyd);
- Rheoliadau Iechyd y Cyhoedd (Awyrennau) 1979 (fel y'u diwygiwyd);
- Rheoliadau Iechyd Rhyngwladol 2005; ac,
- unrhyw ddeddfwriaeth arall yn gysylltiedig â rheoli clefydau trosglwyddadwy.

Penodiad fel 'swyddog awdurdodedig' at ddibenion iechyd porthladdoedd, ac fel swyddog priodol, i arfer swyddogaethau rheoli clefydau trosglwyddadwy statudol

Mr Siôn Lingard a Dr Christopher Johnson

Penodiad gan Gyngor Sir Penfro fel swyddog iechyd at ddibenion iechyd porthladdoedd, ac fel swyddog priodol, i arfer swyddogaethau rheoli clefydau trosglwyddadwy statudol

Dr Graham Brown, Dr Gwen Lowe, Dr Rhianwen Stiff, Dr Brendan Mason, Dr Christopher Williams, Dr Giri Shankar a Dr Behrooz Behbod

Penodiad swyddogion penodol y Cyngor fel swyddogion priodol gan Gyngor Sir Penfro at bwrpas penodol :

- i) diogelu mynediad i eiddo mewn cytundeb ag Adran 61 Deddf Iechyd y Cyhoedd (Rheoli Clefydau) 1984 fel y'i diwygiwyd; a,
- ii) darpariaethau atodol a osodir dan Adran 62 y ddeddf honno.

Jeff Beynon, Sam Hancock, Jessica Edwards, Carys Mathias, Bethan Zerafa, Peter Cole, Emma Hayes, Julie Turner, Jane Lonergan, Karen Burge, Helen Bridger, Julie Layton, Toni Harries, Gemma Tawn, Shelley Lewis, Chris Richards, Glenda Thomas, Carwyn Thomas, David Evans, Gary Tawn.

Deddf Diogelwch Bwyd 1990 a Deddf Amaethyddiaeth 1970

Public Analyst Scientific Services Limited (PASS), Woodthorne, Valiant Way, Wolverhampton yn Ddadansoddwyr Cyhoeddus a Dadansoddwyr Amaethyddol Penodwyd

RHAN PEDWAR: RHEOLAU, CODAU A PHROTOCOLAU

ADRAN 1 - RHEOLAU'R WEITHDREFN ARIANNOL

1.0 Cyflwyniad

1.1 Beth yw Rheoliadau Ariannol?

1.1.1 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am wneud y canlynol:

- (a) paratoi Rheoliadau Ariannol manwl sy'n darparu'r fframwaith ar gyfer gweinyddu materion ariannol y Cyngor yn briodol;
- (b) cyhoeddi cyngor a chanllawiau i fod yn sail i'r Rheoliadau Ariannol y mae gofyn i Aelodau, Swyddogion ac eraill yn gweithredu ar ran y Cyngor eu dilyn.

1.1.2 Mae'r rheoliadau'n nodi cyfrifoldebau ariannol y Cyngor Llawn, y Cabinet a Swyddogion.

1.1.3 Er mwyn osgoi'r angen am newidiadau byth a hefyd oherwydd newidiadau yn enwau'r swyddi, caiff termau cyffredinol eu cynnwys ar gyfer Swyddogion fel a ganlyn:

- Mae "Cyfarwyddwyr" yn cyfeirio at Brif Weithredwr y Cyngor a'r Cyfarwyddwyr.
- Mae "Cabinet" yn cyfeirio at y Cabinet ac Arweinydd y Cyngor.
- Y "Prif Swyddog Cyllid" yw Swyddog Adran 151 Statudol y Cyngor ac mae'n cyfeirio at y Cyfarwyddwr Adnoddau (y Dirprwy Swyddog Adran 151 yw'r Pennaeth Cyllid a Gwasanaethau Busnes).
- Mae "Pennaeth Archwiliad Mewnol" yn cyfeirio at y Rheolwr Llywodraethu, Sicrwydd a Gwybodaeth.

1.2 Pam fod Rheoliadau Ariannol yn bwysig?

1.2.1 Er mwyn cynnal ei fusnes yn effeithiol, mae angen i'r Cyngor sicrhau bod trefniadau rheolaeth ariannol cadarn yn bodoli a'u bod yn cael eu dilyn yn llwyr. Rhan o'r broses hon yw sefydlu Rheoliadau Ariannol sy'n dangos cyfrifoldebau ariannol y Cyngor.

1.2.2 Mae rheolaeth ariannol dda, gadarn yn elfen allweddol o fframwaith Llywodraethu Corfforaethol y Cyngor, sy'n helpu sicrhau bod y Cyngor yn gwneud y pethau iawn, yn y ffordd iawn, i'r bobl iawn, mewn ffordd amserol, gynhwysol, agored, didwyll ac atebol.

1.2.3 Mae rheolaeth ariannol dda'n sicrhau gwerth am yr arian, yn rheoli gwariant, yn sicrhau cywirdeb trafodion ac yn caniatáu bod gwybodaeth gyfrifyddu gywir yn ysbrydoli penderfyniadau, gan gyfiawnhau defnyddio arian cyhoeddus yn effeithiol.

1.2.4 Ni ddylid edrych ar Rheoliadau Ariannol ar wahân, ond yn hytrach fel rhan o fframwaith rheoleiddiol cyflawn y Cyngor yn ôl y Cyfansoddiad.

1.3 I bwy mae Rheoliadau Ariannol yn berthnasol?

- 1.3.1 Mae Rheoliadau Ariannol yn berthnasol i bob Aelod a Swyddog o'r Cyngor a phawb sy'n gweithredu ar ei ran. Mae gan Aelodau a Swyddogion gyfrifoldeb cyffredinol dros gymryd camau rhesymol i ddarparu ar gyfer diogelwch a defnydd yr adnoddau ac asedau dan eu rheolaeth, a sicrhau bod adnoddau ac asedau o'r fath yn cael eu defnyddio'n gyfreithlon, yn cyd-fynd â pholisïau a blaenoriaethau'r Cyngor, yn cael eu hawdurdodi'n briodol ac yn cael gwerth am yr arian.
- 1.3.2 Ymgorfforwyd trefnau ariannol ar wahân yn Rheoliadau Ariannol y Cyngor ar gyfer Ysgolion ac maent yn berthnasol i'r materion hynny lle dirprwywyd penderfyniadau i gyrff llywodraethol ysgolion.
- 1.3.3 Bydd y Rheoliadau Ariannol hyn yn berthnasol mewn cysylltiad ag unrhyw bartneriaeth sydd â'r Cyngor fel y corff atebol, oni bai fod y Cyngor yn cytuno'n benodol fel arall.
- 1.3.4 Fe all peidio â chadw at y Rheoliadau Ariannol arwain at gamau gweithredu dan drefnau disgyblu'r Cyngor.

1.4 Pwy sy'n gyfrifol am sicrhau y cânt eu cymhwyso?

- 1.4.1 Mae Cyfarwyddwyr, Penaethiaid Gwasanaeth ac Aelodau Cabinet Unigol yn atebol i'r Cyngor yn y pen draw am sicrhau bod staff a chontractwyr sy'n darparu gwasanaethau ar ran y Cyngor yn cymhwyso ac yn cadw at y Rheoliadau Ariannol, ac am hysbysu unrhyw doriadau hysbys neu dybiedig i'r Prif Swyddog Cyllid.

1.5 Atal Rheoliadau Ariannol

- 1.5.1 Pan fydd unrhyw Gyfarwyddwr yn ystyried y gallai cydymffurfio â'r Rheoliadau Ariannol mewn sefyllfa arbennig wrthdaro â chael gwerth am yr arian neu fuddiannau'r Cyngor, bydd yn codi'r mater gyda'r Prif Swyddog Cyllid a fydd, os yw'n ystyried bod hynny'n angenrheidiol a phriodol, yn gofyn am ganiatâd ffurfiol y Cabinet am eithriad penodol i'r rheoliadau.

2.0 Rheolaeth Ariannol – Swyddogaethau a Chyfrifoldebau Cyffredinol

2.1 Swyddogaeth Aelodau

Mae gan y Cyngor ddyletswydd i'w drethdalwyr o ran penderfyniadau ariannol a'u canlyniadau. Y Cyngor Llawn sy'n gyfrifol am gymeradwyo Fframwaith y Gyllideb a Pholisi o fewn yr hwn mae'r Cabinet yn gweithredu gyda golwg ar sylwadau'r Prif Swyddog Cyllid yn ei adroddiad adran 25 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2003 ar gadernid amcangyfrifon a digonolrwydd yr adnoddau wrth gefn. Mae proses bennu'r gyllideb yn cynnwys cymeradwyaeth y Cyngor Llawn o Ddangosyddion Materion Ariannol yn ôl gofynion Cod Materion Ariannol CIPFA ar gyfer Cyllid Cyfalaf mewn Awdurdodau Lleol. Mae'r Cyngor Llawn yn gyfrifol hefyd am gymeradwyo ac arolygu cydymffurfio â fframwaith atebolrwydd a rheolaeth at ei gilydd.

Mae gan y canlynol swyddogaethau a chyfrifoldebau ariannol penodol yn ôl Rhannau 2 a 3 o'r Cyfansoddiad:

- Y Cyngor
- Y Cabinet
- Pwyllgorau Craffu a Throsolygu
- Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

2.2 Swyddogaeth y Prif Swyddog Cyllid

2.2.1 Caiff Swyddogaeth y Prif Swyddog Cyllid ei chyflwyno yn Rhan 2, Adran 10 o'r Cyfansoddiad.

2.2.2 Mae'r Prif Swyddog Cyllid yn atebol i'r Prif Weithredwr a'r Cyngor gyda dyletswyddau statudol sy'n rhoi cyfrifoldeb cyffredinol dros weinyddiad ariannol a stiwardiaeth y Cyngor. Nid oes modd gor-redeg y cyfrifoldeb statudol. Daw'r dyletswyddau statudol hyn o'r canlynol:

- (a) Adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972;
- (b) Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988;
- (c) Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 / Deddf Tai (Cymru) 2014;
- (ch) Deddf Llywodraeth Leol 2003;
- (d) Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd).

2.2.3 Y Prif Swyddog Cyllid yw cyngorwr proffesiynol y Cyngor ar faterion ariannol ac mae'n gyfrifol am y canlynol:

- (a) gweinyddu materion ariannol y Cyngor yn briodol;
- (b) adolygu'r Rheoliadau Ariannol yn barhaol a chyflwyno unrhyw ychwanegiadau neu newidiadau yn ôl yr angen i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i'w cymeradwyo;
- (c) adolygu, diweddarau ac arolygu cydymffurfio â'r Gweithdrefnau Rheolaeth Ariannol bob blwyddyn;

- (ch) cynghori ar y sefyllfa ariannol gorfforaethol ac ar y rheolaeth ariannol allweddol sy'n angenrheidiol i sicrhau rheolaeth ariannol gadarn;
- (d) rhoi gwybodaeth a chynghori ariannol i'r Tîm Rheoli Corfforaethol, y Cabinet a'r Cyngor ar bob agwedd ar ei weithgaredd gan gynnwys cyflwyno dewisiadau ariannol priodol yn ôl yr angen;
- (dd) rhoi hyfforddiant i Aelodau a Swyddogion ar Reoliadau Ariannol a Gweithdrefnau Rheolaeth Ariannol;
- (e) penderfynu polisiau cyfrifyddu a sicrhau eu bod yn cael eu cymhwyso'n gyson;
- (f) penderfynu trefnau cyfrifyddu a chofnodion y Cyngor;
- (ff) paratoi ac arolygu'r gyllideb gyllidol, y rhaglen gyfalaf a'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig;
- (g) sicrhau darparu Swyddogaeth Archwilio Mewnol effeithiol;
- (ng) sicrhau darparu Swyddogaeth Rheoli'r Drysorfa effeithiol;
- (h) cynghori ar reoli risg;
- (i) sicrhau bod y Cyngor yn cydymffurfio â Chod Materion Ariannol CIPFA ar gyfer Cyllid Cyfalaf mewn Awdurdodau Lleol;
- (l) sicrhau bod cynlluniau gwariant y Cyngor a chyfrifiadau'r dreth gyngor yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig, wedi'u seilio ar amcangyfrifon cadarn;
- (ll) yn sicrhau bod adnoddau'r Cyngor wrth gefn yn ddigonol ar gyfer y peryglon ariannol hysbys sy'n wynebu'r Cyngor yn y tymor canolig;
- (m) sicrhau bod y Datganiad Cyfrifon blynyddol yn cael ei baratoi yn unol â'r Cod Ymarfer diweddaraf ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y DU a'r Cod Ymarfer Adroddiadau Gwasanaethau (SeRCOP) i sicrhau adroddiadau ariannol cyson islaw lefel y Datganiad Cyfrifon;
- (n) sicrhau bod gwybodaeth ariannol ar gael i alluogi arolygu a hysbysu cymariaethau o ddangosyddion perfformiad ariannol cenedlaethol a lleol yn gywir ac amserol;
- (o) sicrhau cadw at foeseg, arferion a safonau proffesiynol priodol;
- (p) gweithredu fel pennaeth galwedigaeth mewn cysylltiad â safonau, perfformiad a datblygiad staff cyllid gan gynnwys hyfforddiant a datblygiad proffesiynol holl staff a gyflogir mewn swyddi a ddynodwyd fel rhai sydd angen cyfrifydd cymwysedig, technegydd cyfrifyddu, neu archwilydd, pa le bynnag y maent;

(ph) penodi holl staff cyllid a gofyn ei gyngor ar unrhyw gynnig i greu neu ddileu swydd sydd angen cymhwyster o'r fath ar gyfer penodi;

(r) Fel y gwêl yn ddoeth, bydd y Prif Swyddog Cyllid yn hysbysu unrhyw doriad neu achos sylweddol o ddiffyg cydymffurfio â'r Rheoliadau Ariannol hyn i'r Cabinet a/neu'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Pan fo hynny'n briodol, fe all y Prif Weithredwr neu'r Prif Swyddog Cyllid ymgynghori â'r Pennaeth Adnoddau Dynol ynghylch unrhyw gamau disgyblu sydd eu hangen oherwydd y toriad neu ddiffyg cydymffurfio.

2.2.4 Mae Adran 114 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988 gofyn bod y Prif Swyddog Cyllid yn hysbysu'r Cyngor Llawn a'r Archwilwyr Allanol os yw'r Cyngor neu un o'i Swyddogion:

(a) wedi gwneud, neu ar fin gwneud, penderfyniad sy'n golygu mynd i gostau anghyfreithlon;

(b) wedi cymryd, neu fae ar fin cymryd, camau anghyfreithlon sydd wedi arwain at, neu a fyddai'n arwain at, golled neu ddiffyg i'r Cyngor;

(c) ar fin gwneud cofnod anghyfreithlon yng nghyfrifon y Cyngor.

Er eglurder, mae CIPFA hefyd yn defnyddio'r term "cyllideb anghytbwys" dan Adran 114.

2.2.5 Mae Adran 114 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988 hefyd yn gofyn:

(a) bod y Prif Swyddog Cyllid yn enwebu aelod o staff â chymwysterau priodol i ddirprwyo os na fydd yn gallu gwneud y dyletswyddau dan adran 114 yn bersonol;

(b) bod y Cyngor yn gweld bod gan y Prif Swyddog Cyllid ddigon o staff, swyddfeydd ac adnoddau eraill, gan gynnwys cyngor cyfreithiol lle bo angen, i gyflawni'r dyletswyddau dan adran 114, fel y penderfynir gan y Prif Swyddog Cyllid.

2.2.6 Bydd y canlynol yn ofynnol i'r Prif Swyddog Cyllid:

(a) cymeradwyo holl drefnau, cofnodion, systemau ac adroddiadau ariannol ledled y Cyngor sy'n angenrheidiol i sicrhau cyflawni'r gwaith a ddiffinir yn y trefnau hyn yn briodol; bydd y Cyngor hefyd yn sicrhau ymgynghori â'r Prif Swyddog Cyllid ac y caiff gyfle i roi cyngor ar holl drefniadau rheolaeth ariannol er mwyn sicrhau rhoi cyngor a chanllawiau manwl ar drefnau a systemau ariannol angenrheidiol i sicrhau safon foddhaol o gywirdeb, dibynadwyedd, gonestrwydd a chysondeb;

(b) cael mynediad at unrhyw wybodaeth sy'n angenrheidiol i gydymffurfio â'i ddyletswyddau statudol a gofynion a chyfarwyddiadau'r Cyngor;

(c) hawl i fynychu a rhoi adroddiad ar faterion ariannol yn uniongyrchol i'r Cyngor, y Cabinet, ac unrhyw bwyllgorau neu weithgorau y gall y Cyngor eu sefydlu ac i'r Tîm Rheoli Corfforaethol;

(ch)cael rhybudd ymlaen llaw o bob cyfarfod o'r Cabinet a holl adroddiadau ar gyfer Aelodau Cabinet Unigol dan drefn ddirprwyo Aelodau Cabinet Unigol, y Cyngor, holl Bwyllgorau / Is-bwyllgorau / gweithgorau ynghyd ag agendâu ac adroddiadau llawn ac awdurdod i fynychu pob cyfarfod a chymryd rhan yn y drafodaeth os yw'n dymuno.

2.3 Swyddogaeth Cyfarwyddwyr

2.3.1 Mae pob Cyfarwyddwr yn atebol i'r Cyngor am reolaeth a gweinyddiad ariannol y gwasanaethau a gweithgareddau hynny a neilltuwyd iddynt yn unol â pholisi'r Cyngor.

2.3.2 Mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am y canlynol:

(a) sicrhau bod trefnau rheoli mewnol digonol ac effeithiol yn cael eu gweithredu i sicrhau cywirdeb, cyfreithlondeb a phrosesu trafodion yn briodol a rheoli gweithgareddau, gyda golwg ar gynghor a chanllawiau'r Prif Swyddog Cyllid;

(b) sicrhau bod Aelodau'r Cabinet yn cael clywed am oblygiadau ariannol holl gynigion a bod y Prif Swyddog Cyllid wedi cytuno â'r goblygiadau ariannol;

(c) ymgynghori â'r Prif Swyddog Cyllid wrth ofyn am gymeradwyaeth o ran unrhyw faterion all effeithio ar gyllid y Cyngor yn sylweddol, cyn ymrwymo dim;

(ch)ymgynghori â'i gilydd ar unrhyw fater gyda goblygiadau ariannol corfforaethol cyn cyflwyno dewisiadau polisi neu argymhellion i'r Aelodau.

3.0 Cynllunio Ariannol

3.1 Cynllunio Strategol

3.1.1 Y Cyngor Llawn sy'n gyfrifol am gymeradwyo Fframwaith Cyllideb a Pholisi'r Cyngor (Rhan 2, Adran 3 o'r Cyfansoddiad).

3.1.2 Mae paratoi'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig yn rhan o Fframwaith Cyllideb a Pholisi'r Cyngor a'i nod yw sicrhau bod cynlluniau gwariant y Cyngor yn ddarbodus, fforddiadwy, cynaliadwy ac adlewyrchu blaenoriaethau'r Cyngor.

3.1.3 O ran cynllunio ariannol strategol, y dogfennau allweddol i'w hystyried yw:

- (a) y Rhaglen ar gyfer y Weinyddiaeth;
- (b) Cynllun Corfforaethol y Cyngor (gan gynnwys Amcanion Ffyniant);
- (c) Rhaglen Drawsnewid y Cyngor;
- (ch) Strategaeth y Gyllideb;
- (d) y Strategaeth Gyfalafol;
- (dd) Strategaeth Rheoli'r Drysorfa a'r Strategaeth Fuddsoddi;
- (e) y Cynllun Rheoli Asedau Strategol;
- (f) y Busnes Strategaeth Rheoli Risg a Chofrestr Risgiau Corfforaethol;
- (ff) Cynllun Datblygu'r Gweithlu;
- (g) Fframwaith Rheoli Perfformiad y Cyngor.

3.1.4 Y Cyngor Llawn sy'n gyfrifol am gymeradwyo trefnau ar gyfer cytuno amrywiadau i gyllidebau, cynlluniau a strategaethau cymeradwy sy'n ffurfio'r Fframwaith Cyllideb a Pholisi a phennu dan ba amgylchiadau y bydd penderfyniad yn cael ei ystyried yn groes i neu nad yw'n cyd-fynd yn llwyr â'r Fframwaith Cyllideb a Pholisi.

3.1.5 Ar y cyd â'r Prif Swyddog Cyllid, bydd y Swyddog Monitro a Phennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democraidd yn cynghori a yw penderfyniadau'r Cabinet yn unol â'r Fframwaith Cyllideb a Pholisi.

3.1.6 Cyfarwyddwyr sy'n gyfrifol am baratoi ac arolygu cynlluniau gwella gwasanaethau o fewn eu Cyfarwyddiaethau yn unol â'r fframwaith rheoli perfformiad corfforaethol. Dylai cynlluniau gwella gwasanaethau gyd-fynd â'r Rhaglen ar gyfer y Weinyddiaeth a Chynllun Corfforaethol y Cyngor (gan gynnwys Amcanion Ffyniant) a bod yn gyson â'r gyllideb a neilltuwyd gan y Cyngor i'r gwasanaeth ac yn seiliedig arni.

3.2 Paratoi'r Gyllideb

3.2.1 Y Cabinet, ar ôl ymgynghori â'r Prif Swyddog Cyllid, sy'n gyfrifol am gymeradwyo Strategaeth y Gyllideb.

3.2.2 Bydd Strategaeth y Gyllideb yn ystyried:

- (a) y Rhaglen ar gyfer y Weinyddiaeth a Chynllun Corfforaethol y Cyngor (gan gynnwys Amcanion Ffyniant);
- (b) chwyddiant y gweithlu, chwyddiant heblaw'r gweithlu, pwysau demograffig a deddfwriaethol;
- (c) cymorth ariannol Llywodraeth Cymru (Cyllid Allanol Cyfun a grant penodol) a ffynonellau eraill;
- (ch) codiadau'r dreth gyngor;
- (d) faint o adnoddau sydd wrth gefn a mantolen weithio'r gronfa gyffredinol;
- (dd) fforddiadwyedd a chynaliadwyedd darparu gwasanaethau;
- (e) fforddiadwyedd, cynaliadwyedd a darbodaeth cynlluniau buddsoddi cyfalaf;
- (f) gofynion cyfreithiol a gofynion a chanllawiau perthnasol eraill y llywodraeth;
- (ff) gwerth am yr arian;
- (g) dogfennau polisi mewnol eraill;
- (ng) materion trawsbynciol (pan fo hynny'n berthnasol).

3.2.3 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am:

- (a) datblygu a chynnal proses cyllidebu a dyrannu adnoddau sy'n sicrhau ystyried y Fframwaith Polisi;
- (b) sicrhau bod cyllideb gyllidol fanwl a chynllun strategol hyd at gyfnod o bedair blynedd (Cynllun Ariannol Tymor Canolig) yn barod bob blwyddyn, i'w hystyried gan y Cabinet cyn eu cyflwyno i'r Cyngor Llawn i'w cymeradwyo;
- (c) sicrhau bod rhaglen gyfalaf fanwl a rhaglen gyfalaf arwyddol am gyfnod pellach o ddwy flynedd yn barod bob blwyddyn, i'w hystyried gan y Cabinet cyn eu cyflwyno i'r Cyngor Llawn i'w cymeradwyo.

3.2.4 Cyfrifoldeb y Prif Swyddog Cyllid yw cynghori'r Cabinet a/neu'r Cyngor Llawn ar weddillion ac adnoddau darbodus wrth gefn ar ran y Cyngor.

3.2.5 Cyfarwyddwyr sy'n gyfrifol am sicrhau bod y Fframwaith Polisi a chynlluniau gwella gwasanaethau o fewn eu Cyfarwyddiaeth yn gyflawnadwy o fewn y dyraniad cyllideb cymeradwy.

3.3 Cymeradwyo'r Gyllideb

- 3.3.1 Caiff proses cymeradwyo'r Gyllideb ei chyflwyno yn Rhan 2 Adran 3 o'r Cyfansoddiad.
- 3.3.2 Mae darparu eitem yn y gyllideb gymeradwy (cyllid a chyfalaf) yn rhoi awdurdod i'r Cabinet / Cyfarwyddwyr wario'r arian perthnasol yn y gyllideb yn ystod y flwyddyn ariannol.
- 3.3.3 Bydd cynlluniau cyfalaf yn cael eu hawdurdodi'n unol â phenderfyniadau'r Cabinet neu dan Ddirprwyaethau Aelodau Cabinet Unigol – "Awdurdodi cynlluniau o fewn y rhaglen gyfalaf a gytunwyd neu y darparwyd cyfalaf ar eu cyfer mewn cyllideb ddirprwyedig os yw'r Swyddog Adran 151 yn ystyried eu bod yn fforddiadwy, yn amodol ar baragraff 5.2.2 isod."

3.4 Trosglwyddo Cyllidebau / Hawliau Trosglwyddo Arian

- 3.4.1 Bydd trosglwyddo cyllidebau / hawliau trosglwyddo arian yn unol â'r Dirprwyaethau Aelodau Cabinet Unigol:
- (a) Hyd at £50,000 – cymeradwyaeth Cyfarwyddwyr yn ofynnol;
 - (b) Dros £50,000 i £1,000,000 – cymeradwyaeth Aelodau Cabinet Unigol yn ofynnol;
 - (c) Dros £1,000,000 – cymeradwyaeth y Cabinet yn ofynnol.
- 3.4.2 Mae awdurdod y Prif Swyddog Cyllid yn ofynnol i ryddhau cyllid o adnoddau wrth gefn yn unol â'r Strategaeth ar gyfer Dal a Defnyddio Cronfeydd.
- 3.4.3 Nid oes modd trosglwyddo cyllideb gyfalaf i gyllideb gyllidol.

3.5 Arolygu'r Gyllideb a Rheoli Incwm a Gwariant

- 3.5.1 Y Prif Swyddog Cyllid (a'r Pennaeth Adnoddau Dynol o ran cyflogau, pensiynau a threthiant personol) sy'n gyfrifol am y canlynol:
- (a) datblygu fframwaith effeithiol ar gyfer trin a rheoli'r gyllideb;
 - (b) rhoi gwybodaeth ariannol briodol er mwyn gallu arolygu cyllidebau'n effeithiol;
 - (c) cyflwyno adroddiadau i Gyfarwyddwyr, y Cabinet (a Phwyllgorau eraill fel y bo'n briodol) ar sefyllfa arolygu cyllideb y Cyngor at ei gilydd bob hanner blwyddyn o leiaf;
 - (ch) pob taliad i gyflogeion, Aelodau a chredydwy;
 - (d) cynnal cofnodion trethiant y Cyngor;
 - (dd) cyngori Cyfarwyddwyr ar holl faterion trethiant sy'n effeithio ar y Cyngor;
 - (e) sicrhau bod holl gyllid a nodwyd gan gyrff allanol yn cael ei dderbyn a'i gofnodi'n briodol yng nghyfrifon y Cyngor;

- (f) cymeradwyo trefniadau casglu incwm sy'n ddyledus i'r Cyngor;
- (ff) cymeradwyo gofynion bancio, benthyca a chredyd eraill, e.e. prydlesu;
- (g) cymeradwyo dileu drwgddyledion.

3.5.2 Bydd contractau ar gyfer cyflenwi nwyddau a gwasanaethau neu wneud gwaith yn unol â'r Rheolau Gweithdrefn Contractau a Dirprwyaethau Aelodau Cabinet Unigol.

3.5.3 Ymgorfforwyd trefnau ariannol ar wahân ar gyfer ysgolion yn Rheoliadau Ariannol y Cyngor ar gyfer Ysgolion ac maent yn berthnasol i'r materion hynny lle dirprwywyd penderfyniadau i gyrff llywodraethol ysgolion.

3.5.4 Cyfrifoldeb Cyfarwyddwyr yw gwneud y canlynol:

- (a) rheoli incwm a gwariant o fewn eu Cyfarwyddiaethau a meysydd gwasanaeth a dim ond gwario arian y mae darpariaeth gyllidebol ar ei gyfer;
- (b) cadw golwg ar berfformiad gyferbyn â'r gyllideb gan ystyried gwybodaeth ariannol sy'n cael ei darparu gan y Prif Swyddog Cyllid;
- (c) hysbysu amrywiannau cyllidebol (gwariant ac incwm) o fewn eu meysydd eu hunain i'r Prif Swyddog Cyllid;
- (ch)cymryd unrhyw gamau unioni angenrheidiol i osgoi mynd dros eu dyraniad cyllideb a rhybuddio'r Prif Swyddog Cyllid o ganlyniad.

3.6 Adroddiad ar Ddiwedd y Flwyddyn (Datganiad Cyfrifon)

3.6.1 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am y canlynol:

- (a) rhoi datganiad cyllideb ac alldro blynyddol i'r Cabinet;
- (b) cyhoeddi amserlen flynyddol ar gyfer cau, archwilio a chymeradwyo'r cyfrifon;
- (c) sicrhau bod Datganiad Cyfrifon blynyddol y Cyngor yn cael ei baratoi yn unol â'r Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig (CIPFA/LASAAC), Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd) ac unrhyw ganllawiau perthnasol eraill;
- (ch)cyflwyno drafft y Datganiad Cyfrifon i'r Archwiliwr Allanol i'w archwilio, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i'w adolygu a'r Cyngor i'w gymeradwyo, yn unol â'r amserlen.

3.6.2 Cyfrifoldeb Cyfarwyddwyr yw sicrhau bod trefniadau'n bodoli bob blwyddyn i gyflawni amserlen y Cyngor.

3.7 Defnyddio Adnoddau wrth Gefn

- 3.7.1 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am gynghori'r Cabinet a/neu'r Cyngor Llawn ar faint o adnoddau wrth gefn sydd gan y Cyngor. Bydd y cyngor hwnnw ar sail asesiad risg blynyddol o faint o adnoddau wrth gefn fyddai'n ddoeth i'r Cyngor gynnal.
- 3.7.2 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn rheoli'r adnoddau wrth gefn yn unol â'r Strategaeth ar gyfer Dal a Defnyddio Cronfeydd.

4.0 Rheoli Peryglon Busnes a Rheoli Adnoddau

4.1 Rheoli Peryglon Busnes

- 4.1.1 Mae'n hanfodol datblygu a chynnal systemau cadarn, integredig ar gyfer nodi, cloriannu, rheoli ac adolygu holl beryglon busnes strategol a gweithredol o bwys i gyflawni amcanion Ffyniant y Cyngor. Dylai hyn gynnwys cyfranogiad rhagweithiol pawb cysylltiedig â chynllunio a chyflenwi gwasanaethau.
- 4.1.2 Y Grŵp Rheoli Risg Corfforaethol sy'n gyfrifol am adolygu peryglon strategol a hysbysu cynnydd ar eu rheolaeth i'r Tîm Rheoli Corfforaethol, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Cabinet.
- 4.1.3 Y Cabinet sy'n gyfrifol am gymeradwyo Cofrestr Risgiau Corfforaethol y Cyngor yn ffurfiol bob blwyddyn.
- 4.1.4 Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio sy'n gyfrifol am gymeradwyo Strategaeth Rheoli Peryglon Busnes y Cyngor ac am adolygu effeithiolrwydd trefniadau rheoli peryglon busnes y Cyngor.
- 4.1.5 Y Prif Swyddog Cyllid yw Hyrwyddwr Rheoli Peryglon Busnes enwebedig y Cyngor, gyda chymorth Hyrwyddwr Rheoli Peryglon Busnes yr Aelodau.
- 4.1.6 Y Prif Swyddog Cyllid / Pennaeth Archwiliad Mewnol sy'n gyfrifol am baratoi Strategaeth Rheoli Peryglon Busnes y Cyngor, ei hyrwyddo a'i phlannu drwy'r Cyngor i gyd ac am gynghori'r Cabinet ar liniaru peryglon sylweddol pan fo hynny'n briodol.
- 4.1.7 Cyfrifoldeb Cyfarwyddwyr yw sicrhau fod adolygiadau rheolaidd o beryglon busnes o fewn eu cylchoedd cyfrifoldeb gyda golwg ar gyngor gan y Prif Swyddog Cyllid / Pennaeth Archwiliad Mewnol a Swyddogion arbenigol eraill (e.e. y Gyfraith ac Iechyd a Diogelwch).
- 4.1.8 Cyfrifoldeb Cyfarwyddwyr a Phenaethiaid Gwasanaeth yw sicrhau cydymffurfio â'r Strategaeth a Chanllawiau Rheoli Peryglon Busnes.

4.2 Rheolaeth Fewnol

- 4.2.1 Mae rheolaeth fewnol yn cyfeirio at y trefnau rheoli a ddyfeisiwyd gan y rheolwyr i gynorthwyo sicrhau cyflawni amcanion Ffyniant y Cyngor mewn ffordd sy'n hyrwyddo defnyddio adnoddau'n economaidd, effeithlon ac effeithiol a bod asedau a buddiannau'r Cyngor yn cael eu diogelu.
- 4.2.2 Mae trefnau rheoli mewnol effeithiol yn sicrhau bod y Cyngor yn sicrhau gonestrwydd a chyfreithlondeb trafodion, ac ynn atal a datgelu twyll, camddefnyddio asedau a chyllid, ac afreoleidd-dra.
- 4.2.3 Pennaeth Archwilio Mewnol sy'n gyfrifol am gynghori ar drefnau rheolaeth fewnol effeithiol. Dylai trefnau rheolaeth fewnol effeithiol sicrhau cydymffurfio â holl ddeddfau a rheoliadau perthnasol, a datganiadau arferion gorau perthnasol eraill. Dylent hefyd

sicrhau bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu'n briodol a'i ddefnyddio'n economaidd, yn effeithlon ac yn unol â'r awdurdodau statudol ac eraill sy'n llywodraethu eu defnydd.

4.2.4 Cyfrifoldeb Cyfarwyddwyr yw sefydlu trefniadau cadarn ar gyfer cynllunio, arfarnu, awdurdodi a rheoli eu gweithrediadau er mwyn cyflawni gwelliant parhaol, gwerth am yr arian, defnydd effeithiol o adnoddau a chyrraedd eu targedau perfformiad ariannol.

4.2.5 Mae gofyn i'r Cyngor roi datganiad ar Reolaeth Fewnol (Datganiad Llywodraethu Blynyddol) yn unol â Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd). Fel rhan o'r datganiad hwn, mae gofyn i'r Prif Weithredwr ac Arweinydd y Cyngor wneud sylwadau ar effeithiolrwydd yr amgylchedd rheoli mewnol cyfan o fewn y Cyngor fel dangosydd allweddol o lywodraethu da.

4.2.6 Mae gofyn i Gyfarwyddwyr a Swyddogion Statudol roi sicrwydd blynyddol bod trefniadau llywodraethu cadarn yn bodoli yn eu Cyfarwyddiaethau. Sefydlwyd Gweithdrefnau Rheolaeth Ariannol i dynnu sylw'r rhai gyda chyfrifoldeb dros reolaeth gyllidebol at y materion sydd angen iddynt eu hystyried i sicrhau bod y trefniadau llywodraethu gofynnol yn bodoli.

4.3 Yswiriant

4.3.1 Mae darparu yswiriant yn ffordd o reoli peryglon.

4.3.2 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am y canlynol:

- (a) cael yswiriant o fewn Fframwaith Polisi cymeradwy'r Cyngor a delio â phob cais ar ôl ymgynghori â chyfarwyddwyr eraill pan fo angen;
- (b) gweithredu cyfrif(on) yswiriant mewnol ar gyfer peryglon nad yw polisïau yswiriant allanol yn eu cwmpasu a bod ag awdurdod i godi am gyfraniadau i'r cyfrif hwn ar gyllidebau amrywiol Wasanaethau'r Cyngor;
- (c) adolygu, o leiaf bob blwyddyn, holl yswiriannau ar ôl ymgynghori â Chyfarwyddwyr pan fo angen.

4.3.3 Cyfrifoldeb Cyfarwyddwyr yw gwneud y canlynol:

- (a) hysbysu'r Prif Swyddog Cyllid ynghylch holl beryglon, eiddo, cerbydau neu atebolrwydd newydd a allai fod angen yswiriant; ac unrhyw newidiadau sy'n effeithio ar beryglon presennol neu'r yswiriant sydd ei angen;
- (b) hysbysu'r Prif Swyddog Cyllid yn ysgrifenedig ac ar unwaith ynghylch unrhyw golled, atebolrwydd neu ddifrod neu unrhyw ddigwyddiad sy'n debygol o arwain at hawliad, a rhoi'r fath wybodaeth ac esboniadau ag y bydd y Prif Swyddog Cyllid neu yswirwyr y Cyngor yn gofyn amdanynt;
- (c) ymgynghori â'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd ynghylch telerau unrhyw indemniad y gofynnir iddynt ei roi ar ran y Cyngor;

(ch)sicrhau nad yw cyflogeion, na neb sy'n dod dan yswiriannau'r Cyngor, yn addef atebolrwydd nac yn gwneud unrhyw gynnig i dalu iawndal a allai danseilio asesu atebolrwydd o ran unrhyw hawliad yswiriant;

(d) cadw cofnodion addas a sicrhau archwilio unrhyw ased o fewn unrhyw gyfnod a bennwyd gan ddeddfwriaeth neu yswirwyr.

4.3.4 Bydd unrhyw arian sy'n ddyledus gan yr yswirwyr yn cael ei dalu i'r Prif Swyddog Cyllid.

4.4 Archwiliad Mewnol ac Archwiliad Allanol

4.4.1 Mae'r gofyniad bod gan awdurdodau lleol swyddogaeth archwilio mewnol ymhlyg yn adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972, sy'n gofyn bod awdurdodau yn "trefnu gweinyddu eu materion ariannol yn briodol". Mae dibynnu ar Archwilio Mewnol yn sylfaenol i'r cyfrifoldeb hwn. Mae Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 yn gofyn bod "corff perthnasol yn cynnal trefn ddigonol ac effeithiol o archwilio'u cyfrifon a threfnau rheoli'n fewnol ac adolygu effeithiolrwydd y drefn honno bob blwyddyn".

4.4.2 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am y canlynol:

- (a) sicrhau fod gan y Cyngor drefniadau priodol i gynnal swyddogaeth archwilio mewnol ddigonol ac effeithiol;
- (b) cynnal archwilio mewnol parhaol ac, i'r graddau y mae'n tybio'n rhesymol, trefnu i arolygu ac archwilio gweithrediadau cyfrifyddu, ariannol ac eraill y Cyngor.

4.4.3 Caiff strategaeth a chylch gorchwyl Archwilio Mewnol eu manylu yn Siarter Archwilio Mewnol y Cyngor sy'n cael ei adolygu a'i gymeradwyo gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

4.4.4 Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus sy'n llywodraethu'r swyddogaeth archwilio mewnol ac mae gofyn i Bennaeth Archwilio Mewnol roi adroddiad blynyddol ar gydymffurfio.

4.4.5 Mae gofyn i Bennaeth Archwilio Mewnol roi Datganiad Sicrwydd Blynyddol ar effeithiolrwydd trefniadau rheoli mewnol, llywodraethu, rheoli peryglon a rheoli ariannol y Cyngor, yn unol â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus. Mae hon yn elfen allweddol o'r dystiolaeth sydd ei hangen i ategu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

4.4.6 Bydd gan y Prif Swyddog Cyllid neu ei staff archwilio mewnol awdurdod i wneud y canlynol:

- (a) Mynd i unrhyw eiddo neu dir y Cyngor ar holl adegau rhesymol;
- (b) Bod â mynediad at holl gofnodion, systemau gwybodaeth, dogfennau a gohebiaeth berthnasol i unrhyw drafodion ariannol neu drafodion eraill y Cyngor;
- (c) Gofyn cael a derbyn y fath wybodaeth ac esboniadau ag sy'n angenrheidiol ynglŷn ag unrhyw fater dan sylw o fewn cyfnod rhesymol (dim mwy na 28 diwrnod fel arfer);

(ch)Gofyn bod unrhyw gyflogeion y Cyngor yn cyflwyno arian parod, nwyddau neu unrhyw eiddo arall y Cyngor dan eu reolaeth.

Dylid ymestyn yr awdurdod hwn i bartneriaethau'r Cyngor yn ôl doethineb y Prif Swyddog Cyllid.

4.4.7 Archwilydd Cyffredinol Cymru sy'n gyfrifol am benodi archwilwyr allanol i bob Awdurdod Lleol. Deddf Archwilio Cyhoeddus 2004 sy'n llywodraethu dyletswyddau sylfaenol yr archwilwyr allanol. Mae gofyn iddynt hefyd ddilyn y Cod Ymarfer Archwilio. Mae eu

dyletswyddau'n cynnwys adolygu gwaith Archwilio Mewnol er mwyn dibynnu arno.

4.4.8 O bryd i'w gilydd, fe all y Cyngor fod yn destun archwiliad, arolwg neu ymchwiliad gan gyrrff allanol fel CThEM, sydd â hawliau mynediad statudol.

4.4.9 Y Prif Swyddog Cyllid neu'r Cyfarwyddwr perthnasol sy'n gyfrifol am hysbysu'r Pwyllgor Llywodraeth ac Archwilio a'r Cabinet, pan fo hynny'n briodol, o ganfyddiadau'r archwiliadau, arolygon neu ymchwiliadau hyn a chymryd camau perthnasol i weithredu argymhellion a chatau i'w cymryd.

4.5 Atal Twyll a Llygredigaeth

4.5.1 Nid yw'r Cyngor yn goddef unrhyw dwyll, llygredigaeth na llwgrwobrwyaseth wrth weinyddu ei gyfrifoldebau.

4.5.2 Y Prif Swyddog Cyllid / Pennaeth Archwilio Mewnol sy'n gyfrifol am ddatblygu, cynnal ac adolygu Datganiad Polisi a Strategaeth Gwrth-dwyll, Llygredigaeth a Llwgrwobrwyaseth.

4.5.3 Cyfrifoldeb Cyfarwyddwyr yw hyrwyddo'r Datganiad Polisi a Strategaeth Gwrth-dwyll, Llygredigaeth a Llwgrwobrwyaseth o fewn eu Cyfarwyddiaethau a sicrhau bod holl dwyllau neu anghysondebau sy'n cael eu hamau'n cael eu hysbysu i'r Prif Swyddog Cyllid a/neu'r Pennaeth Archwilio Mewnol ar unwaith pan ddeuant yn ymwybodol ohonynt.

4.5.4 Bydd y Prif Swyddog Cyllid / Pennaeth Archwilio Mewnol yn cymryd pa gamau bynnag sy'n cael eu hystyried yn angenrheidiol i hysbysu ac ymchwilio i'r mater yn unol â'r Datganiad Polisi a Strategaeth Gwrth-dwyll, Llygredigaeth a Llwgrwobrwyaseth. Bydd unrhyw gyfeireb i'r Heddlu'n gan y Prif Swyddog Cyllid / Pennaeth Archwilio Mewnol yn cael ei wneud ar ôl ymgynghori â'r Prif Weithredwr. Mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am gymryd unrhyw gamau priodol i atal colled ychwanegol ac i ddiogelu cofnodion a dogfennau rhag iddynt gael eu dileu neu newid.

4.6 Defnyddio, Cofnodi a Gwerthu Asedau

4.6.1 Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedol sy'n gyfrifol am y canlynol:

(a) paratoi'r Cynllun Rheoli Asedau Strategol a'i hyrwyddo a'i blannu drwy'r Cyngor i gyd;

(b) cynnal adolygiad parhaol o'r Cynllun Rheoli Asedau Strategol a chyflwyno unrhyw ychwanegiadau neu newidiadau yn ôl yr angen i'r Cabinet i'w cymeradwyo.

4.6.2 Y Grŵp Rheoli Asedau Strategol sy'n gyfrifol am adolygu cyflawni'r Cynllun Rheoli Asedau Strategol a hysbysu materion penodol sy'n codi i'r Cabinet.

4.6.3 Mae asedau'r Cyngor yn cynnwys tir, eiddo, dodrefn, cerbydau, peiriannau ac offer, systemau cyfrifiadurol, nwyddau, arian a buddsoddiadau, data a gwybodaeth.

- 4.6.4 Mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am sicrhau bod trefniadau digonol ac effeithiol yn bodoli ar gyfer cofnodi, diogelu, gofalu am a chadw holl asedau yn eu Cyfarwyddiaethau a sicrhau caffael a gwared asedau'n unol â'r Rheolau Gweithdrefn Contractau neu unrhyw drefnau sy'n cael eu cyhoeddi gan y Prif Swyddog Cyllid.
- 4.6.5 Ar ôl ymgynghori â'r Arweinydd, bydd caffael neu wared tir neu eiddo yn digwydd yn unol â'r Dirprwyaethau Aelodau Cabinet Unigol:
- (a) Hyd at £150,000 – cymeradwyaeth Cyfarwyddwyr yn ofynnol;
 - (b) Uwchlaw £150,000 hyd at £1,000,000 – cymeradwyaeth Aelodau Cabinet Unigol yn ofynnol;
 - (c) Uwchlaw £1,000,000 – cymeradwyaeth y Cabinet yn ofynnol.
- 4.6.6 Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedol sy'n gyfrifol am sicrhau bod eiddo sy'n cynhyrchu incwm yn cael ei werthu'n amodol ar gael premiwm ar werth y gwerthiant, bod cymalau gorswm priodol yn bodoli a bod y derbyniad cyfalaf yn cael ei glustnodi at brynu eiddo sy'n cynhyrchu incwm yn y dyfodol.
- 4.6.7 Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedol / Cyfarwyddwr Adnoddau sy'n gyfrifol am sicrhau defnyddio diwydrwydd dyladwy effeithiol cyn prynu unrhyw eiddo buddsoddi er mwyn sicrhau nodi a lliniaru unrhyw beryglon i'r Cyngor yn y dyfodol, a chael yr elw mwyaf.
- 4.6.8 Rhaid cofnodi holl asedau hirdymor y Cyngor gyda gwerth o £10,000 neu fwy ar y Gofrestr Asedau Sefydlog sy'n cael ei chynnal gan Gyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedol / Prif Swyddog Cyllid.
- 4.6.9 Rhaid i Gyfarwyddwyr roi gwybodaeth ar unwaith i Gyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedol / Prif Swyddog Cyllid o ran holl gaffaeliadau, gwerthiannau a newidiadau defnydd asedau a chadarnhau bob blwyddyn bod y Gofrestr Asedau Sefydlog yn gofnod cywir o'r asedau dan eu rheolaeth.
- 4.6.10 Bydd Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedol yn cymryd camau priodol i sicrhau bod tir, eiddo ac asedau perthnasol eraill y Cyngor yn cael eu prisio'n briodol ac yn unol â gofynion cyfrifyddu Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y DU (CIPFA/LASAAC) fel y cytunwyd gyda'r Prif Swyddog Cyllid a bod y gwerthoedd yn cael eu cofnodi'n brydlon yn y Gofrestr Asedau Sefydlog.
- 4.6.11 Yn ogystal â'r uchod, bydd Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedol yn cynnal tirlyfr o holl eiddo (gan gynnwys tir ac adeiladau) sydd ym meddiant, ar brydles neu ar drwydded i'r Cyngor. Dylai'r tirlyfr gynnwys manylion llawn ynghylch caffaeliad, lleoliad, diben dal ac agweddau eraill ar berchenogaeth. Rhaid i Gyfarwyddwyr sicrhau bod Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedol yn cael gwybod pan fo ganddynt reolaeth a phan fo tir ac adeiladau'n ddiangen bellach.

- 4.6.12 Bydd Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedol yn sicrhau cysoni gwybodaeth yn y Gofrestr Asedau Sefydlog a'r tirlyfr eiddo.
- 4.6.13 Bydd Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedol yn dal holl weithredoedd eiddo dan drefniadau diogel.
- 4.6.14 Bydd Cyfarwyddwyr yn sicrhau bod tir neu eiddo sydd o fewn eu cyfrifoldeb yn cael eu defnyddio'n briodol at y diben y cânt eu dal a bod rhaglen ddigonol ar gyfer archwilio blynyddol. Lle caiff diogelwch ei ystyried yn ddiffygiol, bydd ymgynghori â Chyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedol. Dylai holl eiddo gael ei osod dan gytundeb priodol, sy'n rhoi sylw ymhlith pethau eraill i gyfrifoldeb ac indemnio'r Cyngor.
- 4.6.15 Pan fo'r Cyngor yn dal neu'n cadw nwyddau, offer neu eiddo arall ar ran 'cleient' (er enghraifft mewn cartrefi preswyl, nwyddau a atafaelwyd gan Safonau Masnachu neu Feiliaid) rhaid cofnodi'r eitemau hyn yn briodol o ran beth yw'r eitemau a phwy yw eu perchenogion a'u dal mor ddiogel ag sy'n bosibl o fewn rheswm. Yn yr un modd, bydd gwared / dychwelyd yr eiddo'n cael ei gofnodi, gyda llofnod y cleientiaid neu eu cynrychiolwyr pan fo hynny'n berthnasol. Fel arfer, ni ddylai'r Cyngor ddal neu gadw eitemau ar ran eraill lle nad oes ganddo ddyletswydd neu ganiatâd ffurfiol y Cyfarwyddwr perthnasol i wneud hynny. Ymhob achos, rhaid pennu trefniadau yswiriant ac atebolrwydd ar y dechrau.
- 4.6.16 Heblaw pan fyddai polisi'r Cyngor yn caniatáu, mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am sicrhau nad yw asedau'r Awdurdod yn cael eu defnyddio'n bersonol gan gyflogai neu rywun arall. Dan amgylchiadau eithriadol, rhaid awdurdodi unrhyw ddefnydd yn briodol gan y Cyfarwyddwr a'i gofnodi. Mae canllawiau penodol i offer TG yn y Polisi Diogelwch TG ac E-byst / Rhyngrwyd.
- 4.6.17 Mae allweddi i ddrysau, coffrau a chynwysyddion tebyg i'w cario gan bwy bynnag sy'n gyfrifol. Rhaid hysbysu colli allweddi o'r fath ar unwaith i Gyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedol a, phan fo angen, y Prif Swyddog Cyllid.

4.7 Rheoli'r Drysorfa

- 4.7.1 Mae gofyn i'r Cyngor ystyried canllawiau statudol, gan gynnwys Y Cod Ymarfer ar Reoli'r Drysorfa yn y Gwasanaethau Cyhoeddus (Cod y Trysorlys) a nodiadau esboniadol a gyhoeddwyd gan y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA), a'r Cod Materion Ariannol (CIPFA) wrth bennu polisïau a gweithdrefnau ar gyfer Rheoli'r Drysorfa.
- 4.7.2 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am baratoi'r canlynol bob blwyddyn i'w hystyried gan y Cabinet cyn eu cyflwyno i'r Cyngor Llawn i'w cymeradwyo:
- (a) Strategaeth Rheoli'r Drysorfa gan gynnwys Datganiad Polisi Rheoli'r Drysorfa, Penderfyniadau Rheoli'r Drysorfa, Polisi Benthycu cyn bod Angen, y Polisi Isafswm

Darpariaeth Refeniw, Terfynau'r Drysorfa, y Dangosyddion Materion Ariannol a'r Gofynion Benthycu;

(b) Strategaeth Fuddsoddi.

- 4.7.3 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am weithredu a gweinyddu holl benderfyniadau rheoli'r drysorfa, gan gynnwys penderfyniadau ynghylch benthycu, buddsoddi a chyllido, yn unol â Strategaeth Rheoli Trysorfa a Strategaeth Fuddsoddi'r Cyngor.
- 4.7.4 Mae gan y Cyngor gyfrifoldeb dirprwyedig dros weithredu ac arolygu ei weithgareddau Rheoli'r Drysorfa a Buddsoddi i'r Cabinet, a fydd yn cael o leiaf un adroddiad arolygu gan y Prif Swyddog Cyllid yn ystod y flwyddyn ac adroddiad alldro blyneddol.
- 4.7.5 Mae gan y Cyngor gyfrifoldeb dirprwyedig dros adolygu, dadansoddi ac arolygu cyflawni Strategaeth Rheoli'r Drysorfa, y Strategaeth Fuddsoddi a pholisïau ac arferion cysylltiedig i Banel Rheoli'r Drysorfa a Chyfalaf, sy'n cynnwys yr Aelod Cabinet dros Gyllid ac aelodau eraill fel y bo'n briodol. Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am roi adroddiadau i'r Cabinet ar ran Panel Rheoli'r Drysorfa a Chyfalaf.
- 4.7.6 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am gaffael gwasanaethau cynghorwyr allanol rheoli'r drysorfa neu fuddsoddi.
- 4.7.7 Bydd holl arian yn nwylo'r Cyngor yn cael ei gyfuno at ddibenion rheoli'r drysorfa a bydd dan reolaeth y Prif Swyddog Cyllid, a fydd yn cadw cofnodion priodol o holl drafodion rheoli'r drysorfa a buddsoddi.
- 4.7.8 Mae holl fenthycu neu fuddsoddi i'w gwneud yn enw'r Cyngor.
- 4.7.9 Y Cyfarwyddwr Adnoddau / Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd sy'n gyfrifol am sicrhau defnyddio'r diwydrwydd dyladwy effeithiol isod yn unrhyw geisiadau pobl eraill am fenthyciadau, cyn i'r Cabinet eu hystyried i'w cymeradwyo:
- (a) Ariannol – bod achos busnes cadarn yn bodoli sy'n ariannol hyfyw fel bod y cymerwr benthycu yn gallu ad-dalu'r benthyciad, bod gan y Cyngor yr arian angenrheidiol i roi'r benthyciad, bod llog masnachol i'w bennu a bod y benthyciad yn cael ei drin fel buddsoddiad heb fod o'r drysorfa;
 - (b) Cwsmer – gwneud gwiriadau "Adnabod eich Cwsmer" i gadarnhau hunaniaeth a statws pawb cysylltiedig, hawl, ac asesiad o beryglon twyll a gwyngalchu arian;
 - (c) Cyfreithiol – nodi pwerau statudol i roi'r benthyciad, cydymffurfio â gofynion Cymorth Gwladwriaethol a llunio cytundeb benthyciad ffurfiol (i'w lofnodi ar ôl cymeradwyaeth);
 - (ch)Diogelwch – bod diogelwch digonol yn bodoli, e.e. arwystl ar eiddo, i ddiogelu'r benthyciad os digwydd i diffyg daliad;

(d) Adennill Costau Llawn – bydd holl gostau'r Cyngor (ariannol, cyfreithiol ac eiddo ac ati) wrth ystyried, rhoi a rheoli'r benthyciad yn cael eu hadennill.

4.8 Bancio

- 4.8.1 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am holl drefniadau cysylltiedig â gwasanaethau bancio, gan gynnwys agor, cau a gweithredu cyfrifon banc y Cyngor.
- 4.8.2 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am gysoni cyfrifon banc y Cyngor gyda chyfrifon ariannol y Cyngor.
- 4.8.3 Mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am sicrhau cadw golwg ar holl drefniadau bancio a bennwyd gan y Prif Swyddog Cyllid a'i hysbysu o unrhyw newidiadau yn eu Cyfarwyddiaethau a allai ofyn newid yn y trefniadau hyn.
- 4.8.4 Rhaid i holl gyfrifon banc y Cyngor fod yn ei enw swyddogol llawn (nid llythrennau blaen) ac nid yn enw unigolyn yn unig.
- 4.8.5 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am bennu'r swyddogion hynny sydd ag awdurdod i lofnodi sieciau unigol neu gymeradwyo cyfarwyddiadau trafodion ar gyfrifon banc y Cyngor.
- 4.8.6 Heblaw lle cymeradwywyd trefniadau penodol eraill gan y Prif Swyddog Cyllid, bydd holl sieciau'n cael eu harchebu'n unig ar awdurdod y Prif Swyddog Cyllid a fydd yn gwneud trefniadau priodol i'w dal yn ddiogel.
- 4.8.7 Bydd cyfrifon banc sy'n cael eu cynnal gan Ysgolion dan Ddeddf Diwygio Addysg 1988 yn cydymffurfio â Rheoliadau Ariannol y Cyngor ar gyfer Ysgolion.

4.9 Casglu Incwm

- 4.9.1 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am gymeradwyo holl ddulliau casglu, cofnodion a systemau incwm.
- 4.9.2 Mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am y canlynol:
 - (a) sicrhau bod holl incwm dyledus i'r Cyngor yn cael ei gofnodi'n brydlon ar ffurf gymeradwy i'r Prif Swyddog Cyllid a bod holl gyfrifon incwm dyledus i'r Cyngor yn cael eu gwneud trwy drefniadau cymeradwy i'r Prif Swyddog Cyllid;
 - (b) sicrhau anfon biliau / anfonebu holl incwm dyledus i'r Cyngor yn brydlon;
 - (c) ymgynghori â'r Prif Swyddog Cyllid ar fwriad i newid, darhod neu gyflwyno ffrwd incwm (heblaw ffi gyfreithiol ragnodedig);
 - (ch) sicrhau bod holl incwm yn cael ei ddal yn ddiogel ac o fewn terfynau yswiriant;
 - (d) sicrhau cydymffurfio ag trefniadau incwm a bancio a bennwyd gan y Prif Swyddog Cyllid;

- (dd) sicrhau bod ffioedd a thaliadau'n cael eu seilio ar adennill costau llawn ac yn cael eu hadolygu o leiaf bob blwyddyn, ar ôl ymgynghori â'r Prif Swyddog Cyllid;
- (e) cymeradwyo ffioedd a phrisiau'n unol â'r Dirprwyaethau Aelodau Cabinet Unigol – "Penderfynu cynnydd mewn ffioedd a phrisiau uwchlaw chwyddiant, cyn belled â'u bod o fewn polisi codi tâl y Cabinet at ei gilydd er mwyn sicrhau cysondeb, nad ydynt yn gwrthdaro â, nac yn tanseilio, unrhyw bolisi neu fenter portffolio presennol neu arfaethedig arall, eu bod o fewn y gyllideb gymeradwy, eu bod yn gyfreithlon ac yn ariannol gadarn ac nad ydynt yn cynnwys unrhyw elfen o elw";
- (f) sicrhau bod holl bapurach ariannol yn cael ei reoli'n briodol a bod cyfrif amdano;
- (ff) gwahanu rhwng dyletswyddau swyddogion sy'n cyfrifo ac yn cofnodi incwm dyledus i'r Cyngor a chasglu'r symiau hynny;
- (g) osgoi defnydd aneconomaidd o'r drefn mân ddyledwyr, trwy gasglu symiau llai na £50 o flaen llaw neu ar adeg derbyn y gwasanaeth;
- (ng) sicrhau nad yw sieciau personol yn cael eu newid allan o arian a ddaliwyd ar ran y Cyngor ac na ddylai unrhyw swyddog gymryd benthyg arian chwaith o arian parod a gasglwyd.

4.9.3 Lle bo tiliau arian parod / systemau cofrestru electronig yn gweithredu, dylid cofrestru holl incwm ar unwaith. Dylid defnyddio diogelwch priodol o ran allweddï neu gyfrineiriau. Dylid darllen tiliau / systemau ar yr adegau priodol a dylid dogfennu a defnyddio trefnau cau / diwedd diwrnod. Bydd rheolwyr yn gwneud cyfrifon arian rheolaidd a dirybudd ac yn eu cofnodi.

4.9.4 Bydd y Cyngor yn cofnodi holl incwm a gaiff swyddog ar ei ran mewn ffordd a bennir gan y Prif Swyddog Cyllid (gan gynnwys dychwelebau ar-lein) a'i dalu i'r Prif Swyddog Cyllid neu, yn ôl ei orchymyn, i fanc y Cyngor neu gorff arall â hawl iddo ar unwaith neu fel y pennir. O ran y prif fannau casglu, yn dibynnu ar faint a gasglwyd neu gyfarwyddyd arall byddai disgwyl bancio / adneuo dyddiol. Ymhob achos arall, oni bai y cytunwyd yn wahanol, byddai disgwyl bancio / adneuo wythnosol o leiaf. Yn ogystal:

- (a) dylai holl sieciau, archebion post ac offerynnau negodol (e.e. nodiadau credyd) fod yn daladwy i 'Cyngor Sir Penfro';
- (b) rhaid peidio â derbyn sieciau na chroeswyd "Cyfrif y Talai" neu debyg taladwy i rywun arall ac wedi'u hardystio heblaw gydag awdurdodiad y Prif Swyddog Cyllid;
- (c) lle derbyniwyd arian parod neu archebion post, rhaid i'r swyddog derbyn gydnabod y rhain yn brydlon, trwy dderbynnw neu gydnabyddiaeth arall i'r talwr sy'n gymeradwy i'r Prif Swyddog Cyllid;
- (ch)ni fydd unrhyw ddiidyniad o incwm a dderbyniwyd;
- (d) bydd pob swyddog sy'n bancio arian yn llenwi slip talu i mewn gan ddyfynnu cyfeirnod at ddibenion adnabod;
- (dd) dylid trefnu i nodi gwargedion (y dylid eu bancio) a diffygion mewn cyfrifon; pan fo'r rhain yn rheolaidd neu ddifrifol dylid hysbysu'r Prif Swyddog Cyllid / Pennaeth Archwilio Mewnol ar unwaith a chymryd camau priodol;

(e) bydd trosglwyddo arian swydddogol rhwng swydddogion yn cael ei dystio trwy lofnod y ddau swydddog.

4.9.5 Dylid traddodi llythyrau sy'n cyrraedd i amgylchedd diogel rhag lladrad a mabwysiadu trefnau priodol ar gyfer agor, cofnodi, trosglwyddo a phrosesu eitemau a dderbyniwyd.

4.10 Atal Gwyngalchu Arian

4.10.1 Y Prif Swydddog Cyllid yw Swydddog Hysbysu Gwyngalchu Arian y Cyngor ac mae'n gyfrifol am ddatblygu, cynnal ac adolygu'r Polisi Atal Gwyngalchu Arian.

4.10.2 Y Pwyllgor Llywodraeth ac Archwilio sy'n gyfrifol am gymeradwyo Polisi Atal Gwyngalchu Arian y Cyngor.

4.10.3 Y Prif Swydddog Cyllid sy'n gyfrifol am weithrediad a gweinyddu Polisi Atal Gwyngalchu Arian y Cyngor.

4.11 Cyllid Allanol

4.11.1 Mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am sicrhau bod unrhyw gynigion / ceisiadau am gyllid allanol yn cael eu gwneud ar ôl ymgynghori â'r Prif Swydddog Cyllid ac yn unol â'r Dirprwyaethau Aelodau Cabinet Unigol:

(a) Hyd at £100,000 – cymeradwyaeth Cyfarwyddwyr yn ofynnol;

(b) Uwchlaw £100,000 i £2,000,000 – cymeradwyaeth Aelodau Cabinet Unigol yn ofynnol yn amodol ar y rheoliadau ariannol a nodi unrhyw gyllid cyfatebol ar adeg cynnig;

(c) Uwchlaw £2,000,000 – cymeradwyaeth y Cabinet yn ofynnol.

4.11.2 Bydd y Prif Swydddog Cyllid yn gyfrifol am awdurdodi holl geisiadau am, a derbyn, cyllid allanol.

4.11.3 Rhaid i Gyfarwyddwyr sicrhau nad yw unrhyw brosiect sydd i'w gyllido trwy gyllid allanol yn dechrau cyn cael cymeradwyaeth a chadarnhau ffynhonnell y cyllid allanol.

4.11.4 Rhaid i Gyfarwyddwyr sicrhau y rhoddwyd ystyriaeth lawn i ymrwymiad ariannol y grant am oes ac y caiff darpariaeth ddigonol ei gwneud i sicrhau cydymffurfio â'r telerau ac amodau i indemnio'r Cyngor rhag costau yn y dyfodol, e.e. diswyddiadau, ac adfachu grant.

4.11.5 Y Prif Swydddog Cyllid sy'n gyfrifol am sicrhau bod holl gyllid a nodir gan gyrff allanol yn cael ei dderbyn a'i gofnodi'n briodol yng nghyfrifon y Cyngor. Mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am roi'r holl wybodaeth angenrheidiol i alluogi cyflawni hyn.

4.12 Casglu Dyledion

4.12.1 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am gadw cofnodion o ddyledion a chynnal ac adolygu Polisi Adennill Dyledion Corfforaethol.

4.12.2 Y Cabinet sy'n gyfrifol am gymeradwyo'r Polisi Adennill Dyledion Corfforaethol.

4.12.3 Mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am y canlynol:

- (a) sicrhau bod trefnau effeithiol yn bodoli i ganiatáu nodi symiau dyledus i'r Cyngor yn hawdd;
- (b) sicrhau bod cyfrifon dyledwr yn cael eu paratoi'n gywir ac yn brydlon a bod cofnodion digonol yn cael eu cynnal i ategu codi'r ddyled ac unrhyw gamau adennill sy'n cael eu cymryd;
- (c) cynorthwyo gyda chasglu dyledion trwy roi unrhyw wybodaeth ychwanegol sy'n angenrheidiol i fynd ar ôl y dyledion, ar gais y Prif Swyddog Cyllid neu'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd.

4.12.4 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am y canlynol:

- (a) penderfynu faint yw darpariaeth drwgddyledion;
- (b) cymeradwyo dileu drwgddyledion.

4.13 Cronfeydd Gwirfoddol a Chronfeydd Ymddiried

4.13.1 Y Prif Weithredwr a Phrif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am gymeradwyo cyfranogiad y Cyngor mewn unrhyw gronfa wirfoddol neu ymddiried. Mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am gymeradwyo cyfranogiad unrhyw gyflogai mewn cronfa wirfoddol neu ymddiried.

4.13.2 Mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am sicrhau bod cronfeydd yn cael eu rheoli a'u gweinyddu'n unol ag unrhyw ofyniad statudol neu benodol ar gyfer pob cronfa, ac i safonau cyfartal â'r rhai sy'n berthnasol i'r Cyngor yn gyffredinol.

4.14 Cardiau Prynu

4.14.1 Bydd y Prif Swyddog Cyllid / Pennaeth Caffael yn cyhoeddi canllawiau ar y broses ymgeisio a'u defnydd rheoledig.

4.14.2 Mae deiliaid cardiau'n gyfrifol yn bersonol am ddiogelwch cardiau prynu ac am sicrhau cydymffurfio â'r canllawiau.

4.15 Cyfrifon o Flaen Llaw

4.15.1 Bydd y Prif Swyddog Cyllid yn darparu arian cychwyn a chyfrifon imprest i Gyfarwyddwyr fel yr ystyria'n briodol.

4.15.2 Mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am fod â threfnau am reoli'r arian cychwyn a'r cyfrifon imprest yn effeithiol.

4.15.3 Holl arian cychwyn a chyfrifon imprest i'w hardystio'n gywir gan y Cyfarwyddwr ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol, fel rhan o drefnau cau diwedd y flwyddyn.

4.16 Cyflogeion

4.16.1 Y Pennaeth Adnoddau Dynol, ar ôl ymgynghori â'r Prif Swyddog Cyllid, sy'n gyfrifol am ddarparu holl bolisiau a gweithdrefnau cysylltiedig ag adnoddau dynol a chyflogau / pensiynau;

4.16.2 Y Prif Swyddog Cyllid / Pennaeth Adnoddau Dynol sy'n gyfrifol am dalu cyflogeion yn ddiogel, yn gywir ac yn brydlon;

4.16.3 Mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am reoli eu hadnodd cyflogeion trwy wneud y canlynol:

- (a) sicrhau cydymffurfio â holl bolisiau a gweithdrefnau adnoddau dynol a chyflogau / pensiynau;
- (b) datblygu a chynllunio gweithlu effeithiol, gan gynnwys sicrhau bod modd cyllido niferoedd staff o'r ddarpariaeth gyllidebol;
- (c) arolygu costau cyflogeion trwy adroddiadau misol ar y gyllideb;
- (ch) rheoli swyddi gwag yn effeithiol.

4.16.4 Bydd y Prif Swyddog Cyllid / Pennaeth Adnoddau Dynol yn awdurdodi taliadau oddi allan i rediadau arferol y gyflogres (talw cyflogau o flaen llaw) yn unig pan fyddant yn fodlon bod amgylchiadau eithriadol sy'n cyfiawnhau camau o'r fath ac na fydd dim taliadau eilwaith yn digwydd.

4.16.5 Cyfarwyddwyr sy'n gyfrifol am gadw cofnodion absenoldeb (gwyliau a salwch ac ati) ac am roi'r holl wybodaeth angenrheidiol i'r diben hwn i'r Prif Swyddog Cyllid / Pennaeth Adnoddau Dynol ar y ffurflenni penodedig neu trwy drefniant arall a gytunwyd rhyngddynt:

- (a) Bydd gwybodaeth o'r fath yn cynnwys manylion llawn penodiadau newydd, ymddiswyddiadau a diswyddiadau, cofnodion presenoldeb, tystysgrifau salwch, hawliadau goramser, bonysau a manylion eraill sy'n effeithio ar brosesu a thalu cyflogau;
- (b) Dylid rhoi gwybodaeth o'r fath yn gyflawn ac yn brydlon er mwyn cadw at derfynau amser talu cyflogau;
- (c) Bydd holl gofnodion amser neu ddogfennau tâl eraill yn cael eu hardystio (â llaw neu mewn dull electronig) gan neu ar ran Cyfarwyddwyr. Bydd enwau swyddogion gydag awdurdod i lofnodi cofnodion o'r fath yn cael eu hanfon at y Prif Swyddog Cyllid / Pennaeth Adnoddau Dynol, ynghyd ag enghreifftiau o lofnodion, a byddant yn cael eu haddasu os bydd unrhyw newid. Bydd unrhyw drefniadau eraill arfaethedig, er enghraifft hwyluso electronig, yn cael eu cymeradwyo gan y Prif

Swyddog Cyllid / Pennaeth Adnoddau Dynol ac yn ymgorffori diogelwch a rheolaethau digonol.

(ch)Pan fo'r Prif Swyddog Cyllid / Pennaeth Archwilio Mewnol yn gwneud gwaith ardystio cyfnodol i gael sicrwydd o gywirdeb cyflogau / pensiynau gan Gyfarwyddiaethau cyflogi, rhaid i Gyfarwyddwyr sicrhau bod eu Cyfarwyddiaethau'n ymateb yn llawn ac yn brydlon.

4.16.6 Mae gofyn i gyflogeion gydymffurfio â'r Cod Ymddygiad Swyddogion, gan gynnwys datgan unrhyw gyflogaeth allanol, buddiannau personol a chynigion / derbyn rhoddion a lletygarwch.

4.16.7 Mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am hysbysu'r Prif Swyddog Cyllid o unrhyw ddatganiadau a allai fod â goblygiadau ariannol i'r Cyngor, e.e. cynnwys trafodiad partïon perthynol yn y Datganiad Cyfrifon.

5.0 Trefnau a Chyfundrefnau Ariannol

5.1 Cyffredinol

5.1.1 Mae trefnau a chyfundrefnau cadarn yn hanfodol i fframwaith effeithiol o atebolrwydd a rheolaeth.

5.1.2 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am y canlynol:

- (a) gweithredu systemau cyfrifyddu a rheolaeth ariannol y Cyngor;
- (b) ffurf y cyfrifon ac unrhyw gofnodion ariannol ategol;
- (c) cynghori Cyfarwyddwyr ar sefydlu a gweithredu cyfrifon masnachu ac unedau busnes;
- (ch)cymeradwyo unrhyw newidiadau mewn cyfundrefnau ariannol presennol neu sefydlu cyfundrefnau newydd.

5.1.3 Cyfrifoldeb Cyfarwyddwyr yw gwneud y canlynol:

- (a) sicrhau gweithrediad priodol prosesau ariannol yn eu Cyfarwyddiaethau eu hunain a chytuno gyda'r Prif Swyddog Cyllid unrhyw newidiadau i'r prosesau hyn ar gyfer eu hanghenion penodol eu hunain;
- (b) sicrhau bod eu cyflogeion yn cael hyfforddiant perthnasol a phriodol ar reolaeth ariannol a gymeradwywyd gan y Prif Swyddog Cyllid;
- (c) sicrhau bod cyflogeion yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau dan Ddeddf Diogelu Data a Deddf Rhyddid Gwybodaeth.

5.2 Contractau a Phrynu

- 5.2.1 Bydd gofynion Rheolau Gweithdrefn Contractau'r Cyngor yn berthnasol i holl gontractau a phryniadau, gan gynnwys archebu ac ymrwymo gwariant.
- 5.2.2 Bydd holl gontractau ar gyfer cyflenwi nwyddau a gwasanaethau neu wneud gwaith yn unol â'r Dirprwyaethau Aelodau Cabinet Unigol:

Nwyddau a Gwasanaethau

- (a) Hyd at £300,000 – cymeradwyaeth Cyfarwyddwyr yn ofynnol;
- (b) Uwchlaw £300,000 i £2,000,000 – cymeradwyaeth Aelodau Cabinet Unigol yn ofynnol;
- (c) Uwchlaw £2,000,000 – cymeradwyaeth y Cabinet yn ofynnol.

Gwasanaethau Cyffyrddiad Ysgafn

- (a) Hyd at £500,000 – cymeradwyaeth Cyfarwyddwyr yn ofynnol;
- (b) Uwchlaw £500,000 hyd at drothwy perthnasol yr UE o bryd i'w gilydd – cymeradwyaeth Aelodau Cabinet Unigol yn ofynnol;
- (c) Uwchlaw trothwy perthnasol yr UE – cymeradwyaeth y Cabinet yn ofynnol.

Gwaith

- (a) Hyd at £500,000 – cymeradwyaeth Cyfarwyddwyr yn ofynnol;
- (b) Uwchlaw £500,000 hyd at drothwy perthnasol yr UE o bryd i'w gilydd – cymeradwyaeth Aelodau Cabinet Unigol yn ofynnol;
- (c) Uwchlaw trothwy perthnasol yr UE – cymeradwyaeth y Cabinet yn ofynnol.

Contractau Consesiwn

- (a) Hyd at £500,000 – cymeradwyaeth Cyfarwyddwyr yn ofynnol;
- (b) Uwchlaw £500,000 hyd at drothwy perthnasol yr UE o bryd i'w gilydd – cymeradwyaeth Aelodau Cabinet Unigol yn ofynnol;
- (c) Uwchlaw trothwy perthnasol yr UE – cymeradwyaeth y Cabinet yn ofynnol.

- 5.2.3 Pennaeth Caffael sy'n gyfrifol am y canlynol:

- (a) paratoi'r Rheolau Gweithdrefn Contractau ac am eu hyrwyddo a'u plannu drwy'r Cyngor i gyd;

- (b) cynnal adolygiad parhaol o'r Rheolau Gweithdrefn Contractau a chyflwyno unrhyw ychwanegiadau neu newidiadau yn ôl yr angen i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i'w cymeradwyo.

5.2.4 Ni fydd unrhyw drefniadau caffael gwahanol yn cael eu gweithredu heb gymeradwyaeth y Prif Swyddog Cyllid / Pennaeth Caffael.

5.2.5 Nid yw unrhyw drefniadau credyd (e.e. cytundebau prydlesu neu gynlluniau blynyddol neu daliadau gohiriedig eraill) i gael eu gwneud heb gymeradwyaeth y Prif Swyddog Cyllid neu dan drefniadau a gymeradwywyd eisoes gan y Prif Swyddog Cyllid. Rhaid i Gyfarwyddwyr sicrhau bod cofnodion priodol yn cael eu cadw o ran holl gytundebau prydlesu gydag ymrwymadau cysylltiedig, a bod modd nodi unrhyw eiddo / offer sy'n destun cytundebau prydlesu.

5.2.6 Ni ddylid defnyddio ar unrhyw gyfrif unrhyw drefniant prynu sydd gan yr Awdurdod i gael nwyddau neu wasanaethau at ddefnydd preifat neu bersonol.

5.2.7 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am sicrhau trefniadau effeithlon ac effeithiol ar gyfer pob taliad.

5.2.8 Dylid cadw at y gofynion canlynol mewn cysylltiad â thalu cyfrifon:

- (a) Dull talu arferol y Cyngor fydd drwy BACS neu siec neu offeryn arall (gan gynnwys debyd uniongyrchol, EFT, CHAPS, cerdyn prynu ac archebion sefydlog) o gyfrif banc y Cyngor gan y Prif Swyddog Cyllid.
- (b) Mae Cyfarwyddwyr sy'n rhoi archeb ar ba ffurf bynnag yn gyfrifol am archwilio, dilysu ac ardystio'r anfoneb neu gofnod trafodiad cysylltiedig.
- (c) Dylai o leiaf ddau swyddog ymwneud â'r broses ddilysu, a dylid tystio hynny. Bydd y ddarpariaeth gyllidebol ar gyfer y gwariant yn cael ei nodi trwy gwblhau'r cod gwariant ynghyd â'r driniaeth briodol o ran TAW gan y Cyfarwyddwr dan sylw;
- (ch) Bydd cyfrifon ardystiedig yn cael eu trosglwyddo i'r Prif Swyddog Cyllid i'w talu er mwyn cydymffurfio â'r telerau talu cyflenwyr / contractwyr, a rhoi ystyriaeth briodol i Ddeddf Hwyr-dalu Dyledion Masnach (Llog) 1998;
- (d) Mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am hysbysu'r Prif Swyddog Cyllid, yn unol â'r amserlen flynyddol ar gyfer cau, o holl wariant cysylltiedig â'r flwyddyn ariannol flaenorol na wnaed a, phan gaiff taliadau o'r fath eu gwneud, ei hysbysu o ganlyniad.

5.2.9 Mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am sicrhau'r canlynol:

- (a) cyn gwneud unrhyw ymrwymadau i brynu, bod darpariaeth ariannol yn y gyllideb berthnasol ar gyfer y gost a amcangyfrifwyd;
- (b) bod eu Cyfarwyddiaethau'n cadw at y Rheolau Gweithdrefn Contractau ac unrhyw drefnau talu;

- (c) bod cofnodion priodol yn cael eu cadw a chofrestri'n cael eu llenwi i gyfiawnhau a chofnodi penderfyniadau a wnaed dan bwerau dirprwyedig;
- (ch) bod holl gyflogeion yn eu Cyfarwyddiaeth yn ymwybodol o unrhyw ganllawiau a gyhoeddwyd gan y Prif Swyddog Cyllid ac am sicrhau sefydlu rheolaeth fewnol effeithiol i sicrhau cydymffurfio;
- (d) dal a gofalu am nwyddau yn eu Cyfarwyddiaeth a darparu cyfundrefnau rheoli cymesur â'r peryglon iddynt a'u gwerthoedd;
- (dd) rhestri diweddar o ddodrefn, ffitiadau, offer, peiriannau swyddfa, cerbydau, offer a pheiriannau symudol, wagenni ac eiddo tebyg yn eu Cyfarwyddiaeth;
- (e) bod nod diogeledd priodol ar eiddo a threfnau ffurfiol ar gyfer cofnod offer a symudwyd o'r eiddo;
- (f) bod gwiriadau ffisegol yn cael eu gwneud a'u tystio bob blwyddyn o leiaf, gydag anghysondebau'n cael eu hymchwilio'n llawn.

5.3 Lwfansau Swyddogion ac Aelodau

- 5.3.1 Y Prif Swyddog Cyllid / Pennaeth Adnoddau Dynol sy'n gyfrifol am weithredu systemau diogel a dibynadwy ar gyfer prosesu Lwfansau Swyddogion ac Aelodau.
- 5.3.2 Bydd lwfansau teithio a chynhaliaeth swyddogion yn cael eu talu gan y Prif Swyddog Cyllid / Pennaeth Adnoddau Dynol yn unol â'r Polisi Teithio a Chynhaliaeth.
- 5.3.3 Bydd lwfansau sylfaenol, cyfrifoldeb arbennig a theithio a chynhaliaeth Aelodau'n cael eu talu gan y Prif Swyddog Cyllid / Pennaeth Adnoddau Dynol yn unol â Chynllun Lwfansau Aelodau'r Cyngor.
- 5.3.4 Cyfrifoldeb Swyddogion ac Aelodau yw i hawlio am deithio a chynhaliaeth trwy wneud y canlynol:
 - (a) cyflwyno hawliadau ar y ffurf benodedig a bennwyd gan y Prif Swyddog Cyllid;
 - (b) cyflwyno hawliadau cyn pen tri mis ar ôl y dyddiad y gwnaed y ddyletswydd (bydd angen cymeradwyaeth y Cyfarwyddwr i dalu hawliadau unrhyw Swyddog oddi allan i'r cyfnod hwn);
 - (c) ardystio bod eu hawliadau'n gofnod cywir, er mwyn eu talu;
 - (ch) cyflwyno derbynebaw TAW gyda'r hawliadau ble bynnag y bo modd.

5.4 Trethiant

5.4.1 Y Prif Swyddog Cyllid (a'r Pennaeth Adnoddau Dynol mewn cysylltiad â threthiant personol) sy'n gyfrifol am y canlynol:

- (a) sicrhau bod cyngor a chanllawiau priodol ar gael i Gyfarwyddwyr ar holl faterion trethiant sy'n effeithio ar y Cyngor, gyda golwg ar ganllawiau a gyhoeddwyd gan gyrrff priodol a deddfwriaeth berthnasol;
- (b) cynnal cofnodion trethiant y Cyngor, gwneud pob taliad, derbyn credydau treth, cyflwyno ffurflenni treth statudol erbyn eu dyddiad penodedig a chydymffurfio â rheoliadau CThEM.

5.4.2 Mae Cyfarwyddwyr yn gyfrifol am y canlynol:

- (a) cael cyngor y Prif Swyddog Cyllid (a'r Pennaeth Adnoddau Dynol mewn cysylltiad â threthiant personol) ar holl faterion trethiant sy'n effeithio ar eu Cyfarwyddiaeth;
- (b) cydymffurfio ag unrhyw ganllawiau a gyhoeddwyd gan y Prif Swyddog Cyllid (a'r Pennaeth Adnoddau Dynol mewn cysylltiad â threthiant personol).

5.5 Y Cyfrif Cyllid Tai

5.5.1 Y Prif Swyddog Cyllid sy'n gyfrifol am y canlynol:

- (a) trefnu ar gyfer paratoi cyllidebau blynyddol y Cyfrif Cyllid Tai (cyllid a chyfalaf) fel rhan o broses pennu cyllideb y Cyngor;
- (b) gwneud argymhellion i'r Cabinet a/neu'r Cyngor Llawn, fel y bo'n briodol, er mwyn i'r Cyngor allu cyflawni ei ddyletswyddau statudol mewn cysylltiad â'r Cyfrif Cyllid Tai (penderfyniadau rhenti tai, safonau ansawdd tai Cymru, lwfans gwaith trwsio sylweddol a chynllun busnes 30 mlynedd);
- (c) paratoi cyfrifon blynyddol ar gyfer y Cyfrif Cyllid Tai i'w hymgorffori yn Natganiad Cyfrifon y Cyngor.

6.0 Partneriaethau

- 6.1 Y Cyngor Llawn a/neu'r Cabinet, fel y bo'n briodol, sy'n gyfrifol am gymeradwyo cyfranogiad y Cyngor mewn partneriaethau ffurfiol gyda sefydliadau eraill yn y sectorau lleol, cyhoeddus, preifat, gwirfoddol a chymunedol. Byddant yn gyfrifol hefyd am gymeradwyo unrhyw ddirprwyo pŵer, e.e. Cydbwyllgorau sy'n gweithio'n rhanbarthol.
- 6.2 Y Cyngor Llawn a/neu'r Cabinet, fel y bo'n briodol, sy'n gyfrifol am enwebu Aelodau i gynrychioli'r Cyngor mewn partneriaethau a chyrrff allanol.
- 6.3 Y Prif Weithredwr sy'n gyfrifol am enwebu Cyfarwyddwyr, neu uwch-reolwyr, i gynrychioli'r Cyngor mewn partneriaethau a chyrrff allanol.
- 6.4 Bydd y Cyfarwyddwr, neu uwch-reolwr, sy'n cynrychioli'r Cyngor mewn partneriaeth neu gorff allanol yn gyfrifol am ymgynghori â'r Prif Swyddog Cyllid ar y trefniadau cyfrifyddu ac archwilio i'w mabwysiadu, ac ymgynghori â swyddogion statudol ar y trefniadau

- llywodraethu a rheoli peryglon i'w mabwysiadu.
- 6.5 Y Swyddog Monitro (neu Swyddog Monitro penodedig partneriaeth neu gorff allanol) sy'n gyfrifol am hyrwyddo a chynnal yr un safonau uchel o ymddygiad Aelodau mewn partneriaethau a chyrff allanol ag sy'n berthnasol i'r Cyngor.

RHEOLAU GWEITHDREFN CONTRACT

Rhan 1 Cyflwyniad

Mae Deddf Llywodraeth Leol 1972 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor gael rheolau sefydlog ar gyfer ymrwymo i gontractau. Y Rheolau Gweithdrefn Contract hyn yw'r rheolau sefydlog sy'n ofynnol o dan Ddeddf 1972. Maent yn rhan o Gyfansoddiad y Cyngor ac, i bob pwrpas, dyma yw cyfarwyddiadau'r Cyngor i swyddogion ac aelodau ar gyfer ymrwymo i gontractau ar ran y Cyngor.

Pwrpas y Rheolau Gweithdrefn Contract hyn yw gosod rheolau clir ar gyfer prynu gwaith, nwyddau a gwasanaethau i'r Cyngor a sicrhau system sy'n agored, yn onest ac yn atebol, lle na fydd yn bosibl ceryddu na herio cywirdeb a thryloywder proses gaffael y Cyngor. Yn unol â hynny, rhaid dilyn y Rheolau Gweithdrefn Contract hyn ar gyfer pob contract ar gyfer:

- cyflenwi nwyddau i'r Cyngor;
- cyflenwi gwasanaethau i'r Cyngor; a
- cyflawni gwaith i'r Cyngor.

Mae'n rhaid i'r Cyngor hefyd gydymffurfio â chyfraith yr UE mewn perthynas â chaffael cyhoeddus, sy'n ei gwneud yn ofynnol i bob gweithdrefn contract, o ba bynnag werth, fod yn agored, yn deg ac yn dryloyw. Mae'r Rheolau Gweithdrefn Contractau hyn yn darparu sylfaen ar gyfer cystadleuaeth wir a theg mewn contractau, trwy ddarparu gweithdrefnau clir ac archwiliadwy. Os cânt eu dilyn, byddant yn rhoi hyder bod gan y Cyngor drefn gaffael sy'n gwbl atebol ac yn cydymffurfio â chyfraith yr UE.

Bydd dilyn y Rheolau Gweithdrefn Contract hefyd yn helpu i sicrhau bod y Cyngor yn sicrhau gwerth am arian pan fydd yn prynu gwaith, nwyddau neu wasanaethau.

Pwrpas y Rheolau Gweithdrefn Contract hyn yw amddiffyn buddiannau'r Cyngor, ei swyddogion a'i aelodau a chymunedau Sir Benfro.

Er mwyn osgoi unrhyw amheuaeth, bydd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol ym mhob achos yn cadw awdurdod i dendro neu ddyfarnu contractau sy'n ymwneud â'r swyddogaethau gwasanaeth cymdeithasol a gynhwysir yn Atodlen 2 Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.

Mae'r Cyngor yn cydnabod bod caffael gwasanaethau iechedd a gofal cymdeithasol yn cynnwys ystod o ystyriaethau unigryw, sy'n wahanol a/neu'n ychwanegol i'r rhai sy'n berthnasol i gaffael nwyddau, gwasanaethau a gwaith eraill. Rhaid caffael contractau ar gyfer gwasanaethau o'r fath yn unol â Deddfwriaeth Caffael Cyhoeddus i'r graddau y mae'n berthnasol.

Rhan 1

Diffiniadau

Hysbysebwyd	(a) mae'r Cyngor yn hysbysebu cyfle os yw'n gwneud unrhyw beth i roi'r cyfle yn gyhoeddus neu ddod â'r cyfle i sylw gweithredwyr economaidd yn gyffredinol neu i unrhyw ddosbarth neu ddisgrifiad o weithredwyr economaidd a allai fod yn benagored, gyda'r bwriad o dderbyn ymatebion gan weithredwyr economaidd sy'n dymuno cael eu hystyried ar gyfer dyfarnu'r contract; a (b) yn unol â hynny, nid yw'r Cyngor yn hysbysebu cyfle lle mae'n sicrhau bod y cyfle ar gael i nifer o weithredwyr economaidd penodol sydd wedi'u dewis at y diben hwnnw yn unig (p'un ai'n ad hoc neu yn rhinwedd eu haelodaeth o ryw gategori caeedig fel Cytundeb Fframwaith), ni waeth sut y mae'n tynnu sylw'r gweithredwyr economaidd hynny i'r cyfle
Dyfarnu contract	yn golygu derbyn cynnig gan gyflenwr;
Cabinet	yn golygu Arweinydd y Cyngor ac aelodau eraill Gweithrediaeth y Cyngor, sydd i gyd yn ddeiliaid portffolio;
Prif Swyddog Cyllid	yn golygu'r swyddog a ddynodwyd o dan adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972. Y Cyfarwyddwr Adnoddau yw'r Prif Swyddog Cyllid;
Contract Consesiwn	yn golygu naill ai contract gwaith neu wasanaethau er budd ariannol a drefnir yn ysgrifenedig wrth i un neu fwy o awdurdodau contractio ymddiried cyflawni gwaith neu ddarparu a rheoli gwasanaethau (heblaw cyflawni gwaith) i un neu fwy o weithredwyr economaidd, y mae'r ystyriaeth ar ei gyfer naill ai'n cynnwys yn unig yr hawl i ecsbloetio'r gwaith neu'r gwasanaethau sy'n destun y contract neu yn yr hawl honno ynghyd â thaliad; ac mae hynny'n cwrdd â gofynion 3(4) o Reoliadau Contractau Consesiwn 2016 (CCR 2016). Mae Rheoliad 3(4) o CCR 2016 yn diffinio ymhellach nodweddion angenrheidiol y trefniant at ddibenion y gyfundrefn, sef: (a) rhaid i ddyfarnu'r contract drosglwyddo i'r contractwr y risg weithredol wrth ecsbloetio'r gwaith neu'r gwasanaethau sy'n cwmparu'r risg o ran galw neu gyflenwad neu'r ddau; a (b) bod y rhan o'r risg a drosglwyddir i'r consesiynydd yn cynnwys dod i gysylltiad go iawn â mympwyon y farchnad, fel nad yw unrhyw golled amcangyfrifedig bosibl a ysgwyddir gan y consesiynydd yn ddim ond enwol neu ddibwys.

Contract neu gontract	yn golygu'r fargen neu'r cytundeb rhwng y Cyngor a chyflenwr ar gyfer cyflenwi gwaith, nwyddau neu wasanaethau gan gynnwys Contractau Consesiwn;
dogfen contract	yn golygu'r ddogfen sy'n nodi telerau ac amodau'r contract. Mae archeb brynu yn ddogfen gontract. Er y gall cytundeb llafar fod yn gontract yn ôl y gyfraith, rhaid i gontractau ar gyfer y Cyngor bob amser gael eu cefnogi gan ddogfennau contract ysgrifenedig priodol;
Contractiwr	gweler Cyflenwr ;
Gwefan Gaffael Genedlaethol	yn golygu porth ar y we a ddarperir gan, neu ar ran Llywodraeth Cymru ar gyfer cyhoeddi gwybodaeth am gontractau a ddyfarnwyd (https://www.sell2wales.gov.uk)
contract corfforaethol	yn golygu contract ar gyfer cyflenwi gwaith, nwyddau neu wasanaethau i'r Cyngor cyfan yn hytrach nag ar gyfer maes gwasanaeth unigol e.e. deunydd ysgrifennu. Yn gyffredinol, mae contractau corfforaethol yn cael eu caffael a'u rheoli gan y Gwasanaeth Caffael.
Cod Ymddygiad y Cyngor	yn golygu cod ymddygiad gweithwyr y Cyngor sy'n nodi'r safonau ymddygiad y mae'r Cyngor yn eu disgwyl gan ei weithwyr fel y'u diwygir o bryd i'w gilydd.
Rheoliadau Ariannol y Cyngor	yn golygu rheoliadau ariannol y Cyngor sy'n cynnwys yr holl atebolrwydd ariannol mewn perthynas â rhedeg y Cyngor, gan gynnwys cyllideb y Cyngor a fframwaith polisi'r Cyngor.
System Prynu Dynamig neu DPS	yn golygu'r system y cyfeirir ati yn rheoliad 34 o Reoliadau Contractau Cyhoeddus 2015. Mae DPS yn weithdrefn sydd ar gael ar gyfer contractau ar gyfer gwaith, gwasanaethau a nwyddau sydd ar gael yn gyffredin ar y farchnad. Fel offeryn caffael, mae ganddo rai agweddau sy'n debyg i gytundeb fframwaith electronig, ond lle gall cyflenwyr newydd ymuno ar unrhyw adeg.
System e-Gaffael	yn golygu Bravo Solutions neu system olynol a gymeradwywyd gan y Gwasanaeth Caffael.
Rheoliadau'r UE	yn golygu Rheoliadau Contractau Cyhoeddus 2015 (fel y'u diwygiwyd) neu Reoliadau Contractau Consesiwn 2016 (fel sy'n berthnasol) fel y'u diwygir o bryd i'w gilydd;
Trothwy'r UE	yn golygu gwerth mewn punnoedd sterling, a thros y gwerth hwnnw y mae Rheoliadau'r UE yn berthnasol iddo i gontract cyhoeddus arfaethedig

Fframwaith Cytundeb	yn golygu cytundeb rhwng un neu fwy o awdurdodau contractio ac un neu fwy o gyflenwyr sy'n pennu'r telerau ac amodau y bydd y cyflenwr yn ymrwymo i un neu fwy o gontractau penodol gydag awdurdod yn ystod tymor y cytundeb fframwaith, na ddylai fod yn fwy na 4 blynedd;
Cyfundrefn Lawn	yn golygu'r rheolau a'r gweithdrefnau o dan Reoliadau Contractau Cyhoeddus 2015 ac eithrio'r rhai ar gyfer y Gyfundrefn Cyffyrddiad Ysgafn
Nwyddau	gweler contract Cyflenwadau
Cyfundrefn Cyffyrddiad Ysgafn	yn golygu'r rheolau a'r gweithdrefnau ar gyfer y Gwasanaethau Cyfundrefn Cyffyrddiad Ysgafn a nodir ym Mhennod 3 o Reoliadau Contractau Cyhoeddus 2015 (fel y'u diwygiwyd)
Gwasanaethau Cyfundrefn Cyffyrddiad Ysgafn	yn golygu'r gwasanaethau hynny a restrir yn Atodiad 1 o'r CPR
Aelodau staff	yn golygu unigolion sy'n cyflawni gwaith beunyddiol y Cyngor, naill ai'n barhaol neu'n dros dro, ac mae'n cynnwys swyddogion, deiliaid swyddi dros dro a staff asiantaeth ond nid ymgynghorwyr na chyflenwyr;
Swyddog Monitro	yn golygu'r swyddog a ddynodwyd o dan adran 5 o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 i fonitro cydymffurfiad y Cyngor â'r gyfraith a rheolau gweinyddu.
Swyddog	yn golygu unigolyn sy'n dal swydd ar sefydliad y Cyngor;
OJEU	yn golygu Official Journal of the European Union;
Deddfwriaeth caffael cyhoeddus	yn cynnwys Rheoliadau Contractau Cyhoeddus 2006, Rheoliadau Contractau Cyhoeddus 2015 (fel y'u diwygiwyd), Rheoliadau Contractau Consesiwn 2016, y Cytuniad ar Weithrediad yr Undeb Ewropeaidd (TFEU), Cyfarwydddebau'r UE sy'n ymwneud â chontractau cyhoeddus, deddfwriaeth y DU sy'n effeithio ar gontractau'r sector cyhoeddus. ac unrhyw newid, ailddeddfu neu ddisodli unrhyw un ohonynt;
Archeb Brynu	yn golygu ffurflen archebu swyddogol y Cyngor ar gyfer prynu Gwaith, Nwyddau neu Wasanaethau;
Dyfnbris	yn golygu cynnig gan Gyflenwr i ymgymryd â chontract o £5,000 neu fwy ond llai na £25,000 mewn gwerth;
Cyfarwyddwr Gwasanaeth	yn golygu Cyfarwyddwr

Contract gwasanaethau	yn golygu contract ar gyfer darparu gwasanaethau i'r Cyngor;
SME (Busnes Bach a Chanolig)	yn golygu menter sy'n dod o fewn categori microfusnesau, a busnesau bach a chanolig eu maint
Budd Cymunedol	yn golygu gweithgareddau, dulliau a gwasanaethau sy'n helpu i sicrhau buddion mesuradwy i ddiogelwch, iechyd, ffyniant ac ansawdd bywyd cymunedau lleol, yn enwedig: • Cynaliadwyedd – effaith amgylcheddol • Economi leol • Cefnogi amcanion corfforaethol • Effaith fuddiol ar gymunedau lleol – gan gynnwys hyrwyddo cydraddoldebau a chydlyniant cymunedol.
Cyflenwr	yn golygu cyflenwr gwaith, nwyddau neu wasanaethau i'r Cyngor;
Contract cyflenwadau	yn golygu contract ar gyfer gwerthu neu logi nwyddau i'r Cyngor ac mae'n cynnwys, lle bo hynny'n briodol, gosod nwyddau;
Tendr	yn golygu cynnig gan gyflenwr i ymgymryd â chontract gwerth £25,000 neu fwy;
Rheoliadau TUPE	yn golygu Rheoliadau Trosglwyddo Ymgymeriadau (Diogelu Cyflogaeth) 2006 ac unrhyw ddiwygio, ailddeddfu neu ddisodli'r rheoliadau hynny.
Rhybudd tryloywder gwirfoddol	yn golygu rhybudd a gyhoeddir yn OJEU gan Gaffael ar gais y cyfarwyddwr gwasanaeth, sy'n cynnwys enw a manylion cyswllt y Cyngor; disgrifiad o wrthrych y contract; cyfiawnhad dros benderfyniad y Cyngor i ddyfarnu'r contract heb ei hysbysebu yn OJEU; enw a manylion cyswllt y cyflenwr y dyfernir y contract iddo ac unrhyw wybodaeth arall y mae'r Gwasanaeth Caffael yn ei ystyried yn ddefnyddiol ei chynnwys;
Contract gwaith	yn golygu contract ar gyfer adeiladu, atgyweirio neu gynnal a chadw ased ffisegol e.e. adeilad neu ffordd;
Ysgrifennu	yn cynnwys gwybodaeth a drosglwyddir trwy ddulliau electronig lle mae'r cyd-destun yn gofyn amdani.

Rhan 2

Pob contract, beth bynnag fo'u gwerth

1. CYMHWYSIAD A CHWMPAS

Mae'r Rheolau Gweithdrefn Contract hyn

Yn berthnasol i:

1.1 **Pob** contract ar gyfer cyflenwi gwaith, nwyddau neu wasanaethau i'r Cyngor, waeth beth fo'u gwerth gan gynnwys Contractau Consesiwn.

1.2 Contractau ar gyfer cyflogi ymgynghorwyr i ddarparu gwasanaethau i'r Cyngor sy'n rhan o brosiect ar wahân e.e. cynnal ymchwil, rhoi cyngor neu reoli prosiect neu ddim yn rhan o waith y Cyngor o ddydd i ddydd.

Ddim yn berthnasol i:

1.3 Contractau ar gyfer prynu neu werthu unrhyw fuddiant mewn tir (gan gynnwys buddion prydlesol).

1.4 Contractau ar gyfer penodi aelodau unigol o staff, gan gynnwys aelodau staff a gafwyd trwy asiantaethau cyflogaeth o dan gontract corfforaethol.

1.5 Cytundebau grant, naill ai pan fydd y Cyngor yn rhoi neu'n derbyn grant (Pan fydd y Cyngor yn caffael rhywbeth gan ddefnyddio arian grant a dderbynnir, bydd y CPR yn berthnasol oni bai bod darpariaethau eraill i fod yn berthnasol fel un o ofynion cyllidwr y grant).

1.6 Contractau ar gyfer cyflenwi gwaith, nwyddau neu wasanaethau i ysgolion sy'n caffael drostynt eu hunain **â'u cyllidebau eu hunain**. Fodd bynnag, mae ysgolion yn ddarostyngedig i Reoliadau'r UE a Rheoliadau Ariannol ar gyfer Ysgolion.

1.7 Cyflenwi gwaith, nwyddau a gwasanaethau **gan** y Cyngor.

1.8 Os yw contract yn cael ei gaffael mewn cydweithrediad ag awdurdodau lleol eraill, bydd Rheolau Gweithdrefn Contract yr awdurdod arweiniol yn berthnasol. Dylid ceisio sicrhwydd bod yr awdurdod arweiniol yn cydymffurfio â'i reolau gweithdrefn contract ei hun. Pan fydd Rheoliadau'r UE yn berthnasol, mae'r Cyngor yn gyfrifol ar y cyd â'r awdurdodau lleol eraill am gydymffurfio â deddfwriaeth yr UE.

1.9 Nid yw CPR yn berthnasol i gytundebau cydweithredu rhwng Awdurdodau sy'n contractio.

2. CYDYMFFURFIAETH

2.1 Rhaid i bob contract yr ymrwymir iddo ar ran y Cyngor gydymffurfio â

- y Rheolau Gweithdrefn Contract hyn;
- Rheoliadau Ariannol y Cyngor; a
- holl ddeddfwriaeth berthnasol y DU a'r UE.

2.2 Mae pob cyfarwyddwr gwasanaeth yn gyfrifol am sicrhau bod ei adran yn cydymffurfio â'r Rheolau Gweithdrefn Contract hyn

2.3 **Rhaid** i bob aelod o staff ac ymgynghorwyr sy'n ymwneud mewn unrhyw fodd â

rheoli neu oruchwylio caffael unrhyw waith, nwyddau neu wasanaethau i'r Cyngor gydymffurfio â'r Rheolau Gweithdrefn Contract hyn a gall methu â chydymffurfio â'r Rheolau hyn arwain at gamau disgyblu ac achos cyfreithiol yn erbyn aelodau staff ac ymgynghorwyr dan sylw.

2.4 Ni ddylai gwaith ddechrau o dan contract nes bod y ddogfen contract wedi'i llofnodi gan y ddau barti (neu, os mai archeb brynu yw'r unig ddogfen contract, nes bod yr archeb brynu wedi'i chyhoeddi).

2.5 Os yw cyfarwyddwr gwasanaeth yn dymuno enwebu is-contractiwr penodol i brif contractwr, rhaid dilyn y gweithdrefnau yn y Rheolau Gweithdrefn Contract hyn i ddewis yr is-contractiwr yn ogystal â'r prif contractwr.

3. GWRTHDARO BUDDIANNAU

3.1 Rhaid i bob aelod o staff osgoi unrhyw wrthdaro rhwng eu buddiannau eu hunain a buddiannau'r Cyngor. Mae'r gofyniad hwn yng Nghod Ymddygiad y Cyngor, ac mae holl weithwyr y Cyngor wedi'i lofnodi a chytuno i fod yn rhwym iddo ac mae'n cynnwys:

- peidio â derbyn rhoddion na lletygarwch gan sefydliadau neu gyflenwyr y mae'r Cyngor yn delio â nhw;
- peidio â gweithio i sefydliadau neu gyflenwyr y mae'r Cyngor yn delio â nhw;
- hysbysu'r Prif Weithredwr a'r cyfarwyddwr gwasanaeth perthnasol os oes gan swyddog gysylltiadau â (e.e. aelod o'r teulu neu ffrind agos yn gweithio i) sefydliad neu gyflenwr sy'n tendro neu'n rhoi dyfynbris am contract gyda'r Cyngor neu sydd eisoes â chontract gyda'r Cyngor.

3.2 Os oes gan aelod etholedig o'r Cyngor neu aelod o staff fuddiant, ariannol neu fel arall, mewn contract neu contract arfaethedig, rhaid iddo/iddi ddatgan hynny'n ysgrifenedig i'r cyfarwyddwr gwasanaeth cyn gynted ag y daw'n ymwybodol o'r buddiant. Rhaid i aelod etholedig neu aelod o staff sydd â buddiant mewn contract beidio â chymryd rhan yn y broses o gaffael neu reoli'r contract hwnnw.

4. ATAL GWEITHGAREDD LLYGREDIG

4.1 Gellir terfynu contract ar unwaith, ac adfer unrhyw golledion i'r Cyngor yn sgil y terfyniad gan y Cyflenwr, os yw'r Cyflenwr, neu unrhyw un sy'n gweithredu ar ei ran (gyda gwybodaeth y Cyflenwr neu hebdo):

- yn cynnig neu'n addo neu'n rhoi mantais ariannol neu fantais arall i unrhyw aelod etholedig o'r Cyngor, unrhyw aelod o staff neu unrhyw ymgynghorydd mewn cysylltiad â'r contract; neu
- yn gofyn, cytuno i dderbyn neu dderbyn mantais ariannol neu fantais arall fel bod rhyw gam gweithredu mewn perthynas â'r contract yn cael ei gyflawni'n amhriodol.

Rhaid cynnwys datganiad i'r perwyl hwn ym mhob gwahoddiad i dendro neu ddyfynnu.

4.2 Rhaid i unrhyw aelod etholedig o'r Cyngor, aelod o staff neu ymgynghorydd sy'n dod yn ymwybodol neu sydd â rheswm i gredu bod cyflenwr neu ddarpar gyflenwr wedi cyflawni un o'r gweithredoedd llygredig y cyfeirir atynt yn CPR 4.1, roi gwybod i'r Swyddog Monitro a/neu'r Rheolwr Llywodraethu, Risg a Sicrwydd ar unwaith.

4.3 Tynnir sylw swyddogion at God Ymddygiad a Rheolau a Gweithdrefnau Disgyblu'r Cyngor. **Mae peidio â chydymffurfio â'r Rheolau Gweithdrefn Contract hyn yn sail ar**

gyfer camau disgyblu a gellir ei ystyried yn gamymddwyn difrifol.

5. DYLETSWYDDAU CYFARWYDDWYR GWASANAETH

- 5.1 Sicrhau bod pob contract yn ei adran yn cydymffurfio â Rheolau Gweithdrefn Contract, Rheoliadau Ariannol a'r holl ddeddfwriaeth caffael cyhoeddus berthnasol. Cynllunio caffael a rheoli contractau yn ei adran i sicrhau bod contractau
- yn sicrhau gwerth am arian;
 - yn cael eu gweithredu'n effeithiol, yn effeithlon ac yn economaidd; a
 - yn cael eu gweithredu o fewn telerau'r contractau eu hunain, fel nad yw'r Cyngor mewn perygl o dorri contract.
- 5.2 *Sicrhau bod pob contract yn cael ei ychwanegu at Gofrestr Contractau gyffredinol y Cyngor. Nid oes angen cofnodi contractau am lai na £25,000 yn y gofrestr.*

5.3 Cadw cofnodion digonol yn ei adran i ddangos cydymffurfiad â Rheolau Gweithdrefn Contract, Rheoliadau Ariannol a'r holl ddeddfwriaeth berthnasol.

6. PRISIO CONTRACTAU

- 6.1 Rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth sy'n gyfrifol am bob contract roi amcangyfrif o werth y contract cyn ceisio unrhyw gynigion.

- 6.2 Gwerth contract yw'r **cyfanswm** y mae'r Cyngor yn disgwyl ei dalu am y contract, gan gynnwys unrhyw gyfnod ymestyn contract. Gall hyn fod yn gyfandaliad e.e. £250,000 neu daliad cyfnodol e.e. £50,000 y flwyddyn am gontract 5 mlynedd = £250,000. Os yw'r contract am dymor amhenodol, y gwerth yw'r swm y mae'r Cyngor yn disgwyl ei dalu neu ei dderbyn dros bedair blynedd.

Gwerth Contract Consesiwn fydd cyfanswm trosiant y consesiynydd a gynhyrchir dros gyfnod y contract, yn net o dreth ar werth, fel yr amcangyfrifwyd gan yr awdurdod contractio, mewn ystyriaeth ar gyfer y gwaith a'r gwasanaethau sy'n destun y Contract Consesiwn ac ar gyfer y cyflenwadau sy'n atodol i waith a gwasanaethau o'r fath.

6.3 Rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth beidio â cheisio osgoi cydymffurfio â'r Rheolau Gweithdrefn Contract hyn neu Rheoliadau'r UE trwy rannu'r broses gaffael ar gyfer yr un gwaith, nwyddau neu wasanaethau neu rai tebyg yn gontractau llai ar wahân ac eithrio lle mae Rheoliadau'r UE yn caniatáu rhannu contractau yn lotiau. Os bydd yn sicrhau gwell gwerth am arian, rhaid i gontractau ar gyfer yr un gwaith, nwyddau neu wasanaethau, neu rai tebyg, lle bo hynny'n rhesymol ymarferol, gael eu crynhoi i mewn i un broses gaffael o werth mwy gyda lotiau lle bo hynny'n bosibl.

7. DEFNYDDIO CONTRACTAU CORFFORAETHOL A CHYDWEITHREDU

7.1 Os oes contract corfforaethol yn bodoli ar gyfer cyflenwi unrhyw waith, nwyddau neu wasanaethau, rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth brynu trwy'r contract hwnnw, yn hytrach na dyfarnu contract ar wahân i'w adran ei hun. Gellir gweld rhestr o gontractau corfforaethol cyfredol ar y fewnwyd neu gan y Gwasanaeth Caffael.

7.2 Lle bynnag y bo hynny'n bosibl ac yn ymarferol dylid caffael yn ymarferol mewn cydweithrediad ag awdurdodau cyhoeddus eraill a/neu feysydd gwasanaeth eraill yn y Cyngor.

8. CYTUNDEBAU FFRAMWAITH A SYSTEMAU PRYNU DYNAMIG

8.1 Rhaid ymgynghori â'r Gwasanaeth Caffael cyn cychwyn tendr neu ymuno neu brynu o Gytundeb Fframwaith neu System Prynu Dynamig a sefydlwyd gan sefydliad neu awdurdod cyhoeddus heblaw'r Cyngor lle bydd y gwariant yn fwy na Throthwy'r UE ac eithrio contractau Gwaith. Lle mae'r gwerth dros £1m.

8.2 Rhaid ymgynghori â'r Gwasanaeth Caffael cyn sefydlu Cytundeb Fframwaith neu System Prynu Dynamig.

8.3 Mae awdurdod y Cabinet wedi'i ddirprwyo i'r Pennaeth Caffael i ymuno â chonsortia, grwpiau prynu, Systemau Prynu Dynamig, neu Gytundebau Fframwaith a sefydlwyd gan gorff arall, ac y mae'n rhaid ymgynghori â'r Pennaeth Caffael cyn ymuno neu brynu oddi wrth y consortia, grwpiau prynu, Systemau Prynu Dynamig neu Gytundebau Fframwaith hynny.

8.4 Bydd yn ofynnol o hyd cael penderfyniad ar y lefel briodol cyn dyfarnu contract a gaffaelir trwy consortia, grwpiau prynu, Systemau Prynu Dynamig, Rhestrau Cymeradwy neu Gytundebau Fframwaith (gweler CPR 31.2, 31.3 a 31.4). Mae hyn yn berthnasol i Systemau Prynu Dynamig, neu Gytundebau Fframwaith a sefydlwyd gan y Cyngor yn unig neu a sefydlwyd gan awdurdod cyhoeddus arall.

8.5 I ddewis cyflenwr ar gyfer contract penodol o dan Gytundeb Fframwaith sengl neu aml-gyflenwr neu i gynnal cystadleuaeth fach Cytundeb Fframwaith neu ddyfarnu contract o dan System Prynu Dynamig rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth, mewn ymgynghoriad â'r Gwasanaeth Caffael, ddilyn y weithdrefn. a nodir yn y Cytundeb Fframwaith neu'r System Prynu Dynamig honno.

8.6 Rhaid hysbysu cyflenwyr llwyddiannus ac aflwyddiannus a gymerodd ran mewn cystadleuaeth fach Cytundeb Fframwaith neu weithdrefn dyfarnu contract System Prynu Dynamig o'r penderfyniad i ddyfarnu'r contract penodol. Rhaid anfon y llythyr hysbysu trwy'r system e-Gaffael.

8.7 Rhaid gweithredu pob Cytundeb Fframwaith, cytundebau System Prynu Dynamig, a chontractau penodol yn unol â CPR 38.

8.8 Ni ddylai Cytundeb Fframwaith fod yn hirach na 4 blynedd oni chytunir yn benodol gyda'r Adran Gaffael.

8.9 Ar gyfer pob proses gaffael, rhaid cydymffurfio â'r gofynion ynghylch hysbysebu, hysbysiadau ac adroddiadau yn y tabl dan y pennawd Hysbysebu, Hysbysiadau ac Adroddiadau ar gyfer caffael.

8A TENDRAU ELECTRONIG AC E-GAFFAEL

8A.1 Dim ond trwy'r System e-Gaffael y gellir gwahodd tendrau. Rhaid i unrhyw aelod o staff neu ymgynghorydd sy'n gweithredu ar ran y Cyngor ac sy'n derbyn tendr trwy e-bost ei ddileu heb ei agor.

8A.2 Rhaid i unrhyw ddogfennau tendro y mae angen i'r cynigwyr eu llofnodi â llaw gael eu llofnodi â llaw gan gynrychiolydd awdurdodedig y cynigydd. Rhaid cyflwyno dogfennau o'r fath fel rhan o'r tendr ar ffurf electronig.

8B TELERAU CONTRACT

8B.1 Rhaid i **bob contract**, beth bynnag fo'u gwerth, gynnwys:

- disgrifiad clir a chynhwysfawr o'r gwaith, y nwyddau neu'r gwasanaethau sydd i'w cyflenwi (y fanyleb);
- y pris i'w dalu neu'r incwm neu'r gyfran sydd i'w derbyn gan y Cyngor o dan Gontractau Consesiwn;
- lefelau priodol a digonol o yswiriant
- yr amser neu'r amseroedd y mae'r contract i gael ei gyflawni o'i fewn/o'u mewn;
- darpariaeth sy'n caniatáu i'r Cyngor ddefnyddio gwybodaeth a gafwyd o'r contract ar gyfer atal a chanfod twyll;
- darpariaeth sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r cyflenwr gydymffurfio â cheisiadau o dan Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 am wybodaeth sy'n ymwneud â'r contract; a
- hawl i'r Cyngor derfynu'r contract ar unwaith os bydd gweithgaredd llygredig ac i'r Cyngor adennill ei golledion sy'n deillio o'r terfynu.

8B.2 Rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth:

- Ei gwneud yn ofynnol i'r Cyflenwr gynnal lefelau yswiriant priodol a digonol, mewn ymgynghoriad â Rheolwr Yswiriant y Cyngor, ar gyfer atebolrwydd cyflogwr, atebolrwydd cyhoeddus, atebolrwydd cynhyrchion, yr holl risgiau/gwaith contract ac yswiriant indemniad proffesiynol. Oni chytunir yn wahanol gan y Rheolwr Yswiriant, bydd y lefelau lleiaf o yswiriant
 - £5 miliwn ar gyfer yswiriant atebolrwydd cyflogwr
 - £5m ar gyfer atebolrwydd cyhoeddus ac yswiriant atebolrwydd cynhyrchion
 - £2 filiwn ar gyfer yswiriant indemniad proffesiynol.
- Rhaid i bob polisi gynnwys cymal indemniad prifswm.
- Sicrhau fod y cyflenwr yn dal yr yswiriant angenrheidiol ar ddechrau'r contract, yn adnewyddu'r polisïau yn ôl yr angen yn ystod cyfnod y contract ac, yn dilyn pob adnewyddiad, yn darparu manylion a ddilyswyd gan ei yswiriwr neu frocer o'i yswiriant ar gyfer cofnodion y Cyngor.

8C TALIADAU DAN Y CONTRACT

8C.1 Fel rheol gyffredinol, rhaid i **bob contract**, beth bynnag fo'u gwerth, ddarparu ar gyfer talu gan y Cyngor **ar ôl** cyflenwi'r gwaith, y nwyddau neu'r gwasanaethau. Mae taliadau cyfnodol neu fesul cam o dan gontract yn dderbyniol, gallant gymell perfformiad gan y Cyflenwr ac yn achos y mwyafrif o gontractau Gwaith, mae'n ofynnol yn ôl y gyfraith. Yn eithriadol, a dim ond gyda chydsyniad y Cyfarwyddwr Adnoddau, caiff contract ddarparu ar gyfer talu cyn perfformiad contract.

Rhan 3 – O DAN LEFEL DYFYNBRIS

Contractau o dan £5,000

9. CYSTADLEUAETH

9.1 Nid oes angen i'r cyfarwyddwr gwasanaeth gael dyfynbrisiau cystadleuol ar gyfer contractau o werth llai na £5,000, ond rhaid iddo/iddi allu dangos bod y Cyngor yn derbyn gwerth am arian. Lle bo hynny'n briodol, rhaid cynnal ymgynghoriad perthnasol.

10. ARCHEBION PRYNU A THELERAU AC AMODAU CONTRACT

10.1 Rhaid i bob contract fod yn ysgrifenedig a rhaid cyhoeddi archeb brynu ar gyfer pob contract, oni bai ei fod yn cael ei dalu gyda cherdyn prynu.

10.2 Dylid cyfeirio at CPR 8.B.

11. AWDURDOD I GONTRACTIO – islaw lefel y Dyfynbris

11.1 Mae gan gyfarwyddwyr gwasanaeth awdurdod dirprwyedig i ymrwymo i gontractau sydd islaw lefel y Dyfynbris, ar yr amod bod cyllideb wedi'i dyrannu ar gyfer y gwariant hwnnw.

12. LLOFNOD Y CONTRACT – islaw lefel y Dyfynbris

12.1 Rhaid i gontractau sydd islaw lefel y Dyfynbris gael eu llofnodi i ac ar ran y Cyngor gan y cyfarwyddwr gwasanaeth sy'n gyfrifol am y contract neu swyddog a awdurdodwyd ganddo.

Rhan 4 – LEFEL Y DYFYNBRIS

Contractau rhwng £5,000 a £24,999

CYSTADLEUAETH

13.1 Rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth gael o leiaf tri dyfynbris cystadleuol ar gyfer contractau dros £5,000 ond llai na £25,000 mewn gwerth a rhaid iddo gynnal trywydd archwilio o'r broses gaffael. Lle bo hynny'n briodol, rhaid cynnal ymgynghoriad perthnasol.

14. ARCHEBION PRYNU A THELERAU AC AMODAU CONTRACT

10.1 Rhaid i bob contract fod yn ysgrifenedig a rhaid cyhoeddi archeb brynu ar gyfer pob contract.

14.2 Dylid cyfeirio at CPR 8.B.

15. AWDURDOD I GONTRACTIO – o fewn lefel y Dyfynbris

15.1 Mae gan gyfarwyddwyr gwasanaeth awdurdod dirprwyedig i ymrwymo i gontractau sydd o fewn lefel y Dyfynbris, ar yr amod bod cyllideb wedi'i dyrannu ar gyfer y gwariant hwnnw.

16. LLOFNOD Y CONTRACT – o fewn lefel y Dyfynbris

16.1 Rhaid i gontractau sydd o fewn lefel y Dyfynbris gael eu llofnodi i ac ar ran y Cyngor gan y cyfarwyddwr gwasanaeth sy'n gyfrifol am y contract neu swyddog a awdurdodwyd ganddo.

Rhan 5 - TENDRAU
Contractau o £25,000 i Drothwy'r UE (Tendrau)

17. CYSTADLEUAETH

17.1 Rhaid ceisio tendrau cystadleuol ar gyfer contractau gwerth £25,000 neu fwy

18. CAMAU RHAGARWEINIOL - Tendrau

18.1 Rhaid cynnal Asesiad Risg Cynaliadwy (SRA) cychwynnol gyda'r Gwasanaeth Caffael ac, os oes angen, cynnal SRA llawn. Nid yw hyn yn berthnasol i gystadlaethau bach o dan Fframwaith neu DPS.

18.2 Lle bo hynny'n briodol, rhaid cynnal ymgynghoriad perthnasol.

19. ARCHEB BRYNU

19.1 Rhaid i bob contract fod yn ysgrifenedig a rhaid cyhoeddi archeb brynu ar gyfer pob contract.

20. MANYLEB - Tendrau

20.1 Rhaid paratoi manyleb glir a chynhwysfawr o ofynion y Cyngor mewn perthynas â'r gwaith, y nwyddau neu'r gwasanaethau sydd i'w cyflenwi.

20.2 Dylai'r fanyleb ymgorffori meini prawf mesuradwy a, hyd y bo modd, ansawdd a pherfformiad gwrthrychol i alluogi'r cyfarwyddwr gwasanaeth i weld a yw'r cyflenwr yn cwrdd â gofynion y Cyngor.

20.3 Ni ddylid gwahodd ymgynghorwyr sy'n cynorthwyo i baratoi manyleb i dendro am y contract lle mae'n debygol o ystumio cystadleuaeth.

21. TELERAU AC AMODAU CONTRACT - Tendrau

21.1 Dylid cyfeirio at CPR 8.B.

22. AWDURDOD I WAHODD A GWERTHUSO TENDRAU - Tendrau

22.1 Yn ddarostyngedig i CPR 22.2, gellir cynnwys y penderfyniad i wahodd a gwerthuso tendrau am gontract a'r penderfyniad i ddirprwyo dyfarnu'r contract mewn un adroddiad i ddeiliad y portffolio.

22.2 Mae gan gyfarwyddwyr gwasanaeth awdurdod dirprwyedig i wahodd a gwerthuso tendrau a dyfarnu'r contractau a ganlyn:

- Nwyddau a Gwasanaethau hyd at Drothwy'r UE

- Gwasanaethau Cyffyrddiad Ysgafn, Contractau Gwaith a Chonsesiwn hyd at £499,999

Ar yr amod bod cyllideb wedi'i dyrannu ar gyfer y gwariant hwnnw. Rhaid i'r penderfyniad i wahodd a gwerthuso tendrau a'r penderfyniad i ddyfarnu contract gael ei

gofnodi ar ddwy ffurflen Penderfyniad Swyddog ar wahân. Fodd bynnag, pan fo'r galw o Gytundeb Fframwaith un cyflenwr yna dim ond penderfyniad i ddyfarnu'r contract sy'n ofynnol ar yr amod bod y Cytundeb Fframwaith wedi'i sefydlu gan y Cyngor neu ei gymeradwyo i'w ddefnyddio o dan CPR 8.3.

22.3 Gall deiliad portffolio awdurdodi'r penderfyniad i wahodd a gwerthuso tendrau a/neu ddyfarnu'r contractau a ganlyn:

- Nwyddau a Gwasanaethau rhwng £300,000 a £2 filiwn
- Gwasanaethau Cyffyrddiad Ysgafn, Contractau Gwaith a Chonsesiwn rhwng £500,000 a'r trothwy UE perthnasol.

Ar yr amod bod contractau o'r fath o fewn cwmipas ei bortffolio a bod cyllideb wedi'i dyrannu ar gyfer y gwariant hwnnw.

23. Y WEITHDREFN DENDRO - Tendrau

23.1 Rhaid dilyn y gweithdrefnau tendro canlynol wrth osod contractau o £25,000 i werth y Trothwy UE perthnasol.

23.2a Ar gyfer yr holl gontractau Gwasanaethau a Chyflenwadau (ac eithrio Gwasanaethau Cyfundrefn Cyffyrddiad Ysgafn) rhwng £25,000 a Throthwy'r UE ar gyfer Gwasanaethau a Chyflenwadau, rhaid dilyn gweithdrefn agored a rhaid gosod y cyfle ar y Wefan Gaffael Genedlaethol.

23.2b Ar gyfer contractau Gwaith, contractau Gwasanaethau Cyfundrefn Cyffyrddiad Ysgafn neu Gontractau Consesiwn rhwng £25,000 a'r Trothwy UE perthnasol, gellir defnyddio gweithdrefn dau gam gyda PQQ. Gall y cyfarwyddwr gwasanaeth ddewis rhestr fer o leiaf **bum** cyflenwr i'w gwahodd i dendro.

23.3 Ni ddylid cyhoeddi PQQ ar gyfer contractau islaw Trothwy'r UE ar gyfer Gwasanaethau a Chyflenwadau (ac eithrio Gwasanaethau Cyfundrefn Cyffyrddiad Ysgafn), fodd bynnag, gellir defnyddio un i gael gwybodaeth neu dystiolaeth sydd eu hangen ar y Cyngor at ddibenion asesu a yw'r sawl sy'n tendro yn cwrdd â gofynion neu isafswm safonau addasrwydd, gallu, statws cyfreithiol neu statws ariannol dim ond ar yr amod bod pob cwestiwn o'r fath yn berthnasol i destun y caffael ac yn gymesur.

23.4 Er mwyn sicrhau cystadleuaeth wirioneddol, y nifer lleiaf o Gyflenwyr a wahoddir i dendro yw pump neu, os oes cynigydd mewnol, chwech. Os oes llai na phump addas wedi mynegi diddordeb mewn cael eu gwahodd i dendro, yna gellir lleihau'r nifer lleiaf o Gyflenwyr i'w gwahodd i dendro fel sy'n briodol yn amodol ar sicrhau gwerth am arian.

23.5 Rhaid i'r gwahoddiad i dendro gael ei gyhoeddi gan y Gwasanaeth Caffael.

23.6 Rhaid i'r cyfarwyddiadau i'r sawl sy'n tendro nodi

- y dyddiad a'r amser diweddaraf i'r Cyngor dderbyn tendrau.
- rhaid dychwelyd tendrau i'r Cyngor trwy'r System e-Gaffael. Bydd tendrau sy'n cyrraedd y Cyngor ar ôl y dyddiad a'r amser diweddaraf a nodwyd, **beth bynnag fo'r amgylchiadau**, yn cael eu cadw heb eu hagor tan ar ôl i'r tendrau a dderbyniwyd yn iawn gael eu hagor a'u cofnodi, a chânt eu hagor a'u hystyried gan y Cyngor dim ond os yw'r Pennaeth Caffael yn tystio ei fod yn fodlon nad yw'r tendr wedi ennill unrhyw fantais dros dendrau eraill yn sgil yr oedi.;

- bydd unrhyw gontract yn cael ei derfynu ar unwaith, ac unrhyw golledion i'r Cyngor sy'n deillio o'r terfyniad yn cael eu hadfer o'r Cyflenwr, os yw'r Cyflenwr, neu unrhyw un sy'n gweithredu ar ei ran (gyda gwybodaeth y Cyflenwr neu hebdo):

(1) yn cynnig neu'n addo neu'n rhoi mantais ariannol neu fantais arall i unrhyw aelod etholedig o'r Cyngor, unrhyw aelod o staff neu unrhyw ymgynghorydd mewn cysylltiad â'r contract; neu

(2) yn gofyn, cytuno i dderbyn neu dderbyn mantais ariannol neu fantais arall fel bod rhyw gam gweithredu mewn perthynas â'r contract yn cael ei gyflawni'n amhriodol.

- Unrhyw delerau eraill y bydd y Gwasanaeth Caffael yn gofyn amdanynt.

23.7 Rhaid caniatáu amser priodol ar gyfer cyflwyno tendrau. Yr isafswm yw pedwar diwrnod ar ddeg o ddyddiad y gwahoddiad i dendro.

23.8 Rhaid i newidiadau i ddogfennau gwahoddiad i dendro, a wneir ar ôl i'r gwahoddiadau gael eu hanfon, gael y pennawd clir "**ITT Amendment**" a rhaid eu hanfon at yr holl Gyflenwyr sydd wedi cael gwahoddiad i dendro. Rhaid rhifo un neu fwy o welliannau yn olynol. Rhaid anfon gwelliannau allan mewn digon o amser i ganiatáu i gyflenwyr addasu eu tendrau cyn dyddiad cau'r tendrau. Os oes angen, rhaid ymestyn y cyfnod tendro i ganiatáu ar gyfer hyn.

23.9 Hyd nes y bydd y contract wedi'i ddyfarnu, mae'r wybodaeth a geir wrth agor tendrau yn gyfrinachol i'r rhai sy'n ymwneud â'r broses agor a'r rhai sy'n ymwneud yn uniongyrchol â gwerthuso'r tendrau. Rhaid cynnal cyfrinachedd a rhoi gwybod i Swyddog Monitro'r Cyngor am unrhyw doriad.

23.10. Rhaid trin tendr nad yw'n cydymffurfio â'r cyfarwyddiadau i'r sawl sy'n tendro neu'n amodol fel un nad yw'n cydymffurfio a'i wrthod. **Ni ddylid gwerthuso tendrau nad ydynt yn cydymffurfio oni bai bod Caffael yn cynghori fel arall.**

23.11 Ni chaniateir trafodaethau gyda chyflenwyr sydd wedi tendro am gontract gan gyfraith yr UE ac felly maent yn anghyfreithlon, ar gyfer contractau â gwerth islaw Trothwy'r UE. Ar ôl i'r tendrau gael eu hagar, **a chyn i'r tendrau gael eu sgorio**, efallai y bydd y cyfarwyddwr gwasanaeth yn ei gwneud yn ofynnol i'r sawl sy'n tendro roi eglurhad ar un neu fwy o dendrau. Rhaid dogfennu cwestiynau ac atebion eglurhad yn llawn a chynnwys yr eglurhad perthnasol yn y ddogfen gontract. Ni ddylai eglurhad wneud unrhyw newidiadau sylweddol i'r tendr. Ni ddylid sgorio tendrau nes bod eglurhad wedi'i gwblhau.

23.12 Tendr Cyflenwr yw eu cynnig i'r Cyngor, y gall y Cyngor ei dderbyn fel y mae'n sefyll yn amodol ar CPR 32.8. Os bydd y sawl sy'n tendro yn ceisio newid ei Dendr ar ôl y dyddiad olaf ar gyfer derbyn tendrau, rhaid rhoi cyfle iddo sefyll yn ôl neu dynnu ei Dendr gwreiddiol yn ôl. Gellir derbyn cywriad i wall rhifyddol amlwg.

24. GWERTHUSO TENDRAU

24.1 Fel rheol dylid gwerthuso tendrau ar sail y 'mwyaf manteisiol yn economaidd' i'r Cyngor. Yn eithriadol, a dim ond gyda chaniatâd y Pennaeth Caffael, gellir gwerthuso tendrau ar sail pris yn unig. Rhaid nodi sail y gwerthusiad yn y gwahoddiad i dendro. Os mai sail y gwerthusiad yw'r 'mwyaf manteisiol yn economaidd', rhaid nodi'r meini prawf ar gyfer gwerthuso yn y gwahoddiad i dendro, yn nhrefn blaenoriaeth ddisgynnol, gyda'r pwysïadau i'w rhoi iddynt.

24.2 Os mai pris yn unig yw sail y gwerthusiad, dim ond y Tendr isaf (os mai'r

Cyngor sydd i wneud taliad) ar yr amod bod yr elfen ansawdd yn y gymhareb gwerth am arian yn cael ei chadarnhau neu'r Tendr uchaf (os yw'r taliad i'w wneud i'r Cyngor) ar yr amod y cadarnheir bod yr elfen ansawdd yn y gymhareb gwerth am arian fydd yn cael ei derbyn.

24.3 Os mai'r 'mwyaf manteisiol yn economaidd' yw sail y gwerthusiad, rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth drefnu i banel gwerthuso priodol ystyried y tendrau a'u gwerthuso yn erbyn y meini prawf a'r pwysiadau a nodwyd yn y gwahoddiad i dendro. Gall y panel gwerthuso (yn ddarostyngedig i wiriadau gwrthdaro buddiannau a chytundebau cyfrinachedd priodol) gynnwys defnyddwyr gwasanaeth a/neu ymgynghorwyr allanol ond ni chaiff gynnwys aelodau etholedig o'r Cyngor.

24.4 Rhaid gwerthuso pob tendr dilys a dderbynnir.

24.5 Rhaid derbyn tendrau yn unol â chanlyniad y gwerthusiad neu ddim o gwbl.

24.6 Os na dderbynnir tendrau addas, rhaid ymgynghori â Chaffael ynghylch sut y gellir caffael y gwaith, y cyflenwadau neu'r gwasanaeth dan sylw.

24.7 Ni ddylid derbyn tendr sy'n fwy na'r gyllideb a ddyrannwyd. Os yw tendr yn fwy na'r gyllideb a ddyrannwyd, rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth gael dyraniad ychwanegol o arian yn unol â Rheoliadau Ariannol **cyn** y gellir derbyn y tendr.

24.8 Os yw'r holl tendrau dilys yn rhy uchel i'w derbyn ac nad oes unrhyw ddyraniad pellach o arian ychwanegol, gall y cyfarwyddwr gwasanaeth ddileu rhan o'r fanyleb a gofyn i'r holl gyflenwyr a wahoddir i dendro ail-brisio eu tendrau, trwy gyflwyno ffurf newydd o tendr. Mewn achosion o'r fath, rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth nodi'r hyn a ddilewyd mewn bil gostyngiadau neu ddogfen arall, i'w ymgorffori yn y ddogfen gontract.

24.09 Os bydd y contract yn arwain at gymhwyso'r Rheoliadau TUPE, mae'n rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth sicrhau bod y tendrwr llwyddiannus wedi ymdrin â phob mater mewn perthynas â gweithwyr, gan gynnwys cyflog, amodau cyflogaeth a hawliau a buddiannau phensiwn, yn ei Dendr a bydd yn rhoi holl indemniadau priodol yn y contract. Bydd y Cyngor yn rhoi indemniadau priodol mewn perthynas â materion yn ymwneud â gweithwyr **dim ond** os yw gweithwyr yn cael eu trosglwyddo o gyflogaeth y Cyngor i'r tendrwr llwyddiannus a ddim mewn unrhyw amgylchiadau eraill.

24.10 Mae'r cyfarwyddwr gwasanaeth yn gyfrifol am lunio adroddiad tendr llawn, a ddylai:

- gadarnhau bod y weithdrefn dendro wedi cydymffurfio â'r Rheolau Gweithdrefn Contract hyn;
- rhestru'r tendrau a wahoddwyd ac a dderbyniwyd;
- rhestru'r meini prawf gwerthuso a'r pwysiadau; a
- dangos sut sgoriwyd tendrau wrth eu gwerthuso.

Rhaid anfon yr adroddiad tendr at y sawl sy'n gwneud penderfyniad cyn gwneud y penderfyniad i ddyfarnu'r contract.

25. DYFARNU'R CONTRACT - Tendrau

25.1 Dylid cyfeirio at CPR 22.

25.2 Cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl y penderfyniad i ddyfarnu'r contract gael ei wneud, rhaid i'r gwasanaeth caffael ysgrifennu i roi gwybod i'r tendrwr llwyddiannus ac aflwyddiannus o'r penderfyniad hwnnw.

25.3 Dylai'r cyfarwyddwr gwasanaeth sicrhau fod y dyfarniad yn cael ei gyhoeddi yn y Wefan Gaffael Genedlaethol o fewn amser rhesymol wedi dyfarnu'r contract

25.4 Gellir dal gwybodaeth yn ôl rhag ei chyhoeddi os byddai ei rhyddhau:

(a) yn rhwystro gorfodi'r gyfraith neu a fyddai fel arall yn groes i fudd y cyhoedd,

(b) yn rhagfarnu buddiannau masnachol cyfreithlon gweithredwr economaidd penodol, boed yn gyhoeddus neu breifat, neu

(c) yn gallu rhagfarnu cystadleuaeth deg rhwng gweithredwyr economaidd.

26. LLOFNOD Y CONTRACT - Tendrau

26.1 **Ni ddylid** caniatáu i'r Cyflenwr ddechrau gweithio ar y contract nes bod dogfennau'r contract wedi'u llofnodi neu wedi'u selio gan y ddau barti fel sy'n briodol.

.26.2 Rhaid i gontractau sydd islaw Trothwy'r UE perthnasol, nad yw'n ofynnol eu selio, gael eu llofnodi i ac ar ran y Cyngor gan y cyfarwyddwr gwasanaeth sy'n gyfrifol am y contract neu swyddog a awdurdodwyd ganddo/ganddi.

Rhan 6 - TENDRAU UE

Contractau dros Drothwy'r UE

27. CYSTADLEUAETH

27.1 Rhaid ceisio tendrau cystadleuol ar gyfer contractau dros Drothwy'r UE.

28. DEWIS Y LLWYBR CAFFAEL - Tendrau UE

- 28.1 Rhaid cytuno ar strategaeth fasnachol gyda Chaffael **cyn** ceisio awdurdod i wahodd tendrau. Rhaid cwblhau hyn ymhell cyn dechrau'r broses dendro a rhaid iddi fod yn y fformat a gymeradwywyd gan y Gwasanaeth Caffael.
- 28.2 **Ar yr un pryd** â chyflwyno'r cais caffael er mwyn i Caffael ddatblygu strategaeth fasnachol, rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth roi cyfarwyddiadau llawn i'r Gwasanaethau Cyfreithiol i ddrafftio neu gymeradwyo amodau a thelerau contract yn unol â CPR 30.
- 28.3 Rhaid cynnal Asesiad Risg Cynaliadwy (SRA) cychwynnol gyda'r Gwasanaeth Caffael ac, os oes angen, cynnal SRA llawn.
- 28.4 Lle bo'n briodol, mae'n rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth gynnal ymgynghoriad perthnasol.

29. MANYLEB - Tendrau UE

- 29.1 Rhaid paratoi manyleb briodol, sy'n nodi disgrifiad clir a chynhwysfawr o ofynion y Cyngor o ran y gwaith, y nwyddau neu'r gwasanaethau sydd i'w cyflenwi.
- 29.2 Rhaid nodi pob gwaith, nwyddau a gwasanaeth trwy gyfeirio at safonau Ewropeaidd, neu safonau cenedlaethol os na osodir safonau Ewropeaidd. **Ni ddylid** nodi cynhyrchion neu weithgynhyrchwyr a enwir.

Nodyn cynghori: Gellir nodi cynhyrchion a enwir os ychwanegir y geiriau "neu gyfwerth" ar ôl y cynnyrch a enwir, ond mae'n well disgrifio'r nodweddion sy'n ofynnol yn y cynnyrch.

- 29.32 Dylai'r fanyleb ymgorffori meini prawf mesuradwy a, hyd y bo modd, ansawdd a pherfformiad gwrthrychol i alluogi'r cyfarwyddwr gwasanaeth i weld a yw'r cyflenwr yn cwrdd â gofynion y Cyngor.
- 29.4 Rhaid cael yr holl gyngor a chymorth proffesiynol a thechnegol angenrheidiol wrth baratoi'r fanyleb, er mwyn sicrhau dogfen gynhwysfawr sy'n mynegi gofynion y Cyngor ac yn amddiffyn ei fuddiannau. Ni ddylid gwahodd ymgynghorwyr sy'n cynorthwyo i baratoi manyleb i dendro am y contract. Dylai'r bobl sy'n paratoi'r fanyleb, fel rheol, fod yn rhan o'r panel sy'n gwerthuso tendrau.

30. TELERAU AC AMODAU CONTRACT

30.1 Ar gyfer contractau dros Drothwy'r UE ar gyfer Gwasanaethau a Chyflenwadau a chontractau sy'n werth £1m ar gyfer Contractau Gwaith a Chonsesiwn, rhaid rhoi cyfarwyddiadau llawn cyn gynted â phosibl a bob amser heb fod yn hwyrach na chyflwyno'r cais caffael i'r Gwasanaethau Cyfreithiol i drafftio telerau ac amodau contract

neu i gymeradwyo telerau ac amodau safonol y contract e.e. NEC.

30.2 Ni ddylid cyhoeddi hysbysiad contract yr OJEU neu hysbyseb arall sy'n gwahodd tendrau nes bod yr holl ddogfennau caffael ar gael yn electronig gyda mynediad uniongyrchol anghyfyngedig a llawn trwy'r System e-Gaffael.

31. AWDURDOD A DIRPRWYAETH I WAHODD A GWERTHUSO TENDRAU A DYFARNU CONTRACTAU

31.1 Yn ddarostyngedig i CPR 31.2, gellir cynnwys y penderfyniad i wahodd a gwerthuso tendrau am gontract a'r penderfyniad i ddirprwyo dyfarnu'r contract mewn un adroddiad i deiliad y portffolio neu'r Cabinet fel y bo'n briodol.

31.2 Gall deiliad portffolio awdurdodi'r penderfyniad i wahodd a gwerthuso tendrau a/neu ddyfarnu'r contractau a ganlyn:

- Nwyddau a Gwasanaethau rhwng £300,000 a £2 filiwn ar yr amod bod contractau o'r fath o fewn cwmipas ei bortffolio a bod cyllideb wedi'i dyrannu ar gyfer y gwariant hwnnw. Gall deiliaid portffolio ddirprwyo awdurdod i gyfarwyddwyr gwasanaeth ddyfarnu contractau ar gyfer nwyddau a gwasanaethau rhwng £300,000 a £2 filiwn.

31.3 Dim ond y Cabinet all awdurdodi gwahodd a gwerthuso tendrau a/neu ddyfarnu'r contractau a ganlyn:

- Nwyddau a Gwasanaethau dros £2 filiwn
- Gwasanaethau Cyffyrddiad Ysgafn, Contractau Gwaith a Chonsesiwn uwchben y trothwy UE perthnasol.

Gall y Cabinet ddirprwyo awdurdod i deilydd portffolio neu gyfarwyddwr gwasanaethau i ddyfarnu contract uwchben y gwerthoedd, ar yr amod bod cyllideb wedi'i dyrannu ar gyfer y gwariant hwnnw. Bydd y penderfyniad yn cael ei gofnodi yng nghofnodion y Cabinet.

31.4 Ni ddylid cyhoeddi hysbysiad contract yr OJEU na hysbyseb arall sy'n gwahodd tendrau nes bod y cyfarwyddwr gwasanaeth, deiliad portffolio neu'r Cabinet (fel y bo'n briodol) wedi penderfynu gwahodd a gwerthuso tendrau a bod y penderfyniad wedi'i gofnodi'n ysgrifenedig ar y ffurflen benderfynu briodol.

32. Y WEITHDREFN DENDRO - Tendrau UE

32.1 Rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth, mewn ymgynghoriad â'r Gwasanaeth Caffael, ddilyn y gweithdrefnau tendro a nodir yn Rheoliadau'r UE wrth osod contractau dros Drothwy perthnasol yr UE.

32.2 Rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth mewn ymgynghoriad â Gwasanaethau Caffael sefydlu a yw contract yn dod o dan y Gyfundrefn Lawn neu'r Gyfundrefn Cyffyrddiad Ysgafn.

- Pan fydd y contract yn dod o dan y Gyfundrefn Lawn, rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth ddefnyddio gweithdrefn agored neu gyfyngedig oni bai bod Gwasanaethau Caffael yn cytuno ar y defnydd o weithdrefn arall.
- Pan fydd y contract yn dod o fewn Rheoliadau Contractau Consesiwn 2016 neu'r Gyfundrefn Cyffyrddiad Ysgafn, yna gall y cyfarwyddwr gwasanaeth, mewn ymgynghoriad â'r Gwasanaethau Cyfreithiol, bennu'r gweithdrefnau tendro sydd i'w defnyddio.

32.3 Ni ddylid cyhoeddi hysbysiad contract yr OJEU neu hysbyseb arall sy'n gwahodd tendrau nes bod yr holl ddogfennau caffael ar gael yn electronig gyda mynediad

uniongyrchol anghyfyngedig a llawn trwy'r System e-Gaffael.

32.4 Er mwyn sicrhau'r ymateb gorau i hysbyseb, efallai y bydd y cyfarwyddwr gwasanaeth yn hysbysu cyflenwyr priodol o flaen llaw bod hysbyseb ar y gweill.

32.5 Rhaid hysbysu'r cyfle contract yn OJEU a'i gyhoeddi yn y Wefan Gaffael Genedlaethol ar gyfer y Gyfundrefn Cyffyrddiad Ysgafn, y Gyfundrefn Lawn a Chontractau Consesiwn. Rhaid i hysbysiadau contract OJEU gael eu gosod gan y Gwasanaeth Caffael yn unig. Ni ddylai cyfarwyddwyr gwasanaeth neu ymgynghorwyr osod hysbysiadau contract OJEU eu hunain.

32.6 Os bydd y Cyngor yn dilyn y weithdrefn gyfyngedig, rhaid gwahodd nifer digonol o Gyflenwyr i dendro er mwyn sicrhau cystadleuaeth ddilys. Y nifer lleiaf yw pump. Os oes llai na phum fynegiant o ddiddordeb mewn cael eu gwahodd i dendro neu lai na phum PQQ boddhaol, yna gellir gostwng y nifer lleiaf o Gyflenwyr i'w gwahodd i dendro, gyda chymeradwyaeth y Gwasanaeth Caffael.

32.7 Cyn gynted â phosibl ar ôl dewis y rhestr fer o Gyflenwyr i'w gwahodd i dendro, dylai unrhyw Gyflenwyr na ddewiswyd gael eu hysbysu yn ysgrifenedig o'r rhesymau pam na chawsant eu dethol. Os yw Cyflenwr na chafodd ei ddewis yn gofyn am wybodaeth bellach ynghylch pam y bu'n aflwyddiannus, rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth wneud trefniadau ar gyfer y dad-friffio ar unwaith.

32.8A Bydd cyfarwyddwyr gwasanaeth yn sicrhau bod cynnydd yr holl weithdrefnau caffael yn cael ei ddogfennu.

32.8B Rhaid i gyfarwyddwyr gwasanaeth sicrhau eu bod yn cadw digon o ddogfennaeth i gyfiawnhau penderfyniadau a wneir ym mhob cam o'r weithdrefn gaffael, fel dogfennaeth ar:

- (a) cyfathrebu â chynigwyr a thrafodaethau mewnol,
- (b) paratoi'r dogfennau caffael,
- (c) deialog neu drafod os o gwbl,
- (d) dewis a dyfarnu'r contract.

32.8C Rhaid i gyfarwyddwyr gwasanaeth sicrhau y cedwir y ddogfennaeth am gyfnod o chwe blynedd o leiaf ar ôl dyddiad gorffen y contract.

32.9 Rhaid i'r gwahoddiad i dendro gael ei gyhoeddi gan y Gwasanaeth Caffael.

32.10 Rhaid i'r cyfarwyddiadau i'r sawl sy'n tendro nodi

- y dyddiad a'r amser diweddaraf i'r Cyngor dderbyn tendrau.
- rhaid dychwelyd tendrau trwy'r System e-Gaffael. Bydd tendrau sy'n cyrraedd y Cyngor ar ôl y dyddiad a'r amser diweddaraf a nodwyd, **beth bynnag fo'r amgylchiadau**, yn cael eu cadw heb eu hagar tan ar ôl i'r tendrau a dderbyniwyd yn iawn gael eu hagar a'u cofnodi, a chânt eu hagar a'u hystyried gan y Cyngor dim ond os yw'r Pennaeth Caffael yn tystio ei fod yn fodlon nad yw'r tendr wedi ennill unrhyw fantais dros dendrau eraill yn sgil yr oedi;
- Rhaid trin unrhyw dendr nad yw'n cydymffurfio â'r cyfarwyddiadau i'r sawl sy'n tendro neu'n amodol fel un nad yw'n cydymffurfio a'i wrthod. **Ni ddylid gwerthuso tendrau nad ydynt yn cydymffurfio oni bai bod Caffael yn cynghori fel arall a**

- bydd unrhyw gontract yn cael ei derfynu ar unwaith, ac unrhyw golledion i'r Cyngor sy'n deillio o'r terfyniad yn cael eu hadfer o'r cyflenwr, os yw'r cyflenwr, neu unrhyw un sy'n gweithredu ar ei ran (gyda gwybodaeth y cyflenwr neu hebddo):
 - (1) yn cynnig neu'n addo neu'n rhoi mantais ariannol neu fantais arall i unrhyw aelod etholedig o'r Cyngor, unrhyw aelod o staff neu unrhyw ymgynghorydd mewn cysylltiad â'r contract; neu
 - (2) yn gofyn, cytuno i dderbyn neu dderbyn mantais ariannol neu fantais arall fel bod rhyw gam gweithredu mewn perthynas â'r contract yn cael ei gyflawni'n amhriodol.
- Unrhyw delerau eraill y bydd y Gwasanaeth Caffael yn gofyn amdanynt.

32.11 Rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth ganiatáu digon o amser i gyflwyno tendrau. Rhaid i'r amser a ganiateir gydymffurfio â Rheoliadau perthnasol yr UE a deddfwriaeth.

32.12 Rhaid i newidiadau gan y cyfarwyddwr gwasanaeth i ddogfennau gwahoddiad i dendro, a wneir ar ôl i'r gwahoddiadau gael eu hanfon, gael y pennawd clir "**ITT Amendment**" a rhaid eu hanfon at yr holl gyflenwyr sydd wedi cael gwahoddiad i dendro. Os oes mwy nag un gwelliant, rhaid eu rhifo yn olynol. Rhaid anfon gwelliannau allan mewn digon o amser i ganiatáu i gyflenwyr addasu eu tendrau a beth bynnag heb fod yn hwyrach na phum diwrnod gwaith clir cyn cau'r tendrau. Os oes angen, rhaid ymestyn y cyfnod tendro i ganiatáu ar gyfer hyn.

32.13 Hyd nes y bydd y contract wedi'i ddyfarnu, mae'r wybodaeth a geir wrth agor tendrau yn gyfrinachol i'r rhai sy'n ymwneud â'r broses agor a'r rhai sy'n ymwneud yn uniongyrchol â gwerthuso'r tendrau. Rhaid cynnal cyfrinachedd a rhoi gwybod i Swyddog Monitro'r Cyngor am unrhyw doriad.

32.14 Rhaid i dendrau gael eu hagor trwy system e-Gaffael y Cyngor gan aelod o staff y Gwasanaeth Caffael sydd wedi'i awdurdodi i fod yn ddilyswr y tendr hwnnw.

33. EGLURHAD O DENDRAU - Tendrau UE

33.1 Ni chaniateir trafodaethau gyda chyflenwyr sydd wedi tendro am gontract gan gyfraith yr UE ac felly maent yn anghyfreithlon ac eithrio yn unol â Rheoliadau Contractau Consesiwn 2016 a'r weithdrefn a drafodwyd neu'r weithdrefn gystadleuol gyda thrafodaeth o dan Reoliadau Contractau Cyhoeddus 2015 (fel y'i diwygiwyd). Ar ôl i'r tendrau gael eu hagor, **a chyn i'r tendrau gael eu sgorio, rhaid** i'r cyfarwyddwr gwasanaeth drafod gyda Chaffael a oes angen i'r sawl sy'n tendro roi eglurhad ar un neu fwy o dendrau.

33.2 Rhaid i unrhyw eglurhad sicrhau bod y Cyngor wedi deall y tendr a gyflwynwyd yn llawn. Ni ddylai eglurhad wneud unrhyw newidiadau sylweddol i'r tendr.

33.3 Rhaid dogfennau cwestiynau ac atebion eglurhad yn llawn ar ffurf a gymeradwywyd gan y Gwasanaethau Caffael a rhaid ymgorffori'r eglurhad perthnasol yn y ddogfen gontract.

33.4 Ni ddylid gwerthuso a sgorio tendrau nes bod eglurhad wedi'i gwblhau.

34. GWERTHUSO TENDRAU - Tendrau UE

34.1 Fel rheol dylid gwerthuso tendrau ar sail pa un yw'r 'mwyaf manteisiol yn economaidd' i'r Cyngor. Yn eithriadol, a dim ond gyda chaniatâd y Gwasanaeth Caffael,

gellir gwerthuso tendrau ar sail pris yn unig ar yr amod bod yr elfen ansawdd yn y gymhareb gwerth am arian yn cael ei chadarnhau. Rhaid nodi sail y gwerthusiad yn yr hysbysiad contract a gyhoeddir yn OJEU ac mewn unrhyw hysbyseb arall. Rhaid nodi sail y gwerthusiad hefyd yn y gwahoddiad i dendro. Os mai sail y gwerthusiad yw'r 'mwyaf manteisiol yn economaidd', rhaid nodi'r meini prawf ar gyfer gwerthuso yn y gwahoddiad i dendro, yn nhrefn blaenoriaeth ddisgynnol, gyda'r pwysïadau i'w rhoi iddynt a'r dull sgorio.

Nodyn cyngori: Gall y meini prawf ar gyfer gwerthuso gynnwys ansawdd, pris, teilyngdod technegol, nodweddion esthetig a swyddogaethol, nodweddion amgylcheddol, costau rhedeg, cost-effeithiolrwydd, gwasanaethau ar ôl gwerthu, cymorth technegol, dyddiad cyflawni, cyfnod cyflawni, a'r cyfnod cwblhau.

34.2 Os mai sail y gwerthusiad yw pris yn unig ar yr amod bod yr elfen ansawdd yn y gymhareb gwerth am arian yn cael ei chadarnhau, dim ond y tendr isaf (os mai'r **Cyngor** sydd i wneud taliad) neu'r tendr uchaf (os yw'r taliad i'w wneud i'r Cyngor) fydd yn cael ei derbyn.

34.3 Os mai'r 'mwyaf manteisiol yn economaidd' yw sail y gwerthusiad, rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth drefnu i banel gwerthuso priodol ystyried y tendrau a'u gwerthuso yn erbyn y meini prawf a'r pwysïadau a nodwyd yn y gwahoddiad i dendro. Gall y panel gwerthuso (yn ddarostyngedig i wiriadau gwrthdaro buddiannau a chytundebau cyfrinachedd priodol) gynnwys defnyddwyr gwasanaeth a/neu ymgynghorwyr allanol ond ni chaiff gynnwys aelodau etholedig o'r Cyngor. Dylai'r panel gwerthuso, fel rheol, gynnwys y bobl hynny sydd wedi cael mewnbwn sylweddol i lunio'r fanyleb.

34.4 Rhaid gwerthuso pob tendr dilys a dderbynnir.

34.5 Rhaid derbyn tendrau yn unol â chanlyniad y gwerthusiad neu ddim o gwbl.

34.6 Os na dderbynnir tendrau addas neu os dderbynnir tendrau anarferol o isel, rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth ymgynghori â Chaffael ynghylch sut y gellir caffael y gwaith, y cyflenwadau neu'r gwasanaeth dan sylw.

34.7 Ni ddylid derbyn tendr sy'n fwy na'r gyllideb a ddyrannwyd. Os yw tendr yn fwy na'r gyllideb a ddyrannwyd, rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth gael dyraniad ychwanegol o arian yn unol â Rheoliadau Ariannol **cyn** y gellir derbyn y tendr.

34.8 Os yw'r holl dendrau dilys yn rhy uchel i'w derbyn ac nad oes unrhyw ddyraniad pellach o arian ychwanegol, gall y cyfarwyddwr gwasanaeth ddileu rhan o'r fanyleb a gofyn i'r holl gyflenwyr a wahoddir i dendro ail-brisio eu tendrau, trwy gyflwyno ffurf newydd o tendr. Mewn achosion o'r fath, rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth nodi'r hyn a ddilewyd mewn bil gostyngiadau neu ddogfen arall, i'w ymgorffori yn y ddogfen gontract.

34.9 Os bydd y contract yn arwain at gymhwyso'r Rheoliadau TUPE, mae'n rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth sicrhau bod y tendrwr llwyddiannus wedi ymdrin â phob mater mewn perthynas â gweithwyr, gan gynnwys cyflog, amodau cyflogaeth a hawliau a buddiannau phensiwn, yn ei dendr a bydd yn rhoi holl indemniadau priodol yn y contract. Bydd y Cyngor yn rhoi indemniadau priodol mewn perthynas â materion yn ymwneud â gweithwyr **dim ond** os yw gweithwyr yn cael eu trosglwyddo o gyflogaeth y Cyngor i'r tendrwr llwyddiannus a ddim mewn unrhyw amgylchiadau eraill.

35. DIWYGIADAU A NEWIDIADAU I DENDRAU - Tendrau UE

35.1 Yn ddarostyngedig i Reoliadau 34.8 a 34.9, tendr Cyflenwr yw ei gynnig i'r

Cyngor, y caiff y Cyngor ei dderbyn fel y mae. Ar ôl iddo gyflwyno ei Dendr ac wedi cynnig eglurhad os oes angen, ni chaniateir i'r sawl sy'n tendro wneud unrhyw newid i swm y tendr nac unrhyw un o'i gynigion tendro.

35.2 Os bydd y sawl sy'n tendro yn ceisio newid ei gynnig ar ôl y dyddiad olaf ar gyfer derbyn tendrau, rhaid rhoi cyfle iddo sefyll yn ôl neu dynnu ei dendr gwreiddiol yn ôl. Gellir derbyn cywiriad i wall rhifyddol amlwg mewn Tendr pris sefydlog.

35.3 Rhaid i dendr sy'n amodol neu y mynegir ei fod yn amodol ar y Cyngor yn derbyn addasiadau i'r fanyleb neu delerau ac amodau'r contract. gael ei drin fel un nad yw'n cydymffurfio a'i wrthod. **Ni ddylid gwerthuso tendrau nad ydynt yn cydymffurfio.** Nid yw hyn yn atal y Cyngor rhag gwahodd cynigion amrywiol. Os gwahoddir bidiau amrywiol, rhaid ei gwneud yn ofynnol i dendrwy'r gyflwyno cais cyfeirio gorfodol yn seiliedig ar y fanyleb a'r telerau ac amodau a gynhwysir yn y gwahoddiad i dendro, fel y gellir cymharu'r holl gynigion yn deg.

35.4 Cyn i Dendr gael ei dderbyn, gall cyfarwyddwr gwasanaeth ofyn i bob un sy'n tendro ddal ei dendrau ar agor am gyfnod hirach. Dylai tendrau bob amser aros ar agor i'w derbyn am gyfnod o naw deg diwrnod o'r dyddiad diweddaraf ar gyfer derbyn tendrau, neu unrhyw gyfnod arall y mae'r cyfarwyddwr gwasanaeth yn ei ystyried yn briodol, a rhaid i ffurf y tendr wneud hyn yn glir.

36. DYFARNU'R CONTRACT - Tendrau UE

36.1 Dylid cyfeirio at CPR 31 mewn perthynas ag awdurdod i ddyfarnu contract.

36.2 Rhaid cynhyrchu adroddiad tendr llawn, cyfrinachol mewn fformat a gymeradwywyd gan y Gwasanaeth Caffael, (nid oes angen yr adroddiad ar gyfer contractau yn ôl y galw o Gytundeb Fframwaith, neu Systemau Prynu Dynamig oni bai bod y Gwasanaeth Caffael yn gofyn yn benodol amdano).

36.3 Rhaid anfon yr adroddiad tendr at Gaffael a'r sawl sy'n gwneud penderfyniad cyn gwneud y penderfyniad i ddyfarnu'r contract. Rhaid nodi ar yr adroddiad tendro "DIM I'W GYHOEDDI".

36.4 Rhaid i'r argymhelliad i'r sawl sy'n gwneud penderfyniad i ddyfarnu'r contract gynnwys enw'r tendrwr llwyddiannus, hyd y contract ac unrhyw opsiynau ar gyfer estyniad a phris neu bris amcangyfrifedig y contract.

36.5 Cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl y penderfyniad i ddyfarnu'r contract gael ei wneud, a chymryd gweithdrefnau galw i mewn i ystyriaeth, rhaid i'r gwasanaeth caffael ysgrifennu i roi gwybod i'r tendrwr llwyddiannus o'r penderfyniad hwnnw. Rhaid gyrru'r llythyr hwn trwy system e-Gaffael y Cyngor.

36.6 Ar yr un pryd â'r hysbysiad yn CPR 36.5, rhaid i'r gwasanaeth caffael ysgrifennu at bob **tendrwr aflwyddiannus**, gan eu hysbysu o:

- enw'r tendrwr llwyddiannus
- y rhesymau dros y penderfyniad i ddyfarnu, gan gynnwys nodweddion a manteision cymharol y tendr llwyddiannus;
- y meini prawf dyfarnu, unrhyw is-feini prawf, y pwysiadau a roddwyd iddynt a'r fethodoleg sgorio;
- y sgôr a gafwyd gan y tendrwr llwyddiannus yn y gwerthusiad;

- y sgôr a gafwyd gan y tendrwr aflwyddiannus sy'n yn cael ei hysbysu (ond dim eraill);
- y dyddiad y gwnaed y penderfyniad i ddyfarnu;
- effaith y cyfnod segur a'r dyddiad na fydd y Cyngor yn ymrwymo i'r contract cyn hynny; a
- y dyddiad yr anfonir y llythyr.

Rhaid anfon y llythyr hysbysu at y tendrwr aflwyddiannus trwy system e-Gaffael y Cyngor.

36.7. Ar yr un pryd â'r hysbysiad yn CPR 36.5, rhaid i'r Gwasanaeth Caffael ysgrifennu at **bob ymgeisydd a wahoddwyd i dendro ond na wnaethant gyflwyno tendr**, yn ei hysbysu o:

- enw'r tendrwr llwyddiannus
- y rhesymau dros y penderfyniad i ddyfarnu, gan gynnwys nodweddion y tendr llwyddiannus;
- y meini prawf dyfarnu, unrhyw is-feini prawf, y pwysiadau a roddwyd iddynt a'r fethodoleg sgorio;
- y sgôr a gafwyd gan y tendrwr llwyddiannus yn y gwerthusiad;
- y dyddiad y gwnaed y penderfyniad i ddyfarnu;
- effaith y cyfnod segur a'r dyddiad na fydd y Cyngor yn ymrwymo i'r contract cyn hynny; a
- y dyddiad yr anfonir y llythyr.

Rhaid anfon y llythyr hysbysu at y cyflenwyr a wahoddwyd ond na chyflwynodd dendr trwy system e-Gaffael y Cyngor.

36.8 Rhaid i'r hysbysiadau yn CPR 36.6 a 36.7 gael eu cymeradwyo gan y Gwasanaeth Caffael cyn eu cyhoeddi.

36.9 Os yw tendrwr aflwyddiannus yn gofyn am wybodaeth bellach ynghylch pam y bu'n aflwyddiannus, rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth wneud trefniadau ar gyfer y dad-friffio ar unwaith.

36.10 Ni ddylid llofnodi na selio dogfen y contract (fel y bo'n briodol) cyn i ddeg diwrnod ddod i ben (y cyfnod segur) yn dilyn y dyddiad yr anfonwyd yr hysbysiad o'r penderfyniad i ddyfarnu'r contract. 'Efallai na fydd cyfnod segur yn berthnasol o dan gystadleuaeth fach ar gyfer trefniadau yn ôl y galw oni nodir yn benodol yn y Cytundeb Fframwaith neu'r System Prynu Dynamig'

36.11 Efallai y cyhoeddir hysbysiad tryloywder gwirfoddol (heblaw am estyniad neu addasiad fel y'i diffinnir yn CPR 40 a 41) yn OJEU yn unig gyda chaniatâd ymlaen llaw gan y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Phwyllgorau. Os cyhoeddir hysbysiad tryloywder gwirfoddol, rhaid peidio â llofnodi na selio'r ddogfen gontract (fel y bo'n briodol) cyn i ddeg diwrnod ddod i ben (y cyfnod segur) ar ôl y dyddiad y cyhoeddwyd yr hysbysiad yn OJEU.

36.12 Rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth, mewn ymgynghoriad â'r Gwasanaeth Caffael, drefnu i gyhoeddi hysbysiad dyfarnu contract yn OJEU, cyn pen 30 diwrnod ar ôl dyfarnu'r contract neu ddiwedd Cytundeb Fframwaith neu System Prynu Dynamig. (Nid oes unrhyw ofyniad i gyhoeddi hysbysiad OJEU am gontract yn ôl y gofyn o Gytundeb Fframwaith).

36.13 Rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth sicrhau, o fewn amser rhesymol i ddyfarnu'r contract, fod y dyfarniad yn cael ei gyhoeddi ar y Wefan Gaffael Genedlaethol gyda'r wybodaeth ganlynol o leiaf:

- (a) enw'r contractwr;
- (b) y dyddiad yr ymrwymwyd i'r contract;
- (c) gwerth y contract;
- (d) a yw'r contractwr yn fusnes bach a chanolig.

36.14 Gellir dal gwybodaeth yn ôl rhag ei chyhoeddi os byddai ei rhyddhau:

- (a) yn rhwystro gorfodi'r gyfraith neu a fyddai fel arall yn groes i fudd y cyhoedd,
- (b) yn rhagfarnu buddiannau masnachol cyfreithlon gweithredwr economaidd penodol, boed yn gyhoeddus neu breifat, neu
- (c) yn gallu rhagfarnu cystadleuaeth deg rhwng gweithredwyr economaidd.

37. BONDIAU A GWARANTAU RHIANT-GWMNIAU

37.1 Ar gyfer pob contract werth £5m neu fwy, rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth benderfynu, gan gymryd cyngor priodol, a yw'r amgylchiadau'n cyfiawnhau'r Cyngor yn ei gwneud yn ofynnol i'r cyflenwr ddarparu gwarant rhiant-gwmni. Os nad oes gan y cyflenwr riant-gwmni neu os na chymeradwyir y rhiant-gwmni o dan CPR 37.2, efallai y bydd yn ofynnol o dan yr amgylchiadau hynny i gyflenwr ddarparu bond. Os oes angen bond, rhaid i swm y bond fod yn ddim llai na deg y cant o gyfanswm gwerth y contract neu'r cyfan o werth y contract blyneddol, oni chytunir yn wahanol gan y Prif Swyddog Cyllid.

37.2 Rhaid i'r rhiant-gwmni neu'r mechnïwr am fond gael ei gymeradwyo gan y Prif Swyddog Cyllid.

37.3 Rhaid cynnwys sbesimen o warant a bond y rhiant-gwmni yn y ddogfennaeth gwahoddiad i dendro.

38. LLOFNOD Y CONTRACT - Tendrau UE

38.1 Rhaid i bob contract, bond, gwarant, cytundeb neu drafodiad nad oes unrhyw ystyriaeth ohonynt gael eu cyflawni fel gweithred dan sêl yn unol â'r Rheolau Gweithdrefn Contract hyn.

Fodd bynnag, ni fydd hyn yn berthnasol i gcontractau ar gyfer yswiriant pan ddaw'r contract i rym trwy gyflwyno atodlen o'r yswiriant a dogfennau polisi i'r Cyngor gan yr yswiriwr.

Gall Gwasanaethau Cyfreithiol gyfarwyddo bod yn rhaid cyflawni contractau eraill fel gweithredoedd.

38.2 Rhaid argraffu Sêl Gyffredin y Cyngor ar bob contract a gyflawnir fel gweithredoedd a rhaid i swyddog y Cyngor a awdurdodwyd gan y Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Phwyllgorau fod yn dyst i hyn.

38.3 Rhaid i bob contract nad yw o fewn cwmipas CPR 38.1 gael ei lofnodi i ac ar ran y Cyngor gan un o swyddogion y Cyngor.

Rhan 7

Ar gyfer contractau sydd wedi cychwyn

39. RHEOLI CONTRACTAU

39.1 Ni ddylai contract gychwyn nes bod y dogfennau contract wedi'u llofnodi neu eu selio a'u dyddio. Rhaid i gyfarwyddwyr gwasanaeth ganiatáu amser ar gyfer hyn yn y rhaglen gontract.

39.2 Cyn pen deg diwrnod o ddyddiad y contract, os yw'r contract werth £25,000 neu fwy, rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth ychwanegu manylion y contract ar gofrestr contractau'r Cyngor a chofnodi'r canlynol:

- y gwaith, y nwyddau neu'r gwasanaethau sydd i'w cyflenwi;
- enw'r cyflenwr;
- gwerth y contract;
- y dyddiadau cychwyn a chwblhau;
- unrhyw opsiynau ymestyn
- statws cyfredol y contract

Rhaid cynnal a diweddarau'r manylion hyn.

39.3 Y cyfarwyddwr gwasanaeth fydd rheolwr y contract ar gyfer y contractau y mae ef/hi yn gyfrifol amdanynt hyd at Drothwy'r UE, ond caiff awdurdodi swyddog arall i fod â chyfrifoldeb o ddydd i ddydd am reoli'r contract. Ar gyfer contractau dros Drothwy'r UE, rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth benodi rheolwr contract sydd â'r sgiliau a'r profiad priodol.

39.4 Mae'r rheolwr contract yn gyfrifol am:

- reoli'r contract a sicrhau ei fod yn cael ei gyflawni yn unol â'i delerau a'i amodau;
- monitro perfformiad y cyflenwr a chynnal adolygiadau canol contract i bennu gwerth parhaus am arian;
- gwneud y Cyflenwr yn ymwybodol bod disgwyl iddynt gydymffurfio â pholisïau cyfle cyfartal, gwrth-dwyll a llygredd, safonau iaith Gymraeg, chwythu chwiban a gwrth-wyngalchu arian y Cyngor;
- sicrhau bod y Cyflenwr yn cynnal y polisiau yswiriant sy'n ofynnol gan y contract;
- cytuno ar unrhyw fân newidiadau i'r contract (ond nid newidiadau i brisiau) cyn iddynt gael eu cyflawni;
- cadw cofnod o'r holl brisiadau, taliadau, hawliadau, monitro, newidiadau a thystysgrifau o dan y contract;
- tynnu iawndal penodedig, os yw'n briodol;
- cysylltu â'r Gwasanaeth Caffael i ddiweddarau statws eu contract ar Gofrestr Contractau'r Cyngor;

- mewn ymgynghoriad â'r Gwasanaethau Cyfreithiol a'r rheolwr cyllid priodol, cydsynio i is-gontractau, aseiniadau i gyflenwyr newydd a newidiadau i gyflenwyr newydd; a
- rheoli'r cyfnod pontio rhwng diwedd un contract a dechrau contract arall

Nodyn cynghori: Argymhellir bod penderfyniadau sy'n awdurdodi newidiadau i gontract neu is-gontractau, aseiniadau neu ddyfarniadau yn cael eu cofnodi ar ffurflen penderfyniad swyddog.

39.5 **Rhaid** i'r cyfarwyddwr gwasanaeth ymgynghori â'r Gwasanaethau Cyfreithiol i ystyried sefyllfa gyfreithiol y Cyngor:

- cyn i unrhyw gontract gael ei derfynu neu ei atal;
- os bydd cais am daliad nad yw'n glir o fewn telerau ac amodau'r contract;
- cyn didynnu o daliadau sy'n ddyledus i Gyflenwr neu ddal taliad yn ôl o Gyflenwr;
- yn ddarostyngedig i Reoliadau 40 a 41, cyn gwneud unrhyw estyniad i gontract neu amrywio cwmpas contract.

39.6 Os yw'r gwariant terfynol o dan gontract yn fwy na'r swm wedi'i gyllidebu o 10% neu fwy, rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth, mewn ymgynghoriad â'r Prif Swyddog Cyllid, baratoi a chyflwyno adroddiad i'r deiliad portffolio priodol ac i gadeirydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu.

39.7 Er mwyn sicrhau gwerth am arian a chystadleuaeth, rhaid derfynu contractau am dymor amhenodol neu dreigl ar ddiwedd deng mlynedd ymhob achos a chaffael contract newydd.

40. ESTYNIADAU I GONTRACTAU

40.1 Mae estyniad i gontract yn gyfnod ychwanegol ar ddiwedd y contract, pan fydd y gwaith neu'r gwasanaethau sydd i'w cyflawni yn ailadrodd y gwaith neu'r gwasanaethau o dan y contract gwreiddiol. 40.2 Oni bai bod contract yn cynnwys opsiwn yn benodol i ymestyn ei dymor, neu fod yr estyniad yn dod o fewn paramedrau addasiad o dan CPR 41, ni chaniateir ymestyn y contract hwnnw. Bydd y contract yn peidio â bodoli ar ddiwedd ei dymor.

40.3 Os yw contract yn cynnwys opsiwn yn benodol i ymestyn ei dymor **a**:

- mae hysbysiad yr OJEU neu hysbysebion eraill ar gyfer y contract yn nodi y gellir dyfarnu contract estyn; a
- roedd amcangyfrif o werth y contract yn yr hysbysiad OJEU neu hysbysebion eraill yn ystyried y contract estynedig posibl; a
- mae'r estyniad yn cynrychioli gwerth da am arian i'r Cyngor,

yna gall y cyfarwyddwr gwasanaeth wneud penderfyniad i ddyfarnu'r estyniad.

Ar ôl i'r estyniad ddod i ben, bydd y contract hwnnw'n peidio â bodoli.

40.4 40.5 Rhaid bod tystiolaeth ysgrifenedig o bob estyniad yn unol â'r contract mewn ymgynghoriad â'r Gwasanaeth Caffael.

41. ADDASU NEU AMRYWIO CONTRACTAU YN YSTOD EU TYMOR

41.1 Ar yr amod bod cyllideb wedi'i dyrannu ar gyfer y gwariant, gellir dangos gwerth am arian, a bod awdurdod wedi'i roi gan y penderfynwr priodol, gellir addasu neu amrywio contractau a Chytundebau Fframwaith heb weithdrefn gaffael newydd yn unol â'r darpariaethau a ganlyn:

41.1.1 ar gyfer contractau a Chytundebau Fframwaith sydd o fewn cwmpas Rheoliadau'r UE, yn unol â thelerau y Rheoliadau UE perthnasol; a

41.1.2 ar gyfer contractau a Chytundebau Fframwaith sydd y tu allan i gwmpas Rheoliadau'r UE, yn yr achosion a ganlyn:

41.1.2.1 lle mae'r newid mewn gwerth yn gymharol fach - llai na 10% o werth y contract ar gyfer gwasanaethau a chyflenwadau neu o dan 15% o werth y contract ar gyfer gwaith ac nad yw'n newid natur gyffredinol y contract (DS gwerth y contract i'w ddefnyddio yw'r gwerth wedi'i ddiweddarau os yw'r contract yn cynnwys cymal mynegeo. Pan wneir sawl addasiad olynol bydd y gwerth newid yn gronnu); neu

41.1.2.2 pan ddarparwyd ar gyfer yr addasiadau, waeth beth fo'u gwerth ariannol, yn y dogfennau caffael cychwynnol mewn cymalau adolygu clir, manwl gywir a diamwys, a all gynnwys cymalau neu opsiynau adolygu prisiau, ar yr amod bod cymalau o'r fath:

- (i) yn nodi cwmpas a natur addasiadau neu opsiynau posibl yn ogystal â'r amodau y caniateir eu defnyddio oddi tanynt, a
- (ii) ddim yn darparu ar gyfer addasiadau neu opsiynau a fyddai'n newid natur gyffredinol y contract neu'r Cytundeb Fframwaith; neu

41.1.2.3 lle mae angen gwaith, gwasanaethau neu gyflenwadau ychwanegol gan y contractwr presennol (ac nid yw'r contract yn darparu mecanwaith ar gyfer hyn) ac ni ellir newid y contractwr am resymau economaidd neu dechnegol fel cyfnewidiadwyedd neu ryngweithredu â'r offer, gwasanaethau neu osodiadau presennol a gafodd eu caffael o dan y caffaeliad cychwynnol; a lle byddai newid y contractwr yn achosi anghyfleustra sylweddol neu ddyblygu costau, ar yr amod nad yw'r cynnydd mewn prisiau yn fwy na 50%; neu

41.1.2.4 lle mae angen addasiad (ac nid yw'r contract yn darparu mecanwaith) oherwydd amgylchiadau annisgwyl, nid yw'r newid yn newid natur gyffredinol y contract ac nid yw'r cynnydd mewn prisiau yn fwy na 50%; neu

41.1.2.5 pan fydd contractwr newydd yn disodli'r un yr oedd y Cyngor wedi dyfarnu'r contract iddo i ddechrau o ganlyniad i gymal adolygu diamwys neu opsiwn neu yn dilyn ailstrwythuro corfforaethol, ansolfedd neu uno, ac mae'r contractwr newydd yn dal i fodloni'r meini prawf dethol gwreiddiol. Mae'r eithriad hwn ar gael dim ond lle nad oes addasiad sylweddol arall i'r contract; neu

41.1.2.6 fel arall pan nad yw'r addasiad yn sylweddol ac mai dim ond ar ôl

ymgynggori â'r Gwasanaethau Cyfreithiol y mae'n cael ei wneud.

- 41.2 Rhaid bod tystiolaeth ysgrifenedig o bob addasiad yn unol â'r contract mewn ymgynghoriad â'r Gwasanaethau Cyfreithiol.

Rhan 8

Eithriadau i Reolau Gweithdrefn Contract

42.1 Eithriad i'r Rheolau Gweithdrefn Contract yw caniatâd i osod contract heb gydymffurfio ag un neu fwy o'r Rheolau Gweithdrefn Contract. Gellir caniatáu eithriad i'r Rheolau Gweithdrefn Contract yn ddarostyngedig i amodau. **Bydd angen awdurdod i ddyfarnu contract yn ychwanegol at yr eithriad i'r Rheolau Gweithdrefn Contract.**

42.2 Dim ond y Cyfarwyddwr Adnoddau, neu ei ddirprwy awdurdodedig, mewn ymgynghoriad â'r Gwasanaeth Caffael, a ddirprwyir gan y Cabinet i ganiatáu eithriad i'r Rheolau Gweithdrefn Contract hyn. Rhaid i geisiadau am eithriadau ddilyn y broses a nodwyd gan y Gwasanaeth Caffael, rhaid eu gwneud yn ysgrifenedig a'u llofnodi gan y cyfarwyddwr gwasanaeth, a rhaid iddynt gynnwys yr eithriad y gofynnir amdano a'r cyfiawnhad dros yr eithriad. Ni fydd eithriadau i'r Rheolau Gweithdrefn Contract **byth** yn cael eu rhoi yn ôl-weithredol. 42.3 Bydd y Gwasanaeth Caffael yn cadw cofrestr o'r holl eithriadau i'r Rheolau Gweithdrefn Contract.

42.4 Ni chaniateir cais am eithriad i Reolau Gweithdrefn Contract, i ganiatáu i gontract gael ei osod heb gystadleuaeth wirioneddol heb reswm grymus. Nid yw diffyg amser a achosir gan gynllunio ymlaen llaw annigonol yn rheswm cryf ac ni fydd yn caniatáu eithriad i'r Rheolau Gweithdrefn Contract. Os caniateir cais i osod contract heb gystadleuaeth wirioneddol, rhaid i'r cyfarwyddwr gwasanaeth sy'n gyfrifol am y contract ddangos nad yw'r pris a gafwyd yn fwy na phris y farchnad a bod y contract yn cynrychioli'r gwerth gorau am arian.

42.5 Nid oes angen eithriad i'r Rheolau Gweithdrefn Contract o dan yr amgylchiadau a ganlyn:

- gosod archeb o dan gontract corfforaethol neu Gytundeb Fframwaith presennol;
- fel rhan o gontract partneru sy'n ystyried cyfres o gontractau gydag un cyflenwr, ar yr amod bod y gyfres gyfan wedi'i hawdurdodi'n briodol fel sy'n briodol ar gyfer ei gwerth;
- mae deddfwriaeth yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor osod contract yn wahanol i'r Rheolau Gweithdrefn Contract hyn;
- rhoi archeb o dan drefniant, y mae'r Cyngor yn aelod cyswllt ohono, sydd wedi mynd trwy broses gystadleuol sy'n cydymffurfio â rheolau'r UE; neu
- ar ôl cwblhau gweithdrefn ddyfynbris, mae rhai neu'r dyfynbrisiau i gyd yn fwy na £25,000, ar yr amod nad yw'r dyfynbris a dderbynnir yn fwy na £30,000.

Ar gyfer caffaeliadau islaw'r trothwy, gall y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol benderfynu nad oes angen ceisio dyfynbrisiau cystadleuol neu gynnal proses dendro gystadleuol. Gall penderfyniad o'r fath fod yn briodol am y rhesymau a ganlyn:

- Mae gofynion penodol y gwasanaeth yn gymhleth neu o natur arbenigol sy'n golygu bod y dewis o ddarparwr gwasanaeth yn gyfyngedig;
- Mae wedi dod yn fater brys i ddarparu'r gwasanaeth oherwydd argyfwng neu o ganlyniad i amgylchiadau annisgwyl na ellir eu priodoli i'r Cyngor; neu

- Pan fydd person, yn unol ag adran 57 Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, yn mynegi dewis am lety cartref gofal penodol, rhaid i'r Cyngor ddarparu neu drefnu i ddarparu'r llety a ffefrir.

Yn yr achosion cyfyngedig hyn, bernir bod caniatâd i osod contract heb gydymffurfio ag un o fwy o'r Rheolau Gweithdrefn Contract.”

GWASANAETHAU CYFUNDREFN CYFFYRDDIAD YSGAFN

Gwasanaethau Atodlen 3 (PCR 2015)

(Cyfundrefn Cyffyrddiad Ysgafn ar gyfer contractau sy'n uwch na throthwy'r UE)

Disgrifiad Trosfwaol	Meysydd wedi'u cynnwys
Iechyd, gwasanaethau cymdeithasol a gwasanaethau cysylltiedig	* Cyflenwi gwasanaethau personél cymorth yn y cartref * Cyflenwi gwasanaethau personél nyrsio * Cyflenwi gwasanaethau personél meddygol * Cartrefi preifat gyda phobl a gyflogir * Gwasanaethau gweithlu i aelwydydd, Gwasanaethau staff asiantaeth i aelwydydd, Gwasanaethau staff clerigol i aelwydydd, Staff dros dro i aelwydydd, Gwasanaethau cymorth cartref a Gwasanaethau domestig - Gofal Cymdeithasol - Gofal Nyrsio
Gwasanaethau gweinyddol, cymdeithasol, addysgol, gofal iechyd a diwylliannol	* Gwasanaethau gweinyddu, amddiffyn a nawdd cymdeithasol * Gwasanaethau addysg a hyfforddiant * Gwasanaethau trefnu arddangosfeydd, ffeiriau a chyngresau * Gwasanaethau trefnu seminar * Gwasanaethau digwyddiad * Gwasanaethau trefnu digwyddiadau diwylliannol * Gwasanaethau trefnu gwyliau * Gwasanaethau trefnu partion * Gwasanaethau trefnu sioeau ffasiwn * Gwasanaethau trefnu ffeiriau ac arddangosfeydd
Gwasanaethau nawdd cymdeithasol gorfodol	
Gwasanaethau budd-daliadau	
Gwasanaethau cymunedol, cymdeithasol a phersonol eraill gan gynnwys gwasanaethau a ddarperir gan undebau llafur, sefydliadau gwleidyddol, cymdeithasau ieuenctid a gwasanaethau sefydliadau aelodaeth eraill	
Gwasanaethau crefyddol	
Gwasanaethau gwestai a bwytai	* Gwasanaethau arlwyo ar gyfer cartrefi preifat * Gwasanaethau pryd ar glud * Gwasanaethau cyflenwi prydau bwyd * Gwasanaethau arlwyo * Gwasanaethau arlwyo ar gyfer mentrau trafndiaeth * Gwasanaethau arlwyo ar gyfer mentrau neu

	sefydliadau eraill * Gwasanaethau arlwy ysgolion * Gwasanaethau ffreutur * Gwasanaethau ffreutur a gwasanaethau cafeteria eraill a gyfyngwyd i gwsmeriaid penodol * Gwasanaethau rheoli ffreutur * Gwasanaethau prydau ysgol
Gwasanaethau cyfreithiol (i'r graddau nad ydynt wedi'u heithrio gan reol: 10(1)(d))	
Gwasanaethau gweinyddol eraill a gwasanaethau'r llywodraeth	
Darparu gwasanaethau i'r gymuned	
Darparu gwasanaethau cysylltiedig, diogelwch y cyhoedd a gwasanaethau achub i'r graddau nad ydynt wedi'u heithrio gan reoliad 10(1)(h)	
Gwasanaethau ymchwilio a diogelwch	* Gwasanaethau ymchwilio a diogelwch * Gwasanaethau Diogelwch * Gwasanaethau monitro larwm * Gwasanaethau gwarchod * Gwasanaethau gwyliadwriaeth * Gwasanaethau systemau olrhain * Gwasanaethau olrhain y sawl sy'n ffoi * Gwasanaethau patrol * Gwasanaethau rhyddhau bathodynau adnabod * Gwasanaethau ymchwilio a gwasanaethau asiantaeth ditectif * Gwasanaethau Graffoleg * Gwasanaethau dadansoddi gwastraff
Gwasanaethau rhyngwladol	* Gwasanaethau a ddarperir gan sefydliadau a chyrff all-diriogaethol * Gwasanaethau penodol i sefydliadau a chyrff rhyngwladol
Gwasanaethau post	* Gwasanaethau post a thelathrebu * Gwasanaethau post a chludwyr * Gwasanaethau post * Gwasanaethau post yn ymwneud â phapurau newydd a chyfnodolion * Gwasanaethau post yn ymwneud â llythyrau * Gwasanaethau post yn ymwneud â pharseli * Post office counter services * Gwasanaethau cownter swyddfa bost * Gwasanaethau post-restante * Post swyddfa fewnol a gwasanaethau negesydd
Gwasanaethau amrywiol	* Gwasanaethau ail-lunio teiars * Gwasanaethau gofaint

ADRAN 3- COD YMDDYGIAD
AR GYFER AELODAU CYNGOR SIR PENFRO
Mabwysiadwyd 12 Mai 2016

RHAN 1
DEHONGLI

1.—(1) Yn y cod hwn —

mae "aelod" ("*member*") yn cynnwys aelod cyfetholedig onid yw'r cyd-destun yn mynnu fel arall;

ystyr "aelod cyfetholedig" ("*co-opted member*"), mewn perthynas ag awdurdod perthnasol, yw person nad yw'n aelod o'r awdurdod ond—

(a) sy'n aelod o unrhyw bwyllgor neu is-bwyllgor i'r awdurdod, neu

(b) sy'n aelod o unrhyw gyd-bwyllgor neu gyd-is-bwyllgor i'r awdurdod, ac sy'n cynrychioli'r awdurdod arno,

ac sydd â'r hawl i bleidleisio ar unrhyw gwestiwn sydd i'w benderfynu mewn unrhyw gyfarfod o'r pwyllgor neu o'r is-bwyllgor hwnnw;

ystyr "eich awdurdod" ("*your authority*") yw'r awdurdod perthnasol yr ydych chi'n aelod neu'n aelod cyfetholedig ohono;

ystyr "awdurdod perthnasol" ("*relevant authority*") yw—

(a) cyngor sir,

(b) cyngor bwrdeistref sirol,

(c) cyngor cymuned,

(ch) awdurdod tân ac achub a gyfansoddwyd drwy gynllun o dan adran 2 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno yn gymwys iddo,

(d) awdurdod Parc Cenedlaethol a sefydlwyd o dan adran 63 o Ddeddf yr Amgylchedd 1995;

ystyr "cofrestr o fuddiannau'r aelodau" ("register of members' interests") yw'r gofrestr a sefydlir ac a gedwir o dan adran 81 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000;

ystyr "cyfarfod" ("*meeting*") yw unrhyw gyfarfod —

(a) o'r awdurdod perthnasol,

(b) o unrhyw weithrediaeth neu fwrdd i'r awdurdod perthnasol,

(c) o unrhyw bwyllgor, is-bwyllgor, cyd-bwyllgor neu gyd-is-bwyllgor i'r awdurdod perthnasol neu unrhyw bwyllgor, is-bwyllgor, cyd-bwyllgor neu gyd-is-bwyllgor o'r fath i unrhyw weithrediaeth neu fwrdd i'r awdurdod, neu

(ch) y mae aelodau neu swyddogion yr awdurdod perthnasol yn bresennol ynddo ac eithrio cyfarfod grŵp p gwleidyddol a gyfansoddwyd yn unol â rheoliad 8 o Reoliadau Llywodraeth Leol (Pwyllgorau a Grwpiau Gwleidyddol) 1990,

ac mae'n cynnwys amgylchiadau pan fo aelod o weithrediaeth neu fwrdd neu swyddog sy'n gweithredu ar ei ben ei hun yn arfer un o swyddogaethau awdurdod; ac

ystyr "chi" ("you") yw chi fel aelod neu aelod cyfetholedig o awdurdod perthnasol.

(2) Mewn perthynas â chyngor cymuned—

(a) ystyr "swyddog priodol" ("proper officer") yw swyddog o'r cyngor hwnnw o fewn ystyr adran 270(3) o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972; a

(b) ystyr "pwyllgor safonau" ("standards committee") yw pwyllgor safonau'r cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol sydd â swyddogaethau mewn perthynas â'r cyngor cymuned y mae'n gyfrifol amdano o dan adran 56(1) a (2) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000.

RHAN 2

DARPARIAETHAU CYFFREDINOL

2.—(1)Ac eithrio pan fo paragraff 3(a) yn gymwys, rhaid i chi gydymffurfio â'r cod ymddygiad hwn —

(a) pa bryd bynnag y byddwch yn cynnal busnes eich awdurdod, neu'n bresennol mewn un o gyfarfodydd eich awdurdod;

(b) pa bryd bynnag y byddwch yn gweithredu, yn honni gweithredu neu'n rhoi'r argraff eich bod yn gweithredu yn rôl aelod y cawsoch eich ethol neu eich penodi iddi;

(c) pa bryd bynnag y byddwch yn gweithredu, yn honni gweithredu neu'n rhoi'r argraff eich bod yn gweithredu fel un o gynrychiolwyr eich awdurdod; neu

(ch) ar bob adeg ac mewn unrhyw gapasiti, mewn cysylltiad ag ymddygiad a nodir ym mharagraffau 6(1)(a) a 7.

(2) Dylech ddarllen y cod hwn ar y cyd â'r egwyddorion cyffredinol a ragnodir o dan adran 49(2) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 o ran Cymru.

3. Os byddwch wedi eich ethol, eich penodi neu eich enwebu gan eich awdurdod i wasanaethu —

(a) ar awdurdod perthnasol arall, neu ar unrhyw gorff arall, sy'n cynnwys Bwrdd Iechyd Lleol rhaid i chi, pan fyddwch yn gweithredu ar ran yr awdurdod arall neu'r corff arall hwnnw, gydymffurfio â chod ymddygiad yr awdurdod arall neu'r corff arall hwnnw; neu

(b) ar unrhyw gorff arall nad oes ganddo god sy'n ymwneud ag ymddygiad ei aelodau, rhaid i chi, pan fyddwch yn gweithredu ar ran y corff arall hwnnw, gydymffurfio â'r cod ymddygiad hwn, ac eithrio pan yw'n gwrthdaro ag unrhyw rwymedigaethau cyfreithlon eraill y gall y corff hwnnw fod yn ddarostyngedig iddynt neu i'r graddau y mae'n gwrthdaro â'r cyfryw rwymedigaethau.

4. Rhaid i chi —

(a) cyflawni eich dyletswyddau a'ch cyfrifoldebau gan roi sylw dyladwy i'r egwyddor y dylai fod cyfle cyfartal i bawb, waeth beth fo'u rhyw, eu hil, eu hanabledd, eu cyfeiriadedd rhywiol, eu hoed neu eu crefydd;

(b) dangos parch at eraill ac ystyriaeth ohonynt;

(c) peidio ag ymddwyn fel bwli neu harasio unrhyw berson; a

(ch) peidio â gwneud dim sy'n cyfaddawdu, neu sy'n debygol o gyfaddawdu, didueddrwydd y sawl sy'n gweithio i'ch cyngor neu ar ei ran.

5. Rhaid i chi —

(a) peidio â datgelu gwybodaeth gyfrinachol neu wybodaeth y byddai'n rhesymol ystyried ei bod o natur gyfrinachol, heb gydsyniad datganedig person a awdurdodwyd i roi cydsyniad o'r fath, neu onid yw'r gyfraith yn mynnu eich bod yn gwneud hynny;

(b) peidio â rhwystro unrhyw berson rhag gweld gwybodaeth y mae gan y person hwnnw hawl i'w gweld yn ôl y gyfraith.

6.—(1)Rhaid i chi —

(a) peidio ag ymddwyn mewn ffordd y gellid yn rhesymol ei hystyried yn un sy'n dwyn anfri ar eich swydd neu ar eich awdurdod;

(b) adrodd, p'un ai drwy weithdrefn adrodd gyfrinachol eich awdurdod neu'n uniongyrchol i'r awdurdod priodol, ar unrhyw ymddygiad gan aelod arall neu gan unrhyw un sy'n gweithio i'ch awdurdod neu ar ei ran ac y mae'n rhesymol i chi fod o'r farn ei fod yn golygu neu'n debygol o olygu ymddygiad troseddol (nad yw at ddibenion y paragraff hwn yn cynnwys tramgwyddau neu ymddygiad y gellir ei gosbi drwy gosb benodedig);

(c) adrodd i swyddog monitro eich awdurdod ar unrhyw ymddygiad gan aelod arall y mae'n rhesymol i chi fod o'r farn ei fod yn groes i'r cod ymddygiad hwn;

(ch) peidio â gwneud cwynion blinderus, maleisus neu wacsaw yn erbyn aelodau eraill neu unrhyw un sy'n gweithio i'ch awdurdod neu ar ei ran.

(2) Rhaid i chi gydymffurfio ag unrhyw gais gan swyddog monitro eich awdurdod, neu gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, mewn cysylltiad ag ymchwiliad a wneir yn unol â'u gwahanol bwerau statudol.

7. Rhaid i chi —

(a) yn eich capasiti swyddogol neu fel arall, beidio â defnyddio neu geisio defnyddio eich safle yn amhriodol i roi neu i sicrhau mantais i chi eich hun neu i unrhyw berson arall, neu i greu neu i osgoi anfantais i chi eich hun neu i unrhyw berson arall;

(b) peidio â defnyddio adnoddau eich awdurdod, neu awdurdodi eraill i'w defnyddio—

(i) yn annoeth;

(ii) yn groes i ofynion eich awdurdod;

(iii) yn anghyfreithlon;

(iv) ac eithrio mewn dull a fwriedir i hwyluso neu i ffafrio cyflawni swyddogaethau'r awdurdod neu'r swydd yr ydych wedi eich ethol neu eich penodi iddo neu iddi;

(v) yn amhriodol at ddibenion gwleidyddol; neu

(vi) yn amhriodol at ddibenion preifat.

8. Rhaid i chi —

(a) pan fyddwch yn cyfrannu mewn cyfarfodydd neu'n gwneud penderfyniadau ynghylch busnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef, wneud hynny ar sail rhinweddau'r amgylchiadau o dan sylw ac er budd y cyhoedd gan roi sylw i unrhyw gyngor perthnasol a ddarperir gan swyddogion eich awdurdod, ac yn benodol gan —

(i) pennaeth gwasanaeth taledig yr awdurdod;

(ii) prif swyddog cyllid yr awdurdod;

(iii) swyddog monitro'r awdurdod;

(iv) prif swyddog cyfreithiol yr awdurdod (y dylid ymgynghori ag ef pan fo unrhyw amheuaeth ynghylch pw^er yr awdurdod i weithredu, ynghylch a yw'r cam a arfaethir yn dod o fewn y fframwaith polisi y cytunwyd arno gan yr awdurdod neu os gallai canlyniadau cyfreithiol gweithredu neu fethu â gweithredu gan yr awdurdod gael ôl-ffeithiau pwysig);

(b) rhoi rhesymau dros bob penderfyniad yn unol ag unrhyw ofynion statudol ac unrhyw ofynion rhesymol ychwanegol a osodir gan eich awdurdod.

9. Rhaid i chi —

(a) parchu'r gyfraith a rheolau eich awdurdod sy'n llywodraethu hawlio treuliau a lwfansau mewn cysylltiad â'ch dyletswyddau fel aelod;

(b) osgoi derbyn rhoddion oddi wrth neb, na lletygarwch (ac eithrio lletygarwch swyddogol, megis derbyniad dinesig neu weithio dros ginio, a awdurdodir yn briodol gan eich awdurdod) na buddiannau materol neu wasanaethau i chi eich hun neu i unrhyw berson os byddai gwneud hynny'n eich rhoi o dan rwymedigaeth amhriodol, neu os gallai'n rhesymol ymddangos fel pe bai'n gwneud hynny.

RHAN 3 BUDDIANNAU

Buddiannau Persono

10.—(1) Ym mhob mater rhaid i chi ystyried a oes gennych fuddiant personol, ac a yw'r cod ymddygiad hwn yn ei gwneud yn ofynnol i chi ddatgelu'r buddiant hwnnw.

(2) Rhaid i chi ystyried bod gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef —

(a) os yw'n gysylltiedig â'r canlynol, neu'n debygol o effeithio arnynt —

(i) unrhyw gyflogaeth yr ydych yn ymgymryd â hi neu fusnes yr ydych yn ei redeg;

(ii) unrhyw berson sy'n eich cyflogi neu sydd wedi eich penodi, unrhyw ffyrm yr ydych yn bartner ynddi neu unrhyw gwmni yr ydych yn gyfarwyddwr arno ac yn derbyn tâl;

(iii) unrhyw berson, ac eithrio eich awdurdod, sydd wedi rhoi taliad i chi mewn cysylltiad â'ch ethol neu mewn cysylltiad ag unrhyw dreuliau a dynnwyd gennych wrth i chi gyflawni eich dyletswyddau fel aelod;

(iv) unrhyw gorff corfforaethol y mae ganddo le busnes neu dir yn ardal eich awdurdod, ac y mae gennych chi fuddiant llesiannol mewn dosbarth o warannau sydd gan y corff hwnnw ac sy'n werth mwy na'r gwerth enwol o £25,000 neu un ganfed ran o gyfanswm cyfalaf cyfrannau dyroddedig y corff hwnnw;

(v) unrhyw gontract am nwyddau, gwasanaethau neu waith neu weithfeydd a wnaed rhyngoch chi, rhwng ffyrn yr ydych yn bartner ynddi, neu rhwng cwmni yr ydych yn gyfarwyddwr arno ac yn derbyn tâl, neu rhwng corff o'r math a ddisgrifir yn is-baragraff (iv) uchod a'ch awdurdod;

(vi) unrhyw dir y mae gennych fuddiant llesionol ynddo ac sydd yn ardal eich awdurdod;

(vii) unrhyw dir y mae eich awdurdod yn landlord arno ac y mae ffyrn yr ydych yn bartner ynddi, cwmni yr ydych yn gyfarwyddwr arno ac yn derbyn tâl, neu gorff o'r math a ddisgrifir yn is-baragraff (iv) uchod yn denant arno;

(viii) unrhyw gorff yr ydych wedi eich ethol, eich penodi neu eich enwebu gan eich awdurdod i fod arno;

(ix) unrhyw —

(aa) awdurdod cyhoeddus neu gorff sy'n arfer swyddogaethau o natur gyhoeddus;

(bb) cwmni, cymdeithas ddiwydiannol a darbodus, elusen, neu gorff arall a chanddo ddibenion elusennol;

(cc) corff y mae dylanwadu ar farn neu bolisi cyhoeddus ymhlith ei brif ddibenion;

(chch)undeb llafur neu gymdeithas broffesiynol; neu

(dd) clwb preifat neu gymdeithas breifat sy'n gweithredu o fewn ardal eich awdurdod,

yr ydych yn aelod ohono neu ohoni neu mewn safle rheolaeth neu reoli cyffredinol ynddo neu ynddi;

(x) unrhyw dir yn ardal eich awdurdod y mae gennych drwydded (ar eich pen eich hun neu ar y cyd ag eraill) i'w feddiannu am 28 o ddiwrnodau neu fwy;

[Nodyn: Mae is-baragraff (b) wedi ei hepgor.]

(c) pe byddai'n rhesymol ystyried penderfyniad arno yn benderfyniad a fyddai'n effeithio —

(i) ar eich llesiant neu eich sefyllfa ariannol, neu lesiant neu sefyllfa ariannol person yr ydych yn byw gydag ef, neu unrhyw berson y mae gennych gysylltiad personol agos ag ef;

(ii) ar unrhyw gyflogaeth yr ymgwymerir â hi neu fusnes a redir gan bersonau fel a ddisgrifir yn 10(2)(c)(i);

(iii) ar unrhyw berson sy'n cyflogi neu sydd wedi penodi'r cyfryw bersonau ag a ddisgrifir yn 10(2)(c)(i), unrhyw ffyrn y mae'r cyfryw bersonau'n bartneriaid ynddi, neu unrhyw gwmni y maent yn gyfarwyddwyr arno;

(iv) ar unrhyw gorff corfforaethol y mae gan bersonau fel a ddisgrifir yn 10(2)(c)(i) fuddiant llesionol mewn dosbarth o warannau sy'n werth mwy na'r gwerth enwol o £5,000; neu

(v) ar unrhyw gorff a restrir ym mharagraffau 10(2)(a)(ix)(aa) i (dd) y mae personau a ddisgrifir yn 10(2)(c)(i) mewn safle rheolaeth neu reoli cyffredinol ynddo,

a hynny i raddau mwy—

(aa) yn achos awdurdod â dosbarthiadau etholiadol neu wardiau, na'r rhelyw o bobl eraill sy'n talu'r dreth gyngor, bobl eraill sy'n talu ardrethi neu breswylwyr eraill yn y dosbarth etholiadol neu'r ward, yn ôl y digwydd, y bydd y penderfyniad yn effeithio arnynt; neu

(bb) ym mhob achos arall, na'r rhelyw o bobl eraill sy'n talu'r dreth gyngor, o bobl eraill sy'n talu ardrethi neu breswylwyr eraill yn ardal yr awdurdod.

Datgelu Buddiannau Personol

11.—(1) Pan fydd gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef ac y byddwch yn bresennol mewn cyfarfod lle y caiff y busnes hwnnw ei ystyried, rhaid i chi ddatgelu ar lafar gerbron y cyfarfod hwnnw fodolaeth a natur y buddiant hwnnw cyn i'r cyfarfod ystyried y busnes neu ar ddechrau'r ystyriaeth, neu pan ddaw'r buddiant i'r amlwg.

(2) Pan fydd gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef ac y byddwch yn gwneud —

(a) cynrychioliadau ysgrifenedig (p'un ai drwy lythyr, neges ffacs neu ar ryw ffurf arall ar gyfathrebu electronig) i un o aelodau neu o swyddogion eich awdurdod ynghylch y busnes hwnnw, dylech gynnwys manylion am y buddiant hwnnw yn y gyfathrebiaeth ysgrifenedig; neu

(b) cynrychioliadau llafar (p'un ai'n bersonol neu ar ryw ffurf ar gyfathrebu electronig) i un o aelodau neu o swyddogion eich awdurdod dylech ddatgelu'r buddiant ar ddechrau'r cyfryw gynrychioliadau, neu pan ddaw'n amlwg i chi fod gennych fuddiant o'r fath, a chadarnhau'r cynrychioliad a'r buddiant yn ysgrifenedig o fewn 14 o ddiwrnodau ar ôl gwneud y cynrychioliad.

(3) Yn ddarostyngedig i baragraff 14(1)(b) isod, os bydd gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef ac y byddwch wedi gwneud penderfyniad wrth arfer un o swyddogaethau gweithrediaeth neu fwrdd, rhaid i chi mewn perthynas â'r busnes hwnnw sicrhau bod unrhyw ddatganiad ysgrifenedig ynghylch y penderfyniad hwnnw'n cofnodi bodolaeth a natur eich buddiant.

(4) Rhaid i chi, mewn cysylltiad â buddiant personol nas datgelwyd eisoes, cyn cyfarfod neu'n syth ar ôl diwedd cyfarfod pan ddatgelir y buddiant yn unol ag is-baragraff 11(1), roi hysbysiad ysgrifenedig i'ch awdurdod yn unol ag unrhyw ofynion a nodir gan swyddog monitro eich awdurdod, neu mewn perthynas â chyngor cymuned, swyddog priodol eich awdurdod o bryd i'w gilydd ond, rhaid cynnwys o leiaf —

(a) manylion am y buddiant personol;

(b) manylion am y busnes y mae'r buddiant personol yn gysylltiedig ag ef; ac

(c) eich llofnod.

(5) Pan fydd eich swyddog monitro wedi cytuno bod yr wybodaeth sy'n ymwneud â'ch buddiant personol yn wybodaeth sensitif, yn unol â pharagraff 16(1), mae eich rhwymedigaethau o dan y paragraff 11 hwn i ddatgelu'r cyfryw wybodaeth, p'un ai ar lafar neu'n ysgrifenedig, i'w disodli gan rwymedigaeth i ddatgelu bodolaeth buddiant personol ac i gadarnhau bod eich swyddog monitro wedi cytuno bod y cyfryw fuddiant personol o natur gwybodaeth sensitif.

(6) At ddibenion is-baragraff (4), dim ond os bod hysbysiad ysgrifenedig wedi ei ddarparu yn unol â'r cod hwn ers y dyddiad diwethaf pryd yr etholwyd chi, y penodwyd chi neu yr enwebwyd chi'n aelod o'ch awdurdod y bernir bod buddiant personol wedi ei ddatgelu eisoes.

(7) At ddibenion is-baragraff (3), os na ddarperir hysbysiad ysgrifenedig yn unol â'r paragraff hwnnw bernir na fyddwch wedi datgan buddiant personol yn unol â'r cod hwn.

Buddiannau sy'n Rhagfarnu

12.—(1) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (2) isod, os bydd gennych fuddiant personol mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef bydd gennych hefyd fuddiant sy'n rhagfarnu

yn y busnes hwnnw os bydd y buddiant yn un y bydd yn rhesymol i aelod o'r cyhoedd sy'n gwybod y ffeithiau perthnasol fod o'r farn ei fod mor arwyddocaol fel y bydd yn debygol o ragfarnu eich barn ynghylch buddiant cyhoeddus.

(2) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (3), nid ystyrir bod gennych fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes os bydd y busnes hwnnw—

(a) yn gysylltiedig—

(i) ag awdurdod perthnasol arall yr ydych hefyd yn aelod ohono;

(ii) ag awdurdod cyhoeddus arall neu gorff sy'n arfer swyddogaethau o natur gyhoeddus lle yr ydych mewn safle rheolaeth neu reoli cyffredinol;

(iii) â chorff yr ydych wedi cael eich ethol, eich penodi neu eich enwebu gan eich awdurdod i fod arno;

(iv) â'ch rôl fel llywodraethwr ysgol (os na chawsoch eich penodi neu eich enwebu gan eich awdurdod) oni bai bod y busnes yn benodol gysylltiedig â'r ysgol yr ydych yn un o'i llywodraethwyr;

(v) â'ch rôl fel aelod o Fwrdd Iechyd Lleol os na chawsoch eich penodi neu eich enwebu gan eich awdurdod i fod arno;

(b) yn gysylltiedig:

(i) â swyddogaethau tai eich awdurdod os oes gennych denantiaeth neu les gyda'ch awdurdod, ar yr amod nad oes arnoch i'ch awdurdod ôl-ddyledion rhent o fwy na deufis, ac ar yr amod nad yw'r swyddogaethau hynny'n ymwneud yn arbennig â'ch tenantiaeth neu â'ch les;

(ii) â swyddogaethau eich awdurdod mewn cysylltiad â phrydau ysgol, cludiant a threuliau teithio, os ydych chi'n warchodwr, yn rhiant, yn fam-gu neu'n nain neu'n dad-cu neu'n daid, neu os oes gennych gyfrifoldeb rhiant (fel y'i diffinnir yn adran 3 o Deddf Plant 1989) dros blentyn sy'n cael addysg lawnamser, onid yw'r busnes yn benodol gysylltiedig â'r ysgol y mae'r plentyn hwnnw'n ei mynychu;

(iii) â swyddogaethau eich awdurdod mewn cysylltiad â thâl salwch statudol o dan Ran XI o Ddeddf Cyfraniadau a Budd-daliadau Nawdd Cymdeithasol 1992, os ydych yn cael, neu os oes gennych hawl i gael, taliad o'r fath gan eich awdurdod;

“(iv) â swyddogaethau eich awdurdod mewn cysylltiad â lwfans neu daliad a wneir yn unol â darpariaethau Rhan 8 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, neu lwfans neu bensiwn a ddarperir o dan adran 18 o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989;

(c) yn gysylltiedig â'ch rôl fel cynghorydd cymunedol mewn perthynas â grant, benthyciad neu fath arall ar gymorth ariannol a wnaed gan eich cyngor cymuned i gyrff cymunedol neu wirfoddol hyd at uchafswm o £500.

(3) Nid yw'r esemptiadau yn is-baragraff (2)(a) yn gymwys os yw'r busnes yn gysylltiedig â dyfarnu ar unrhyw gymeradwyaeth, cydsyniad, trwydded, caniatâd neu gofrestriad.

Pwyllgorau Trosolygu a Chraffu

13. Bydd gennych hefyd fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes sydd gerbron un o bwyllgorau trosolygu a chraffu eich awdurdod (neu un o is-bwyllgorau pwyllgor o'r fath)—

(a) os bydd y busnes hwnnw'n gysylltiedig â phenderfyniad a wnaed (p'un a gafodd ei

weithredu ai peidio) neu gam a gymerwyd gan weithrediaeth, bwrdd, neu un arall o bwyllgorau, is-bwyllgorau, cyd-bwyllgorau neu o gyd-is-bwyllgorau eich awdurdod; a

(b) os oeddech chi, ar yr adeg pan wnaed y penderfyniad neu pan gymerwyd y cam, yn aelod o'r weithrediaeth, y bwrdd, y pwyllgor, yr is-bwyllgor, y cyd-bwyllgor neu'r cyd-is-bwyllgor a grybwyllir yn is-baragraff (a) a'ch bod chi'n bresennol pan wnaed y penderfyniad hwnnw neu pan gymerwyd y cam hwnnw.

Cyfrannu mewn Perthynas â Datgelu Buddiannau

14.—(1) Yn ddarostyngedig i is-baragraffau (2), (2A), (3) a (4), os bydd gennych fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef rhaid i chi, oni roddwyd i chi ollyngiad gan bwyllgor safonau eich awdurdod —

(a) ymadael â'r ystafell, y siambr neu'r man lle y mae cyfarfod i ystyried y busnes yn cael ei gynnal—

(i) pan fo is-baragraff (2) yn gymwys, yn syth ar ôl i'r cyfnod ar gyfer gwneud cynrychioliadau, ateb cwestiynau neu roi tystiolaeth sy'n ymwneud â'r busnes ddod i ben a beth bynnag cyn i ystyriaeth bellach o'r busnes ddechrau, p'un a ganiateir i'r cyhoedd aros yn bresennol ar gyfer y cyfryw ystyriaeth ai peidio; neu

(ii) mewn unrhyw achos arall, pa bryd bynnag y daw i'r amlwg bod y busnes hwnnw'n cael ei ystyried yn y cyfarfod hwnnw;

(b) peidio ag arfer swyddogaethau gweithrediaeth neu fwrdd mewn perthynas â'r busnes hwnnw;

(c) peidio â cheisio dylanwadu ar benderfyniad ynghylch y busnes hwnnw;

(ch) peidio â gwneud unrhyw gynrychioliadau ysgrifenedig (p'un ai drwy lythyr, neges ffacs neu ar ryw ffurf arall ar gyfathrebu electronig) mewn perthynas â'r busnes hwnnw; a

(d) peidio â gwneud unrhyw gynrychioliadau llafar (p'un ai'n bersonol neu ar ryw ffurf ar gyfathrebu electronig) mewn cysylltiad â'r busnes hwnnw neu rhaid i chi roi'r gorau ar unwaith i wneud y cyfryw gynrychioliadau llafar pan ddaw'r buddiant sy'n rhagfarnu i'r amlwg.

(2) Os oes gennych fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef cewch fod yn bresennol mewn cyfarfod ond dim ond er mwyn gwneud cynrychioliadau, ateb cwestiynau neu roi tystiolaeth sy'n ymwneud â'r busnes, ar yr amod y caniateir hefyd i'r cyhoedd fod yn bresennol yn y cyfarfod i'r un diben, p'un ai o dan hawl statudol neu fel arall.

(2A) Os oes gennych fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef cewch gyflwyno cynrychioliadau ysgrifenedig i gyfarfod sy'n ymwneud â'r busnes hwnnw, ar yr amod y caniateir i'r cyhoedd fod yn bresennol yn y cyfarfod at y diben o wneud cynrychioliadau, ateb cwestiynau neu roi tystiolaeth sy'n ymwneud â'r busnes, pa un ai o dan hawl statudol neu fel arall.

(2B) Pan fyddwch yn cyflwyno cynrychioliadau ysgrifenedig o dan is-baragraff (2A), rhaid i chi gydymffurfio ag unrhyw weithdrefn y caiff eich awdurdod ei fabwysiadu ar gyfer cyflwyno cynrychioliadau o'r fath.

(3) Nid yw is-baragraff (1) yn eich rhwystro rhag bod yn bresennol a chyfrannu mewn cyfarfod —

(a) os gofynnir i chi fod yn bresennol mewn cyfarfod pwyllgor trosolwg neu graffu, gan y cyfryw bwyllgor ac yntau'n arfer ei bwerau statudol; neu

(b) os oes gennych y fantais o fod gollyngiad wedi ei roi i chi ar yr amod—

(i) eich bod yn datgan yn y cyfarfod eich bod yn dibynnu ar y gollyngiad; a

(ii) eich bod, cyn y cyfarfod neu'n syth ar ôl i'r cyfarfod orffen, yn rhoi hysbysiad ysgrifenedig i'ch awdurdod a bod hwnnw'n cynnwys —

(aa) manylion y buddiant sy'n rhagfarnu;

(bb) manylion y busnes y mae'r buddiant sy'n rhagfarnu'n gysylltiedig ag ef;

(cc) manylion y gollyngiad a'r dyddiad pryd y'i rhoddwyd; a

(chch) eich llofnod.

(4) Os bydd gennych fuddiant sy'n rhagfarnu a'ch bod yn gwneud cynrychioliadau ysgrifenedig neu lafar i'ch awdurdod gan ddibynnu ar ollyngiad, rhaid i chi ddarparu manylion am y gollyngiad o fewn unrhyw gynrychioliad ysgrifenedig neu lafar o'r fath ac, yn yr achos olaf hwn, rhaid i chi ddarparu hysbysiad ysgrifenedig ar gyfer eich awdurdod o fewn 14 o ddiwrnodau ar ôl gwneud y cynrychioliad.

RHAN 4 COFRESTR BUDDIANNAU AELODAU

Cofrestru Buddiannau Personol

15.—(1) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (4), rhaid i chi, o fewn 28 o ddiwrnodau ar ôl—

(a) i god ymddygiad eich awdurdod gael ei fabwysiadu neu i ddarpariaethau gorfodol y cod enghreifftiol hwn gael eu cymhwyso i'ch awdurdod; neu

(b) i chi gael eich ethol neu eich penodi i swydd (os digwydd hynny'n ddiweddarach),

gofrestru eich buddiannau personol, os ydynt yn dod o fewn categori a grybwyllir ym mharagraff 10(2)(a), yng nghofrestr eich awdurdod o fuddiannau'r aelodau drwy ddarparu hysbysiad ysgrifenedig ar gyfer swyddog monitro eich awdurdod.

(2) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (4), rhaid i chi, o fewn 28 o ddiwrnodau ar ôl dod yn ymwybodol o unrhyw fuddiant personol newydd sy'n dod o fewn categori a grybwyllir ym mharagraff 10(2)(a), gofrestru'r buddiant personol newydd hwnnw yng nghofrestr eich awdurdod o fuddiannau'r aelodau drwy ddarparu hysbysiad ysgrifenedig ar gyfer swyddog monitro eich awdurdod.

(3) Yn ddarostyngedig i is-baragraff (4), rhaid i chi, o fewn 28 o ddiwrnodau ar ôl dod yn ymwybodol o unrhyw newid i fuddiant personol a gofrestrwyd sy'n dod o fewn categori a grybwyllir ym mharagraff 10(2)(a), gofrestru'r newid hwnnw yng nghofrestr eich awdurdod o fuddiannau'r aelodau drwy ddarparu hysbysiad ysgrifenedig ar gyfer swyddog monitro eich awdurdod, neu, yn achos cyngor cymuned, swyddog priodol eich awdurdod.

(4) Nid yw is-baragraffau (1), (2) a (3) yn gymwys i wybodaeth sensitif a benderfynir yn unol â pharagraff 16(1).

(5) Nid yw is-baragraffau (1) a (2) yn gymwys os ydych yn aelod o awdurdod perthnasol sy'n gyngor cymuned pan fyddwch yn gweithredu yn eich capasiti fel aelod o awdurdod o'r fath.

(6) Pan fyddwch yn datgelu buddiant personol yn unol â pharagraff 11 am y tro cyntaf, rhaid i chi gofrestru'r buddiant personol hwnnw yng nghofrestr eich awdurdod o fuddiannau'r aelodau drwy ddarparu hysbysiad ysgrifenedig ar gyfer swyddog monitro eich awdurdod, neu, yn achos cyngor cymuned, swyddog priodol eich awdurdod.

Gwybodaeth sensitif

16.—(1) Os byddwch yn ystyried bod yr wybodaeth sy'n ymwneud ag unrhyw un neu rai o'ch buddiannau personol yn wybodaeth sensitif, a bod swyddog monitro eich awdurdod yn cytuno, nid oes angen i chi gynnwys yr wybodaeth honno pan fyddwch yn cofrestru'r buddiant hwnnw, neu, yn ôl y digwydd, newid i'r buddiant o dan baragraff 15.

(2) Rhaid i chi, o fewn 28 o ddiwrnodau ar ôl i chi ddod yn ymwybodol o unrhyw newid yn eich amgylchiadau sy'n golygu nad yw gwybodaeth sydd wedi ei heithrio o dan is-baragraff (1) mwyach yn wybodaeth sensitif, hysbysu swyddog monitro eich awdurdod, neu mewn perthynas â chyngor cymuned, swyddog priodol eich awdurdod gan ofyn am i'r wybodaeth gael ei chynnwys yng nghofrestr buddiannau aelodau eich awdurdod.

(3) Yn y cod hwn, ystyr "gwybodaeth sensitif" ("*sensitive information*") yw gwybodaeth y mae ei rhoi ar gael i'w harchwilio gan y cyhoedd yn creu, neu'n debygol o greu, risg ddifrifol y gallech chi neu berson sy'n byw gyda chi fod yn destun trais neu fygythion.

Cofrestru Rhoddion a Lletygarwch

17. Rhaid i chi, o fewn 28 o ddiwrnodau ar ôl i chi gael unrhyw rodd, lletygarwch, buddiant materol neu fantais faterol, sy'n fwy na gwerth a bennir mewn penderfyniad gan eich awdurdod, ddarparu hysbysiad ysgrifenedig ar gyfer swyddog monitro eich awdurdod, neu mewn perthynas â chyngor cymuned, swyddog priodol eich awdurdod yn nodi bodolaeth a natur y rhodd honno, y lletygarwch hwnnw, y buddiant materol hwnnw neu'r fantais faterol honno.

ADRAN 4 - COD YMDDYGIAD AR GYFER CYFLOGEION CYMWYS AWDURDODAU PERTHNASOL YNG NGHYMRU

Egwyddorion Cyffredinol

1. Mae gan y cyhoedd hawl i ddisgwyl y safonau ymddygiad uchaf oddi wrth bob cyflogai cymwys yn yr awdurdodau perthnasol. Rôl cyflogeion o'r fath yw gwasanaethu'r awdurdod sy'n eu cyflogi wrth iddo roi cyngor, rhoi ei bolisiâu ar waith a chyflwyno gwasanaethau i'r gymuned leol. Wrth gyflawni eu dyletswyddau, rhaid iddynt weithredu yn union, yn onest, yn ddiduedd ac yn wrthrychol.

Atebolrwydd

2. Mae cyflogeion cymwys yr awdurdodau perthnasol yn gweithio i'r awdurdod sy'n eu cyflogi ac yn gwasanaethu'r cyfan o'r awdurdod hwnnw. Maent yn atebol i'r awdurdod hwnnw ac mae arnynt ddyletswydd tuag ato. Rhaid iddynt weithredu yn unol â'r egwyddorion a nodir yn y Cod hwn, gan gydnabod dyletswydd holl gyflogeion y sector cyhoeddus i gyflawni swyddogaethau cyhoeddus yn rhesymol ac yn unol â'r gyfraith.

Amhleidioldeb Gwleidyddol

3. Rhaid i gyflogeion cymwys yr awdurdodau perthnasol, p'un a ydynt o dan gyfyngiad gwleidyddol neu beidio, ddilyn holl bolisiâu'r awdurdod sydd wedi'u mynegi'n gyfreithlon a rhaid iddynt beidio â chaniatáu i'w barn bersonol neu wleidyddol hwy eu hunain ymyrryd â'u gwaith. Os yw'r cyflogeion cymwys o dan gyfyngiad gwleidyddol (oherwydd y swydd sydd ganddynt, natur y gwaith a wnânt, neu'r cyflog a delir iddynt), rhaid iddynt gydymffurfio ag unrhyw gyfyngiadau statudol ar eu gweithgareddau gwleidyddol.

Cysylltiadau ag aelodau, y cyhoedd a chyflogeion eraill

4. Mae cyd-barch rhwng cyflogeion cymwys ac aelodau yn hanfodol ar gyfer llywodraeth leol dda, a dylai perthnasoedd gwaith gael eu cadw ar sail broffesiynol.

5. Dylai cyflogeion cymwys yr awdurdodau perthnasol ymdrin â'r cyhoedd, aelodau a chyflogeion eraill gyda chydymdeimlad, yn effeithlon ac yn ddiduedd.

Cydraddoldeb

6. Rhaid i gyflogeion cymwys yr awdurdodau perthnasol gydymffurfio â pholisiâu sy'n ymwneud â materion cydraddoldeb, fel y cytunir arnynt gan yr awdurdod, yn ychwanegol at ofynion y gyfraith.

Stiwardiaeth

7. Rhaid i gyflogeion cymwys yr awdurdodau perthnasol sicrhau eu bod yn defnyddio'r cronfeydd cyhoeddus a ymddiriedir iddynt mewn modd cyfrifol a chyfreithlon, a rhaid iddynt beidio â defnyddio eiddo, cerbydau na chyfleusterau eraill yr awdurdod at ddibenion personol oni bai eu bod wedi'u hawdurdodi i wneud hynny.

Buddiannau Personol

8. Er mai mater iddynt hwythau yn unig yw bywyd preifat cyflogeion cymwys, rhaid iddynt beidio â chaniatáu i'w buddiannau preifat wrthdaro â'u dyletswydd gyhoeddus. Rhaid iddynt beidio â chamddefnyddio'u safle swyddogol na gwybodaeth a sicrheir yng nghwrs eu cyflogaeth i hybu eu buddiannau preifat, na buddiannau pobl eraill. Yn benodol, rhaid iddynt gydymffurfio â'r canlynol:

(1) unrhyw reolau sydd gan eu hawdurdod perthnasol bod rhaid i gyflogeion gofrestru a datgan buddiannau ariannol a buddiannau anariannol,

(2) unrhyw reolau sydd gan eu hawdurdod perthnasol bod rhaid i gyflogeion ddatgan lletygarwch neu roddion a gynigiwyd iddynt neu a gymerwyd ganddynt oddi wrth unrhyw berson neu gorff sy'n gwneud busnes neu'n ceisio gwneud busnes gyda'r awdurdod, neu sy'n manteisio neu'n ceisio manteisio mewn modd arall o gael perthynas â'r awdurdod. Rhaid i gyflogeion cymwys beidio â derbyn buddion oddi wrth drydydd parti oni bai bod eu hawdurdod perthnasol wedi'u hawdurdodi i wneud hynny.

Chwythu'r chwiban

9. Os digwydd fod cyflogai cymwys yn dod i wybod am weithgareddau y mae'n credu eu bod yn anghyfreithlon, yn amhriodol, yn anfoesol neu fel arall yn anghyson â'r Cod hwn, dylai'r cyflogai roi gwybod am y mater, gan weithredu yn unol â'i hawliau o dan Ddeddf Datgelu er Lles y Cyhoedd 1998, ac â gweithdrefn yr awdurdod perthnasol ar gyfer rhoi gwybod yn gyfrinachol, neu unrhyw weithdrefn arall sydd wedi'i chynllunio at y diben hwn.

Ymdrin â Gwybodaeth

10. Bod yn agored wrth ledaenu gwybodaeth ac wrth wneud penderfyniadau a ddylai fod yn arferol yn yr awdurdodau perthnasol. Er hynny, fe all gwybodaeth benodol fod yn gyfrinachol neu'n sensitif ac felly yn amhriodol ar gyfer cynulleidfa ehangach. Os oes angen bod yn gyfrinachol er mwyn diogelu preifatrwydd neu hawliau eraill unigolion neu gyrff, ni ddylai gwybodaeth gael ei rhyddhau i unrhyw un heblaw aelod, cyflogai i'r awdurdod perthnasol neu berson arall y mae ganddynt hawl i'w gael neu y mae angen iddynt gael ei gweld er mwyn cyflawni eu swyddogaethau'n iawn. Ni ellir cymryd bod dim yn y Cod hwn yn drech na'r rhwymedigaethau presennol yn y statudau neu'r gyfraith gyffredin i gadw gwybodaeth benodol yn gyfrinachol, neu i ddatgelu gwybodaeth benodol.

Penodi Staff

11. Rhaid i gyflogeion cymwys yr awdurdodau perthnasol sy'n ymwneud â recriwtio a phenodi staff sicrhau bod penodiadau'n cael eu gwneud ar sail rhagoriaeth. Er mwyn osgoi unrhyw gyhuddiad posibl o duedd, rhaid i gyflogeion o'r fath beidio ag ymwneud ag unrhyw benodiad, nac unrhyw benderfyniadau eraill sy'n ymwneud â disgyblu, dyrchafu neu dâl ac amodau unrhyw gyflogai arall, neu ddarpar gyflogai, y maent yn perthyn iddynt, neu y mae ganddynt berthynas bersonol agos â hwy y tu allan i'r gwaith.

Ymchwiliadau gan Swyddogion Monitro

12. Pan fydd swyddog monitro'n cynnal ymchwiliad yn unol â rheoliadau a wneir o dan adran 73(1) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000, rhaid i gyflogai cymwys gydymffurfio ag unrhyw ofynion a wneir gan y swyddog monitro hwnnw mewn cysylltiad ag ymchwiliad o'r fath.

ADRAN 5 - PROTOCOL AR Y CYSYLLTIADAU RHWNG AELODAU A CHYFLOGEION

1. Cyflwyniad

- 1.1 Mae'r berthynas rhwng aelodau a chyflogeion yn elfen hanfodol o weithio llwyddiannus y sefydliad. Caiff ein perthynas o fewn y Cyngor ei nodweddu gan barch y naill at y llall, anffurfioldeb priodol ac ymddiried. Bydd aelodau a chyflogeion yn teimlo'n rhydd i siarad â'i gilydd yn agored ac yn ddidwyll ac nid oes dim yn y Protocol sy'n bwriadu newid y berthynas hon. Yn hytrach, diben y Protocol hwn yw cynorthwyo aelodau a chyflogeion ddal i weithredu'n effeithiol trwy roi rhagor o gyfarwyddyd ar eu gwahanol swyddogaethau a disgwyliadau ac ar eu perthynas â'i gilydd. Mae'r Protocol hefyd yn rhoi cyfarwyddyd ar beth i'w wneud ar yr achlysuron prin pan aiff pethau o chwith. Pennaeth Personél sy'n gyfrifol am weithredu'r Protocol hwn.
- 1.2 Rhaid darllen a gweithredu'r Protocol yng nghyd-destun unrhyw ddeddfwriaeth berthnasol a Chodau Ymddygiad cenedlaethol a lleol ac unrhyw weithdrefn ar gyfer hysbysu cydgyfrinachol.

2. Swyddogaethau Aelodau a Chyflogeion

- 2.1 Mae modd crynhoi gwahanol swyddogaethau aelodau a chyflogeion fel a ganlyn:

Gweision y cyhoedd yw aelodau a chyflogeion ac maent yn anhepgor i'w gilydd ond bod eu cyfrifoldebau'n wahanol. Mae'r aelodau'n atebol i'r etholwyr gan wasanaethu'n unig tra bo eu tymor mewn swydd yn para. Swyddogaeth cyflogeion yw rhoi cyngor i aelodau a'r Cyngor, a chynnal gwaith y Cyngor dan gyfarwyddyd a rheolaeth y Prif Weithredwr, a'i reolwyr.

Mae parch y naill at y llall rhwng Cynghorwyr a chyflogeion yn hanfodol i lywodraeth leol dda.

2.2 Aelodau

Mae gan aelodau dri phrif gylch cyfrifoldeb: pennu polisi'r Cyngor a rhoi arweiniad gwleidyddol iddo, cynrychioli'r Cyngor yn allanol, a gweithredu fel hyrwyddwyr ar ran eu hetholwyr. Nid swyddogaeth aelodau yw ymwneud â rheolaeth arferol gwasanaethau a chyflogeion y Cyngor.

2.3 Aelodau'r Cabinet, Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion

Mae gan Aelodau'r Cabinet, Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion Pwyllgorau, ac ati gyfrifoldebau ychwanegol. Oherwydd y cyfrifoldebau hynny, gall eu cysylltiadau â chyflogeion fod yn wahanol i, ac yn fwy cymhleth, na rhai'r aelodau sydd heb y cyfrifoldebau hynny a chaiff hyn ei gydnabod yn y disgwyliadau sydd ganddynt hawl iddynt.

2.4 Aelodau Etholedig

Fel aelodau unigol y Cyngor, mae gan yr holl aelodau'r un hawliau ac ymrwymïadau yn eu perthynas â chyflogeion a dylid eu trin yn gyfartal. Mae'r egwyddor hon yn arbennig o bwysig yng nghyd-destun arolygu ac archwilio. Fodd bynnag, lle bo grŵp gwleidyddol yn ffurfio gweinyddiaeth, naill ai'n unigol neu mewn partneriaeth gyda grŵp arall neu grwpiau eraill, mae'n cael ei dderbyn y bydd y berthynas rhwng cyflogeion, yn arbennig y rhai yn haenau uwch y sefydliad, a'r weinyddiaeth yn wahanol i'r hyn yw gyda grwpiau gwrthblaid.

2.5 Cyflogeion

Swyddogaeth cyflogeion yw rhoi cyngor a gwybodaeth i aelodau ac i weithredu'r polisïau a bennwyd gan y Cyngor.

Mae cyfrifoldebau statudol ar gyflogeion arbennig, e.e. y Prif Weithredwr a Phennaeth y Gwasanaeth Cyflogedig, y Swyddog Canlyniadau, y Swyddog Arolygu, y Prif Swyddog Ariannol (Adran 151 Swyddog) a'r Prif Swyddogion Statudol sy'n rhaid gadael iddynt eu cyflawni.

3. **Disgwyliadau**

Gall aelodau ddisgwyl oddi wrth gyflogeion:

- Ymrwymiad i'r Cyngor cyfan, ac nid i unrhyw grŵp gwleidyddol
- Partneriaeth weithio
- Dealltwriaeth o, a chefnogaeth i, wahanol swyddogaethau, llwythi gwaith a phwysau.
- Cymorth gydag ymholiadau a chwynion.
- Cyngor proffesiynol, heb fod dan ddylanwad barn neu ffafraeth wleidyddol, nad yw'n peryglu amhleidioldeb gwleidyddol cyflogeion.
- Ymwybyddiaeth o a sensitifrwydd i'r amgylchedd gwleidyddol.
- Parch, urddas, cwrteisi a chywirdeb.
- Hyfforddiant a datblygiad priodol er mwyn cyflawni eu swyddogaeth yn effeithiol.
- Na fydd cyflogeion yn defnyddio eu perthynas gydag aelodau i hyrwyddo eu buddiannau personol nac i ddylanwadu ar benderfyniadau'n amhriodol, nac i godi materion personol oddi allan i unrhyw weithdrefnau a gytunwyd.
- Y bydd cyflogeion yn cydymffurfio â'r Cod Ymddygiad perthnasol.

Gall cyflogeion ddisgwyl oddi wrth aelodau:

- Partneriaeth weithio.
- Dealltwriaeth o a chefnogaeth i wahanol swyddogaethau, llwythi gwaith a phwysau.
- Arweiniad gwleidyddol a chyfarwyddyd.
- Parch, urddas, cwrteisi a chywirdeb.
- Peidio â bod yn destun aflonyddwch / bwlio na chael eu rhoi dan bwysau gormodol.
- Y dylent ystyried hynafedd cyflogeion wrth ofyn am wybodaeth, cyngor neu weithrediadau.
- Na fydd aelodau'n defnyddio eu sefyllfa neu berthynas gyda chyflogeion i hyrwyddo eu buddiannau personol nac eraill na dylanwadu ar benderfyniadau'n amhriodol.
- Y bydd aelodau'n cydymffurfio â'r Cod Ymddygiad perthnasol.

4. Pan aiff pethau o chwith

Gweithdrefn y cyflogeion

- 4.1 O bryd i'w gilydd gall y berthynas rhwng aelodau a chyflogeion dorri i lawr neu ddod dan bwysau ond gall cyflogai fod eisiau mynegi pryder ynghylch ymddygiad aelod. Tra bydd bob amser yn well datrys problemau'n anffurfiol, trwy gymodi uwch-reolwr neu aelod priodol, bydd cyflogeion yn gallu troi at bolisi Urddas yn y Gweithle neu at Swyddog Arolygu'r Cyngor, fel sy'n briodol i'r amgylchiadau. Os digwydd i gŵyn gael ei chadarnhau, bydd y mater yn cael ei gyfeirio at y Prif Weithredwr, fydd yn hysbysu Arweinydd y Cyngor a, phan fo hynny'n briodol, Arweinydd y Grŵp. Bydd y camau i'w cymryd yn cael ei benderfynu ar ôl ymgynghori â Chadeirydd (neu Is-gadeirydd) y Pwyllgor Safonau, os yw'n briodol.

Gweithredu yr aelodau

- 4.2 Os digwydd i aelod fod yn anfodlon ar ymddygiad cyflogai, dylid codi'r mater gyda'r Pennaeth Gwasanaeth priodol. Lle bo'r cyflogai dan sylw yn Bennaeth Gwasanaeth neu Gyfarwyddwr, dylid codi'r mater gyda'r Cyfarwyddwr neu'r Prif Weithredwr, fel y bo'n briodol. Os mai'r cyflogai dan sylw yw'r Prif Weithredwr, dylid codi'r mater gydag Arweinydd y Cyngor.

ADRAN 6 - Y BROSES DDATRYYS LEOL

CWYNION AELOD AR AELOD SY'N YMWNEUD Â CHYDRADDOLDEB A PHARCH

Protocol ar Safonau Ymddygiad Disgwyliedig ar gyfer Aelodau wrth iddynt ymwneud ag Aelodau eraill

Cyflwyniad

Mae Aelodau Cyngor Sir Penfro wedi mabwysiadu'r Protocol hwn, sy'n ychwanegol i'r Protocol Perthynas Rhwng Aelodau a Chyflogeion, a dylid ei ddarllen ar y cyd â gofynion y Cod Ymddygiad, a'r Cyfansoddiad. Yn benodol, mae'n ymwneud â chwynion lefel isel y mae Llywodraeth Cymru ac Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (OGCC) wedi datgan y dylent gael eu trin yn lleol ac yn anffurfiol gan y Cyngor.

Mae'r Protocol hwn yn cydnabod nad yw'r rhyddid mynegiant a fwynheir gan Aelodau (Erthygl 10) yn absoliwt a bod gweithredu'r rhyddid hwnnw yn dwyn yn ei sgil gyfrifoldebau ac y gall fod yn ddibynnol ar gyfyngiadau, yn enwedig gwarchod enw da, a hawliau eraill, Aelodau eraill a rhwystro datgelu gwybodaeth heb awdurdod. Yn y cyd-destun hwn mae'r Aelodau wedi ystyried y Protocol arfaethedig ac maent yn derbyn nad yw eu rhyddid i fynegi'u barn weidyddol yn cael ei thresmasu arni drwy gytuno i'r Safonau Ymddygiad.

Defnyddir y Broses Ddatrys Leol ar gyfer cwynion lefel isel gan Aelod cyn i gŵyn gael ei chyfeirio at yr OGCC. Mae'r OGCC wedi cadarnhau na fydd yn derbyn cwyn i'w hystyried ar gyfer ymchwiliad, os yw cyngor wedi mabwysiadu Proses Ddatrys Leol, hyd nes y bydd y Broses Ddatrys Leol honno wedi dod i ben.

Proses anffurfiol yw'r Broses Ddatrys Leol ac ni roddir indemniad i'r un aelod ar gyfer cynrychioli gerbron y Panel Datrys Lleol.

Drwy fabwysiadu'r Broses Ddatrys Leol, mae Aelodau, ac yn enwedig arweinwyr grwpiau, yn cytuno i gefnogi'n llawn y broses hon ac i gydymffurfio ag unrhyw argymhellion a wneir gan y Panel Datrys Lleol pan fydd yn barnu cwynion Aelod yn erbyn Aelod.

Safonau Ymddygiad

1. Rhaid i Aelodau:

- a) Ddangos parch personol at ei gilydd; wrth anghytuno â safbwynt, barn neu weithredoedd yn rhinwedd bod yn gynghorydd Aelod arall, ni ddylai Aelod ymgymryd â defnyddio sylwadau personol difriol, sarhaus nac anaddas am yr Aelod na'i deulu, ond ag ystyried gofyniad y Cod Ymddygiad fod penderfyniadau'n cael eu gwneud yn ôl teilyngdod yr amgylchiadau, y dylai ganolbwyntio ar y dadleuon a gyflwynwyd gan yr Aelodau eraill neu ar effeithiolrwydd eu gweithredoedd. Derbynnir y gall teimladau fynd yn drech mewn dadl ond pe bai'r safon ymddygiad wedi cael ei dorri, dylai'r Aelod ar fai ymddiheuro i'r cyfarfod, neu i'r Aelod perthnasol, yn y cyfarfod pan fo'r torri safon yn cael ei ddwyn i'w sylw, ac yn hynny o beth ystyrir wedyn fod y mater wedi gorffen.

- b) Beidio â chyhoeddi honiadau / gwybodaeth faleisus neu ffug na sylwadau personol sarhaus am Aelod. Os yw'r sylwadau personol yn cael eu gwneud ar ffurf electronig i'r byd mawr, mae angen mwy o reolaeth arnynt gan yr awdur, am ei bod hi fel arfer yn amhosib tynnu'r sylwadau yn ôl wedyn. Mae'r gwir ond yn amddiffyniad os yw'n wirionedd llwyr, sy'n rhoi pethau yn eu cyd-destun.
- c) Beidio â rhyddhau gwybodaeth gyfrinachol i'r wasg nag i aelodau'r cyhoedd: nid yw amddiffyn buddiannau cyhoeddus yn y Cod ac mae digon o lwybrau sy'n caniatáu tryloywder yn y broses o wneud penderfyniadau na fyddai'n datgelu gwybodaeth gyfrinachol / bersonol a allai achosi niwed i unrhyw unigolyn neu i gwmni / sefydliad. Corff rheoleiddio yw'r Cyngor ond mae ganddo rymoedd i wella disgwyliadau'r gymuned, a allai gael ei niweidio gan ddatgeliad a wnaed heb awdurdod.

2. Dylai Aelodau fel Cynrychiolwyr Lleol:

- (i) Geisio gweithio gydag Aelodau'r dosbarthiadau etholaethol cyfagos er budd yr ardal leol.
- (ii) Os ydynt yn cael eu tynnu i mewn i faterion sy'n ymwneud yn benodol / sydd ond yn berthnasol i ddosbarthiad etholaethol arall neu'n cynrychioli etholwr mewn dosbarthiad etholaethol arall:
 - (a) Esbonio i aelodau'r cyhoedd nad nhw yw'r Aelod Lleol ar gyfer y dosbarthiad etholaethol hwnnw a'u hysbysu pwy yw'r Aelod Lleol hwnnw.
 - (b) Os yw'r Aelod yn parhau i weithredu yn y mater, roi gwybod i'r Aelod Lleol am eu hymwneud yn y mater (ond heb ddatgelu unrhyw wybodaeth gyfrinachol heb gael caniatâd i wneud hynny) ac, os yw'n bosib, geisio cydweithio gyda'r Aelod Lleol, os yw'r nod yn un a rennir.

GWEITHDREFN DATRYS LEOL

1. Pan fydd Aelod yn cwyno fod un arall wedi torri Safonau Ymddygiad y Protocol bydd y Swyddog Monitro'n cynghori'r achwynydd ynghylch a yw cwrpas a natur y gŵyn yn disgyn o fewn i'r Broses Ddatrys Leol. Os yw'r gŵyn oddi mewn i'r Broses a fabwysiadwyd yna bydd y Swyddog Monitro'n rhoi manylion cyswllt Cyfryngwr i'r Aelod sy'n dwyn y gŵyn gerbron. Gall y Cyngor ddefnyddio staff profiadol y Cyngor neu gontractio â chorff neu berson allanol i ddarparu gwasanaeth cyfryngu.
2. Bydd y Swyddog Monitro'n rhoi gwybod i'r Aelod sy'n destun y gŵyn am ei fwriad i geisio cyfryngu'r anghydfod. Bydd y ddau aelod yn rhoi dyddiadau argaeledd i'r Cyfryngwr, ond gyda'r bwriad y bydd y cyfarfod cyfryngu'n digwydd o fewn 6 wythnos i hysbysu'r Swyddog Monitro am y gŵyn.
3. Bydd y cyfarfod(ydd) cyfryngu'n dilyn Rheolau Tŷ Chatham, h.y. byddant yn gyfrinachol, Gobeithio y bydd y broses hon yn annog yr Aelodau i ddod i gytundeb ar ddatrys y gŵyn. Cadarnheir beth bynnag a gytunir rhyngddynt i'r Cyfryngwr ond ni fydd yn cael ei gyhoeddi ymhellach oni chytunir ar hynny gan y ddau Aelod.
4. Os nad yw'r broses cyfryngu'n datrys y gŵyn, yna gall yr Aelod sy'n cwyno ofyn am gael cyfeirio'r mater i'r Panel Datrys Lleol o fewn 6 wythnos i'r cyfarfod cyfryngu olaf. Gofynnir i'r Cyfryngwr gadarnhau a lwyddwyd i ddod i benderfyniad, ond dim byd pellach.

5. Bydd y Panel Datrys Lleol yn cynnwys o leiaf dri aelod o'r Pwyllgor Safonau, y bydd y mwyafrif ohonynt yn Aelodau anetholedig (gan gynnwys y Cynrychiolydd Cymunedol yn y term hwn). Gwaherddir y wasg a'r cyhoedd rhag bod yn rhan o weithdrefnau'r Panel Datrys Lleol. Bydd y Panel Datrys Lleol yn mabwysiadu gweithdrefnau sy'n angenrheidiol iddynt yn eu barn hwy er mwyn barnu ar gynnig. Cânt eu cefnogi gan y Swyddog Monitro.
 6. Bydd gan yr Aelod sy'n cwyno a'r Aelod sy'n destun y gŵyn hawl i ymddangos a / neu gynhyrchu gwybodaeth ysgrifenedig neu lafar sy'n berthnasol i ffeithiau'r mater y gwneir y gŵyn yn ei gylch. Gall y naill Aelod neu'r llall gael cwmpeini cyfaill ond ni fydd ganddynt hawl i gynrychiolaeth gyfreithiol (oni bai fod y cyfreithiwr hefyd yn aelod etholedig o'r Cyngor ac yn gweithredu fel 'Cyfaill McKenzie'). Ni fydd gan yr Aelodau hawl i ddefnyddio indemniad y Cyngor ar gyfer Aelodau yn achos ymddangosiadau gerbron y Panel Datrys Lleol.
 7. Bydd y Panel Datrys Lleol yn ystyried yr wybodaeth ac yn penderfynu ar y ffeithiau. Byddant yn gwneud argymhellion a fyddai'n unioni cwyn lefel isel, naill ai bod:
 - (a) dim sail i'r gŵyn
 - (b) sail i'r gŵyn ond nad oes angen gweithredu ymhellach, neu
 - (c) sail i'r gŵyn ac y dylid cyflwyno ymddiheuriad i'r Aelod sy'n achwynydd mewn dull addas a / neu unrhyw weithred arall a fyddai'n cael ei argymhell gerbron y Cyngor ac sydd o fewn cylch grym y Cyngor i'w weithredu.
 8. Perchir ac anrhydeddir penderfyniad y Panel Datrys Lleol gan y ddau Aelod; serch hynny, os yw'r Panel Datrys Lleol yn penderfynu nad oes sail i'r gŵyn, gall yr Aelod sy'n achwynydd gyfeirio'r mater i'r OGCC os ydyw'n gweld nam yn y weithdrefn a ddefnyddiwyd, neu os yw'r penderfyniad yn amlwg yn wrthnysig.
 9. Gall y Panel Datrys Lleol hefyd wneud argymhellion i'r Pwyllgor Safonau / Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd / Pwyllgor Adolygu'r Cyfansoddiad ym maes hyfforddi neu o ran newid unrhyw weithdrefnau a allai fod wedi arwain at godi'r gŵyn yn y lle cyntaf.
-